3 1761 08111621 2

N. P. LERCHES
BOGBINDERI
SKAGEN

184

[illegible]

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/napoleonsfelttog00jens

Napoleons Felttog

1814

af

N. P. Jensen,
Oberst og Regimentschef.

„Toute l'Europe marchait avec nous il-y-a un an, toute l'Europe marche aujourd'hui contre nous.
Napoleon, le 14 novembre 1813.

Kjøbenhavn.
Trykt i Krigsministeriet ved Chr. Rasmussen.
1891.

Trykt med Krigsministeriets Understøttelse.

DC
236
.75
J51

Indhold.

Side.

Indledning.. 1.
Forslag om Nedsættelsen af en Kongres. De Allieredes Felttogsplan. Schweiz Neutralitet. Napoleons Rustninger. De Allierede rykke ind i Holland.

I. Den slesiske Hærs Overgang over Rhinen og Operationer fra den 1ste til den 17de Januar 1814........... 13.
Forberedelse. Hærens Sammensætning. Overgangen og Fremrykning mod Saaren og Nancy. *Marmonts* Tilbagetog. *Yorks* Detachering.

II. Hovedarmeens Operationer fra December 1813 til den 17de Januar 1814....................................... 18.
Hovedarmeens Sammensætning. Fremrykning mod Schweiz. Frontforandring. Fremrykning mod Langresplateauet. *Neys*, *Victors* og *Mortiers* Standsningsforsøg.

III. De Allieredes Fremrykning fra Langres—Nancy—Metz til Kampen ved Brienne.................................. 24.
Blüchers Fremrykning mod Arcis. De franske Marskaller opgive Mosel- og Maaslinien og gaa tilbage til Marnen. Forhandling mellem de Allierede angaaende Operationerne. Fægtning ved Bar sur Aube. *Mortier* gaar tilbage til Troyes. Krigsraad i Langres. Hovedarmeens Styrke.

IV. Napoleon griber Offensiven.................................. 39.
Napoleon kommer til Châlons. Styrken. Fremrykning mod St. Dizier. Kampen ved Brienne. *Blücher* forener sig med *Schwarzenberg*. Napoleon standser ved La Rothière. *York* og *Wittgenstein* ankomme paa Krigsskuepladsen. De Allieredes Raadslagninger. Slaget ved La Rothière.

V. Hovedarmeens Operationer fra den 2den til den 9de Februar.. 54.
Fremrykning mod Brienne. Krigsraad. 1ste Deling. Fægt-

Side.

ning ved Rosnay og Lesmont. Napoleons Tilbagegang over Troyes til Nogent. *Schwarzenbergs* Fremrykning mod Troyes. Kongressen i Châtillon. Napoleon vender sig mod *Blücher*.

VI. Den slesiske Hærs Operationer til den 9de Februar. 64.
Macdonalds og *Yorks* Operationer. *Blüchers* Fremrykning og Forening med *York*. Terrainbeskrivelse. Fremrykning mod Château Thierry og La Ferté sous Jouarre. *Macdonalds* Tilbagegang. *Blüchers* Stilling den 9de.

VII. Napoleons Operationer mod Blücher fra den 7de til den 15de Februar.................................... 74.
Napoleons Fremrykning over Sézanne. *Victor* og *Oudinot* efterlades ved Seinen. Kampen ved Champaubert, Montmirail. Château Thierry og Vauchamps. *Blücher* koncentrerer sig ved Châlons. *Wintzingerodes* Korps erobrer Soissons. Napoleon vender sig mod Hovedarmeen. *Marmont* sendes efter *Blücher*.

VIII. Hovedarmeens Operationer fra den 10de til den 16de Februar.................................... 106.
Schwarzenberg rykker frem mod Seinen og Yonne. Erobring af Sens og Nogent. *Victor* og *Oudinot* gaa bag Yères. Efterretninger fra *Blücher*. Krigsraad i Nogent. Stillingen den 16de.

IX. Napoleons Operationer mod Hovedarmeen fra den 15de Februar og mod Schwarzenberg og Blücher til den 24de Februar....... .... 117.
Napoleons Fremrykning mod Seinen. Kampen ved Mormant. *Schwarzenberg* foreslaar Vaabenhvile. Kampen ved Montereau. Krigsraad i Bray. Hovedarmeen gaar til Troyes og forener sig med *Blücher*, der er rykket frem fra Châlons. *Bubna* og *Augereau*. Napoleon rykker mod Troyes. Kamp ved Méry. Forhandlinger om Vaabenstilstand. Napoleon besætter Troyes. Hovedarmeen trækker sig tilbage mod Langres. *Blücher* ønsker at operere paa Meaux. Forhandligerne herom. *Blücher* afmarcherer. 2den Deling.

X. Blüchers Operationer fra den 23de Februar til den 12te Mars. Napoleon vender sig atter imod ham... 149.
Blüchers Fremrykning mod Meaux. *Marmonts* og *Mortiers* Tilbagetog. Napoleon lader *Macdonald* følge Hovedarmeen og vender sig mod *Blücher*. *Blücher* replierer sig paa *Bülow* og *Wintzingerode*. Napoleon gaar over Marnen. Soissons kapitulerer. Napoleon gaar mod Laon. Slagene ved Craonne og Laon. Napoleon gaar tilbage til Soissons. *Blücher* indtager Kantonnement.

Side.

XI. Hovedarmeens Operationer fra den 25de Februar til den 12te Marts.. 196.
Krigsraad i Bar sur Aube. Hovedarmeen vender om. Kampen ved Bar sur Aube. *Oudinot* og *Macdonald* gaa til Troyes. Kampen ved Troyes. Hovedarmeen gjør Holdt. *Macdonald* trækker sig bag Seinen.

XII. Napoleons Operationer fra den 12te til den 17de Marts.. 214.
Napoleons Fremrykning mod Reims. Erobring af Reims. Napoleons Planer. Han beslutter at vende sig mod Hovedarmeen og efterlade *Marmont* og *Mortier* mod *Blücher*. Forhandlingerne i Châtillon. Kongressen hæves.

XIII. Begivenhederne ved Hovedarmeen til den 17de Marts. 228.
Keiseren af Ruslands og *Schwarzenbergs* Opfattelse af Situationen. Hovedarmeen rykker mod Seinen. *Macdonald* koncentrerer sig ved Provins. Efterretning om Reims Besættelse. Tilbagetog til Trannes paabegyndes.

XIV. Napoleons Operationer mod Hovedarmeen fra den 17de til den 24de Marts.. 238.
Napoleons Fremrykning mod Aube og Overgang ved Plancy. Krigsraad i Arcis. Kampene ved Arcis. Napoleon gaar tilbage til Vitry, passerer Marnen og marcherer til St. Dizier. Hans Planer. Krigsraad i Pougy. Hovedarmeen søger Forening med *Blücher*.

XV. Blüchers Operationer fra den 18de til den 25de Marts. 264.
Fremrykning mod og Passage af Aisne. *Marmont* og *Mortier* gaa tilbage over Château Thierry, efterfulgte af *York* og *Kleist*. *Blüchers* Hovedstyrke naaer Châlons.

XVI. Hovedarmeen og Blücher forene sig og rykke mod Paris.. 271.
Krigsraad i Sommepuis. Fremrykningen mod Paris tiltrædes. Kampen ved La Fère Champenoise. *Marmont* og *Mortier* undslippe. Vanskeligheder ved Passagen af Marne. Krigsraad i Bondy.

XVII. Slaget ved Paris.. 290.

XVIII. Napoleons Operationer fra den 24de til den 30te Marts.. 303.
Napoleons Fremrykning mod Bar. Tilbagemarche mod Vitry. Raadslagning. Marche over Bar og Troyes for at naa Paris. Napoleon kommer for sent og begiver sig til Fontainebleau.

Slutning.. 311.
De Allieredes Indtog i Paris. Forhandlinger angaaende Regjeringen. Hærenes gjensidige Stilling Syd for Paris. For-

Side.

handlinger om Napoleons Abdikation. *Marmonts* Frafald. Napoleon abdicerer og begiver sig til Elba. Resumé. 1814 og 1870.

Bilag I. Den franske Hær under Napoleon ved Felttogets Begyndelse.......... 333.
Bilag II. Hovedarmeen.......... 335.
Bilag III. Den slesiske Hær.......... 338.

Afbenyttede Kilder.

Beitrag zu der Geschichte in Frankreich in den Jahren 1814 und 1815 herausgegeben von den Offizieren des Kgl. Württembergischen Generalstaabes.

Th. v. Bernhardi: *Tolls* Denkwürdigkeiten, 4de Bind.

A. du Casse: Mémoires du roi *Joseph.*

Clausewitz: Hinterlassene Werke, 7de Bind.

Clausewitz: Vom Kriege. Militærische Klassiker des In- und Auslandes.

F. Coch: Mémoires pour servir à l'histoire de la campagne de 1814.

Constant: Mémoires sur la vie privée de Napoléon.

Correspondance de Napoléon I publié par ordre de l'empereur Napoléon III, 26de og 27de Bind.

Fain: Mémoires de 1814.

Jomini: Vie politique et militaire de Napoléon.

Mémoires pour servir à l'histoire de France sous Napoléon, écrits à St. Helène.

Mémoires du maréchal *Marmont*, duc de Ragusa. 5te og 6te Bind.

C. v. W. (Müffling): Betrachtungen über die groszen Operationen und Schlachten der Feldzüge von 1813 und 1814.

C. v. W. (Müffling): Zur Kriegsgeschichte der Jahre 1813 und 1814.

Müffling: Aus meinem Leben.

v. Nostitz: Das Tagebuch des Generals der Kavalerie Grafen *von Nostitz.*

v. Ollech: Carl Friederich Wilhelm von Reyher.

Carl von Plotho: Der Krieg in Deutschland und Frankreich in den Jahren 1813 und 1814. 3die Del.

Johannes Scherr: *Blücher,* seine Zeit und sein Leben.

A. Thiers: Histoire du consulat et de l'empire, 17de Bind.

York von Wartenburg: Napoleon als Feldherr, 2det Bind.

Vaulabelle: Chute de l'empire.

G. C. v. Widdern: Der Rhein und die Rheinfeldzüge.

Wigger: Feldmarschall Fürst *Blücher* von Wahlstatt.

Indledning.

Efter at have tabt Slaget ved Leipzig var Napoleon nødt til at gaa tilbage over Rhinen for i Frankrig at reorganisere Hæren efter de uhyre Tab, den havde lidt, og skabe Midlerne til en fornyet Modstand. Men Reorganisationen krævede Tid, og det var mere end tvivlsomt, om den vilde blive ham levnet; thi, om end ogsaa de Allierede havde lidt store Tab, saa raadede de desuagtet over en betydelig Overmagt, og desuden havde deres Hæres moralske Styrke faaet forøget Impuls gjennem Seiren ved Leipzig. Det var derfor saare naturligt, at der blandt de Allierede reiste sig vægtige Stemmer for gjennem en hurtig Fremrykning mod Paris at forhindre Napoleon i at kunne optage Kampen med fornyede Kræfter. Som de ivrigste Talsmænd for denne Opfattelse stode Feltmarskal *Blücher* og hans Stabschef, General *Gneisenau*. Men de stødte paa Modstand især hos Østerrig, der var utilbøielig til strax at fortsætte Fremrykningen over Rhinen. Grunden hertil maa dog mindre søges i, at Napoleon var gift med en Datter af Keiser Franz, end i at Østerrig, træt af de langvarige Krige og de store Offre, de havde krævet, ønskede at slutte Fred. Hertil kom, at det var umuligt paa Forhaand at beregne den Virkning, en Rhinovergang vilde øve paa den franske Nation; thi, troede man end at vide, at Misfornøielsen med Napoleons Regjering var i stadigt Tiltagende i Frankrig, og at det franske Folk sukkede efter Fred, saa frygtede man dog for, at en Invasion vilde fremkalde en almindelig Reisning, fordi det jo saa gjaldt om at forsvare Frankrigs „hellige Jord“. En saadan Reisning kunde blive saa meget farligere, som de uafbrudte Krige, der vare blevne

førte i over 20 Aar, havde gjort Franskmændene til en Nation i Vaaben. Det var Betragtninger af denne Natur, der bragte Østerrig til at ønske Fred. Som dens Forkjæmper stod Fyrst *Metternich*; men han stod ikke ene, thi han fandt Støtte ikke alene hos Kongen af Preussen, men ogsaa hos de russiske Generaler.

I November 1813 ankom *Metternich* til Frankfurt tilligemed de Allieredes Gesandter. Indtil da havde han blandt disse staaet temmelig ene med sine Anskuelser, og det var ham derfor en Overraskelse, da han hos den engelske og den russiske Gesandt fandt Understøttelse for sine Fredsbestræbelser. Efter Samraad med disse blev det da besluttet at søge at formaa en fransk Diplomat, Herr de *Saint Aignan*, der ved tilfældige Omstændigheder opholdt sig i Frankfurt, til at begive sig til Paris og foreslaa Napoleon Nedsættelsen af en Kongres, der skulde forhandle om Fred paa Basis af Frankrigs naturlige Grændser — Rhinen—Alperne—Pyrenæerne — og alle Nationers politiske Uafhængighed. Samtidig skulde Herr de *Saint Aignan* søge at formaa Keiser Napoleon til at ombytte Udenrigsministeren, *Maret*, der „var et altfor tanke- og villieløst Værktøi i sin Herre og Mesters Haand“ *) med *Caulaincourt*, som Keiser Alexander satte meget høit.

Herr de *Saint Aignan* paatog sig Hvervet og afreiste strax til Paris, hvor han ankom den 14de November 1813. Afslaa det Tilbud, han overbragte, kunde der ikke være Tale om, men da det ikke var bygget paa Forudsætningen om Fjendtlighedernes øieblikkelige Standsning, og da hverken Holland eller Italien syntes at være truede af en saadan Fare, at der kunde være Grund til at afstaa dem uden videre, nærede Napoleon Betænkeligheder ved strax at gaa ind paa hele Forslaget. Han svarede derfor den 16de November gjennem *Maret*, at han gik ind paa, at der blev nedsat en Kongres, og foreslog Mannheim som det Sted, hvor Kongressen skulde træde sammen; iøvrigt var Svaret holdt svævende. Dette foranledigede *Metternich* til i en Depeche af 25de November at forlange en bestemt Erklæring om, hvorvidt Napoleon accepterede det foreslaaede

*) Bernhardi, Side 34.

Fredsgrundlag. I Mellemtiden var der udbrudt Opstand i Holland, og dette i Forbindelse med de indtrængende Forestillinger, som *Caulaincourt*, der nu var bleven udnævnt til Udenrigsminister, gjorde Napoleon, bevirkede, at Keiseren i en Depeche af 1ste December gav det Svar, som *Metternich* ønskede, men som vistnok burde have været givet strax. Thi, vel udtalte *Metternich* i en Note af 10de December Monarchernes Tilfredshed med Svaret, samt at det vilde blive bragt til samtlige Allieredes Kundskab, og at han ikke tvivlede om, at Underhandlingerne vilde tage deres Begyndelse, saasnart Svarene indtraf, men det viste sig snart, at der var foregaaet et Omslag. England havde af Frankrigs Tøven taget Anledning til at skabe Vanskeligheder for ved at trække Tiden i Langdrag at finde paa en Udvei, der kunde føre bort fra det skete Tilbud. Aarsagen hertil var, at man i Mellemtiden havde faaet Efterretninger, der tydede paa, at Faren ved en Invasion var mindre, end man havde tænkt sig, og Følgen blev, at Kongressen ikke, som paatænkt, strax samledes i Mannheim, men først kom til at træde sammen langt senere i Châtillon sur Seine.

Medens de diplomatiske Forhandlinger stode paa, havde man fra begge Sider forberedt sig paa Krigens Fortsættelse.

For de Allierede gjaldt det om at komme til Forstaaelse angaaende den Felttogsplan, der eventuelt burde følges, og der blev derfor i Løbet af November afholdt Konferencer i Frankfurt under Keiseren af Ruslands Forsæde.

I Betragtning af den store numeriske Overvægt, de Allierede raadede over, og at Maalet maatte være hurtigst muligt at naa Paris, skulde det synes naturligt, om man havde besluttet at rykke rask og samlet frem for med Rhinen fra Coblenz til Mannheim som Basis at opmarchere paa Linien Nanzy—Metz—Luxemburg. Man kunde da, forinden man rykkede videre imod Paris, forlænge Basis fra Mannheim til Hünningen, for derved at lette den østerrigske Hær Tilførslerne. Denne Plan havde tillige den Fordel, at den ikke til sin Gjennemførelse krævede en Krænkelse af Schweiz Neutralitet. Men Østerrigs Interesser droge det mod Syd, dels fordi det ønskede at gjenvinde sin tidligere Indflydelse i Schweiz, og dels fordi det ønskede at komme i Forbindelse med det i Norditalien opererende øster-

rigske Korps under *Bellegarde*. Hvor meget saa end *Gneisenau* skriftlig som mundtlig kjæmpede for en samlet og energisk Fremrykning mod Paris, kunde han dog ikke sætte sin Mening igjennem, og Enden blev, at man enedes om en Plan, der væsenligst tilfredsstillede Østerrigs Ønsker, og hvis Forfatter siges at have været den østerrigske General *Langenau*.

Hovedarmeen, c. 200,000 Mand, under Fyrst *Schwarzenberg*, skulde rykke frem igjennem Schweiz og fra Linien Basel—Genf operere mod Langresplateauet. Den slesiske Hær, c. 76,000 Mand, under *Blücher*, skulde samtidig operere fra Mainz paa Metz, og *Bülows* og *Wintzingerodes* Korps*), c. 55,000 Mand, skulde rykke frem igjennem Holland.

Foruden disse Hære gjorde de Allierede Regning paa at blive forstærkede dels igjennem de Korps, som de tydske Forbundsfyrster vare i Begreb med at organisere, og dels gjennem de Tropper, der vare efterladte til Blokeringen af Dresden og Erfurt. Hele denne Styrke talte ialt 242,000 Mand, dog ventede man kun Operationshæren forøget med Halvdelen deraf, da Resten behøvedes til Anvendelse i 2den Linie.

De Allierede betragtede Krigens første Afsnit som endt ved, at deres Hære stode ved Rhinen. Det andet Afsnit skulde bestaa i en Fremrykning til Linien Langres—Metz for igjennem et strategisk Tryk at tvinge Napoleon til Eftergivenhed, og lykkedes dette ikke, vilde man som Krigens tredie og sidste Afsnit rykke mod Paris. Det var Planen i store Træk.

Som Forberedelse til Fremrykningen disloceredes den slesiske Hær mellem Coblenz og Mannheim, medens Hovedarmeen, der stod i Egnen omkring Frankfurt, marcherede sydpaa mod Schweiz.

Saasnart man i Schweiz fik Efterretning om den Fare, der

---

*) *Bülows* og *Wintzingerodes* Korps hørte til den saakaldte Nordarmee, som blev kommanderet af Kronprindsen af Sverig. Denne Armee var efter Slaget ved Leipzig med *Wintzingerodes* og *Wallmodens* Korps samt den svenske Hær rykket imod Danmark for at fremtvinge Norges Afstaaelse og berøve Napoleon den eneste Allierede, der var bleven ham tro i Ulykken. Da den Modstand, man mødte, viste sig mindre end paaregnet, kunde *Wintzingerodes* Korps undværes; det blev derfor sendt imod Holland, mod hvilket *Bülows* Korps alt var i Marche.

truede, blev der strax udstedt en Neutralitetserklæring, som blev tilstillet Magterne og samtidig opbudt et Korps, der koncentreredes ved Grændsen for eventuelt at værne om Neutraliteten. Napoleon anerkjendte strax denne, da han derved slap for at sikkre sig til den Side. De Allierede svarede med at give beroligende Forsikkringer, men kun fordi der underhaanden var given dem Udsigt til, at der i Schweiz vilde udbryde en Opstand, der kunde benyttes som Paaskud for en Indrykning.

Napoleon havde ført Levningerne af sin slagne Hær til Rhinen, men Tilbagetoget var sket saa hurtigt, at han hverken havde kunnet trække *Davousts* Korps til sig fra Hamborg, eller samle de Besætninger, han havde i de polske og tydske Fæstninger og befæsteder Stæder, og hvis Styrke udgjorde over 120,000 Mand. Da det var ham magtpaaliggende at faa Raadighed over disse Tropper, søgte han at indlede Underhandlinger med Fyrst *Schwarzenberg* om Overgivelsen af Fæstningerne Danzig, Modlin, Zamocs, Stettin, Küstrin og Glogau paa Betingelse af fri Afmarche for Besætningerne til Frankrig med Vaaben og Bagage. Endvidere stillede han i Udsigt, at han vilde overgive Hamburg, Magdeburg, Erfurt, Torgau og Wittenberg paa lignende Betingelser. Men *Schwarzenberg* negtede at modtage Parlamentairen, der overbragte Forslaget, ja negtede endog at ratificere en Kapitulation, der den 11te November 1813 var afsluttet paa lignende Betingelser om Overgivelsen af Dresden, saa at Besætningen, 20,000 Mand under *St. Cyr*, maatte marchere til Bøhmen som Krigsfanger.

Den 2den November var Napoleon ankommen til Mainz. Hans første Omsorg gjaldt Dækningen af Rhinen.

Macdonald overtog med 15,000 Mand Infanteri og 2700 Ryttere Strækningen fra Wesel til Coblenz, *Marmont* dækkede Linien fra Coblenz til Landau med 10,000 Mand Infanteri og 1200 Ryttere, og *Victor* stod fra sidstnævnte Punkt til Hünningen med 8500 Mand Infanteri og 3600 Ryttere. Desuden havde Mainz en Besætning paa 18,000 Mand under *Morand*. Hele Styrken udgjorde 54,000 Mand, og da den skulde bevogte Rhinen fra Wesel til Hünningen, er det klart, at det kun var et Skinforsvar, som var opstillet, hvis Hovedhensigt maatte være

under en eventuel Tilbagegang at standse Fjenden saa meget som muligt eller i alle Tilfælde tvinge ham til at rykke forsigtigt frem.

Hvad der iøvrigt skulde gjøres for at skabe en energisk Modstand, maatte ske fra Paris. Natten mellem den 7de og 8de November forlod Keiseren Mainz og naaede St. Cloud den 9de samme Maaned.

Først og fremmest maatte der skaffes Penge, thi Finantserne vare udtømte. Om Optagelse af Laan kunde der paa Grund af Forholdene ikke være Tale, og gjennem nye Skattepaalæg kunde den nødvendige Sum ikke skaffes tilveie. Napoleon tyede derfor til sin Privatformue. Ved en beundringsværdig Sparsommelighed havde han opsparet 135 Millioner Franks af sin Civilliste. Deraf var der udlaant 72 Millioner; Resten opbevaredes i en Kjælder i Pavillon de Marsan i Tuilerierne, ikke fordi Keiseren agtede at tage disse 63 Millioner med sig, hvis Lykken gik ham imod, men for at de kunde benyttes under vanskelige Tider. Øieblikket var kommet, og der blev strax stillet 30 Millioner til Krigsministeriets Raadighed.

For at erstatte Tabene ved Dresden var der allerede af Keiserinden udskreven 160,000 Mand af Aargangen 1815 og 120,000 Mand af 1814 og tidligere Aargange. Keiseren udskrev 300,000 Mand af 1814 og tidligere Aargange, og desuden gjorde han Regning paa Nationalgarden. Der var saaledes Mandskab nok til at udfylde Rammerne, om det end stillede sig tvivlsomt, hvorvidt alle de Udskrevne vilde give Møde. Denne Tvivl viste sig iøvrigt at være vel begrundet, thi mange udebleve, og, hvad der var værre, af dem, der mødte, deserterede en stor Mængde. Exempelvis kan saaledes anføres, at der ved Felttogets Begyndelse i Løbet af en Uge deserterede ikke mindre end 6000 Mand fra Troyes, og at de Erstatningskommandoer, der sendtes til Afdelingerne, sjeldent naaede deres Bestemmelsessteder, uden at der underveis havde fundet Desertioner Sted. Denne Afgang kunde dog ikke faa nogen afgjørende Indflydelse, thi desuagtet manglede man ikke Mandskab. Derimod var det en stor Ulykke for Hæren, at en ondartet Typhus, der bragtes til Frankrig fra Lazaretherne ved Elben, i Løbet af kort Tid bortrev 60,000 Soldater. Det var især Garnisonen i Mainz, som led herunder,

thi dens Styrke, der oprindelig var 30,000 Mand, sank derved ned til 18,000 Mand.

Hvorledes Napoleon havde tænkt sig den nye Hær organiseret, og hvilken Felttogsplan, han agtede at følge, skal ikke nærmere berøres, thi da han byggede paa den Forudsætning, at der vilde blive levnet ham Tid til Forberedelse til April Maaned 1814, og denne Forudsætning bristede, blev han tvungen til at organisere efter Behovet og at rette sine Foretagender efter Fjendens, fordi denne tog Initiativet.

Mange Vanskeligheder stillede sig i Veien for en hurtig Organisation, værst var det dog, at der var en af disse, man ikke kunde komme over. Krudt, Bly, Jern, Sabler og Kanoner havde man i Overflødighed, derimod var der ligefrem Geværnød. I Felttogene 1812 og 1813 havde man mistet 700,000 Geværer, men desuagtet undladt at forøge Fabrikationen, medens det var Tid, og dertil var der dog saa megen større Opfordring, som man, ved bestandig at forsyne de erobrede Fæstninger rigeligt med Geværer, havde udtømt Tøihusene. For at afhjælpe Manglen afvæbnede man de fremmede Tropper — Schweizerne undtagne — og fik derved „25,000 Geværer flere og 25,000 Fjender mindre" *). Endvidere blev der oprettet Geværfabrikker i Paris og Versailles, ved hvis Hjælp man ventede at faa 25—30,000 Geværer om Maaneden. Dette var langtfra at kunne tilfredsstille Behovet, thi det gjaldt jo ikke alene om at bevæbne Tilgangen, men tillige om at erstatte den Afgang i Geværer, som enhver Krig og navnlig en Forsvarskamp, som den man gik imøde, med Nødvendighed maatte medføre. Geværmanglen øvede derfor et høist uheldigt Tryk under hele Felttoget og gjorde det navnlig til en Umulighed at drage den Nytte af Nationalgarden, som var paaregnet.

At der ogsaa var Mangel paa Munderingssager, er en Selvfølge. Vel oprettedes der extraordinære Værksteder, men de vare ude af Stand til at præstere, hvad der behøvedes, og hyppigt blev det nødvendigt at sende Rekrutter til Afdelingerne ikke alene mangelfuldt beklædte, men endog i egne Klæder, ja der blev endog under Felttoget givet Afdelingerne Anvisning

*) Coch I, Side 30.

paa at erstatte Manglerne ved at benytte Munderingssager, dertoges af Fjendens Døde, som fandtes paa Valpladsen*). At ogsaa disse Beklædningsvanskeligheder havde stor Betydning, var saa meget naturligere, som det jo gjaldt om at udholde et Vinterfelttogs Anstrængelser.

For at skaffe Heste til Rytteriet blev Høidemaalet for Heste til det ridende Artilleri og til Trainet nedsat, og de Heste, man derved fik Raadighed over, afgaves til Rytteriet. Der var i Efteraaret 1813 bleven indkjøbt 5000 Rytterheste, der indkjøbtes et ligesaa stort Antal, og desuden blev der udskreven 10,000 Heste af Landet. Da man desuagtet ikke kunde tilfredsstille hele Behovet, maatte Rytteriet reduceres.

Fæstningernes Tilstand var i høieste Grad forsømt, thi ingen havde tænkt sig Muligheden af en Invasion. De maatte i Hast sættes i Forsvarsstand og provianteres.

Napoleon havde som omtalt ikke kunnet trække Besætningerne fra Tydskland til sig; men han havde jo ogsaa Tropper i Italien og Spanien, og naar han ikke trak disse, for hvem Retraiten var fri, til sig, da skyldes det særlige Forhold.

Vicekongen af Italien, *Eugen*, stod ved Po med 49,000 Mand overfor den østerrigske General *Bellegarde*, der raadede over 55,000 Mand. Men *Murat* stod i Neapel med 30,000 Mand, og rykkede han *Eugen* til Hjælp, vilde der i Italien kunne opnaas gunstige Resultater. Denne Chance vilde Napoleon ikke opgive. Vel vidste han, at man havde fristet *Eugen* til Frafald**), og han maatte være forberedt paa, at der vilde blive

*) Henimod Felttogets Slutning blev Blousen reglementeret som Paaklædning for Nationalgarden, og Napoleon paatænkte ogsaa at reglementere den for Linien, „fordi den tillader Soldaten at bære varme Underklæder". (Correspondance 27, Side 292).

**) Den første Opfordring skete fra østerrigsk Side, og blev besvaret med et Afslag. Efterat *Murat*, hvad senere vil blive omtalt, var falden fra i Januar 1814, gjorde Keiser *Alexander* et Forsøg paa at vinde *Eugen*, hvilket foranledigede følgende Brev:

„Deres Majestæt! Jeg har modtaget Deres Majestæts Tilbud; jeg finder dem utvivlsomt meget smukke, men de ville ikke forandre min Beslutning. Det synes, som om jeg har været uheldig, da jeg havde den Ære at se Dem, eftersom De har bevaret det Indtryk af mig, at jeg for nogensomhelst Pris kunde tilsidesætte Ærens Love. Hverken

gjort lignende Forsøg med *Murat*, men han gjorde Regning paa, at denne, som skyldte ham Alt, vilde følge *Eugens* Exempel. Den 13de December 1813 skrev han til *Eugen*, at *Murat* havde meddelt ham, at han snart vilde være i Bologna med 30,000 Mand, og han tilføiede i Brevet: „Det er en stor Trøst for mig ikke længere at have noget at frygte, forsaavidt angaar Italien".*)

Krigen paa den spanske Halvø havde kostet Napoleon uhyre Offre, og fra 1811 stod det ham klart, at Spanien maatte opgives. Øieblikket var kommet til at skride til Udførelsen.

Den dethroniserede spanske Konge, *Ferdinand VII*, opholdt sig i Valençay. Der blev indledet Underhandlinger med ham, og de førte til, at der den 13de December 1813 afsluttedes en Traktat, efter hvilken Kongen atter skulde bestige Spaniens Throne, de engelske Tropper skulde forlade Landet, og de spanske Tropper trækkes tilbage til det Indre. Det gjaldt kun om at faa Traktaten bragt til Udførelse. Cortes vare forsamlede i Cadix. Hertugen af San Carlo sendtes derhen for at forhandle om Traktatens Vedtagelse. Forhandlingerne trak i Langdrag, og da Hertugen ikke lod høre fra sig, turde Napoleon foreløbig ikke trække de Tropper tilbage, som han havde i Spanien og ved Grændsen. Af disse Tropper stode 37,000 Mand under *Suchet* i Catalonien mod en engelsk—spansk Hær paa 40,000 Mand, som vilde trænge ham tilbage paa Perpignan, og 59,000 Mand under *Soult* stode ved Bayonne mod en engelsk—spansk

Udsigten til Hertugdømmet Genua eller til Kongeriget Italien kan bringe mig til at begaa Forræderi. Kongen af Neapels Exempel kan ikke forføre mig. Jeg vil hellere atter blive Soldat end en vanæret Souverain. — De siger, at Keiseren har gjort mig Uret; jeg har glemt det; jeg erindrer mig kun hans Velgjerninger. Jeg takker ham for Alt, min Rang, mine Titler, min Formue og det, som jeg foretrækker for alt Andet, jeg skylder ham det, som Deres Velvillie er saa god at kalde min Hæder. Jeg vil tjene ham, saalænge han lever; min Person som mit Hjerte tilhører ham. Maatte min Kaarde brydes mellem mine Hænder, hvis den nogensinde skulde blive utro mod Keiseren og Frankrig. — Jeg smigrer mig med, at mit Afslag — rigtigt opfattet — vil sikkre mig Deres Majestæts Agtelse."

Eugen Beauharnais.

*) Correspondance 26, Side 485.

Hær paa 72,000 Mand under *Wellington*. Turde end Napoleon ikke trække begge disse Hære tilbage, mente han dog — i Forventning af Traktatens snarlige Ratifikation — at kunne lade *Soult* afgive 2 Infanteridivisioner og 1 Kavaleridivision til den Hær, han selv vilde tage Kommandoen over, samt at lade *Suchet* afgive 1 Infanteridivision til den Hær, som skulde dannes i Lyon under *Augereau*.

Af det her Fremstillede vil man se, hvor utroligt meget der behøvedes for at faa ordnet et kraftigt Forsvar, men det var jo netop en Spore for Napoleons Energi, og aldrig har denne udfoldet sig kraftigere end ved Forberedelserne til dette Felttog. Men Keiseren fandt ikke overalt den Støtte, Forholdene krævede.

Fædrelandet var i Fare, og dog fandt Deputeretkamret det betimeligt at stille som Betingelse for sin Medvirksomhed til at afværge denne, at Napoleon gav Garantier for, at den Borgerne tilsikkrede lovmæssige Frihed vilde blive bevaret, naar Krigen var endt. Hvad saa end Napoleon havde forskyldt i Forholdet til sine Undersaatter, saa var der dog paa et saadant Forlangende kun et Svar: Kammeret blev opløst. — Den store Udskrivning af Mandskab og Heste vakte Uvillie, saa at Napoleon maatte sende Senatorer og andre indflydelsesrige Mænd til Departementerne for som Kommissærer*) at fremme Udførelsen af de givne Dekreter. — Skjøndt Napoleon selv havde bevaret Troen paa sin Stjerne, saae de fleste Marskaller, Generaler og høiere Officerer ikke længere op til ham med den tidligere Tillid. De længtes efter en Fredslutning, hvori de saae den eneste Frelse, navnlig fordi de vidste, at Disciplinen i Hæren, der havde lidt et alvorligt Knæk under Tilbagetoget fra Rusland 1812, atter havde lidt under Tilbagetoget efter Slaget ved Leipzig. Nu stod man ligeoverfor et nyt Vinterfelttogs haarde

*) Kommissærernes Instrux lød paa, at de skulde fremskynde:

1. Udskrivningen af Mandskab.
2. Paaklædningen, Udrustningen og Bevæbningen af Tropperne,
3. Fæstningernes Forsyning,
4. Udskrivningen af Heste og
5. Udskrivningen og Organisationen af Nationalgarden. (Correspondance 26, Side 536).

Prøve og kunde ikke se, hvorpaa Haabet om et heldigt Resultat kunde bygges, thi Hærens Tilstand var mangelfuld, de gamle Soldater forsvandt mere og mere af Rækkerne, den unge Tilgang manglede Øvelse, og den mødte ikke altid med den ønskelige Freidighed. Det sidstnævnte Moment var en naturlig Følge af, at Befolkningen i sin Helhed var træt af de Offre, som bestandig forlangtes til Krigens Fortsættelse, og det især fordi det efterhaanden gik op for den, at Kampen mindre førtes for Frankrigs Skyld end for at tilfredsstille Keiserens umættelige Ærgjerrighed. For alle Andre syntes det, som om Tilstanden var nær ved at være fortvivlet. Kun Napoleon havde ikke opgivet Haabet. Vilde kun de Allierede levne ham Tid til at han kunde faa sin Hær reorganiseret, gjorde han Regning paa at kunne optage Kampen med god Udsigt til Held.

Da indtraf der en Begivenhed, som krydsede alle Keiserens Planer.

Holland havde i sin Tid underkastet sig, fordi dets Interesser begunstigedes ved Forbindelsen med Frankrig; men da Lykken 1812 og 1813 vendte sig fra Napoleon, forandredes Stemningen og antog en fjendtlig Karakter. Den preussiske General *Bülow*, der var sendt frem mod Holland og havde sit Hovedkvarter i Münster, fulgte Begivenhederne nøie, og da Omslaget viste sig mere og mere aabenlyst, oversvømmede han Landet med Proklamationer, hvori han opfordrede Befolkningen til Frafald. Følgen blev, at der den 16de November 1813 udbrød et Oprør i Amsterdam, som snart fandt Tilslutning i hele Landet.

Den franske General *Molitor* førte Kommandoen i Holland med en Hær paa 14,000 Mand, men da over Halvdelen af denne bestod af upaalidelige Tropper og Hollændere, der løb deres Vei, saasnart Oprøret udbrød, for at slutte sig til dette, maatte Generalen — efter at have lagt Besætning i Smaafæstningerne — trække sig tilbage med Resten, 5000 Mand, til Uetrecht for at komme i Forbindelse med *Macdonald*.

Efter Oprørets Udbrud opfordrede Hollænderne General *Bülow* til med sit Korps at rykke ind i Landet; Generalen mente dog ikke strax at kunne efterkomme Opfordringen, da han var uden Instruktioner. Hollænderne henvendte sig derpaa til den russiske General *Benkendorf*. Denne, som kommanderede

Avantgarden for *Wintzingerodes* Korps, havde ingen Betænkeligheder ved at efterkomme Opfordringen. Han rykkede ind i Landet med 1200 Mand Infanteri og 2400 Ryttere, forenede sig med Hollænderne og erobrede derpaa Breda og Willemstadt. Saasnart Englænderne, der krydsede i Kanalen med en Flaade, som havde et Landgangskorps paa 6000 Mand ombord, fik Efterretning herom, landsatte de strax Korpset i Willemstadt.

Den 23de November rykkede ogsaa *Bülow* ind i Holland efter erholdt Tilladelse.

Napoleon synes i Begyndelsen at have betragtet denne Indrykning som et isoleret Foretagende, der ikke dannede Indledningen til et omfattende og afgjørende Vinterfelttog; dog sendte han General *Decaen* til Holland for at ordne Forsvaret og navnlig sætte Fæstningerne i Forsvarsstand. Men da Alt, hvad man behøvede dertil, manglede, glippede Generalens Bestræbelser, og han blev kaldt tilbage i Unaade. Hans Efterfølger, General *Maison*, var ikke heldigere, fordi han var ude af Stand til at faa samlet mere end henved 10,000 Mand til Operationer i aaben Mark. Han kunde ikke standse Fjendens Fremrykning. Saa dirigerede Napoleon sin Garde til Holland for at forstærke *Maison*, men, neppe ankommen, maatte den vende om, fordi den behøvedes andensteds. *Maison* blev derved henvist til, efterhaanden som Fjenden trængte frem med større Styrke, at gaa tilbage til Grændsen, og Forsvaret af Holland indskrænkedes til Forsvaret af Fæstningerne.

Macdonald stod, som allerede omtalt, bag Rhinen mellem Wesel og Coblenz. Da *Bülows* Korps efter at være rykket ind i Holland truede hans venstre Flanke, og han fik Efterretning om, at *Wintzingerodes* Korps satte sig i Marche mod hans Front, koncentrerede han den 4de Januar 1814 sit Korps bagud. I Løbet af den 12te og 13de Januar gik *Wintzingerode* over Rhinen ved Düsseldorf. Foranlediget heraf fortsatte *Macdonald* Tilbagetoget og naaede den 14de Januar Namur. Her modtog han Ordre fra Napoleon til strax at marchere gjennem Ardennerne til Châlons sur Marne. Invasionen i Frankrig var begyndt.

I. Den slesiske Hærs Overgang over Rhinen og Operationer fra den 1ste til den 17de Januar 1814.

I Slutningen af December 1813 traf *Blücher* Foranstaltninger til at gaa over Rhinen. Da han ønskede at overraske Fjenden, udspredte han det Rygte, at han agtede at gaa i Vinterkvarter paa høire Rhinbred og spillede Rollen saa godt, at Byen Frankfurt anmodede ham om at tage sit Hovedkvarter i Byen. *Blücher* efterkom Anmodningen og indtraf den 25de December; men Dagen efter udsendte han fortrolige Ordrer, efter hvilke Hæren skulde bryde op i al Hemmelighed, saa at den kunde gaa over Rhinen den 1ste Januar ved Daggry. Nøie Kjendskab til Fjendens Styrke og Stilling havde *Blücher* ikke, dog vidste han, at Fjenden stod meget spredt, og derpaa byggede han sin Plan.

Den slesiske Hær bestod af:

Yorks Korps (preussisk) . .	21,477	Mand	med	82	Kanoner,
Sackens Korps (russisk) . . .	21,000	—	-	94	—
Langerons Korps (russisk)	33,310	—	-	136	—
Ialt	75,787	Mand	med	312	Kanoner.*)

Af denne Styrke skulde dog *Langerons* Korps foreløbig blive tilbage for efter Overgangen at erobre Coblenz og blokere Mainz, indtil det efterhaanden blev afløst af tydske Forbundstropper.

Blücher havde valgt 3 Overgangssteder. *Sacken* skulde gaa over ved Mannheim, *York* og en Del af *Langerons* Korps ved Caub, og *St. Priests* Korps, der hørte under *Langeron*, ved Lahns Munding. Da Mannheim og Caub ligge 12 Mil fra hin-

*) C. v. Widdern, Side 304.

anden, vare *York* og *Sacken* beordrede til efter Overgangen at marchere henholdsvis til Kreuznach og Alzey, to Byer, der kun ligge 3 Mil fra hinanden. for derigjennem at modvirke et Gjennembrud fra Fjendens Side. Faren herfor var dog mere tilsyneladende end virkelig, thi da *Langeron* kun stod 1 Dagsmarche bag de nævnte Byer, var der tilstrækkelig Sikkerhed mod Fjendens Foretagender. *St. Priest* skulde efter Overgangen gjøre et Forsøg mod Coblenz.

Ved Caub havde man sikkret sig en Del Baade og paa disse sendtes Nytaarsmorgen en Styrke paa 200 Infanterister over Rhinen for at dække Broslagningen. Da denne Styrke kun stødte paa fjendtlige Patrouiller, vedblev man at benytte Baadene til Overførsel og det navnlig, fordi Broen, der skulde benyttes, først blev færdig den 2den Januar om Formiddagen Kl. 9. Nu kunde man først for Alvor tænke paa at faa Tropperne over; men Broen. der var slaaet af Pontonner, til og fra en lille Ø, som ligger i Rhinen, var meget skrøbelig, og derfor lykkedes det først *York* sent paa Aftenen den 2den at faa sit Korps samlet paa venstre Flodbred. Skjøndt det var blevet paalagt Tropperne, at Overgangen skulde ske i største Stilhed, havde de først overførte Tropper dog givet efter for en Stemning og raabt Hurra, da de stege iland. Derved alarmeredes de franske Patrouiller, men istedenfor at gjøre Modstand trak de sig tilligemed de smaa Besætninger, der fandtes i de nærmeste Byer, tilbage uden Kamp.

St. Priests Korps gik over i 2 Kolonner, en større ved Nieder Lahnstein, en mindre ved Vallendar. Begge Steder skete Overgangen i Baade, hvoraf der var bleven samlet 82 i Lahnfloden. Franskmændene havde bygget en Skandse ligeoverfor Lahns Udmunding i Rhinen. Denne Skandse blev strax efter Overgangen overfalden og erobret af General *Bistrøm* med den større Kolonne, hvorpaa Generalen strax marcherede imod Coblenz, som han naaede Nytaarsmorgen Kl. 4. Den mindre Kolonne, som i Mellemtiden var kommen over ved Vallendar og derfra havde sat sig i Marche mod Coblenz, naaede Byen omtrent samtidig med General *Bistrøm*, men fra modsat Side. Begge Kolonner gik ufortøvet over til Angreb, og da dette kom overraskende, lykkedes det, uagtet Byen var besat af

General *Durutte* med 2000 Mand. *Durutte* slog sig dog igjennem med ét Tab af 7 Kanoner og 300 Fanger og forenede sig med *Marmont*, til hvis Korps han hørte.

Sacken havde den 31te December koncentreret sit Korps omkring Mannheim og ladet bygge en Skibsbro i Neckarfloden. Denne Bro skulde bringes ud paa Rhinen og benyttes til Overgang, men forinden var det nødvendigt at erobre en Skandse, der laa paa venstre Rhinbred lige overfor Neckars Munding. Nytaarsmorgen Kl. 4 sendte *Sacken* nogle Jægerregimenter over Rhinen paa Baade; denne Overførsel udførtes saa skjult, at Besætningen i Skandsen først opdagede Fjenden, da denne rykkede frem til Angreb i Kolonne. Men nu kom der Liv i Besætningen, saa at den modtog Russerne med en saa heftig Gevær- og Kardætskild, at de maatte gaa tilbage. Angrebene bleve fortsatte, men først ved den fjerde Storm lykkedes det Russerne at komme ind i Skandsen, hvor de erobrede 6 Kanoner og forefandt over 100 Mand Døde og Saarede; Resten af Besætningen trak sig tilbage i Retning af Mainz. Kampen kostede Russerne 2 Generaler, 3 Stabsofficerer og henved 300 Mand, Døde og Saarede. Saasnart Skandsen var erobret, blev Broen anbragt, og Kl. 6 om Aftenen stod hele *Sackens* Korps paa venstre Rhinbred.

Langeron blev med Halvdelen af sit Gros staaende paa høire Flodbred ved Mainz; den anden Halvdel gik efter *Yorks* Korps over Broen ved Caub og indesluttede Mainz paa venstre Bred.

Saasnart *Marmont* fik Melding om Overgangen, som han havde været ude af Stand til at forhindre, selv om den ikke var kommen ham uventet, samlede han sin spredte Styrke ved Kaiserslautern for derfra at tiltræde Tilbagetoget.

Yorks og *Sackens* Korps stode den 4de Januar paa Linien Kreuznach—Alzey rede til Fremrykning, og da *Blücher* havde faaet Underretning om *Marmonts* Koncentration ved Kaiserslautern, fik Korpserne Ordre til at rykke frem, saa at *Sacken* ved at følge den lige Vei angreb Marskallen i Fronten, medens *York* ved at marchere over Meeresheim og Lauterecken om fornødent angreb ham i venstre Flanke og Ryg.

Den 5te Januar ved Middagstid naaede *Sackens* Avantgarde Kaiserslautern. Byen var rømmet, thi *Marmont* havde om Morgenen trukket sig tilbage til Landstuhl og Homburg.

Blücher lod derpaa *Sacken* marchere over Homburg og Zweibrücken mod Sarreguemines og Sarralbe, medens *York* samtidig fulgte Chausseen til Cusel og derfra i 2 Kolonner rykkede frem mod Saarlouis og Saarbrücken. Hæren opererede saaledes imod Saarlinien, som *Blücker* agtede at tvinge Fjenden til at opgive ved en omfattende Bevægelse fra Merzig og Sarreguemines, hvorpaa han med den samlede Styrke vilde gaa imod Metz.

Yorks Avantgarde naaede den 7de Egnen ved Saarlouis. Den 8de blev denne Fæstning beskudt, men uden Resultat af Betydning, og en Opfordring om Overgivelse blev afslaaet.

Sacken havde ligeledes fortsat Fremrykningen, og den 9de Januar stod den slesiske Hær foran Saarfloden.

Under Operationerne havde *Blücher* modtaget en Skrivelse fra Fyst *Schwarzenberg* af 5te Januar, hvori det meddeltes, at Hovedarmeen vilde naa Langresplateauet inden den 20de samme Maaned, og hvori *Blücher*, som man frygtede for havde Tendents til at trække sig hen imod Holland for at understøtte *Bülow*, blev opfordret til om muligt at tage Direktion paa Nancy. *Blücher* svarede den 9de Januar fra St. Wendel, at han vilde efterkomme Anmodningen om at operere paa Nancy, men dog underveis søge at bemægtige sig enten Metz, Thionville eller Luxemburg.

Marmont naaede Saarlinien den 6te, sprængte den 7de Broen ved Saarbrücken, og, da hans Styrke paa dette Tidspunkt kun udgjorde 8500 Mand Infanteri, 2500 Ryttere og 36 Kanoner, troede han sig ikke istand til at forbyde Fjenden Overgangen. Han tog den 8de sit Hovedkvarter i Forbach, gik den 9de tilbage til St. Avold, den 10de til Longueville og naaede den 12te Metz. Under Tilbagegangen greb Desertionen saa stærkt om sig, at Marskallen ved Ankomsten til Metz kun af Infanteri raadede over 6000 Mand, der vare fordelte paa 48 Batailloner.

Som Følge af *Marmonts* Tilbagegang kunde den slesiske Hær passere Saaren den 10de uden Kamp, og den 11te naaede den Forbach med Avantgarden fremskudt til St. Avold. Den Mangel paa Modstand, *Blücher* havde fundet, bevirkede, at *York* fik Ordre til at gaa med 2 Brigader mod Metz, med 1 Brigade mod Thionville og med 1 Brigade mod Luxemburg for

om muligt at komme i Besiddelse af en af disse Fæstninger. Lykkedes denne Operation ikke, skulde der ved Metz efterlades en Styrke til Blokering, medens *York* med Hovedstyrken fortsatte Fremrykningen mod St. Mihiel underveis forsøgende et Koup mod Longwy.

Med den tilbageværende Del af den slesiske Hær, *Sackens* Korps, gik *Blücher* mod Nancy. Rytteriet, som var sendt forud, naaede den 12te Januar Pont à Mousson; Groset stod samme Dag mellem Faulquemont og Puttelange.

Den 14de Januar blev Nancy besat af *Sackens* Kosakker uden Sværdslag, og den 17de holdt *Blücher* sit Indtog efterfulgt af *Sackens* Korps. Man havde saaledes fra fransk Side ogsaa opgivet Forsvaret af Mosellinien, men Aarsagen dertil maa mindre søges i den slesiske Hærs Bevægelser end i de Operationer, der samtidig vare blevne foretagne af Hovedarmeen.

Schwarzenbergs Skrivelse af 5te Januar havde givet Anledning til, at den slesiske Armee var kommen nærmere til Hovedarmeen, end det oprindelig var paatænkt. Dette stemmede iøvrigt godt med *Blüchers* Ønsker, fordi han haabede, at denne Tilnærmelse vilde, ved Omstændighedernes Magt, føre til en Forening af begge Hære, og at disse derpaa vilde levere Napoleon et Hovedslag. Skjøndt derfor Krigens 2det Hovedafsnit — Langres—Metz — var naaet for *Blüchers* Vedkommende, besluttede han dog at fortsætte Fremrykningen fra Nancy, saasnart han modtog de Forstærkninger, der vare underveis fra *Langerons* Korps.

II. Hovedarmeens Operationer fra December 1813 til den 17de Januar 1814.

Hovedarmeen under Fyrst *Schwarzenberg* bestod af:*)

2 lette Divisioner, *Bubna* og *Lichtenstein*, (Østerrigere)	11,240	Mand med	40	Kanoner,
1ste Korps, *Colloredo*, (Østerrigere)	18,708	— -	64	—
2det Korps, *Lichtenstein*, (Østerrigere)	12,708	— -	64	—
3die Korps, *Guilay*, (Østerrigere)	14,732	— -	56	—
4de Korps, Kronprindsen af Württemberg, (Württembergere) ..	21,840	— -	48	—
5te Korps, *Wrede*, (Bairere og Østerrigere)	50,315	— -	124	—
6te Korps, *Wittgenstein*, (Russere)	16,464	— -	72	—
Den russisk—preussiske Garde, *Barclay de Tolly*, og Reservekorpset, Arveprindsen af Hessen Homburg, (Østerrigere).	54,680	— -	111	—
Ialt	200,687	Mand med	579	Kanoner,

foruden Kosakkerne, om hvis Styrke der ikke findes Oplysninger.

Da Hovedarmeen skulde gjøre den længste Marche, var den brudt op fra Kantonnementerne midt i December. Den 19de samme Maaned naaede dens Têter Basel (*Bubna* og II Korps), Eglisau (*Lichtenstein*), Lauffenburg (I og III Korps) og Schaffhausen (Reservekorpset), paa hvilke Punkter Rhinover-

*) C. v. Widdern, Side 304.

gangen skulde finde Sted. Af de øvrige Korps passerede V Korps Frankrigs Grændse ved Hünningen, IV Korps blev staaende til Observation af Kehl og Straszbourg, indtil det blev afløst af VI Korps, som var paa Marchen fra Bahlingen, og Gardekorpset brød den 21de December op fra Bruchsal og Durlach for at marchere til Basel.

Da Kolonnetêterne den 19de December naaede Rhinen, stod en schweizisk Hær, 20,000 Mand, paa den modsatte Bred for at forsvare Landets Neutralitet. I 2 Dage ventede *Schwarzenberg* paa Udbruddet af den Opstand, der skulde tjene som Paaskud for Indmarchen; men da den udeblev, rykkede han den 21de December over Rhinen uden at bekymre sig om den af Schweiz udstedte Erklæring og uden at støde paa Modstand, fordi de schweiziske Tropper vare for svage til at optage Kampen i aaben Mark og savnede befæstede Støttepunkter.

For at skaffe Efterretninger om Franskmændenes Stilling og Styrke blev en østerrigsk Partigjænger med 600 Ryttere sendt ind i Elsasz; men han faldt i et Baghold af franske Kyrasserer og maatte slaa sig igjennem med betydeligt Tab. *Schwarzenberg* maatte derfor foreløbig holde sig til Rygterne, der fortalte, at der i Elsasz stod henved 50,000 Mand, der tilsigtede et offensivt Stød over Straszbourg.

Den 25de December afløste *Wittgenstein* Kronprindsen af Württemberg foran Kehl. Kronprindsen marcherede strax til Egnen ved Hünningen, hvor han den 31te passerede Rhinen og koncentrerede sit Korps ved Enzisheim til Dækning af *Wredes* Korps, der havde indesluttet Hünningen.

Da *Schwarzenberg* saaledes havde 2 Korps i Elsasz, og Gardekorpset Nytaarsdag ankom til et Kantonnement mellem Freiburg og Basel, besluttede han, for at faa nøiere Efterretninger om Fjenden, at lade Kronprindsen og en Del af *Wredes* Korps den 3die Januar foretage en Rekognoscering mod Colmar.

Milhauds Kavalerikorps havde besat Colmar, men trak sig, saasnart den fjendtlige Overmagt nærmede sig, tilbage over Vogeserne til St. Marie aux Mines. Da Marskal *Victor* fik Melding herom, forlod ogsaa han Elsasz og gik med sit Gros til Baccarat.

De østerrigske Korps havde imidlertid fortsat Marchen

gjennem Schweiz og vare gjennem en Frontforandring til Høire med Basel som Pivôt opmarcherede paa Linien Basel—Genf. Ingensteds stødte man paa Modstand, thi vel havde Genf en Besætning paa 500 Mand, men da den saae sig stillet ligeoverfor en betydelig Overmagt, og da Befolkningen viste en truende Holdning, gik den tilbage uden Sværdslag, og den 30te December besatte *Bubna* Byen.

I de første Dage af Januar 1814 satte Hovedarmeen sig i Marche over den franske Grændse.

Yderste venstre Fløi dannedes af Divisionen *Bubna*, som fra Genf dirigeredes mod Lyon.

Den anden lette Division, Reservekorpset og *Lichtensteins* Korps rykkede frem ad Veien mod Dijon, dog blev sidstnævnte Korps standset ved Besançon, som tilligemed Auxonne blev cerneret.

Guilays og *Colloredos* Korps fulgte Veien fra Basel til Langres, men *Colloredo* maatte underveis afgive den til Belforts Indeslutning fornødne Styrke. Garden, der foreløbig blev staaende ved Altkirch, skulde følge samme Vei.

Kronprindsen af Württembergs og *Wredes* Korps dannede høire Fløi og gik gjennem Vogeserne.

Fremrykningen førte til Sammenstød paa forskjellige Punkter.

Napoleon var nemlig meget misfornøiet med, at *Marmont* og *Victor* havde trukket sig tilbage uden Kamp. Han gav derfor *Ney*, som med Halvdelen af sit Korps — en Division af den unge Garde — var ankommen til Nancy, Ordre til at forsøge at standse Fjenden. Som Følge heraf sendte *Ney* General *Cassagne* med 1 Brigade, 300 Ryttere og 1 Batteri op ad Moseldalen over Charmes mod Epinal. Men ankommen hertil blev *Cassagne* angreben den 11te Januar af Kronprindsen af Württemberg, der kom fra Remiremont, og kastet tilbage i Uorden, hvorpaa Tilbagetoget blev tiltraadt til Nancy.

Victor lod i Henhold til en lignende Ordre General *Duhesme* rykke frem fra Baccarat med en Infanteridivision og en Dragonbrigade for at følge Meurthedalen. Den 10de Januar naaede *Duhesme* St. Dié fra den ene Side, men samtidig rykkede *Wredes* Avantgarde, 5 Batailloner og 4 Eskadroner, ind i Byen fra den modsatte Side. Da Franskmændene havde Overmagten, blev

Wredes Avantgarde kastet tilbage paa Groset, men saa greb dette ind og tvang *Duhesme*, der forgjæves søgte at holde sig i St. Dié, til at trække sig tilbage over Rambervillers til Luneville, hvor han stødte til *Victors* Gros.

I Centrum, hvor det ogsaa kom til Kamp, havde *Guilay* den 11te Januar naaet Combeaufontaine. *Colloredo* besatte samme Dag Port sur Sâone, men havde en af sine Divisioner i Vésoul. Garden ventede endnu ved Altkirch paa Marcheordre.

For at skaffe Efterretninger var Grev *Thun* bleven sendt forud som Partigjænger mod Langres. Den 9de Januar naaede hans Fordækning Byen og rykkede ind, men stødte uventet paa Modstand. Det var Marskal *Mortier*, som den 24de December havde faaet Ordre til i Ilmarche at begive sig med den gamle Garde fra Namur til Langres for at dække Veien fra Basel til Paris, hvis Avantgarde traf paa *Thuns* Tropper. Da Grev *Thun* kun raadede over en ringe Styrke, trak han sig strax tilbage og sendte Melding til Fyrst *Schwarzenberg*, der havde sit Hovedkvarter i Vésoul. Afstanden til dette bevirkede, at Meldingen først ankom den 11te samtidig med en Efterretning om, at Napoleon rykkede mod Langres med en Hær paa 80,000 Mand. Da *Thuns* Melding oplyste, at han var stødt paa den gamle Garde, og Napoleon jo altid pleiede at være, hvor denne var, fandt Efterretningen om hans Fremrykning Tiltro i Hovedkvarteret; men for at komme til fuld Klarhed blev *Guilays* Korps beordret til at foretage en Rekognoscering.

Guilay var den 12te Januar kommen til Fayl Billot med Forposter fremsendte til Chaudenay, og her fik han Ordre til den 13de at rykke frem mod Langres, hvis Byen ikke var for stærkt besat. Men *Guilay* ansaa det for nødvendigt at holde Rast den 13de. Denne Stillestaaen benyttede *Mortier* sig af til en Fremrykning, hvorved han kastede de østerrigske Forposter ud af Chaudenay.

Colloredo havde faaet Befaling til at forcere Marchen, men daarligt Veir tvang ham til den 13de at standse i Combeaufontaine.

Den 14de rykkede *Guilay* frem for at rekognoscere Langres, men kun med Halvdelen af sin Styrke. De franske Forposter maatte vige, men *Mortier* udviklede sin Hovedstyrke i

en Stilling ved Langres, og der udspandt sig en staaende Kamp, som dog væsenligst bestod i en Kanonade paa langt Hold. Under denne kom *Guilay* til Overbevisningen om, at Besætningen i Langres kun udgjorde henved 8000 Mand, men da han i den kun saae en Avantgarde, trak han sig tilbage og koncentrerede den 15de hele sit Korps ved Fayl Billot.

Colloredo havde imidlertid fortsat Fremrykningen og stod umiddelbart bag *Guilay*, men *Schwarzenberg* havde tillige trukket Kronprindsen af Württemberg og Arveprindsen tættere til, saa at den Førstnævnte, der var marcheret over Bains, den 15de naaede Jouvelle og Barbonne (N. for Fayl Baillot) og Sidstnævnte samme Dag Grey og Mirebeau (S. for Fayl Baillot). Med den saaledes samlede Styrke agtede *Schwarzenberg* at foretage et alvorligt Angreb paa Langres den 16de Februar; men da Ordrerne bleve for sent færdige, maatte Angrebet opsættes til den 18de, og den 17de benyttedes til at koncentrere Styrken endnu tættere imod Angrebspunktet.

Saasnart *Mortier*, hvis hele Styrke foreløbig kun bestod i Divisionen *Friant*, 5000 Mand, og 2200 Garderyttere, opdagede, at Fjenden koncentrerede en betydelig Overmagt, trak han sig den 17de tilbage til Chaumont.

I Løbet af den 17de Februar fik *Guilay* Efterretning om, at Langres var bleven rømmet, og om Eftermiddagen besatte han Byen. Det vilde have været naturligt, om han strax havde truffet Foranstaltninger til at følge Fjendens Spor; men han indskrænkede sig til at blive staaende.

Saasnart *Schwarzenberg* fik Melding om, at *Guilay* stod i Langres, gav han Ordre til, at *Guilay* skulde besætte Hennes, Kronprindsen af Württemberg Chaumont og *Colloredo* blive ved Langres. Garden var ogsaa sat i Marche og naaede den 17de Januar med sin forreste Kolonne nogle mindre Byer, der ligge 2 Mil fra Langres, og med sin bageste Kolonne Vésoul. Kronprindsen stødte under sin Fremrykning den 18de ved Montigny paa en af *Mortier* efterladt Postering. Denne blev kastet og trak sig tilbage paa Chaumont, men her traf Kronprindsen *Mortier* i en stærk Stilling, som han ikke vilde angribe, før han blev understøttet. *Mortier*, der ikke vilde optage en alvorlig Kamp, trak sig om Natten tilbage til Bar sur Aube, hvor han

traf sin anden Division, *Michel*, der bragte hans Styrke op til noget over 12,000 Mand.

Schwarzenberg ankom den 18de Januar til Langres. Krigens 2det Hovedafsnit var altsaa naaet for Hovedarmeens Vedkommende, men med den yderste Grad af Forsigtighed og derfor med en Langsomhed, som søger sin Lige, thi ingensteds stødte man paa Modstand af Betydning. Fra Basel til Langres er der kun 8—9 Dages Marche. Fremrykningen kunde være begyndt den 25de December og Maalet være naaet den 3die eller 4de Januar, naar der sattes 2 Rastdage; men efter Marchedispositionen, som udgaves paa den nævnte Dag, skulde Langresplateauet først besættes den 20de Januar. Om Fremrykningen siger den russiske General *Toll*: „Da jeg ifølge Keiserens (Alexanders) Befaling befandt mig hos Fyst *Schwarzenberg*, var jeg daglig Vidne til de Bekymringer, der bestandig trykkede Officererne i hans Hovedkvarter. Naar der fra Forposterne indløb Melding om, at Fjenden nærmede sig eller forstærkede sig paa et eller andet Punkt, bevirkede dette, at Fyrst *Schwarzenberg* — til Trods for mine Indvendinger og Modforestillinger — standsede vore Kolonners Bevægelser og foreskrev dem for den følgende Dag en koncentrisk Retning. Viste saa Meldingerne sig ubegrundede, saa foranledigede man Fyrsten til atter at give Kolonnerne en excentrisk Retning, saa at vi spildte megen Tid med saadanne unyttige Marcher og Kontramarcher. Det er aldrig forekommet, at en Disposition, som udgik fra østerrigske Generaler, førte Tropperne ad den korteste Vei mod Fjenden, og dog er det bekjendt nok, at Hurtigheden i Bevægelserne forberede Udfaldet.“ *)

*) Bernhardi, Side 134.

III. De Allieredes Fremrykning fra Langres—Nancy —Metz til Kampen ved Brienne.

Da *Marmont* den 12te Januar naaede Metz, havde han Divisionen *Decouz* af *Neys* Korps til Venstre for sig ved Thionville og *Ney* med Divisionen *Meusnier* til Høire for sig i Nancy. Foran *Ney* stod *Victor* i Luneville. Hele denne Styrke udgjorde noget over 30,000 Mand. Var den bleven samlet, vilde den have kunnet optage Forsvaret af Mosellinien, men der blev end ikke gjort et Forsøg herpaa. Grunden hertil var, at *Ney*, hvis Tro paa de unge Troppers Brugbarhed var bleven svækket ved Kampen om Epinal, den 13de Januar trak sig tilbage fra Nancy til Ligny, hvor han ankom den 16de. *Victor* var nødt til at følge Bevægelsen og marcherede fra Luneville til Toul, som han naaede den 14de Januar, og Divisionen *Decouz* forlod efter *Neys* Ordre Thionville for at støde til sit Korps. *Marmont* havde for eget Vedkommende truffet Foranstaltninger til Moselliniens Forsvar, blandt Andet ved at lade Divisionen *Ricard* besætte Pont à Mousson, men da han erfarede *Neys* og *Victors* Retraite, maatte ogsaa han tilbage. Efterladende General *Duruttes* Division som Forstærkning for Garnisonen i Metz afmarcherede han over Verdun til St. Mihiel, hvor han indtraf den 18de Januar.

Det var disse Begivenheder, det skyldtes, at *Blüchers* Fortropper den 14de Januar kunde besætte Nancy uden Sværdslag.

Sackens Korps rykkede ind i Nancy den 17de og 18de, og sidstnævnte Dag ankom tillige *Olsufiews* Korps, 7500 Mand, der efter at være blevet afløst foran Mainz var sendt frem af General *Langeron.*

Da *Blücher* foreløbig ikke kunde vente flere Forstærkninger, besluttede han at fortsætte Fremrykningen. Gaaende ud fra,

at *Schwarzenberg* vilde blive nødt til at gaa frem fra Langres over Chaumont paa Troyes, bestemte han Arcis sur Aube som foreløbigt Maal for den slesiske Hær. Da Afstanden mellem Troyes og Arcis er $3^1/_2$ Mil, vilde Foreningen mellem begge Hære være tilveiebragt, og man kunde saa rykke mod Paris med den samlede Styrke, en Operation, som man i den slesiske Armees Hovedkvarter betragtede som selvfølgelig, idet man gik ud fra, at selv om Napoleon samlede de retirerende Tropper ved Châlons, kunde hans Hensigt dermed kun være at ville fortsætte Tilbagegangen paa Paris, fordi de nyformerede Tropper ikke kunde bruges til offensive Foretagender.

Under *Blüchers* Fremrykning mod Nancy var han gjennem et Rekognosceringskommando, der var udsendt fra *Wrede*, kommen i Forbindelse med denne. *Wrede*, som derved kom til Kundskab om de franske Marskallers Tilbagetogslinie, besluttede at lette *Blüchers* fortsatte Fremrykning ved en Skinbevægelse mod Toul. Han marcherede derfor paa Charmes, som han naaede den 17de Januar. Men da de Efterretninger, han underveis modtog, overbeviste ham om, at han ikke behøvede at gaa længere til Høire, bestemte han sig til at blive mellem den slesiske Hær og Hovedarmeen, saa at han den 18de naaede Mericourt og den 19de Neufchâteau. Under Marchen fik han Ordre fra *Schwarzenberg* om, at han i intet Tilfælde maatte trække sig længere til Høire, men skulde operere saaledes, at han sluttede sig til Hovedarmeen.

Aarsagen til disse Operationer fra *Wredes* Side maa søges i, at den Forbindelse, som *Schwarzenberg* havde tilsigtet at etablere mellem den slesiske Hær og Hovedarmeen, ikke var kommen istand. Den skulde have været tilveiebragt af *Wittgensteins* Korps.

Som omtalt havde *Wittgenstein* naaet Kehl, og han havde Ordre til at passere Rhinen, den 1ste Januar, altsaa samtidig med at *Blücher* gik over. Men da de Tropper, som skulde afløse ham foran Straszbourg, ikke ankom i rette Tid, passerede han først Floden den 3die Januar og kun med Rytteriet under *Pahlen* og Halvdelen af sit Infanteri. Overgangen skete ved Fort St. Louis, S. V. for Rastatt. Efter Overgangen vilde *Wittgenstein*, forinden han rykkede videre, sikkre sig en Forpleiningsbasis. Han lod derfor Infanteriet blive

staaende og samlede Forraad, som magasineredes under Beskyttelse af Brohovedet, og først den 8de Januar begyndte han Fremrykningen. *Pahlen* var dog strax marcheret videre den 3die Januar over Hagenau og Savern mod Pfalzbourg, som han gjorde et forgjæves Forsøg paa at komme i Besiddelse af. Derpaa rykkede han over Sarrebourg og Blamont til Luneville, hvor han ankom den 20de, og hvorfra han den følgende Dag fortsatte Marchen, skydende sig ind mellem *Blüchers* Hær og Hovedarmeen, indtil han naaede Joinville, hvor han sluttede sig til *Sackens* Korps.

Den 20de Januar satte *Blücher* sig i Marche i 2 Kolonner. Hovedkolonnen, bestaaende af *Sackens* Gros og *Olsufiews* Korps, skulde følge Veien over Vaucouleurs, Gondrecourt, Joinville, Dommartin, Trémilly, Brienne og Lesmont til Arcis. Den mindre Kolonne, bestaaende af 1 Infanteridivision, Husardivisionen Lanskoy og 2 Kosakregimenter, Alt af *Sackens* Korps og under Kommando af General *Stscherbatow*, skulde marchere over Toul, Void, Ligny, Nant le petit, St. Dizier og Vitry. *Yorks* Korps, der stod foran Metz, Thionville og Luxemburg, og som ikke kunde komme i Besiddelse af nogen af disse Fæstninger, fik Ordre til at afmarchere saa betimeligt, at Korpset kunde støde til den mindre Kolonne i Vitry. Paa denne Maade gjorde *Blücher* sig Haab om at kunne have hele sin Styrke samlet den 30te Januar.

Da *Victor* stod ved Void og Commercy, *Marmont* ved St. Mihiel og Verdun, og *Ney* bag begge ved Bar le Duc, maatte det formodes, at de agtede at optage Kampen ved Maaslinien. Men Toul kapitulerede den 20de, og *Victor* trak sig derfor tilbage uden Kamp, efterhaanden som Fjenden nærmede sig, saa at han Natten mellem den 20de og 21de ankom til Ligny. *Marmont* var nødt til at følge denne Bevægelse og besatte den 22de Bar le Duc, Chaumont en Aire og Clermont. Den 23de marcherede *Victor* til St. Dizier, hvilket foranledigede *Ney* til at gaae til Vitry og *Marmont* til at trække sig tilbage til Heiltz le Maurupt, efterladende Divisionen *Ricard* ved Clermont for at bevogte Passet les Islettes. Den 25de opgav *Victor* St. Dizier og trak sig tilbage til Perthes, hvorved de 3 Marskaller kom til at staa koncentreret omkring Vitry.

Tilbagegangen fra Rhinen til Marnen var saaledes bleven iværksat, uden at der paa noget Punkt var gjort alvorligt Forsøg paa at reise Modstand. Havde Keiseren personlig ført Kommandoen, vilde dette ikke være sket, men tvungen af Omstændighedernes Magt var han nodt til at blive i Paris, og derfra kunde han ikke lede Operationerne, thi paa Grund af de store Afstande maatte hans Ordre og Instruktioner komme for sent. Rigtigst vilde det have været, om Overkommandoen var bleven givet til en af Marskallerne, men den gjensidige Jalousi mellem dem forhindrede dette. For at bøde paa Manglen af en Overkommando havde dog Napoleon paabudt en jevnlig indbyrdes Forhandling. Der foreligger intet om, hvorvidt denne Befaling er bleven efterkommen, men er det sket, saa blev Maalet — en eftertrykkelig Modstand — ikke naaet. Derfor kunde *Blücher* uforstyrret rykke frem fra Nancy uden at træffe paa Modstand, og det uagtet han havde delt sin Styrke, og uagtet Styrkeforholdene vare omtrent lige paa begge Sider. Den Feil, der fra de Allieredes Side var begaaet ved ikke at rykke samlet frem, blev saaledes ikke benyttet fra fransk Side.

Den 25de Januar naaede *Blüchers* Hovedkolonne Dommartin og den mindre Kolonne St. Dizier. Efterretningen om de franske Marskallers Koncentration ved Vitry bevirkede, at *Stscherbatow* fik Ordre til at lade Husardivisionen Lanskoy blive staaende i St. Dizier for at observere, hvorimod han med de øvrige Tropper skulde marchere til Brienne. Hovedkolonnen naaede sidstnævnte By den 27de. *Blücher* tog der sit Hovedkvarter. Iøvrigt findes der ingen Oplysninger om Enkelthederne i Dislokationen for den 27de Aften, naar undtages, at man veed, at Tropperne vare grupperede i og omkring Byen, og at en Rytterstyrke var skudt frem over Lesmont til Pougy, altsaa hinsides Aube.

Schwarzenberg var bleven staaende ved Langresplateauet. Her ønskede han saavelsom det østerrigske Diplomati, at Fremrykningen skulde standses, og denne Opfattelse deltes ogsaa af Kongen af Preussens Generaladjutant, *Knesebeck*. „Høisletten ved Langres" — sagde han — „er det Rubicon, som man ikke tør overskride." *)

*) Bernhardi, Side 205.

I den slesiske Hærs Hovedkvarter gjorde den stik modsatte Opfattelse sig gjældende. Man vilde fremfor Alt handle hurtig og energisk; man vilde til Paris.

Allerede fra St. Avold havde General *Gneisenau* den 15de Januar skrevet til *Knesebeck*, der fulgte det store Hovedkvarter, og saa indtrængende som muligt anbefalet en energisk Fremrykning mod Paris, hvor Felttoget kunde være endt paa 18 Dage, uden at spilde Tiden med noget saa underordnet som Dækningen af Flanke og Ryg eller Cerneringen af Fæstningerne.*)

Gneisenau havde ligeledes samme Dag skrevet til General *Radetzky*, der var Stabschef hos Fyrst *Schwarzenberg*: „Under disse særlige Forhold kommer det kun an paa et eneste Slag for at gjøre os til fuldstændige Seirherrer. Med dette Maal for Øie staa alle Reserver, der skulle dække Flanke og Ryg paa den til Mellem-Seinen fremrykkede Hovedarmee, bedre i Châlons sur Marne end ved Rhinen. Lader os dog uden Ophold skride løs paa Paris.“ **)

Den 22de Januar svarede *Knesebeck*: „— paa Høiderne, hvor Hærene nu ere ankomne, maa man begynde at underhandle, for i det Mindste at faa at vide, hvor de franske Hære staa og for at vinde Tid i 14 Dage“, og han tilføier: „Vi ville et Maal, men overbevis Dem om, at vi ville det, og kom bort fra den Tanke, at jeg skulde ville blive staaende paa Halvveien. Jeg vil kun naa Maalet med en saadan Sikkerhed, at jeg, hvis det var muligt, ikke overlod Tilfældet den mindste Chance.“ ***)

Da dette Svar ikke tilfredsstillede *Gneisenau* skrev han den 26de Januar paany til *Knesebeck*: „En dristig Beregner, *Müffling*, har udregnet, at Alt, hvad Napoleon kan bringe sammen af nye og gamle Tropper ved Paris, Châlons og Troyes, ikke overstiger 80,000 Mand. Efter samstemmende Beretninger er Beskaffenheden af disse Tropper slet. Stemningen mod Napoleon er i Paris, ligesom den var i de opløste lovgivende Forsamlinger. Keiseren er derfor bunden til at dække sin oprørske Hovedstad. Derfor er det min Mening, at man bør fortsætte

*) Ollech II, Side 158.
**) Ollech II, Side 161.
***) Ollech II, Side 161.

Marchen mod Paris selv i det Tilfælde, at det var Napoleon muligt at foretage en offensiv Bevægelse i vor Ryg. Forudsat, Napoleon vilde foretage en saadan, skiller han sig ved en stor Del af sine Hjælpekilder. Hverken i Metz eller i Straszbourg og Mainz er der Overflødighed paa Skyts og Ammunition. Desuden blive det gamle Frankrigs Fæstninger ved Nordgrændsen unyttige. Under disse Omstændigheder synes det mig tilraadeligt at afvige fra de sædvanlige Krigsregler (eller hæve sig over det Sædvanemæssige til store Tanker og Handlinger) og føre Invasionskrigen. Den bør være kraftig, kort og afgjørende. Med 180,000 Mand kunne vi gaa mod Paris og kaste Alt ned, som stiller sig imod os. Inden 3 Uger have vi da foreskrevet Freden. — Jeg kan ikke negte, at jeg staar noget egensindigt paa denne Mening. Jeg har gjennem Efterretninger og Iagttagelser dannet mig min Anskuelse om Fjendens Tilstand, og hvad jeg derom sagde i Frankfurt, har senere nøiagtig bekræftet sig. Den franske Nations Aand er brudt, og Landets Forsvarsevne er udtømt. Nationen længes efter en bedre Regjering. De gamle Soldater ere forsvundne. En hel Generation er opslugt. De nye Soldater mangle Tillid; vore have Følelsen af Seiren. Forsynet har givet os Midler til at hevne de pinte Folkeslag paa et Uhyre. Gjøre vi det ikke, saa ere vi ikke værdige til saadanne Velgjerninger.“ *)

Da *Gneisenau* frygtede for, at dette Brev ikke vilde gjøre tilstrækkelig Virkning, skrev han den følgende Dag, den 27de, atter til *Knesebeck*: „De er af den Mening, at efterat Hæren er kommen saa langt frem, bør man begynde at underhandle for i det Mindste at faa at vide, hvor den franske Hær staar og for at vinde 14 Dage. Jeg er heri af en anden Mening. — De veed bedre end jeg, at der ikke lader sig sætte en fast Tidsgrændse for en diplomatisk Underhandling. 14 Dage er i den Tilstand, hvori vor Modstander befinder sig, for ham en stor Vinding i Tid, som vi ikke have nogen Anledning til at skjænke ham. Vilde jeg argumentere med Distinktioner, saa vilde jeg sige, Strategi er Beregning af Rum og Tid og ikke alene den Tid, hvori man kan tilbagelægge Rummet, men ogsaa den, som

*) Ollech II, Side 180.

Fjenden behøver for at tilveiebringe sine Rustninger, Opnaaelsen af visse politiske Øiemed, Virkningen paa Folket, Hær, Kabinetter osv. Ved at gjøre Holdt skjænke vi endnu mere af Tiden, end det Rum er værdt, som vi have vundet ved uafbrudt at rykke frem. Vil man desuagtet en 14 Dages Vaabenstilstand, saa maa den afkjøbes os, og det mindst ved Overgivelsen af Fæstningerne Strazbourg, Metz, Luxemburg og Mainz, hvorved dog Besætningerne bør neutraliseres, thi, om de end for Størstedelen bestaa af nyligt Udskrevne, ville de dog forøge den franske Hærs Styrke, medens vor vil blive formindsket med Fæstningsbesætningerne.“ *)

Ogsaa *Blüchers* Generalkvartermester, General *Müffling*, søgte at influere paa *Knesebeck*, og derfor skrev han — der var en personlig Ven og politisk Meningsfælle af denne — den 26de Januar: ...... „Jeg gjør mig ingen Illusioner med Hensyn til en Hærs Stemning osv., ja, jeg er overbevist om, at skjøndt fødte Franskmænd betvivle, at Napoleons nuværende Hær vil slaas, saa vil den dog gjøre det, og hvis vi begynde Kampen keitet, endog slaas godt. Men jeg er saa vis som paa min Tilværelse overbevist om, at vort Held ligger i vore Operationers Hurtighed. Paris har tabt Hovedet; vi maa ikke lade Byen komme til sig selv, derfor rask fremad imod den. Hvad risikere vi? Intet Andet end maaske at maatte afbryde et Slag for at optage det igjen et Par Dage senere. Vore Reserver sikkre os Operationerne. Hvis I har Betænkeligheder ved at engagere det Hele, saa lad Feltmarskallen (*Blücher*) danne Avantgarden og angribe. Jeg vil stille mig som Borgen for Resultatet. Det er altfor vigtigt, at man ikke overlader Tid til den demoraliserede Franskmand. Det er umuligt at forestille sig den fjendtlige Hærs Tilstand, som den virkelig er. Jeg vilde selv ikke have troet det, naar jeg ikke daglig saae det. Kom nogle Dage i Besøg hos os, bedste *Knesebeck*, Du skal ikke komme til at fortryde det. Jeg er tilfreds med den slesiske Hær. Intet skal let staa fast imod Infanteriet; Artilleriet er godt. Rytteriet er vort sletteste Vaaben, hvad der jo er Tilfældet i alle de Allieredes Hære. — Jeg angriber langt

*) Ollech II, Side 180.

hellere hele den fjendtlige Magt ved Châlons, end vi angrebe ved Leipzig. Vore Folk ere ti Gange bedre og Franskmændenes ti Gange slettere.... Jeg gjentager for Dig, kjære *Knesebeck*, det franske Rige er i vore Hænder. Lad *Schwarzenberg* marchere mod Paris, og overlad Feltmarskallen Hæren ved Châlons; giv ham for større Sikkerheds Skyld *Wredes* Korps. Det kan ikke slaa feil. Napoleon er sunken i Hæren som i Folket. Officererne sige de afskyeligste Ting om ham; de ville end ikke indrømme ham Feltherretalent. Efterretningerne fra Paris sige, „at han er hver Dag fuld og sover da daglig 12 Timer". Om jeg end ikke tror herpaa, saa er dog den Opfattelse, at det er saaledes, vigtig og i alle Tilfælde le commencement de la fin." *)

Blüchers Stab udtalte kun hans Tanker; men da han ikke saae nogen Frugt af dens Henvendelser, skrev han selv den 28de om Morgenen til Fyrst *Schwarzenberg*:

.... „Deres Durchlauchtigheds Indmarche i Frankrig har berøvet Fjenden betydelige Kræfter, forstyrret hans Organisation og overrasket ham. Han kan ikke samle betydelige Masser. Ifølge alle Efterretninger har Napoleon ikke mere end omtrent 80,000 Mand. Men selv om vi tage feil paa 40,000 Mand, saa er 120,000 Mand hele den Styrke, der staar imod os. Vilde Napoleon med denne mangelfuldt sammensatte Hær gribe Offensiven for at operere paa vore Kommunikationer, vilde vi faa Paris uden Sværdslag. Men Fjenden vil ikke give Paris til Pris. At dække denne urolige Hovedstad ved en Deling med een Armee, medens den anden Halvdel gik i Ryggen paa os, er umuligt for Fjenden. At erobre Paris er at bemægtige sig Frankrigs Hjerte. Der bestemme vi Freden. Jeg kan naa Paris i 6 Marcher. Paa faa Dage kan Europas Skjæbne være afgjort og en Throne omstyrtet, hvis Stifter staar i naturligt Fjendskab til alle de gamle Dynastiers Throner og ingen Skaansel fortjener. Det er den værdige Opgave for Hærførere, Statsmænd, Regenter. Jeg besværger Deres Durchlauchtighed ikke at lade Hæren gjøre Holdt." **)

*) Droysen III, Side 244.
**) Ollech II, Side 181.

Efter Ankomsten til Langres havde *Schwarzenberg* truffet følgende Foranstaltninger. Kosakkerne vare sendte frem for at dække Veiene, der over Troyes og langs Marnen føre til Paris. *Bubna* dækkede venstre Flanke ved at gaa mod Lyon. *Wrede* havde den 19de Januar naaet Neufchâteau, Kronprindsen, *Guilay* og *Colloredo* stode samme Dag henholdsvis i Chaumont, Arc en Barrois og Til Chatel, og Garden var paa Marchen til Langres, som den naaede den 21de Januar. Reservekorpset under Arveprindsen af Hessen Homburg maatte afgive en Del af sin Styrke til *Colloredos* Korps. Resten saavelsom *Lichtensteins* Korps stilledes under Kommando af Arveprindsen med den Opgave, at sikkre Kommunikationerne og blokere Fæstningerne.

Mortier var endnu den eneste Modstander, Hovedarmeen havde foran sig. Han stod i Bar sur Aube med Forposter i Colombé. Da Kronprindsen fik Underretning herom, foreslog han *Guilay*, at de i Fællig skulde angribe Fjenden. Angrebet, der fandt Hovedkvarterets Billigelse, fandt Sted den 24de Januar. Kronprindsen gik mod Colombé, men kun med en Del af sin Styrke. De franske Forposter trak sig tilbage over Lignol til den stærke Hovedstilling mellem Bar og Voigny, som *Mortier* havde besat med Divisionen *Friant*. Kronprindsen havde af *Platof* faaet Løfte om, at denne med sine Kosakker vilde angribe Fjenden i Ryggen, men da dette Angreb udeblev, kunde Kronprindsen ikke drive *Friant* tilbage. — *Guilay* var rykket frem over La Ferté sur Aube, havde samlet sine Tropper paa venstre Flodbred ved Clairvaux og rykkede derpaa i 2 Kolonner mod Bar. Men *Mortiers* 2den Division, *Michel*, havde taget Stilling paa Høiderne ved Baroville, og den modtog *Guilay* saa eftertrykkeligt, at heller ikke han kunde komme frem. *Mortier* holdt saaledes Stillingen Dagen over, men i Erkjendelse af, at den ikke kunde holdes i Længden, gik han Natten mellem den 24/25 Januar over Vendeuvre til Troyes, som han naaede den 26de Januar. — Kronprindsen gik efter endt Kamp til Colombé, og *Guilay* besatte Bar, saasnart han fik at vide, at den var rømmet.

Keiser Alexander var ankommen til Langres den 22de Januar, Kongen af Preussen indtraf sammesteds den 25de, og Keiser Franz den følgende Dag. Med Monarkerne ankom de

af disse tilkaldte Raadgivere, Diplomater samt høiere Officerer.

Hvad var der i Mellemtiden bleven af Kongresforslaget?

Da *Metternich* ikke havde ladet høre fra sig siden December 1813, havde Napoleon den 5te Januar 1814 afsendt *Caulaincourt* for at virke for Kongressens snarlige Sammentræden. Underveis havde Ministeren Leilighed til at se de franske Tropper under Retraiten, og det ugunstige Indtryk, dette gjorde paa ham, i Forbindelse med den Misstemning, han fandt hos Befolkningen, foranledigede ham til varmt og indtrængende at søge at stemme Napoleon for enhver Indrømmelse, som kunde fremkalde Freden. Standset af *Wredes* Forposter lykkedes det dog *Caulaincourt* at faa meddelt *Metternich*, at han opholdt sig ved de franske Forposter og ventede Bestemmelse om, naar og hvor Kongressen skulde træde sammen. Denne Meddelelse generede *Metternich*, men han fandt dog en Udvei. England, der af al Magt vilde bort fra Frankfurterforslaget, havde nemlig besluttet at lade Udenrigsministeren, Lord *Castlereagh*, deltage i Forhandlingen; men han var endnu ikke indtruffen. Heraf benyttede *Metternich* sig, idet han, ved at meddele *Caulaincourt* Underretning herom, tilføiede, at man maatte afvente Lordens Ankomst. Foreløbig havde *Caulaincourt* altsaa intet Andet at gjøre end at vente paa nye Meddelelser.

England var dog ikke den eneste Magt, hos hvem der var foregaaet et Omslag. Det, som i Frankfurt væsenligst havde skabt Stemningen for Fred, var, at man ved en Invasion ventede at finde stærk Modstand hos Napoleon som hos Befolkningen. Erfaringerne havde indtil nu overbevist om det modsatte. Keiser Alexander, der var stærkt paavirket af *Stein* og *Pozzo di Borgo* — Napoleons værste Fjender — sluttede sig derfor fuldt til *Gneisenaus* Opfattelse af, hvorledes Krigen burde føres, og saae deri tillige Muligheden af at faa Napoleon dethroniseret. Derved ønskede han dog ikke at bane Veien for Bourbonnerne, thi dem havde han saa lidt tilovers for, at han endog en Tid tænkte paa at støtte Kronprindsen af Sverig, *Bernadotte*, der underhaanden havde meldt sig som Thronkandidat. England delte Keiserens Ønsker med Hensyn til Napoleon; men, om det end protegerede Bourbonnerne, saa var dog Regentskabet ikke

Hovedspørgsmaalet, thi det man fra engelsk Side eftertragtede var at faa Frankrig indsnevret til Grændserne fra 1792. At Keiser Franz og *Metternich* ikke ønskede Napoleons Dynasti afsat, var naturligt, men paa den anden Side indsaa de Nødvendigheden af at modificere den gunstige Fredsbasis, der var opstillet for Napoleon ved Frankfurterforslaget. Derfor lagde *Metternich* hele Vægten paa at faa Hovedarmeen standset ved Langres for at faa aabnet Underhandlinger med Napoleon, forinden det kom til en alvorlig Kamp, og i disse Bestræbelser støttedes han af Kongen af Preussen og dennes Raadgivere, Kantsleren, Fyrst *Hardenberg*, og General *Knesebeck*. For at motivere Nødvendigheden af en saadan Fremgangsmaade havde *Knesebeck* udarbeidet en Betænkning, som den 27de Januar blev tilstillet Monarkerne, Diplomaterne og Strategerne. Fra østerrigsk Side blev der udarbeidet et lignende Skrift af General *Langenau*, hvilket ligeledes tilsendtes de nævnte Personer, men underskrevet af *Schwarzenberg*. Da begge Betænkninger falde sammen i Hovedbetragtningen, vil det være tilstrækkeligt kun at omtale en af dem, og Valget falder da naturligst paa *Schwarzenbergs*, fordi det var ham, der skulde gjennemføre den Beslutning, som eventuelt blev tagen. Som en Mærkelighed skal det dog anføres, at *Knesebeck* i sit Skrift fremsatte den høist eiendommelige Opfattelse, at „hvis de Allierede fortsatte Fremrykningen, vilde det være umuligt udover Châlons og Troyes at betegne et opnaaeligt Objekt som Maal og Grændse for Operationerne.“ *)

I *Schwarzenbergs* Betænkning hedder det: „Ved den Hurtighed (!), hvormed Hovedarmeen har opereret, har man naaet Langres, det eneste saarlige Punkt i det franske Rige. Her befinder man sig i fuldkommen Sikkerhed, Fløiene ere dækkede, bagved sig har man i Schweiz en sikker Basis og foran sig det flade Land, som man truer i alle Retninger. Det er sandt, at de Allierede ere Fjenden betydeligt overlegne i Tal; deres Seir under en fortsat Fremrykning er sandsynlig, men en mathematisk Vished for Resultatet af et Slag ved Troyes, Châlons eller Paris har man ikke. Vel er det fordelagtigst at gaa rask frem, saa

*) Bernhardi, Side 210.

længe Fjenden ikke har fuldstændiggjort sine Forsvarsmidler, men da fjerner man sig fra sin Basis, da bliver Kampen uundgaaelig, da maa man istedenfor at kantonnere bivouakere, da vil man faa Syge. Vel har *Mortier* trukket sig tilbage fra Langres; man kunde følge ham, men maaske vil han forlede de Allierede til et Tog mod Paris. Napoleon samler en Hær i Châlons; han lader forsætlig Veien til sin Hovedstad ligge fri; han falder Armeen i høire Flanke, driver den bort fra Schweiz; han bereder den en Skjæbne som den, der ramte Franskmændene ved Leipzig. Dog — maaske har Fjenden ikke saadanne Planer, men vil vove et Hovedslag paa Sletterne mellem Châlons og Troyes. De Allierede kunne seire, men da vil Napoleon ved denne Seir blive tvungen til en Fortvivlelsens Kamp for sin politiske Tilværelse, da vil der ikke være levnet ham anden Udvei end at forsvare sig til det Yderste. Til at imødegaa en saadan Eventualitet ere de Allierede endnu ikke stærke nok. Saa maa man først trække de detacherede Fløie til sig; Tropperne fra Italien maa over Alperne, *Wintzingerodes* Korps maa frem fra Nedre Rhinen, *Bülows* fra Holland. Bliver man staaende ved Langres, giver man Fløiene Tid til at komme til, saa bliver det muligt for Reserverne fra Tydskland at naa Felthæren, saa faar man Ro til imidlertid at kunne forhandle med Napoleon om Freden, forhandle med Keiseren, der kan antage billigere Betingelser, fordi han endnu ikke er dreven til Fortvivlelse, fordi der endnu ikke er udbrudt nogen almindelig Opstand i Frankrig. Man bør modent overveie det Spørgsmaal: Er det Øieblikket til at stige ned i det flade Land fra de dominerende Høider for at indlade sig i en Kamp, hvis Resultat ikke forud lader sig beregne med Vished.“ *)

Hele dette Forsvar for at blive staaende ved Langres er ikke holdbart. De Allierede havde jo, og derom tvivlede end ikke Fyrst *Schwarzenberg*, en decideret Overmagt, og de vidste, at for hver Dag, der gik, øgedes Napoleons Modstandskraft, saa at den blev vanskeligere at bryde. Alt, hvad Napoleon ønskede, var jo netop, at hans Modstandere levnede ham Tid til at faa Forsvaret ordnet, ikke for at han saa kunde opnaa

*) Ollech II, Side 182.

billigere Fredsbetingelser, men kun for at han kunde optage Kampen energisk og jage Fjenden tilbage over Frankrigs Grændser. Vilde de Allierede fremtvinge Freden, saa gjaldt det netop om at komme Napoleon i Forkjøbet ved at følge *Blüchers* og hans Stabs Raad: hurtig og resolut at rykke samlet frem mod Paris med den bestemte Villie at bryde enhver Modstand. Hvad var det da, som laa til Grund for hele Betragtningen? *Knesebeck* vilde, som han skriver til *Gneisenau*, nødigt overlade „Tilfældet" den mindste Chance. Har da *Clausewitz* ikke Ret, naar han kalder Krigen „Tilfældets Omraade", og har ikke Napoleon Ret, naar han udtaler, „at den, som i Krig ikke vil betro noget til Tilfældet, bør man raade til hellere at blive hjemme". Og nu *Schwarzenberg*: Han forlanger mathematisk Vished for Seiren, men havde han den ikke her i Kraft af Tallets Overvægt og Fjendens mislige Stilling, naar vilde han saa nogensinde faa den. Ulykken var, at Fyrst *Schwarzenberg* led under en fuldstændig umotiveret Ængstelighed, der fik ham til at se Paris som et truende Spøgelse, hvad der vil ses af et Brev, han skrev den 27de Januar, og hvori det hedder: „Jeg tror, vi komme henimod Paris, maaske til Paris, men ville vi der finde Freden, eller styrte vi os ikke meget mere i et Chaos? Jeg tror det sidste."*)

Keiser Alexander vilde ikke godkjende de af *Knesebeck* og *Schwarzenberg* fremsatte Anskuelser og lod udarbeide et Modskrift, hvori det hed:

„Før Krigen er endt, lader det sig umuligt afgjøre, om dens Maal er naaet; saa længe den varer, blive meget mere dens Begivenheder afhængige af Vaabnenes Udfald. Kun naar de allierede Magter handle i Overensstemmelse med denne Grundsætning, tør de haabe at se deres Hensigter opfyldte. De maa søge at tilintetgjøre Fjendens Krigsmagt. Fjendens øieblikkelige Svaghed beror paa Modløshed hos hans Tropper, paa Mangel paa Erfaring hos de nyligt Udskrevne, paa Mangel paa Krigstugt i Hæren, da Disciplinens Baand ere blevne løsnede ved de sidste 15 Maaneders Uheld, og Mangel paa Tid endnu ikke har tilladt at faa dem strammet paany. Men disse

*) Ollech II, Side 183.

uheldige Forhold blive naturligvis afhjulpne fra Dag til anden. Tøve de Allierede, kunne de let komme til at opsætte deres Operationer, indtil det er lykkedes Fjenden fuldstændig at afhjælpe de Mangler, han nu lider under. Den eneste forstandige Beslutning er derfor at fortsætte Krigen med den største Kraft, saalænge den varer, idet man paa denne Maade bestræber sig for at tilintetgjøre de Hære, Napoleon fører i Marken og berøver ham Midlerne til at danne andre."*)

Det var den rette Strategi, thi den satte sig den fjendtlige Hærs Ødelæggelse som Maal for derigjennem at naa Paris, og det var jo ogsaa *Blüchers* Grundbetragtning. Men at sætte denne Anskuelse igjennem var ikke saa let en Sag, fordi Størstedelen af dem, der deltoge i Raadslagningen i Langres, vare Modstandere af Fremrykningen. Da erklærede Keiser Alexander, at hvis Østerrigerne bleve staaende ved Langres, vilde han paa egen Haand fortsætte Krigen med sine russiske Tropper, og da Kongen af Preussen, som denne Udtalelse gjorde vaklende, paa direkte Henvendelse fra Keiserens Side lod sig trykke til at give en lignende Erklæring for sine Troppers Vedkommende, blev Østerrig nødsaget til at give efter, fordi det ikke for nogen Pris vilde se Koalitionen briste.

Det blev saa besluttet, at Operationerne skulde fortsættes, saaledes at *Schwarzenberg* rykkede mod Troyes og *Blücher* mod Vitry, men som Vederlag for denne Indrømmelse betingede Østerrig sig, at Fredskongressen strax skulde træde sammen i Châtillon sur Seine, og denne Betingelse gik man ind paa fra alle Sider. Nøiere beset var der jo ikke opnaaet det, Keiser Alexander ønskede med Hensyn til Operationerne, og da *Schwarzenberg* kun havde bøiet sig for Beslutningen uden at forandre sin Opfattelse, kunde det jo ikke ventes, at han skulde operere energisk. Hertil var det da ogsaa, at Fredsvennerne satte deres Lid; de haabede sikkert paa, at naar kun Kongressen kom sammen, vilde Freden snart blive sluttet.

I de mellemliggende Dage var der ikke foregaaet store Forandringer i Hovedarmeens Stilling, saa at denne den 27de Januar om Aftenen var følgende: Længst fremme stod *Guilay*

*) Ollech II, Side 184.

i Bar sur Aube, bag ham Kronprindsen i Colombé og bag denne Garden mellem Chaumont og Langres. Til Høire stod *Wrede* mellem Clefmont og Neufchâteau og *Wittgenstein*, der var kommen op i Linien, i Vaucouleurs; til Venstre stod *Colloredo* i Baigneux les Juifs og *Lichtensteins* lette Division, der var ham underlagt, i Châtillon sur Seine. *Schwarzenbergs* Hovedkvarter var i Chaumont.

Som allerede omtalt var det blevet besluttet, at Hovedarmeen skulde rykke frem mod Troyes. Grunden hertil var, at alle Efterretninger, man modtog, gik ud paa, at Napoleon samlede sin Hovedstyrke ved Châlons sur Marne. Marchen var saaledes en strategisk Manøvre, hvorved man omgik Napoleons høire Flanke. Den 28de Januar fik samtlige Korps Marchebestemmelser, hvorefter Hæren i 3 Kolonner skulde rykke frem til Troyes, som skulde være naaet den 2den Februar; men Begivenheder, som indtraf ved den slesiske Armee, bevirkede, at Ordrerne ikke kom til Udførelse.

Hovedarmeens Styrke var paa dette Tidspunkt ved Afgivelse, Sygdom og Fægtningstab gaaet ned til 117,000 Mand, hvoraf 22,000 Ryttere, foruden Kosakkerne. Styrken fordelte sig saaledes paa de enkelte Korps:

Colloredo, iberegnet *Lichtensteins* Division ...	24,000	Mand,
Guilay ...	12,500	—
Kronprindsen ...	11,000	—
Wrede ...	27,500	—
Wittgenstein ...	12,000	—*)
Garden ...	30,000	—
Ialt	117,000	Mand.

Bag Hæren stod i 2den Linie:

Under Arveprindsen foran Fæstningerne m. m.	25,500	Mand,
I Elsasz og foran Straszbourg ...	17,000	—
Ialt	43,500	Mand.

Desuden var *Bubna* detacheret mod Lyon med 12,000 Mand, hvori tillige er indbefattet Besætningen, han havde efterladt i Genf.

*) Den anden Halvdel af *Wittgensteins* Infanteri stod foran Straszbourg.

IV. Napoleon griber Offensiven.

Keiseren kunde ikke længere blive i Paris. Det Haab, han havde sat til, at *Murat* vilde blive ham tro i Ulykken, var bristet. Den 11te Januar 1814 havde *Murat* sluttet Konvention med Østerrig. *Eugen* havde derfor faaet Ordre til at trække sig tilbage til Alperne med sin Styrke, efterladende Italienerne i Mantua og de øvrige befæstede Stæder. Holland var oversvømmet af fjendtlige Tropper, Spanierne og Englænderne trængte frem sydfra, men værst var dog Invasionen østfra. Den var allerede kommet meget for langt frem; nu maatte den standses. Efterat have indsat Keiserinde Marie Louise som Regentinde og udnævnt Kong *Joseph* som Kommandør for 1ste Militærdistrikt forlod Napoleon den 25de Januar 1814 sin Hovedstad og ankom den følgende Dag til Châlons sur Marne.

Trods alle Anstrængelser var det ikke lykkedes Napoleon at faa Hæren bragt op til den Styrke, han ønskede. Istedenfor Korps var der endnu nærmest kun Rammer, der ventede paa at blive udfyldte, og den Erstatningsstyrke, som Afdelingerne havde modtaget, bestod væsenligst af mangelfuldt uddannede Rekrutter. Men herved var Intet at gjøre. Han maatte bruge Hæren, som den var, erstatte dens Mangler ved sit Talent og, ved at træde energisk op ligeoverfor Fjenden, skaffe sig den Tid, der behøvedes, for at faa de Forstærkninger, der forberedtes, trukne til Hæren samt faa denne forøget med de Tropper, der vare underveis fra *Soults* Armee.

Foreløbig raadede Keiseren over følgende Styrke:

a. Tropperne ved Vitry:

Den unge Garde under *Ney* samt Divisionen *Rottembourg*	14,505	Mand,
Marmonts Korps	12,051	—
Victors Korps	14,747	—
Dufours Reservedivision (ny)	3,400	—
Ialt	44,703	Mand,

hvoraf 8,904 Ryttere.

b. Tropperne ved Troyes:

Den gamle Garde under *Mortier*	12,275	Mand,
la Hamelinayes Division (ny)	4,891	—
Ialt	17,166	Mand,

hvoraf 2,228 Ryttere.

c. Paa Marchen til Châlons under *Macdonald:* 9,143 Mand, hvoraf 3,997 Ryttere.

Hele Styrken udgjorde omtrent 71,000 Mand. Hvad det indtil da iøvrigt havde været muligt at faa organiseret, var dels sendt til Belgien og dels opslugt af Fæstningerne, hvis Besætninger udgjorde 74,000 Mand.

Umiddelbart efter Ankomsten til Châlons begav Napoleon sig til Vitry for herfra hurtigst muligt at rykke frem mod den Fjende, der var ham nærmest, og som han antog at være den slesiske Hær under *Blücher*.

Efter en Nattemarche naaede *Milhauds* Rytteri, der havde Têten, den 27de Januar om Morgenen St. Dizier og fordrev uden Vanskelighed Besætningen, som kun bestod af Husardivisionen *Lanskoy*. Men dette Resultat svarede ikke til Napoleons Forventninger. Han trængte til en Seir, og den kunde kun naaes, naar han traf *Blüchers* Gros. Det maatte søges.

I St. Dizier erfarede Napoleon, at den slesiske Hærs Hovedstyrke var paa Marchen mod Brienne, og at *Yorks* Korps var under Fremrykning fra Metz. Keiseren besluttede at følge efter *Blücher* for at slaa ham og derpaa angribe Hovedarmeen i høire Flanke. For at være sikkret imod *Yorks* Operationer blev *Marmont* efterladt med Ordre til at besætte St. Dizier med en Arrièregarde og placere sit Gros i Vassy. Selv

marcherede Napoleon med Hovedstyrken ad Tverveie, der vare meget slette over Eclaron og Vassy til Montierender, som han naaede den 28de om Aftenen.

Divisionen *Ricard* af *Marmonts* Korps, der havde været efterladt ved Les Islettes, og Reservedivisionen *Dufour*, der var ankommen fra Paris, havde den 27de forenet sig i Vitry, hvorfra de dirigeredes frem saaledes, at de dækkede Napoleons Bevægelse mod Brienne i høire Flanke.

Da det var Napoleons Ønske at faa samlet saa stor en Styrke som muligt under sin umiddelbare Kommando, blev *Mortier* beordret til at støde til ham ved at marchere fra Troyes over Arcis sur Aube, dog kun forsaavidt Marchen kunde foretages uden Fare.

Som omtalt var det *Blüchers* Hensigt at marchere til Arcis sur Aube, men Meldinger om franske Troppers Fremrykning foranledigede ham til at blive staaende mellem Brienne og Lesmont, da han han ikke vilde risikere at blive isoleret ved at passere Aube. Maaske haabede han ogsaa derved at faa *Schwarzenberg* til at gribe hurtigt ind, thi den 29de om Morgenen skrev han til Fyrsten: „Fjenden kommer fra Vitry. Vi behøve ikke at frygte noget fra Troyes og Arcis. Jeg vil med Hovedkvarteret nærme mig Bar sur Aube. Vender Fjenden sig med Hovedstyrken mod Deres Durchlauchtighed over Joinville, vil jeg fra Brienne gribe Offensiven mod hans høire Fløi, medens Deres Durchlauchtighed lader ham angribe i Marnedalen. En saadan Bevægelse fra Fjendens Side maa ønskes, fordi den maa fremskynde hans Undergang. *York, Kleist* og *Wittgenstein* maa forene sig. Jeg beder om, at der maa blive tilstillet dem Ordre, for at de kunne handle i Overensstemmelse med os og ligeledes opsøge og angribe Fjenden.“ *)

Schwarzenberg var bleven forbavset ved at erfare, at *Blücher* istedenfor at operere paa Vitry var slaaet ind i Direktion paa Arcis. Da han erfarede Fjendens Fremrykning, frygtede han for, at Napoleon skulde rykke frem gjennem Marnedalen over Joinville og Chaumont og derved komme ind paa hans Kommunikationer. Han besluttede derfor foreløbig at opgive Frem-

*) Ollech II, Side 188.

rykningen mod Troyes og at blive staaende mellem Bar og Chaumont. De givne Ordrer ændredes, saa at *Wrede* og *Wittgenstein* dirigeredes mod Joinville, Garden blev trukken sammen omkring Chaumont, *Guilay* og Kronprindsen beholdt deres Kantonnementer ved Bar og Colombé, men trak sig dog tættere sammen, og *Colloredo* kom til Châtillon.

Situationen tiltalte dog ikke *Schwarzenberg*, thi den 29de skriver han: „Napoleon synes at tro, at jeg kunde være ubesindig nok til at støde fremad med hele Hæren à la *Blücher*; thi han tror ved sin Bevægelse at have taget hele Armeen i Ryggen. *Blücher* og *Gneisenau* træde alle Krigens Regler under Fødder; de løbe som gale til Brienne uden at bekymre sig om deres Flanke og Ryg ...... Længe holder det store Forbunds kunstige Maskine ikke ud.“ *)

Den Ordre, Napoleon havde sendt *Mortier*, blev opsnappet af Fjenden. *Blücher* kom derved til Klarhed om Napoleons Hensigter og trak den 29de om Morgenen skyndsomst sine Tropper sammen ved Brienne. Forinden Tilbagegangen sprængte *Pahlens* Rytteri, der stod længst fremme, Broen ved Lesmont. Efter at have faaet Tropperne samlet lod *Blücher* dem indtage følgende Stilling: En Avantgarde paa 2 Regimenter let Infanteri, 4 Eskadroner og 4 Kanoner sendtes frem til Perthes for at optage Kampen, *Olsufiews* Korps besatte Brienne, og *Sackens* stilledes bag Byen som Reserve.

Napoleons Hovedstyrke var brudt op den 29de om Morgenen fra Montierender i en eneste Kolonne med Garderytteriet i Têten. Kl. $7^1/_2$ Formiddag opdagede Blænkerne den fjendtlige Stilling ved Perthes. Fremrykningen fortsattes med fornøden Forsigtighed, men da Veien var slet, og Veiret daarligt, kom man kun langsomt fremad. Klokken blev 1, inden det lykkedes Rytteriet at fordrive Fjenden fra Perthes, og først Kl. 3 naaede *Victors* Fodfolk, der havde Têten, frem til Angreb paa Brienne.

Victor sendte strax Divisionen *Duhesme* frem mod Byens østlige Udkant, men Angrebet blev modtaget med en saa levende Ild, at Divisionen maatte trække sig tilbage.

*) Ollech II, Side 188.

Ney fulgte efter *Victor* med den unge Garde og var imidlertid kommen op. Da han saae *Duhesmes* Uheld, gav han General *Decouz* Ordre til med 6 Batailloner at angribe Byen. Samtidig fik General *Chataux* Ordre til med en Brigade af *Victors* Korps at omgaa Brienne og angribe det Vest for Byen liggende Slot.

Decouz valgte Byens nordostlige Hjørne som Angrebspunkt, og ved en rask Fremrykning lykkedes det en Del af hans Tropper at faa Fodfæste i Byens Udkant. Da *Duhesme* saae dette, fornyede han sit Angreb paa Byens østlige Side; men for at komme frem maatte han bevæge sig over et aabent Terrain og var uforsigtig nok til ikke at sørge for Dækningen af sin venstre Flanke, der vendte mod Fjenden. *Blücher* opdagede dette, og lod ufortøvet General *Wassiltschikows* Ryttere attakere *Duhesmes* Flanke, hvorved Franskmændene kom i Uorden. Vel ilede General *Lefebvre-Desnöettes* strax tilhjælp med en Del af Gardens Rytteri, men *Wassiltschikow* vendte sig mod ham, og da ogsaa General *Pahlens* Rytteri blev sendt frem til Attake, blev *Lefebvre* kastet tilbage paa Divisionen *Duhesme*, hvis Uorden yderligere forøgedes, saa at den ikke alene maatte gaa tilbage, men ogsaa nødte *Decouz* til at opgive de Fordele, han havde vundet.

Kampen syntes endt. *Blücher* begav sig med sin Stab til Slottet, hvor Hovedkvarteret var etableret.

I Mellemtiden havde General *Chataux* faaet Leilighed til at foretage den omgaaende Bevægelse og til ubemærket at nærme sig Slottet, som, da man ikke havde ventet noget Angreb fra denne Side, kun var svagt besat.

Chataux Angreb lykkedes desaarsag fuldstændigt. Besætningen blev kastet; kun en ilsom Flugt frelste *Blücher* og hans Stab fra at falde i Fangenskab. Der opstod en øieblikkelig Forvirring, som utvivlsomt vilde have ført til Seir for Franskmændene, hvis de havde opsat Frontalangrebet indtil da. Men man fik Tid til at besinde sig; *Sackens* Korps, der stod som Reserve, blev sendt frem til Angreb paa Slottet og til Forstærkning af Besætningen i Byen.

Slottets Besiddelse blev dog hævdet af Franskmændene,

men i Kampen om Byen, som blussede op paany, vandt de ingen Fremgang.

Under Kampen var Byen bleven skudt i Brand, og da Mørket indtraadte, fortsattes Fægtningen ved Skinnet af de flammende Bygninger. Paa mange Punkter kom det til en heftig Nærkamp, men om det end lykkedes Franskmændene at faa besat enkelte Punkter, saa blev dog Byen i Russernes Magt.

Ved Midnat ophørte Kampen, der havde kostet hver af Parterne 3000 Døde og Saarede.

Styrkeforholdene udgjorde omtrent 30,000 Mand paa hver af Siderne, men *Blücher* havde Fordelen af at have sin Styrke samlet, medens Napoleons først ankom efterhaanden. Fægtningen maa nærmest betragtes som uafgjort, men da *Blücher* frygtede for, at Napoleon i Løbet af Natten vilde blive betydelig forstærket, besluttede han at benytte Mørket for at trække sig nærmere til Hovedarmeen, og denne Tilbagegang bevirkede, at Franskmændene tilskreve sig Seiren.

Olsufiew afmarcherede ved Midnat til Arsonval, *Sacken* fulgte efter Kl. 2 og gik i Bivouak ved Banzancourt, medens Rytteriet blev staaende i og ved Brienne for at skjule Afmarchen, der blev foretagen i den største Stihed. Ved Daggry fulgte Rytteriet efter, og *Blücher* naaede paa denne Maade den meget stærke Stilling ved Trannes, som han eventuelt agtede at forsvare, til han fik Forstærkning fra *Schwarzenberg*.

Det var Napoleons Hensigt at fortsætte Angrebet den 30te Januar ved Daggry. Han blev derfor ubehagelig overrasket ved at erfare *Blüchers* Retraite, dog haabede han ved en hurtig Fremrykning at kunne naa den slesiske Hær, inden den blev forenet med Hovedarmeen. Ogsaa i denne Henseende blev han skuffet, thi strax efter at Fremrykningen var begyndt, lagde der sig en tæt Taage over Egnen, saa at man ikke kunde se 100 Skridt foran sig. Fremrykningen kunde derfor kun ske langsomt. Kl. 11 lettede Taagen, og de franske Blænkere opdagede russisk Rytteri paa Sletterne ved Dienville. Man begyndte fra begge Sider en Kanonade, som dog paa Grund af den store Afstand ikke gjorde nogen Virkning; men hermed gik Tiden tabt, og da det franske Rytteri naaede La Rothière, fik

det Ordre til at gjøre Holdt og dække Hærens Opmarche, der udførtes bag nævnte By.

Blücher havde, saasnart han erfarede Napoleons Fremrykning, ladet *Sackens* Korps besætte Stillingen ved Trannes og placeret *Olsufiew* som Reserve bag Stillingen.

Blücher var altsaa i Forbindelse med Hovedarmeen, og rykkede Napoleon frem for at angribe, maatte han gjøre Regning paa at komme til at kjæmpe mod en betydelig Overmagt. Men at blive staaende rummede den endnu større Fare at blive angreben af de forenede Hære under Vilkaar, der kunde gjøre en Retraite vanskelig. Derfor ønskede Napoleon at forene sig med *Mortier* i Troyes for at dække Veien til Paris. Nu er der vel en Bro ved Dienville over Aube, men at passere denne i Flankemarche foran *Blüchers* Stilling var et voveligt Foretagende, og desuden var Veien, der fra Dienville fører til Hovedveien fra Lesmont til Troyes, i de Dage saa slet, at det var mere end tvivlsomt, om den kunde passeres af Artilleriet og Trainet. Der var saaledes intet Valg; Napoleon maatte ind paa den omtalte Hovedvei, men det kunde kun ske ved at passere Aube ved Lesmont, og da den derværende Bro var bleven afbrudt af *Pahlens* Rytteri, var han nødt til at blive staaende, indtil Broen var istandsat.

Medens Napoleon stod afventende ved La Rothière, blev den under *Marmont* efterladte Styrke angreben.

Overbevist om, at hverken Metz, Thionville eller Luxemburg lod sig tage ved et coup de main, havde *York* efter Ordre overdraget Observeringen af disse Fæstninger til et russisk Korps og den 28de Januar samlet sin Styrke ved St. Mihiel. Da han fandt Broen sprængt, passerede han Maas ved Ham og Commercy, fortsatte derpaa Fremrykningen og naaede den 29de Ligny og Stainville. Samme Dag erfarede han, at St Dizier var besat af 7—8000 Franskmænd, at Napoleon var afmarcheret i Retning af Brienne, og at *Wittgenstein* havde besat Joinville.

Wittgenstein havde faaet Efterretning om *Yorks* Ankomst til Ligny. Da han ønskede at operere paa Vitry for at gjøre Veien til Châlons fri, og han fik at vide, at St. Dizier var besat af Fjenden, foreslog han *York*, at de i Fællig skulde udføre denne Operation. *York* samtykkede og lovede at ville rykke

frem den 30te Januar mod St. Dizier og angribe, hvis Fjendens Styrke ikke oversteg 20,000 Mand, medens *Wittgenstein* samtidig skulde gaa frem over Vassy.

Uagtet *Wittgenstein* blev forhindret i at udføre denne Bevægelse, fordi han fik Befaling fra *Schwarzenberg* til den 30te at blive staaende i Joinville, rykkede *York* alligevel frem, angreb St. Dizier og tvang Besætningen, som kun bestod af 2—3000 Mand, til at gaa saa overilet tilbage, at den ikke fik Tid til at sprænge Broen over Marnen.

Paa Efterretning herom samlede *Marmont* sin Styrke i Montierender, hvorfra han den 31te Januar, ifølge Napoleons Ordre, marcherede til Brienne.

Saasnart man i den store Armees Hovedkvarter i Chaumont fik Melding om, at *Blücher* var bleven angrebet ved Brienne, tænkte man sig strax, at Angrebet var blevet udført med en Styrke, der var *Blüchers* betydelig overlegen, og at Marskallen derfor havde lidt et Nederlag. Det foranledigede, at der den 29de om Aftenen blev holdt en Raadslagning, hvori Keiseren af Rusland og Kongen af Preussen deltoge. Man besluttede, at Garden skulde marchere til Colombé, og *Colloredo* til Vendeuvre, hvor de skulde indtræffe den 30te; *Wrede* og *Wittgenstein* skulde foreløbig blive staaende ved Joinville, og *Guilay* og Kronprindsen i Egnen ved Bar sur Aube. Paa denne Maade mente man at ville være istand til hurtigt at kunne gribe ind til alle Sider efter Omstændighedernes Bydende. *Colloredo* var dog ude af Stand til at efterkomme Ordren, thi da der var 7 Mil fra Chaumont til hans Hovedkarter, og hans Korps skulde tilbagelægge noget over 6 Mil, kunde han først indtræffe i Vendeuvre den 31te om Aftenen.

Den 31te Januar afholdtes en ny Raadslagning i Chaumont. Man havde da faaet nøiagtige Oplysninger fra den slesiske Hær og om Napoleons Stilling. Paa Grundlag heraf blev det besluttet at angribe Napoleon den 1ste Februar, samt at *Blücher* skulde føre Kommandoen. Sidstnævnte Beslutning skyldtes et Forslag af Keiser Alexander, og *Schwarzenberg* fandt sig ikke foranlediget til at reise Indvendinger derimod, da han ikke agtede at engagere hele Hovedarmeen. Dette synes dog fra hans Side nærmest at have været en Maske for at dække over det Abnorme i

Stillingen. Det Naturlige var jo, at man disponerede over hele Styrken for fuldstændig at ødelægge Modstanderen, men saa maatte *Schwarzenberg* føre Kommandoen. Nu tog man en Beslutning, som *Clausewitz* saa træffende siger, gik ud paa, at „den ene Del af Hæren blev beordret til at vise den anden Del, hvorledes et Slag ser ud."

Som Følge af den tagne Beslutning stilledes *Guilays* og Kronprindsens Korps til Raadighed for *Blücher*, og som umiddelbar Reserve posteredes det russiske Grenaderkorps og 2 Gardekyrasserdivisioner ved Trannes. Resten af Garden placeredes mellem Aileville, Bar sur Aube og Villeneuve for at kunne trækkes til i Nødsfald. *Wittgenstein*, der den 31te naaede Nomècourt, fik Ordre til at gaa mod St. Dizier, og *Wrede* til at rykke frem mod Montierender. Men da *Schwarzenberg* fik Melding om, at sidstnævnte By ikke var besat af Fjenden, og at *Wrede* den 31te var naaet Doulevent, hvorfra han den følgende Dag agtede at rykke frem over Soulaines, gav han sit Samtykke til denne Operation.

Blüchers Angrebsstyrke udgjorde:

Sackens og *Olsufiews* Korps................	25,000	Mand,
Kronprindsen af Württembergs Korps.......	11,000	—
Guilays Korps..............................	11,000	—
Reserven......................................	12,000	—
Ialt	59,000	Mand.

Hvis *Wredes* Korps, der talte 27,000 Mand, kom til at gribe ind, voxede Styrken til 86,000 Mand, og den kunde ved Tilkaldelsen af Gardens Gros yderligere forøges til 106,000 Mand.

Resultatet var saaledes paa Forhaand givet, og det var rimeligvis i Følelsen heraf, at *Schwarzenberg* den 31te befalede, at efter Angrebet skulde Kronprindsen besætte Brienne og *Guilay* Dienville, hvorimod den slesiske Hær under *Blücher* skulde fortsætte Fremrykningen mod Vitry.

Napoleon havde, som allerede omtalt, beordret *Marmont* til at støde til sig, og han havde endvidere ladet Divisionerne *Dufour* og *Ricard*, der under Fremrykningen mod Brienne havde dækket hans høire Flanke, besætte Dienville. Han havde saaledes samlet sin Styrke og ventede kun paa Istandsættelsen

af Broen ved Lesmont for at afmarchere og forene sig med *Mortier*.

Den 1ste Februar om Morgenen var Broen færdig, og *Ney* var, ifølge Napoleons Ordre, allerede paa Marchen for at passere den, da Napoleon fik Melding om, at Fjenden traf Forberedelse til at angribe. Retraiten maatte opgives, *Ney* blev kaldt tilbage, og Hæren fik Ordre til at tage Stilling.

Terrainet, hvori Napoleon stod, danner en stor Slette, der strækker sig fra Høiderne ved Trannes til Voirefloden i en Længde af 2½ Mil med en Gjennemsnitsbredde af ½ Mil. I Vest begrændses Sletten af Aube, hvis venstre Bred, der er høi og steil, behersker Sletten; dog har en Hær, som tager Stilling fra Dienville over La Rothière, intet at befrygte fra denne Side, naar den blot afbryder eller besætter Overgangsstederne. I Øst begrændses Sletten af Skove, og mellem disse ligger Morvilliersplateauet, fra hvilket Stillingen paa Sletten fuldstændig beherskes, hvorfor Plateauet maa drages med ind i Forsvarslinien.

Sletten skjæres paalangs af Hovedveien, der fra Vitry fører til Bar sur Aube, og som gaaer midt igjennem La Rothière, hvilken By ligger ½ Mil fra Trannes og omtrent ¾ Mil fra Brienne.

Napoleons Styrke bestod af:

Divisionen *Rottembourg* under *Oudinot*	4,500	Mand,
Divisionerne *Dufour* og *Ricard* under *Gérard*	7,540	—
Victors Korps	11,700	—
Marmonts Korps	6,400	—
Neys Korps	9,700	—
Ialt	39,840	Mand,

hvoraf 8,040 Ryttere, samt 128 Kanoner.

Denne Styrke skulde besætte Stillingen fra Dienville til Chaumesnil, som har en Længde af 1 Mil. Var dette allerede for stor en Udstrækning i Forhold til Styrken — c. 3 Mand pr. Alen — saa blev Forholdet dog endnu ugunstigere ved, at Napoleon ved Omstændighedernes Magt blev tvungen til ogsaa at besætte Strækningen til Morvilliers, hvorved Stillingens Længde blev 1½ Mil.

Gérards 2 Divisioner dannede høire Fløi og besatte Dienville.

Victors Korps dannede Centrum og besatte La Rothière, Petit Mesnil og Chaumesnil samt La Gibrie som fremskudt Post. Dog skulde Chaumesnil kun holdes besat af *Victor*, indtil han blev afløst af *Marmont*. Denne stod endnu ved Morvilliers, men havde faaet Ordre til at marchere til Chaumesnil og indtage den venstre Fløi af Stillingen, idet Napoleon ikke ventede noget Angreb fra Soulaines.

General *Nansouty*, der lige var ankommen til Hæren, fik Kommandoen over Garderytteriet, som blev placeret midtveis bag Linien Dienville—La Rothière for at dække det aabne Rum mellem disse 2 Byer.

Rottembourgs Division og *Neys* Korps stode som Reserve foran Brienne la vieille, og Broen ved Lesmont var besat af General *Defrance* med 800 Ryttere af Æresgarden.

Blücher havde givet følgende Disposition:

Sackens Korps skulde Kl. 12 Middag rykke frem i 2 Kolonner mod La Rothière. Den ene skulde følge Veien fra Trannes, den anden skulde rykke frem fra en Stilling mellem Trannes og Beaulieuskoven og tage Direktion paa Brienne mellem La Rothière og Petit Mesnil. *Guilay* skulde følge som Understøttelse for den førstnævnte, *Olsufiew* som Understøttelse for den sidstnævnte af disse Kolonner.

Kronprindsen af Württemberg skulde Kl. 12 bryde op fra Eclance mod Chaumesnil.

Grenaderkorpset og Gardekyrassererne skulde tjene som almindelig Reserve.

Det fremgaar heraf, at det var *Blüchers* Hensigt at ville gjennembryde Napoleons Centrum ved La Rothière og ved at kaste ham tilbage i nordostlig Retning afskjære ham Veien over Brienne. Udførelsen heraf laa i Betragtning af *Blüchers* Overlegenhed indenfor Mulighedens Grændser, naar han vilde bringe de store Offre, Gjennemførelsen maatte koste. Derimod var det urigtigt at opsætte Angrebet til Kl. 12, thi det gjaldt jo ikke alene om at vinde Slaget, men tillige om at vinde det saa tidligt, at en øieblikkelig Forfølgning kunde fuldstændiggjøre Nederlaget. Naar *Müffling* som Grund til den sene Tid for Angrebet angiver, at man opsatte det saa længe i det Haab, at Napoleon

selv skulde angribe og derved blive „mør"*), inden de Allierede grebe Offensiven, saa synes denne Grund noget besynderlig; thi havde Napoleon undladt at angribe den 30te, hvor der dog var en Mulighed for, at *Blücher* stod ene, og heller ikke angrebet den 31te, hvorfor skulde han saa angribe den 1ste Februar, hvor der var afgjort Sandsynlighed for, at *Blücher* var bleven forstærket.

Keiser Alexander, Kongen af Preussen og *Schwarzenberg* havde begivet sig til Høiderne ved Trannes, hvorfra de vilde følge Slagets Gang, og herfra blev Signalet givet til Angreb, da Kl. var 12.

Kampen blev indledet af Halvdelen af *Sackens* Artilleri, som førtes frem med dobbelt Bespænding, efterfulgt af *Sackens* Kolonner.

Da det fra fransk Side saae ud, som om de russiske Kanoner savnede Bedækning, styrtede *Nansoutys* Rytteri frem for at erobre dem. Maalet var næsten naaet, da det russiske Rytteri i sidste Øieblik kom tilhjælp og afslog ikke alene Attaken, men erobrede endog under Forfølgningen 4 franske Batterier.

Sackens Kolonner havde benyttet sig af Rytterfægtningen til at nærme sig La Rothière, som derpaa blev stormet. General *Duhesme*, der holdt den besat, maatte vige, men forstærket vendte han om, og Kampen bølgede nu frem og tilbage i selve Byen under betydelige Tab paa begge Sider.

Kronprindsen var samtidig med *Sacken* rykket frem til Angreb paa La Gibrie; men *Victor*, der erkjendte hele Betydningen af Morvilliersplateauets Forsvar, greb Offensiven og kastede Kronprindsen tilbage. Den russiske Generaladjutant, General *Toll*, der havde fulgt Kronprindsen, ilede strax til *Blücher* og meddelte, at Kronprindsen trængte til Forstærkning. Da han fik et mere afvisende end imødekommende Svar af General *Gneisenau*, bemærkede han, at „den, som havde Høiderne, havde Dalen", og gjentog denne Bemærkning flere Gange. Dette foranledigede General *Müffling* til at svare ham: „Den, som har Dalene, har Høiderne, og den, som under et Slag søger Afgjørelsen paa et falsk Punkt, fortjener ikke bedre end at

*) Müffling, Side 107.

blive slagen". Opbragt over dette Svar ilede General *Toll* til Keiser Alexander og foranledigede, at der blev sendt Kronprindsen Forstærkning.*)

Toll fik Ret; det var ikke paa Sletterne, at Kampen fandt sin Afgjørelse.

Wrede var Kl. $12^1/_2$ rykket frem fra Soulaines i 2 Kolonner, hvoraf den ene gik mod Morvilliers, den anden mod Chaumesnil, netop samtidig med at *Marmont* var ifærd med i Flankemarche at trække sig ned til sidstnævnte By.

Saasnart *Wrede* opdagede *Marmonts* Hensigt, paaskyndede han Fremrykningen og tvang derved *Marmont* til at holde Morvilliers besat med en Del af Styrken. Det varede ikke længe, før *Marmont* var stærkt engageret, og da han af Infanteri kun raadede over Divisionen *Lagrange* — hans anden Division, *Ricard*, var detacheret og stod i Dienville — var det ham umuligt i Længden at modstaa *Wredes* Angreb. Chaumesnil, der kun var besat med en Brigade, maatte opgives Kl. 4 Eftermiddag, og derved blev Rømningen af Morvilliers en Nødvendighed. En Gardebrigade, et Batteri og en Kavaleridivison, som Napoleon sendte tilhjælp, vare ikke istand til at tilbageerobre det tabte Terrain, men forhindrede dog *Wrede* i at komme i Ryggen paa Hovedstillingen.

Erobringen af Chaumesnil foranledigede Kronprindsen til et fornyet Angreb paa La Gibrie, som det lykkedes ham at faa besat.

Napoleon indsaa, at Øieblikket var kommet til at gaa tiltilbage, men det gjaldt om at kunne iværksætte Tilbagegangen uden at blive forfulgt. Derfor besluttede han at foretage et offensivt Stød over La Rothière.

Divisionen *Rottembourg* af den unge Garde tilligemed *Nansoutys* Garderytteri og *Milhauds* Kyrasserer rykkede i 3 Kolonner frem mod La Rothière, som *Duhesme* havde været nødt til at opgive. Angrebet virkede; den russiske Besætning blev kastet ud af Byen, men da *Olsufiews* Korps, en af *Guilays* Brigader

*) Müffling, Side 109. Bernhardi giver en anden Fremstilling af dette Sammenstød, idet han fortæller, at det var inden Kampens Begyndelse, at *Toll* henledte Opmærksomheden paa La Gibrie som det rette Angrebspunkt og derfor ønskede, at Kronprindsen blev forstærket.

og de russiske Grenaderer rykkede tilhjælp, opstod der i Byen en forbittret Gadekamp, som endte med, at *Rottembourg* maatte trække sig tilbage dog uden at blive forfulgt.

Som bemærket holdt den franske høire Fløi Dienville besat. Hertil var der ikke taget noget Hensyn i *Blüchers* Disposition, og det behøvedes forsaavidt heller ikke, thi lykkedes det at gjennembryde Centrum ved La Rothière, saa var dermed Dienvilles Skjæbne afgjort. Det var derfor tilfældige Omstændigheder, der bevirkede, at der blev ført en isoleret Kamp om dette Punkt.

Efter Dispositionen skulde *Guilays* Korps følge som Understøttelse for *Sackens* venstre Kolonne. Under Fremrykningen opdagedes det, at der paa Broen ved Unienville, der ikke var afbrudt, stod en fransk Post, samt at Byen var besat af franske Tropper. *Guilay* sendte desaarsag en Afdeling frem over Broen mod Unienville. Da den her fandt heftig Modstand, blev den forstærket og tvang saa den franske Postering til at gaa tilbage til Dienville. Østerrigerne fulgte efter, men mødte, da de ankom foran Byen, et saadant Forsvar, at yderligere Forstærkning blev en Nødvendighed, saa at *Guilay* efterhaanden maatte anvende Halvdelen af sin Styrke mod dette Punkt.

Dienville ligger paa høire Aubebred i en Fordybning, der beherskes fra venstre Bred. Broen, der fører over Floden, var ikke afbrudt, men umiddelbart bag den ligger Byens vestlige Udkant, der var stærkt besat af Divisionen *Dufour*, som bagved sig havde Divisionen *Ricard* som Reserve.

Guilay indledede Angrebet paa Byen ved at opkjøre 10 Kanoner, hvormed han rettede en heftig Ild paa dens vestlige Udkant. Derpaa sendte han Fodfolket frem til Storm. Kolonnen kom over Broen, men ved dens Udmunding blev den modtagen med en saadan Ild, at den maatte vende om. Fornyede Angreb førte til samme Resultat, og Følgen blev, at da Kampen henimod Kl. 8 Aften hørte op paa hele Linien, hævdede den franske høire Fløi endnu sin Stilling i Dienville.

Kampen kostede Napoleon 6000 Mand og 54 Kanoner; de Allieredes Tab beløb sig til 4600 Mand, og deraf havde Russerne alene ved La Rothière mistet 3000 Mand.

Napoleons Standsningsstød ved Slagets Slutning gjorde sin

Virkning, thi de Allierede nøiedes med at blive staaende i de erobrede Stillinger. Keiseren kunde derfor uforstyrret tiltræde Tilbagetoget til Brienne for derfra hurtigst muligt at søge Forening med *Mortier*. Men endnu var dog Foreningen i en væsentlig Grad betinget af, at Fjenden holdtes i Uvished om, hvorvidt Retraiten skete til Vitry eller til Troyes. Der blev derfor truffen følgende Foranstaltninger med Hensyn til det fortsatte Tilbagetog.

Ved Brienne la vieille er der en lille Bro over Aube. Over denne sendtes Kl. 2 om Natten Divisionen *Ricard* og en Rytterbrigade for, efter at have afbrudt Broen, at marchere til Piney og sikkre Forbindelsen med *Mortier*.

Kl. 3 gik *Marmont* tilbage til Høiderne ved Perthes, $^1/_2$ Mil N. for Brienne, for at tage Stilling der, som om han dækkede en Retraite paa Vitry, og for yderligere at bevare Skinnet heraf skulde han, naar han blev angreben, gaa tilbage over Voirebroen ved Rosnay og først saa bøie af og marchere til Arcis sur Aube.

Groset, *Victors* Korps og den unge Garde, skulde følge efter Kl. 4 og passere Aube ved Lesmont.

Som Arrièregarde efterlodes ved Brienne la vieille Divisionen *Dufour* og *Nansoutys* Rytteri under Kommando af *Gérard* med Ordre til at repliere sig paa *Marmont* ved Perthes og derfra tage Retning paa Lesmont.

Denne Disposition blev nøiagtig udført. Selv forlod Napoleon Slottet Brienne Kl. 4 om Morgenen.

V. Hovedarmeens Operationer fra den 2den til den 9de Februar.

Guilay, Kronprindsen og *Wrede* rykkede den 2den Februar om Morgenen frem mod Brienne. *Gérard* optog Kampen, men gik efter kort Modstand tilbage, efterfulgt af Kronprindsen og *Wrede*, hvorimod *Guilay* foreløbig blev staaende ved Byen og Slottet.

Keiser Alexander og Kongen af Preussen, der havde overværet Kampen, begave sig til Slottet i Brienne, hvor der blev afholdt en Raadslagning angaaende Operationernes Fortsættelse, i hvilken *Schwarzenberg*, *Blücher* og *Barclay* med deres Stabe deltoge.

Skjøndt de Allierede allerede havde erfaret Fordelene ved at operere samlet, og skjøndt det skulde synes, som om det Eneste, der efter det vundne Slag var at gjøre, bestod i med forenede Kræfter at rykke frem ad den korteste Vei over Troyes mod Paris, fordi Napoleon derved kun levnedes den Udvei at samle Alt, hvad han raadede over, foran Hovedstaden til et afgjørende Slag og paa samme Tid forhindredes i at faa organiseret Forstærkningerne, besluttede de Allierede dog at fastholde den Bestemmelse, der den 31te Januar foreløbig var truffen i Chaumont. Den slesiske Hær skulde altsaa marchere mod Vitry og derfra operere i Marnedalen mod Paris, medens Hovedarmeen rykkede frem over Troyes og opererede i Seinedalen mod samme Maal. Forbindelsen mellem begge Hære skulde opretholdes af *Wittgensteins* Korps, som skulde følge Aube over Arcis sur Aube.

De allierede Hære delte sig saaledes, og man har fortrinsvis givet Fyrst *Schwarzenberg* Skylden for denne Deling. Muligt er det, at Fyrsten har anset en saadan Operationsplan for

den bedste, men ogsaa General *Müffling* forsvarede ved Raadslagningen paa Slottet i Brienne Delingstanken særligt under Henvisning til, at da den slesiske Hærs Kommunikationslinie gik over Nancy, medens Hovedarmeens gik over Langres, burde Fremrykningen ske paa en saadan Maade, at Kommunikationslinierne ikke kom til at krydse hinanden. Hvad *Blücher* angaar, da foreligger der intet officielt om hans Opfattelse, men han kan neppe have været en Modstander af Delingen, thi den gav ham en Frihed, som han baade ønskede og behøvede. Iøvrigt maa det indrømmes, at den store numeriske Overlegenhed, som de Allierede raadede over, gjorde Delingen tilladelig, fordi man ogsaa ad denne Vei kunde naa Maalet, forudsat at begge Hære opererede i god Forstaaelse og i fornøden Forbindelse. Hvis derimod den ene vilde optræde energisk, medens den anden forholdt sig nølende, saa kunde der opstaa Farer, ja endog indtræde Katastrofer, thi var end den franske Hær betydeligt svagere, saa havde den til Gjengjæld Napoleon til Feltherre.

Medens Raadslagningen stod paa, havde Tropperne fortsat Fremrykningen.

Wredes Korps ankom foran Stillingen ved Perthes, men da det rykkede frem til Angreb, trak *Marmont* sig tilbage til Rosnay. Voirefloden danner her 2 Arme, over hvilke der fører Broer. Paa en Ø mellem begge fandtes flere Huse, og bag den inderste Bro laa en Bakke, Kirken og en Del Bygninger.

Saasnart *Marmont* naaede Defiléet, bestemte han at ville besætte det defensivt, men tillige beholde en Postering paa Øen. Tropperne rykkede over Broerne, og de sidste vare netop i Begreb med at passere den yderste Bro, da de bleve indhentede og angrebne af *Wredes* Afdelinger. For at standse Fjenden gjorde Franskmændene et Forsøg paa at afbrænde den yderste Bro, men Forsøget mislykkedes, idet en baiersk Jægerbataillon trængte frem over den. Da optog Besætningen paa Øen Kampen og tvang Bataillonen til at gaa tilbage. *Wrede* sendte nu en Brigade frem, der søgte med een Bataillon ad Gangen at komme over Broerne. Flere af disse Batailloner naaede Øen, ja forjoge endog paa Tid dennes Besætning, men komme videre, kunde de ikke, og da Forsvarernes Ild fra Broens Endepunkt og Flodbredden foraarsagede betydelige Tab, maatte

Bataillonerne gaa tilbage. Tilsidst opgav *Wrede* Haabet om at komme over paa dette Sted og udsendte Ulanpatrouiller langs Floden for at finde et Vadested. Langt om længe blev et saadant fundet ovenfor Rosnay, men Mørket var da faldet paa. Skjult af dette trak *Marmont* sig tilbage over Dampierre til Arcis sur Aube, som han uden at blive forfulgt naaede den 3die Februar, og hvor han kom i Forbindelse med sin detacherede Division, *Ricard*, der efter at have endt sit Hverv ved Piney, var bleven sendt til Aubeterre for at bevogte Veien fra Troyes over Arcis. Den blev nu trukken til Hovedstyrken.

Kampen ved Rosnay kostede *Wrede* 700 Mand Døde og Saarede. Natten over blev han staaende paa Voires sydlige Bred.

Kronprindsen var fulgt efter *Gérard*, som ved Lesmont blev optagen af *Ney*. Denne havde taget Stilling paa høire Aubebred til Dækning af Defiléet og blev nu angreben af Kronprindsen. Men da alle Forsøg paa at trænge *Ney* tilbage mislykkedes, maatte Kronprindsen anmode om Forstærkning. *Guilays* Korps blev sendt tilhjælp. Saasnart *Ney* opdagede Forstærkningens Ankomst, gik han over Floden og stak Ild paa Broen. Forgjæves forsøgte hans Modstandere at faa Ilden slukket. De maatte blive staaende uden at kunne komme over, hvorimod *Ney* i Ro trak sig tilbage over Piney.

De ovenfor beskrevne Operationer vare fra de Allieredes Side nærmest byggede paa Forudsætningen af, at Napoleon var gaaet tilbage i Direktion paa Vitry, men med Muligheden af, at Napoleons Retraite gik paa Troyes, for Øie havde *Schwarzenberg* beordret *Colloredo* til den 2den Februar at marchere fra Vendeuvre for over Dienville at naa Piney. *Colloredo* naaede Dienville om Formiddagen, men da han fandt Veien til Piney ufremkommelig, bad han om og fik Tilladelse til at vende tilbage til Vendeuvre.

Resultaterne af Operationerne den 2den Februar vare, at *Schwarzenberg* ikke havde faaet Vished om, hvorhen Napoleon havde vendt sig med sin Hovedstyrke. Foreløbig gav han derfor Kronprindsen, *Guilay* og *Wrede* Ordre til at passere Broen ved Lesmont, saasnart den var bleven istandsat.

Napoleon havde den 2den Februar om Aftenen faaet samlet sin Hovedstyrke ved Piney og marcherede saa til Troyes, hvor han ankom den 3die. Her traf han *Mortier* med den gamle Garde og *la Hamelinayes* Division, hvorved hans Styrke blev bragt op til mellem 40 og 45,000 Mand. *Mortier* havde besat den stærke Stilling ved La Guillotière. hvor Chausséen fra Vendeuvre fører over Barse. *La Hamelinaye,* der stod i Troyes, blev underlagt General *Gérard.*

Colloredo naaede den 2den Februar om Aftenen Vendeuvre med en Del af sin Styrke, og her fik han Kl. 10 Ordre til at fortsætte Fremrykningen mod Troyes for at give Plads for Garden. Da hans sidste Tropper først naaede Byen den 3die om Morgenen Kl. 6, kunde han ikke efterkomme Ordren. Han blev derfor i Vendeuvre Natten over, og Garden maatte bivouakere. Opad Dagen den 3die satte *Colloredo* sig i Marche, men ankommen foran Stillingen ved La Guillotière, maatte han standse. Garden, der var fulgt efter, gjorde Holdt i Lusigny, og den lette Division *Lichtenstein,* som skulde have støttet Angrebet paa La Guillotière ved en Demonstration i Fjendens høire Flanke, traf Modstand, saa at den ikke kunde komme frem, og standsede i Fouchères.

Schwarzenberg, som den 2den Februar havde sit Hovedkvarter i Bar sur Aube, forlagde det den 3die til Vendeuvre. Her fik han Natten mellem den 3/4 Februar paalidelige Efterretninger om, at Napoleon var gaaet tilbage med sin Hovedstyrke til Troyes, at han raadede over 43,000 Mand, og at kun *Marmont* var marcheret til Arcis. De foran Fronten strøifende Kosakker vare naaede helt frem til Yonne, og gjennem dem erfarede *Schwarzenberg* samtidig, at der var Forstærkninger underveis fra *Soult* til Napoleon, samt at disse Forstærkninger havde passeret Orleans.

De Beslutninger, *Schwarzenberg* tog paa Grundlag af Efterretningerne, fremgaa af følgende Skrivelse, der den 4de Februar sendtes *Blücher*:

„Det kan nu med næsten fuldkommen Vished antages, at Fjendens Hovedstyrke med Keiser Napoleon har trukket sig til Troyes, og at kun en mindre Afdeling er gaaet til Arcis. Jeg er ikke til Sinds at ville angribe Punktet Troyes i Fronten,

men vil — i Henhold til Aanden i vore tidligere Dispositioner — bestandig trække mig til Venstre for at omgaa Fjendens høire Flanke, og, hvis han bliver staaende længe nok i Troyes, marchere paa hans Kommunikationer med Paris. Han mister derved Muligheden af at tage Opstilling ved Seinen; jeg er istand til at hindre hans Forening med de Tropper, som han trækker til sig fra Spanien; de grundede Bekymringer, som jeg nu har for min venstre Flanke, høre da fuldstændigt op, og jeg vil endelig i Chausséen til Dijon have en fuldkommen sikker Tilbagetogslinie. — Medens derfor Avantgarderne for alle de Korps, der ere fremskudte mod Troyes, blive staaende, marcherer *Colloredos* Kolonne først ad Veien fra Bar sur Seine og derefter ad Veien fra Tonnerre, hvor den besætter Udkanten af Aumontskoven. De russiske Gårder og Reserver marchere paa Bar sur Seine og derfra paa Chaource. *Wredes* Korps følger efter paa Vendeuvre og Bar sur Seine, saavelsom *Guilays* Korps. Kronprindsen af Württemberg bliver paa Veien Vendeuvre—Troyes og holder ved Strøifkommandoer Forbindelse med *Wittgensteins* Korps, som marcherer paa Arcis. Mit Hovedkarter forlægges indtil videre til Bar sur Seine. Jeg beder om snarest at faa Meddelelse om de Bevægelser, Deres Excellence agter at foretage under disse Omstændigheder, og hvilken Direktion De tænker at slaa ind paa. Jeg tror, at en Del af Marskal *Marmonts* Korps har trukket sig til Châlons og forenet sig med *Macdonalds* Tropper. Med dem vil Deres Excellence snart blive færdig. Kun ønsker jeg hovedsagelig snarest at høre Deres Mening om, hvorvidt De vil vende Dem mod Châlons eller holde Dem mere til Venstre. Hovedarmeen saavel som Deres Excellences Hær er hver for sig stærk nok til at tage det op med den Fjende, vi have foran os, og jeg tror, at vi bestandig bør gaa ud fra vore tidligere Grundsætninger“ — *Schwarzenberg* tænkte her paa Operationsplanen, der i 1813 blev vedtagen i Trachenberg — „kun svagt at beskjæftige Fjendens Front, medens Hovedarmeen opererer i hans høire, og Deres Excellences Hær i hans venstre Flanke. Fjenden vil derved blive nødt til at opstille noget imod enhver af os og derved overalt blive svagere end vi. — Skulde han bryde igjennem i Midten, taber han

øieblikkelig sin Kommunikation med Paris, saavelsom med sine Flanker.“ *)

Man vil af denne Skrivelse blandt Andet se, at det synes, som om Felttoget 1796 saavelsom overhovedet Operationer paa de indre Linier var en fremmed Verden for *Schwarzenberg*. Iøvrigt ville Begivenhederne selv levere Kommentaren til Skrivelsens Indhold.

Tropperne fik Ordre i Henhold til den tagne Beslutning; men da Broen ved Lesmont endnu den 4de Februar ikke var bleven færdig, maatte Kronprindsen og *Guilay* marchere til Dienville, hvor *Guilay* forblev, medens Kronprindsen endnu samme Dag marcherede til Piney. At Veien nu var fremkommelig, kan have ligget i Veirforholdene. — *Wrede* var den 3die Februar marcheret til Brienne for der at afvente Broens Istandsættelse. Den nye Ordre bevirkede, at han den 4de satte sig i Marche paa Vendeuvre, som han naaede den følgende Dag. Af de øvrige Tropper vare *Lichteinstein*, *Colloredo* og Garden dirigerede efter Bestemmelsen, saa at Stillingen den 5te Februar var, som følger:

Garden stod i Bar sur Seine med *Colloredo* og *Lichtenstein* foran sig paa Veien til Troyes. Kronprindsen stod paa Hovedveien fra Chaumont til Troyes ved Moustier Amey og Marolles og med Avantgarden fremskudt til Lusigny. Bag Kronprindsen stod *Wrede* i Vendeuvre, og *Guilay* bagved til Høire i Gerodot med Forposter fremskudte mod Barse.

Wittgensteins Korps, som paa dette Tidspunkt synes at være bleven samlet, var bleven dirigeret paa en noget besynderlig Maade. Istedenfor fra Joinville at sende det frem over Vassy og Montierender, hvorved det under Slaget ved La Rothière var kommet i Ryggen paa Napoleon, lod man det marchere til St. Dizier, hvor det ankom den 1ste Februar. Underveis stødte *Pahlen*, der jo midlertidigt havde fulgt *Blücher*, til Korpset. Ankommen til St. Dizier fik *Wittgenstein* Ordre til at marchere til Arcis sur Aube. Over Montierender naaede han den 4de Februar Rosnay, hvor han rastede den 5te, men under Rasten fik han en ny Ordre, efter hvilken han skulde marchere til Piney.

*) Bernhardi, Side 328.

Napoleon havde imidlertid ladet sine Tropper indtage følgende Stilling: Divisionen *Michel* af den gamle Garde stod ved Maisons blanches og dækkede Veien fra Bar sur Seine, *Victor* og *Ney* stode umiddelbart foran Troyes Porte ved Pont St. Marie og Pont Hubert paa Veien fra Piney og Lesmont, og *Gérards* Divisioner dækkede ved Barse Veien fra Vendeuvre. Der havde i denne Stilling daglig fundet Forpostfægtninger Sted om Overgangsstederne, uden at det lykkedes de Allierede at vinde Fordele. Ved en af disse Fægtninger blev *Colloredo* haardt saaret og maatte afgive Kommandoen over 1ste østerrigske Korps til *Bianchi*.

Siden Slaget ved La Rothière var Napoleon i en nedtrykt Stemning. Haabet om at aabne Felttoget med en Seir var glippet, og Chancerne for en heldig Vending vare formindskede, fordi Hærens Mangler vare større, end han havde ventet. Hertil kom, at han tydeligt fik at mærke, at der var foregaaet et stort Omslag i Befolkningens Stemning. Ved Ankomsten til Troyes modtoges han med Dødsstilhed. Alles Blikke syntes at anklage ham. Beboerne, der frygtede for et langt Forsvar, skjulte deres Forraad, men da Magasinerne vare tomme, førte dette til, at Soldaterne knap nok fik deres Brødration. En saadan Prøve var for haard for den store Mængde unge Udskrevne, der vare satte i Geleddet, inden de havde lært at bøie sig under Disciplinen, og Følgen blev, at Desertionen greb om sig paa en foruroligende Maade.

Optage en alvorlig Kamp ved Troyes var dog ikke Napoleons Hensigt. Han stod der kun for at dække den Sammendragning af Tropper, han agtede at foretage ved Nogent. Som omtalt var nemlig 1 Kavaleridivision og 2 Infanteridivisioner underveis fra *Soults* Hær; men deres Indtræffen var afhængig af, at det ikke lykkedes Fjenden ved en Fremrykning over Sens at afskjære Veien, der fra Orleans fører til Paris. Infanteridivisionerne ventedes at ville indtræffe den 5te eller 6te Februar, og paa denne Forudsætning fik *Marmont* Ordre til den 5te at marchere fra Arcis over Méry til Nogent. Den 6te afmarcherede Hovedstyrken fra Troyes mod samme Maal efterladende en Gardedivision ved Barse for at skjule Afmarchen. Selv forlod Napoleon Troyes den 6te om Eftermiddagen og begav sig

til Les Grèz, hvor han overnattede. Den efterladte Gardedivision afmarcherede Natten mellem den 6te og 7de.

Schwarzenberg havde besluttet at ville foretage et almindeligt Angreb paa Troyes den 7de Februar, men da Kronprindsen, der stod længst fremme, paa denne Dags Morgen meldte, at Byen var rømmet, blev Angrebet forandret til en almindelig Fremrykning, og den 7de om Morgenen havde Tropperne indtaget følgende Stilling: *Wittgenstein* stod ved Méry og *Wrede* ved Les Grèz, begge paa Veien til Nogent; Kronprindsen havde besat Fontvanne og Liébaut paa Veien til Sens; *Lichtensteins* lette Division var skudt frem ad Veien til Auxonne, og bagved ham paa samme Vei stode *Bianchi* mellem Sommeval og Lirey og *Guilay* i Bouilly. Garden stod mellem Troyes og Lusigny, og en Reserve paa 6 Batailloner og 24 Eskadroner østerrigske Grenaderer og Kyrasserer, der vare udskilte af de østerrigske Korps og stillede under Kommando af Grev *Nostitz*, stod i St. Leger og St. Germain. *Schwarzenbergs* Hovedkvarter var i Troyes.

Da *Schwarzenberg* betragtede det som nødvendigt at unde Tropperne nogen Hvile, fik Afdelingerne Ordre til at blive staaende i Kantonnementerne til den 9de.

De Efterretninger, Napoleon fik ved Ankomsten til Nogent, vare ikke af opmuntrende Natur. Forstærkningerne fra Spanien vare endnu ikke ankomne; den gjennem Holland fremrykkende Fjende havde allerede besat Brüssel; *Macdonald* havde maattet rømme Châlons, og *Blücher* rykkede efter ham mod Paris.

Caulaincourt havde imidlertid fortsat sine Bestræbelser for at fremskynde Freden ved at søge at stemme *Metternich* til Gunst for Frankrig. Fra Châtillon sur Seine, hvor han havde taget Ophold, skrev han den 25de Januar for at bede *Metternich* udvirke en Vaabenstilstand. *Metternich* svarede den 29de med et Afslag, og samtidig søgte han at overbevise *Caulaincourt* om Nødvendigheden af, at Napoleon i høi Grad nedstemte sine Fordringer, hvis der overhovedet skulde være Tale om at faa en Fred istand. „Si l'empereur Napoléon“ — hed det i Brevet — n'écoute, dans les circonstances du moment, que la voix de la raison, s'il cherche sa gloire dans le bonheur d'un grand peuple, en renonçant à sa marche politique antérieure, l'empereur arrêtera

de nouveau avec plaisir sa pensée au moment où il lui a confié son enfant de prédilection; si un aveuglement funeste devait rendre l'empereur Napoléon sourd au voeu unanime de son peuple et de l'Europe, il déplorera le sort de sa fille, sans arrêter sa marche."*) Samtidig meddelte *Metternich*, at det nu var bleven besluttet, at Kongressen skulde træde sammen i Châtillon sur Seine, og at de Allieredes Gesandter vilde indtræffe i nævnte By den 3die Februar.

Caulaincourt sendte strax disse Meddelelser til Napoleon, og paavirket dels gjennem *Caulaincourts* Bemærkninger og dels af sine nærmeste Omgivelser, deriblandt især af *Berthier*, gav Keiseren *Maret*, som ledsagede ham, Ordre til i en Skrivelse, som afsendtes fra Troyes den 5te, at meddele *Caulaincourt* „carte blanche pour conduire les négociations à une heureuse fin, sauver la capitale et éviter une bataille où sont les denières espérances de la nation."**)

Kongressen var altsaa tilsyneladende det Eneste, hvorpaa Napoleon kunde bygge sit Haab. Foruden af *Caulaincourt* bestod den af:

Grev *Stadion* for Østerrig,
Grev *Razoumowski* for Rusland,
Lord *Aberdeen*, Lord *Cathcart* og Sir *Charles Stewart* for England og
Baron *Humboldt* for Preussen.

Kongressens første Møde afholdtes den 5te Februar; det blev konstituerende, fordi den russiske Gesandt erklærede at være uden Instruktioner. — *Caulaincourt* synes først efter Mødet at have modtaget *Marets* Brev. Han svarede den 6te ved en Skrivelse til Keiseren, hvori han udtaler, at den udstrakte Fuldmagt, der nu var given ham „me jette et me retient dans la plus embarrassante perplexité." Naar han betragtede de 3 Englændere som een, stod han ligeoverfor 4 Forhandlere, som kun havde een Mening, der forud var dikteret dem af deres Regjeringer. De gjorde ikke et Skridt, sagde ikke et Ord uden forinden at have truffet indbyrdes Aftale. Det var under disse Vilkaar, han

---

*) Fain, Side 242.
**) Correspondance 27, Side 185, Note.

havde modtaget *Marets* Brev, som han betragtede som i høi Grad foruroligende. Han var reist fra Keiseren med næsten bundne Hænder, og nu gav man ham ubegrændset Fuldmagt. Man havde holdt ham tilbage, og nu ansporede man ham, men uden at give ham den ringeste Oplysning om Grunden. Man lod ham ane Farer, men uden at sige ham, til hvilken Grad de vare truende, og om de kom fra en eller flere Sider. Gjaldt de Keiseren, den Hær, han kommanderede, Paris, Bretagne, Spanien, Italien, alt viste sig for ham, og hans Indbildningskraft søgte forgjæves at udfinde, hvad der var i Veien. „Uvidende om Tingenes sande Stilling“ — saaledes fortsætter han — „kan jeg ikke bedømme, hvad den fordrer, og hvad den tillader; om den er saaledes, at jeg blindt bør samtykke i Alt uden Diskussion og uden Tøven, eller om jeg for at kunne diskutere i alt Fald de væsentligste Punkter har nogle Dages Respit; om jeg kun har en eneste Dag, eller om der ikke er et Øieblik at spilde. Denne Ængstelighedens Tilstand vilde jeg have været forskaanet for ved at faa de Oplysninger, som Herr *de Bassanos* Brev ikke indeholdt.“ *Caulaincourt* slutter med at udtale, at paa Grund af dette Ubekjendtskab med Forholdene var han nødt til at gaa frem med Forsigtighed, men at han vilde gjøre Alt, hvad der var muligt, for Keiserens Sikkerhed og Fædrelandets Frelse.*)

Da Napoleon modtog dette Brev, var der indtraadt et Lyspunkt, som foreløbigt stillede Underhandlingerne i 2den Række og aabnede Udsigt til igjennem energisk Handling at forbedre Stillingen. Det var Meldinger om *Blüchers* Operationer i Marnedalen, som aabnede denne Chance; thi da *Schwarzenberg* trak sig mere og mere til Venstre, saa at en hurtig Understøttelse fra hans Side var umulig, var Alt lagt til Rette for en Operation paa de indre Linier, og Napoleon greb til.

---

*) Fain, Side 255.

VI. Den slesiske Hærs Operationer til den 9de Februar.

Macdonald havde den 19de Januar faaet Ordre til fra Namur at marchere gjennem Ardennerne til Châlons sur Marne. Daarlige Veie og en mindre heldig Marchedisposition bevirkede, at hans Tropper først naaede Châlons i Dagene mellem den 30te Januar og den 1ste Februar, altsaa for sent til at kunne støde til Napoleon. Det blev nu *Macdonalds* Opgave med sine 9000 Mand at standse den slesiske Hærs Operationer i Marnedalen. Først maatte han altsaa optage Kampen med *York*.

York havde besat St. Dizier den 30te Januar. Den følgende Dag rykkede han frem mod Vitry.

Vitry, der fra gammel Tid var omgiven med Volde og Grave, havde paa Grund af sin Beliggenhed ved Marnen paa Hovedveien til Paris stor Betydning for Forsvaret, for hvilket den afgav en fortræffelig Depôtplads. Men Tiden havde ikke tilladt at faa Fæstningsværkerne udbedrede, og man havde ikke havt Raad til at afse mere end 5—600 Mand til Besætning. Tilfældige Omstændigheder bevirkede dog, at denne blev forøget. *Lefébvre*, Hertug af Danzig, var ilet fra Paris til Châlons for at deltage i Fædrelandets Forsvar. Den 30te Januar naaede han Châlons, hvor han forefandt et Voltigeurregiment og 80 Ryttere af *Macdonalds* Korps. Med denne Styrke satte han sig i Marche for at støde til Napoleon. Underveis traf han paa *Yorks* Avantgarde, som nødte ham til at trække sig ind i Vitry, hvorved Besætningen voxede til henved 1200 Mand foruden en Del Nationalgardister. Derved blev det muligt at afslaa det Angreb, *York* foretog paa Byen den 31te. Men man

indsaa kun altfor godt det Umulige i at kunne holde Byen ret længe med en saa svag Besætning, og derfor lagde man hele Vægten paa hurtigst muligt at faa evakueret Hærens store Park, som fandtes i Byen, for derpaa at gaa tilbage.

Efter Forsøget mod Vitry gik *York* tilbage til St. Dizier, som han indrettede til Forsvar for i fornødent Fald at have et Replipunkt. Efterat dette var udført, optog han atter Operationen den 3die Februar, men denne Gang rykkede han mod Châlons.

Ankommen til Aulnay stødte han paa *Macdonalds* Forposter, som maatte trække sig tilbage. Da Meldingen herom kom til *Macdonald,* besluttede han at ville rømme Châlons den 4de, fordi Byen ikke afgav gunstige Betingelser for et Forsvar. Forinden han fik Beslutningen udført, blev han angreben.

York havde nemlig fortsat Fremrykningen, saaledes at han den 4de om Morgenen stod foran Châlons. Efter at have formeret et Batteri paa 40 Kanoner aabnede han en heftig Ild paa Byen, som snart kom i Brand paa mange Punkter. Virkningen af Ilden og Frygten for, at Byen vilde blive stormet, foranledigede den civile Øvrighed til at bede *Macdonald* om, at den maatte træde i Underhandling med Fjenden. Da Marskallen jo var til Sinds at ville rømme Byen, fandt han ingen Grund til at negte sit Samtykke. Man sendte saa en Deputation til *York,* men han erklærede kun at ville forhandle med *Macdonald.* Denne gik ind paa Forlangendet, og Resultatet blev en Konvention, hvorefter Byen skulde overgives til Preusserne den 5te om Morgenen med Magasinerne i den Stand, hvori de befandtes ved Konventionens Afslutning.

Den 5te om Morgenen sprængte *Macdonald* Broen over Marnen og trak sig derpaa tilbage ad Veien til Epernay. *York* besatte Châlons ved Middagstid og traf strax Anstalter til Broens Istandsættelse.

Rømningen af Châlons medførte, at Besætningen i Vitry maatte trække sig tilbage med den sidste Rest af Parken. For at støtte denne Tilbagegang, der maatte gaa over Vatry, sendte *Macdonald* General *Excelmans* Rytteri til Hjælp. Men *Yorks* Avantgarde havde fortsat Bevægelsen, og Følgen blev et Sammenstød, hvorved Preusserne erobrede 30 Ammunitionsvogne, en

Erobring, der havde saa megen større Betydning for *York*, som han havde maattet efterlade 3 af sine Parkkolonner ved Rhinen og derfor manglede Ammunition.

Hidtil havde *York* opereret alene, nu kom den slesiske Hærs Gros til under *Blücher*.

Standsningen af *Wredes* Korps ved Rosnay havde bevirket, at *Blücher* først kunde komme frem den 3die Februar, paa hvilken Dag han naaede St. Ouen. Den følgende Morgen afmarcherede han — efter om Natten at have detacheret 8—900 Kosakker under General *Karpow* til Sézanne — til Sommesous og Fère Champenoise. Underveis modtoges Efterretning om, at Napoleon havde med Hovedstyrken trukket sig tilbage til Troyes, og at *Macdonald* stod i Châlons. *Blücher* besluttede at forhindre *Macdonald* i at støde til Napoleon og samtidig at arbeide paa Hovedopgaven, som var at naa Paris.

Det Terrain, gjennem hvilket Operationerne skulde gaa, er V. for en Linie Epernay—Méry meget bakket og paa Strækningen mellem Marne og Veien, der fra Châlons fører over Montmirail, opfyldt af ikke ubetydelige Skovstrækninger, der hindre den frie Oversigt. S. for nævnte Vei er Terrainet mere overskueligt, og her findes store Mosestrækninger, blandt hvilke fortrinsvis maa nævnes Mosen St. Gond, der fra Pont St. Prix, som ligger paa Veien mellem Sézanne og Champaubert, strækker sig i en Længde af henved 2 Mil i østlig Retning. Marnen, der dækker Operationerne i høire Flanke, kan kun passeres over de faste Broer, derimod danne de øvrige Vandløb gjennemgaaende ingen Hindringer for Operationerne, og Dalene, hvori de flyde, skabe paa flere Steder fordelagtige defensive Stillinger.

Fra Øst mod Vest gjennemskjæres Terrainet af 3 Hovedveie, hvoraf de 2 udgaa fra Châlons, den 3die fra Vitry. Af Veiene fra Châlons fører den ene over Epernay og Château Thierry, hvor der er en Bro, til La Ferté sous Jouarre, og her møder den den anden Vei, som gaar over Bergères og Montmirail. Begge Veie gaa derpaa samlet over Trilport og Meaux til Paris. Veien fra Vitry gaar over Sézanne, La Ferté Gaucher, Coulommiers og Lagny til Paris. Af disse Veie var den førstnævnte i fortrinlig Stand, og de 2 andre vare brugelige. Dette

var derimod ikke Tilfældet med Tverveiene, thi de vare paa denne Aarstid næsten ikke til at passere.

For at give *York* Tid til at træffe sine Forberedelser til Fremrykningen blev *Blücher* den 5te staaende mellem Sommesous og Fère Champenoise. Den 6te forlagde han sit Hovedkvarter og *Olsufiews* Korps til Sourdun og *Sackens* Korps til Vertus. Samme Dag blev Marnebroen ved Châlons færdig til Passage, saa at *York* den 7de Februar kunde rykke frem med sit Gros.

Foruden disse Tropper kunde *Blücher* gjøre Regning paa i Løbet af nogle Dage at blive forstærket med *Kleists* og *Kapzewitschs* Korps, af hvilke det første, der kom fra Erfurt, naaede Egnen ved Metz den 2den Februar, medens det sidstnævnte, der hørte under *Langeron* og kom fra Mainz, samme Dag indtraf i Nancy.

Med Hensyn til Fremrykningen havde *Blücher* den 6te befalet, at *Yorks* Korps skulde følge Veien over Epernay til Château Thierry, medens *Sackens* og *Olsufiews* Korps marcherede over Montmirail, dækkede i venstre Flanke af *Karpows* Kosakker i Sézanne. *Kleist* og *Kapzewitsch* skulde ligeledes følge sidstnævnte Vei og antoges at kunne være i Montmirail den 10de Februar.

Macdonald var den 6te kommen til Epernay; den 7de marcherede han til Dormans. Kjendt med Veinættet og frygtende for, at Fjenden skulde afskjære ham Tilbagetoget ved i Ilmarche at besætte La Ferté sous Jouarre, sendte han Natten mellem den 7de og 8de Februar Divisionen *Molitor* og *Excelmans* Rytteri forud til den nævnte By og afmarcherede med Resten af Styrken den 8de om Morgenen til Château Thierry.

York var fulgt efter og naaede den 8de med Avantgarden Dormans og med Groset Epernay. Samme Dag ankom *Sackens* Korps til Montmirail, og *Olsufiews* Korps til Champaubert. Hovedkvarteret var den 7de bleven forlagt til Vertus.

Da *Sacken* kom til Montmirail, modtog han følgende Ordre fra *Blücher*: „General *York* forfølger Marskal *Macdonald* langs Marnen. Denne skal med 5000 Mand og med et Train paa 100 Kanoner, bespændte med Bønderheste, retirere paa Château Thierry. Jeg beder Deres Excellence imorgen (den 9de) at

gjøre en forceret Marche fra Montmirail til La Ferté sous Jouarre for der at afskjære Marskal *Macdonald*, tage hans Kanoner fra ham og slaa ham. Deres Excellences venstre Flanke er fuldkommen sikkret, idet jeg imorgen kommer med *Olsufiews* Korps til Montmirail, og *Kleist* og *Kapzewitsch* følge umiddelbart efter." *)

Kleist var den 7de ankommen til Châlons, hvor han rastede den 8de for at afvente *Kapzewitsch*, der naaede Byen den sidstnævnte Dag.

Operationerne havde hidtil gaaet deres rolige Gang og derigjennem, som det saa ofte gaar, skabt en indbildt Tryghed; nu kom Vendepunktet.

Den 8de Februar bleve *Karpows* Kosakker forjagne fra Sézanne og maatte trække sig tilbage i Retning af Montmirail til Le Gault, hvorfra *Karpow* sendte Melding til General *Sacken*. Denne rapporterede videre til *Blücher* Kl. $5^1/_4$ Eftermiddag: „General *Karpow* melder fra Le Gault, at Fjenden, efter at være trukken bort fra Sézanne for at begive sig til La Ferté Gaucher, har fordrevet den i Sézanne efterladte Kosakpostering og fra Villenauxe besat Sézanne med Infanteri og Rytteri. General *Karpow* er derfor bleven staaende i Le Gault observerende Fjenden med et Detachement. En Fange udsiger, at hele *Marmonts* Korps befinder sig der under Tilbagetog paa Paris. Ifølge Deres Excellences Befaling af idag (den 8de) sætter jeg mig imorgen i Marche paa La Ferté sous Jouarre." **)

Denne Melding, der baade er urigtig og uklar, naaede det slesiske Hovedkvarter samme Aften.

Blücher havde nemlig den 8de sent paa Dagen forlagt sit Hovedkvarter fra Vertus til Etoges, der ligger 3 Mil fra Montmirail.

Om Aftenen Kl. 8 sad *Blücher* med sin Stab ved Middagsbordet paa Slottet i Etoges. Pludselig styrtede en russisk Officer ind i Spisesalen og raabte: „Fjenden er der". Alle de Tilstedeværende ilede tilhest, men da man ikke hørte nogen Skydning, antog man, at det var blind Alarm, dog udsendtes

---

*) Ollech II, Side 239.
**) Ollech II, Side 240.

der Rekognosceringer. Disse vendte tilbage med Melding om, at Sézanne var besat af Fjenden. General *Müffling* ansaa denne Besættelse som værende af stor Betydning og foreslog, at *Sackens* Korps strax skulde trækkes tilbage til Champaubert, hvor *Olsufiew* stod; men General *Gneisenau* delte ikke denne Opfattelse og vilde ikke gaa ind paa at kalde *Sacken* tilbage. Efter nogen Forhandling enedes dog begge Generaler om, at *Müffling* skulde sende sin Adjutant, Lieutenant *Gerlach*, til *Sacken* for at forklare ham Situationen og beordre ham til den 9de at blive staaende i Montmirail. Dette var en Feil, thi efter den Maade, hvorpaa *Müffling* betragtede Sagen, var der kun Eet at gjøre, og det var, at han personlig begav sig til *Sacken* for efter nøiagtig Undersøgelse at træffe Afgjørelsen i Feltmarskallens Navn.

Da Lieutenant *Gerlach* vilde afsted, saae han Feltmarskallen og *Gneisenau* holde i Nærheden. Han meldte sig til Afgang og forklarede, paa *Gneisenaus* Forespørgsel, hvilke Instruktioner, han havde faaet. *Gneisenau* sagde da til ham: „Sig til General *Sacken*, at naar han kan overse, at General *Karpows* Fordriven fra Sézanne ikke er noget alvorligt, kan han i Guds Navn fortsætte Marchen paa La Ferté.“ *)

Da der ikke fandtes Tropper i Etoges, som kunde sikkre Hovedkvarteret, gik dette, paa Forslag af *Müffling*, sent paa Aftenen tilbage til Vertus. Men da ogsaa denne By var blottet for Tropper, eftersom *Kleists* og *Kapzewitschs* Korps først kunde ventes næste Dag, burde Hovedkvarteret have været forlagt fremad enten til Montmirail eller Champaubert, thi man maatte være forberedt paa, at en hurtig Koncentration af Tropperne kunde blive en bydende Nødvendighed. Skete den fremad, kunde man den 9de hurtigt samle *Sackens*, *Yorks* og *Olsufiews* Korps i en Styrke af henved 40,000 Mand, og det vilde ikke være forbundet med Vanskelighed at trække *Kleist* og *Kapzewitsch* til, thi Veien over Epernay var i alle Tilfælde fri. Ved at forlægge Hovedkvarteret til Vertus bandt man sig paa Forhaand til en Koncentration bagud, men undlod at tage tilstrækkeligt Hensyn til, at den, hvis Sézanne var besat af en større fjendtlig

*) Müffling, Side 123.

Styrke, der rykkede frem, vilde blive meget vanskelig, ja maaske umulig.

Som Forholdene vare, gjaldt det dog især at skaffe nøiagtige Oplysninger om, hvad der stod i Sézanne. Dette kunde vel ikke ske, saalænge det var mørkt, men der burde være truffen Foranstaltninger til, at der den 9de ved Daggry fremsendtes en stærk Rekognoscering mod Sézanne for at komme til fuld Klarhed om, hvad der stod i denne By. Men der skete intet. Hovedkvarteret, og da navnlig General *Gneisenau*, fastholdt, at Besættelsen af Sézanne kun var en Demonstration, der ikke kunde øve nogen alvorlig Indflydelse paa Begivenhedernes Gang. Beviset ligger i de Dispositioner, der bleve trufne den 9de.

Om Formiddagen ankom 2 Depecher, der vare afsendte fra Bar sur Seine den 6te. Den ene af disse var fra Keiser Alexander og meddelte, at *Wittgenstein* var for svag til at udføre det ham tiltænkte Hverv at opretholde Forbindelsen mellem begge Hære, og at det var nødvendigt, at *Kleists* Korps blev sendt til Understøttelse for ham. Til Gjengjæld blev *Wintzingerodes* Korps, der var rykket frem gjennem Holland og stod ved Binch, $2^1/_2$ Mil Ø. for Mons, stillet til Raadighed for *Blücher* *). Den anden Depeche var fra Fyrst *Schwarzenberg*, som meddelte, at ifølge alle Efterretninger trak Napoleon sig tilbage til Nogent, hvorhen ogsaa *Marmont* havde rettet sin Marche, samt at Fyrsten var til Sinds at rykke frem i 4 Ko-

*) I det store Hovedkvarter betragtede man dengang — *Schwarzenberg* undtagen — *Blüchers* Operationer nærmest som en Militærpromenade til Paris og tænkte sig saa lidt Muligheden af, at de kunde møde alvorlig Modstand, at Keiser Alexander den 7de Februar skrev til *Blücher*: „Jeg tror, Herr Marskal, at burde underrette Dem om, at saavel Hans Majestæt Kongen som jeg anser det for rigtigst, at de Tropper af de allierede Hære, som først naa Paris, gaa i Kvarter i Byens Omegn og ikke indenfor Byen. Jeg ønsker selv, at en Indmarche i Paris udsættes saa længe, til Kongen og jeg ere ankomne der, og at kun de Tropper, der ledsage os, først betræde Hovedstaden i vort Følge. Det er mig magtpaaliggende, Herr Marskal, at denne med Deres Souverain fattede Fællesbeslutning bliver iagttaget af Alle, og De vilde forbinde mig meget ved at lade den nøiagtig blive fulgt af alle de Korps, der staa under Dem. Politiske Overveielser af den yderste Vigtighed have gjort denne Forholdsregel uundgaaelig nødvendig." (Ollech II, Side 217).

lonner for den 7de at rekognoscere Troyes, der endnu holdtes stærkt besat, og, hvis Napoleon tog Stilling ved Nogent, derefter operere paa Sens og Fontainebleau. I saa Fald vilde kun *Wittgensteins* Korps blive dirigeret fra Arcis saa langt frem som muligt mod Nogent. „For dog" — hed det derpaa i Skrivelsen — „at konsolidere dette svage Korps for en saa vigtig Bestemmelse, saa at det ikke altfor meget udsættes for den fjendtlige Overlegenhed, foreslaar jeg Deres Excellence saavidt muligt ligeledes at dirigere General *Kleist* mod Arcis og Nogent, saa at han ved Deres Fremrykning mod Paris samtidig kan dække Deres venstre og Grev *Wittgensteins* høire Flanke, og saaledes at begge disse Korps sættes istand til i Tilfælde af et overlegent fjendtligt Angreb gjensidig at kunne understøtte hinanden."*)

Blücher fik saaledes Efterretning om, at Hovedarmeen trak sig længere bort fra den slesiske Hær, og at Rummet mellem begge Hære var ubevogtet, samtidig med at Napoleon nærmede sig den slesiske Hær. Desuagtet saae man ikke Faren, som disse Forhold rummede, thi *Blücher* svarede *Schwarzenberg*, at han ikke troede bedre at kunne efterkomme Fyrstens Ønsker end ved den 10de at lade ikke alene *Kleists* men ogsaa *Kapzewitschs* **) og *Olsufiews* Korps rykke over Sézanne for at forene sig med *Wittgenstein*. Efter i Skrivelsen endnu at have meddelt, at *York* den 9de Februar vilde rykke mod Château Thierry, slutter *Blücher* med: „Igaar er en fjendtlig Kolonne, der kom fra Villenauxe, marcheret til Sézanne. Man siger, at det er 6te Korps under *Marmont*, men som inat (ɔ: Natten mellem den 8de og 9de) har trukket sig tilbage paa La Ferté Gaucher. Efterretningen om, at *Sackens* Korps stod ved Montmirail, kan have bevirket dette. J e g h a r d o g a n g a a e n d e d e t t e K o r p s M a r c h e o g T i l b a g e t o g e n d n u i n g e n o f f i c i e l M e l d i n g."***)

York havde, som det fremgaar af Skrivelsen, fortsat Fremrykningen og naaede den 9de Februar om Formiddagen med sin

---

*) Bernhardi, Side 338.

**) *Kleists* og *Kapzewitschs* Korps naaede Bergères den 9de om Formiddagen.

***) Det fremhævede Sted er ikke udhævet i selve Skrivelsen, som findes hos Ollech II, Side 241.

Avantgarde Château Thierry, hvorimod Groset gjorde Holdt i Dormans.

Da Preusserne nærmede sig Château Thierry, havde *Macdonald* alt afbrudt Broen over Marne og taget Stilling paa høire Flodbred, hvorfra han beskjød Fjenden; men da denne traf Foranstaltninger til at slaa en Baadebro over Floden, trak *Macdonald* sig tilbage til La Ferté sous Jouarre, hvor han netop ankom i rette Tid til at kunne yde *Molitor* Hjælp.

Sacken havde nemlig ikke fundet nogen Betænkelighed ved at rykke frem fra Montmirail og havde den 9de om Morgenen sat sig i Marche mod La Ferté sous Jouarre for at afskjære *Macdonald* Retraiten og fratage ham de 100 Kanoner, som han efter Sigende medførte. Ankommen til Moras stødte *Sackens* Avantgarde paa *Molitors* Division, og det kom til en Kamp, under hvilken *Molitor* maatte vige for Overmagten. Da ankom *Macdonald* med Forstærkning, og nu blev den russiske Avantgarde tvungen til at gaa tilbage. Mørket gjorde Ende paa Kampen, der var bleven ført meget heftigt fra begge Sider. Franskmændene toge „nogle hundrede Fanger"; Russerne erobrede „3 Kanoner" og toge „nogle Fanger". Af de sidstnævnte fik *Sacken* — saaledes hedder det i hans Rapport — at vide, at *Macdonalds* Artilleripark allerede havde forladt La Ferté, dog mente enkelte af dem, at en Del af Parken endnu var i Byen. Sandheden var, at *Macdonald* slet ikke medførte nogen saadan Park. Rygtet maa være foranlediget ved Rømningen af den store Park fra Vitry; men denne var — fraregnet de 30 Ammunitionsvogne, *York* erobrede ved Vatry — forlængst bragt i Sikkerhed over Sézanne og La Ferté Gaucher. *Sacken* slutter sin Rapport saaledes: „Ifølge en Beretning fra Generalmajor *Karpow* af Dags Middag (den 9de) fra Le Gault er Fjenden ifærd med at trække sig tilbage fra Sézanne paa La Ferté Gaucher. Men Fjenden holder endnu Sézanne besat med Infanteri og Kavaleri, hvorfor Generalmajor *Karpow* ikke kunde komme tæt op til Byen. Dog har han bemærket, at Kjøretøier ere afgaaede i den nævnte Direktion." *)

Blücher fik altsaa paany at vide, at Sézanne var besat.

*) Ollech II, Side 245.

Det var Hovedsagen, og denne Del af *Karpows* Melding var rigtig; derimod var Efterretningen om Fjendens Retraite paa La Fertè Gaucher urigtig.

Efter endt Kamp afbrød *Macdonald* Broen ved La Fertè sous Jouarre og trak sig tilbage i Retning over Trilport paa Meaux. *Sacken* gik i Bivouak ved Bussières.

Den 9de om Aftenen var Stillingen ved den slesiske Hær følgende:

York stod med Avantgarden i Château Thierry og Groset i Dormans, *Sacken* bivouakerede ved Bussières, *Olsufiew* stod i Champaubert, og *Kleist* og *Kapzewitsch* i og ved Bergères. Hovedkvarteret var i Vertus.

Fra Bussières til Vertus er der 8 Mil, og mellem Château Thierry og Vertus omtrent ligesaa langt. Fra Bussières til Champaubert er 6 Mil, fra sidstnævnte By til Bergères 2 Mil, og mellem Château Thierry og Bussières 3 Mil. Korpserne vare saaledes ude af Stand til at yde hinanden nogen øieblikkelig Understøttelse, og Afstanden fra de længst fremskudte Korps til Hovedkvarteret var saa stor, at alle de Meldinger, som de afsendte, saavelsom de Ordrer, Meldingerne foranledigede, maatte komme for sent.

Men, hvad stod der i Sézanne i venstre Flanke paa den saaledes echellonerede Hær?

VII. Napoleons Operationer mod Blücher fra den 7de til den 15de Februar.

Da Napoleon den 7de Februar ankom til Nogent, fik han Melding om, at der stod fjendtlige Tropper i Sézanne, og at andre fjendtlige Tropper vare paa Marchen over Etoges mod Montmirail. Det var *Marmont*, som havde skaffet disse Efterretninger og meddelt dem i et Brev til *Berthier* af 6te. I dette udtalte *Marmont* endvidere: „Disse Efterretninger bestyrke mig i den Mening, som jeg alt har fremsat for Dem idag. Keiseren kan opnaa et stort Resultat ved en hurtig Bevægelse, som man kunde udføre iovermorgen (den 8de) med 12—15,000 Mand ved at marchere over Sézanne i Fjendens Spor og søge af afskjære ham ved Fromentières eller Champaubert. Fjenden har ingen Mistillid, fordi han ikke tror paa, at her staar et betydeligt Armeekorps. Men man maa have Midlerne til at danne det. Naar man blot ikke spilder et Øieblik, vil man kunne opnaa store Fordele. Keiserens Nærværelse i Troyes drager Alles Blikke derhen og standser Fjendens Hovedstyrke. Imidlertid kunde man ødelægge de Tropper, der fjerne sig og marchere uden at iagttage fornøden Forsigtighed.“ *)

Den af Marmont udtalte Tanke var ikke fremmed for Napoleon, der jo kun tørstede efter, at Fjenden vilde give ham Leilighed til atter at gribe Offensiven. Derfor havde han allerede den 2den Februar, Dagen efter Slaget ved La Rothière, tilskrevet Krigsministeren fra Piney: „Jeg kommer imorgen til Troyes. Det er muligt, at *Blüchers* Hær vil operere mellem

*) Marmont, Side 48.

Marne og Aube fra Vitry og Châlons. Fra Troyes vil jeg efter Omstændighederne enten operere for at standse den Kolonne, som — efter hvad man forsikkrer mig — rykker over Sens mod Paris, eller vende mig mod *Blücher* for at standse hans Marche." *) Øieblikket var kommet til at udføre det sidste Alternativ, og Napoleon greb det med Begjærlighed. Han havde Valget mellem at gaa over Provins for derfra enten at marchere til La Ferté sous Jouarre eller Meaux og spærre *Blücher* Veien, eller at rykke frem over Sézanne og operere i *Blüchers* Flanke. Napoleon valgte sidstnævnte Operation. **)

Marmont blev den 7de sat i Marche paa Sézanne og naaede om Aftenen Kl. 8 Fontaine St. Denis. Her fik han af en Beboer, der Kl. $6^1/_2$ samme Aften havde forladt Sézanne, at vide, at Byen var besat af 7—800 fjendtlige Ryttere, at der ikke fandtes fjendtligt Fodfolk i Byen, og at der overhovedet endnu kun havde vist sig fjendtligt Rytteri i Egnen.

Den 8de marcherede *Marmont* til Sézanne, hvor han stødte paa *Karpows* Kosakker, som han jagede tilbage, og hvor han tillige fik Efterretning om, at den slesiske Hær rykkede frem over Epernay. For at faa nøiagtigere Oplysning marcherede han med en Del af Styrken mod Champaubert, og samtidig udsendte han Rekognosceringskommandoer i Retning af La Ferté Gaucher for om muligt at komme i Forbindelse med *Macdonald*.***)

Den 8de om Aftenen var *Marmonts* Stilling følgende: Rytteriet var fremskudt mod Petit Morin og Pont St. Prix, en Infanteridivision stod i Chapton og Soizy aux Bois, medens den anden Division i Sézanne afventede den Forstærkning, der skulde komme fra Nogent, for derpaa at marchere til Lachy; Halvdelen af Artilleriet var i Sézanne, den anden Halvdel i Chapton, hvor ogsaa *Marmont* havde taget sit Hovedkvarter.

---

*) Correspondance 27, Side 103.

**) *Clausewitz* siger ved at omtale denne Operation, at af 10 Generaler vilde de 9 have foretrukket Marchen til La Ferté, og han tilføier, at Napoleons Valg „ikke blot var krigsmæssigt, men at det ogsaa var rigtigt og nødvendigt; thi naar 80,000 Mand skulle kjæmpe mod 200,000 Mand, saa kan det kun ske ved, at man vælger de farligere, men afgjørende Midler." (Clausewitz 7, Side 458).

***) Det maa være disse Kommandoer, der have foranlediget *Karpows* Meldinger om, at Fjenden trak sig tilbage fra Sézanne til La Ferté Gaucher.

Paa Grundlag af de Efterretninger, *Marmont* fik i Dagens Løb, meldte han Keiseren Kl. 8 om Aftenen: „Efterretninger, som synes mig at bære Sandhedens Præg, udsige, at Fjenden igaar (den 7de) er ankommen til Montmirail med Rytteri og til Champaubert med Infanteri, og dette Infanteri har fulgt Bevægelsen. Dersom dette er sandt, og jeg bliver understøttet, er det muligt at forjage ham og tilføie ham betydelige Tab.

Jeg har besat Pont St. Prix, som var okkuperet af 5000 Mand fjendtligt Infanteri. En stor Artilleripark er ankommen til Champaubert og har fortsat sin Marche paa Fromentières. Det lette Rytteri, som jeg havde placeret paa Veien til La Ferté, underretter mig om, at Fjenden, som jeg havde forudset, har forandret Direktion og bevæger sig paa Montmirail.

Det forekommer mig derfor bevist, at *Sackens* Korps er i Marche ad Veien til Montmirail, og at Têten af hans Infanteri er kommen dertil igaar. Det kommer derfor an paa, om Deres Majestæt vil angribe Fjenden over Montmirail eller over Champaubert. Jeg har endnu ingen Efterretninger fra de Rekognosceringskommandoer, der ere fremsendte mod Le Gault, men Alt, hvad jeg har faaet at vide, synes at bestyrke Rigtigheden af, hvad jeg har hørt anføre om Fjendens Stilling. Tropperne have lidt meget under Marchen iaften paa Grund af slette Veie og et fuldstændigt Mørke; de mangle Levnetsmidler, og Byerne her i Egnen kunne ikke hjælpe dem.“ *)

Marmont slutter med at bede om snarest muligt at faa Keiserens Ordre for at kunne have Tropperne opstillet paa rede Haand i den Retning, Keiseren agtede at bruge dem.

Det havde været Keiserens Hensigt at naa Sézanne den 8de om Aftenen, men Ordningen af mange Forhold gjorde hans foreløbige Forbliven i Nogent til en Nødvendighed. Derimod afmarcherede Garderytteriet og Divisionen *Friant* af den gamle Garde samt *Ney* med den unge Garde.

Den 9de meddelte *Berthier*, som Svar paa *Marmonts* Skrivelse af 8de, at *Ney* i Løbet af Dagen kunde ventes til Sézanne. Stod Fjenden i Montmirail, skulde han angribes den 10de ved, at *Marmont* rykkede frem fra Chapton, og *Ney* fra

*) Marmont, Side 178.

Sézanne. Var Fjenden gaaet tilbage til Champaubert, skulde der rykkes frem mod denne By med forenede Kræfter. Keiseren kunde ventes til Sézanne den 9de om Aftenen. Endelig beordredes *Marmont* ved samme Skrivelse til at trække den Del af Artilleriet, han havde efterladt i Sézanne, til sig, thi — siger *Berthier* — „c'est avec des canons, qu'on se bat".*)

Marmont havde imidlertid faaet Betænkeligheder. Han havde ventet hurtig Understøttelse, men da han den 9de om Morgenen endnu stod alene, vilde han ikke „med en Haandfuld Folk" kaste sig ind iblandt Fjendens Kolonner. Han troede ikke længere paa, at Operationen, eller som han kaldte den Expeditionen, kunde lykkes, fordi den vilde komme 24 Timer for sent, og fordi den Fordel, der skulde søges i Overraskelsen, ikke mere var tilstede, da det maatte antages, at Fjenden havde opdaget Situationen. Denne forandrede Opfattelse indberettede han til *Berthier* med Tilføiende, at det syntes ham, at Keiseren uden at spilde et Øieblik burde marchere til Meaux, og at han derfor agtede at sammendrage hele sin Styrke i Sézanne for hurtigst muligt at kunne marchere til La Ferté, saasnart han fik Ordre dertil.

Det var ikke Napoleons Hensigt at ville foretage en Expedition; han vilde foretage en Operation, af hvilken han ventede sig store Resultater, Men gjaldt det end om ikke at spilde Tiden, saa gjaldt det ikke mindre om ikke at handle overilet, og de kommende Begivenheder viste noksom Rigtigheden af den gamle Sætning, at Afgjørelsen væsenligst er betinget af en omhyggelig Forberedelse.

Napoleon maatte først ordne Forsvaret ved Seinen.

Victor fik Befaling til med sit Korps, *Gérards* 2 Divisioner (*Dufour* og *Hamelinaye*) samt *Milhauds* Kyrasserer, ialt 14—15,000 Mand, at forsvare Pont sur Seine og Nogent, samt, hvis *Schwarzenberg* vilde forcere Nogent, at sprænge Broen, trække sig tilbage og tage Stilling paa høire Seinebred.

Bag *Victor* stilledes *Oudinot* med Hovedkvarter i Provins for at forsvare Seinen fra midtveis mellem Nogent og Bray til Montereau samt for tillige at forsvare Overgangene over Yonne

*) Marmont, Side 181.

og Loing. Marcherede *Schwarzenberg* med sin Hovedstyrke mod Sens, eller blev *Victor* kastet tilbage paa høire Seinebred, skulde *Oudinot* samle hele sin Styrke ved Montereau. Hidtil havde *Oudinot* ikke havt Kommandoen over noget Korps. Han havde ledsaget Keiseren og under Slaget ved La Rothière midlertidig ført Kommandoen over Divisionen *Rottembourg*. Foreløbig underlagdes der ham nu følgende Tropper: Divisionen *Rottembourg* af den unge Garde, en Reservekavaleridivision under General *Pajol*, 6000 Nationalgardister, der stode i Montereau under General *Pacthod*, samt en Division paa 2000 Mand, der under General *Alix* havde besat Sens, ialt 12—13,000 Mand. Men Napoleon ventede, som tidligere omtalt, Forstærkninger fra *Soult*, og af disse skulde de 2 Infanteridivisioner, som talte 12,000 Mand, efter Ankomsten danne det 7de Armeekorps under *Oudinots* umiddelbare Befaling.

Hele Styrken, der efterlodes, udgjorde saaledes nominelt lidt over 25,000 Mand og kunde, naar Forstærkningerne ankom, bringes op til 37,000 Mand, men da kun en ringe Del af de 6000 Nationalgardister vare bevæbnede, kunde Forsvarsstyrken foreløbig kun anslaas til noget over 20,000 Mand. Det var saaledes en meget vanskelig Opgave, som stilledes de to Marskaller, men Napoleon trøstede dem med, at han haabede snart at have endt sine Operationer mod *Blücher*, og at han da vilde vende tilbage for over Nogent eller Montereau at operere mod *Schwarzenberg*.

Den Styrke, Napoleon iøvrigt raadede over, skulde altsaa anvendes mod *Blücher* ved at rykke frem ad Veien over Sézanne. Da Napoleon vidste, at denne Vei var meget slet, havde han, inden han satte Tropperne i Marche, ladet den undersøge af Ingenieurgeografer, der havde givet den Erklæring, at en Fremrykning ad Veien vel var vanskelig, men dog ikke umulig. Vanskeligheden bestod især i at skaffe Artilleriet frem. Napoleon befalede derfor Mairen i Barbonne at skaffe Forspandsheste fra hele den omliggende Egn. Derved kom Skytset frem, men Veien blev saa opkjørt, at Infanteriet kun med Nød og Neppe kunde arbeide sig igjennem dens „6 pieds de boue“ *). Dette

---

*) Correspondance 27, Side 149.

blev tillige Aarsagen til, at Tropperne ikke naaede Sézanne saa tidligt, som paaregnet, dog ankom de i Løbet af den 9de med Undtagelse af Divisionen *Michel* af den gamle Garde og den ridende Gardegrenaderdivision *Colbert*, som sidst forlode Nogent og først naaede Sézanne den 10de op ad Dagen.

Styrken, der skulde foretage Operationen, bestod af:

Den gamle Garde, *Mortier*	8000	Mand,
Den unge Garde, *Ney*	6000	—
Marmonts Korps	6000	—
Ialt	20,000	Mand Infanteri.
Garderytteriet, *Nansouty*	6000	Ryttere,
I Kavalerikorps, *Doumerc*	2000	—
Æresgarden, *Defrance*	2000	—
Ialt	10,000	Ryttere,

tilsammen 30,000 Mand med 120 Kanoner.

Det var Napoleons Elite, og Styrkeforholdet mellem Vaabenarterne fortrinligt.

Napoleon gik ud fra, at *Blücher* kun raadede over 40—45,000 Mand, men det var, fordi han var uvidende om Ankomsten af *Kleists* og *Kapzewitschs* Korps, thi den slesiske Hær talte i Virkeligheden:

York	c. 17,000	Mand,
Sacken	- 19,000	—
Olsufiew	- 4,500	—
Kleist	- 10,000	—
Kapzewitsch	- 8,000	—
Ialt	c. 58,500	Mand.

Keiseren ankom den 9de om Aftenen til Sézanne og traf her *Marmont*. Denne havde endnu sine store Betænkeligheder ved Operationen, men Napoleon havde taget sin Beslutning og lod sig ikke rokke. Tropperne beordredes til at staa rede den følgende Formiddag for at gaa imod Champaubert.

Den 10de Februar om Formiddagen Kl. 10 blev Signalet givet. Hæren rykkede frem.

Doumercs Rytteri, der havde Avantgarden, naaede snart den Høideryg, der begrænsder Petit Morins sydlige Bred, og opdagede herfra *Olsufiews* Korps. Dette havde om Morgenen

sat sig i Marche for at rykke frem over Sézanne, men paa Efterretning om Fjendens Fremrykning besatte det Pont St. Prix og tog Stilling N. for Vandløbet.

Det varede ikke længe, før Defiléet var i Franskmændenes Besiddelse, og Deboucheringen begyndte. *Olsufiew* trak sig tilbage til en parallel Stilling med Byerne Baye og Bannay som Støttepunkter for Fløiene, altsaa uden at foretage den Frontforandring bagud, hvoraf hans Retraite først og fremmest var afhængig. Dermed var hans Nederlag givet.

Det franske Infanteri gik over Broen, udviklede sig, saa at det kunde foretage et omfattende Angreb paa de nævnte Byer, og rykkede frem. Kastede ud af Byerne maatte Russerne vige i den Uorden, som en Tilbagegang efter en Bykamp altid medfører, og søge tilbage til Champaubert. Men under Infanterikampen havde Napoleon ladet en Del af Rytteriet gaa udenom Fægtningslinien med Ordre til at besætte denne By. Russerne kunde altsaa ikke komme tilbage i denne Retning. *Olsufiew* gjorde da et Forsøg paa at komme bort i vestlig Retning hen imod Montmirail, men han blev angreben fra alle Sider af Rytteri og Fodfolk, og Forsøget endte med et fuldstændigt Nederlag.

Henved 1500 Mand lykkedes det at kaste sig ind i de nærliggende Skove, hvorfra de ved Nattens Hjælp undkom til Vertus. *Olsufiew*, 2 andre Generaler, 47 Officerer og 1837 Mand toges tilfange, og 1200 Mand dækkede Valpladsen som Døde eller Saarede. Desuden erobrede det franske Rytteri 21 Kanoner.*)

De Franskes Tab beløb sig til 600 Døde og Saarede.

Da Fjenden nærmede sig, tilraadede *Olsufiews* Generaler ham at gaa tilbage, og *Blüchers* personnel Adjutant, Grev *Nostitz*, som var tilstede, sluttede sig ikke alene hertil, men erklærede sig endog villig til ligeoverfor Feltmarskallen at paatage sig det fulde Ansvar for en øieblikkelig Retraite; men *Olsufiew* vilde ikke følge Raadet. Aarsagen hertil siges at have ligget i,

*) Da Napoleon ikke havde nogen øieblikkelig Brug for Kanonerne, fik *Marmont* Ordre til at kaste dem i Moser eller Søer men paa Steder, der let kunde findes igjen, og hvorfra man kunde faa Kanonerne op paa nogle Dage.

at han var bleven truet med at blive stillet for en Krigsret, fordi han i Kampen ved Brienne ikke havde besat Slottet forsvarligt, og at han havde faaet en Tilrettevisning, fordi han ikke havde været nær nok ved Haanden under Slaget ved La Rothière, hvor han dannede Reserven for en af *Sackens* Kolonner. Af Frygt for, at en Tilbagegang uden Kamp vilde blive lagt ham til Last som en ny Forseelse, foretrak han nu en Kamp selv med Udsigt til et Nederlag.

Efter Kampen tog Napoleon Hovedkvarter i Champaubert, og Tropperne gik i Bivouak rundt om Byen. Officerer af Staben afsendtes for at søge *Macdonald* og opfordre ham til at gribe Offensiven. For at sikkre Veiene til begge Sider sendtes hen paa Aftenen *Nansouty* til Montmirail med Gardens Dragoner og Landsenerer, og *Marmont* til Etoges. Føies hertil, at Divisionerne *Michel* og *Colbert* stode i Sézanne, vil det ses, at der intet blev forsømt i Retning af Hærens Sikkring.

Nansouty naaede Montmirail ved Midnat og fandt Byen besat med 5—600 Kosakker, som bleve fordrevne.

Marmont stødte ikke paa Fjenden, thi Etoges var ikke besat. Efter Ankomsten modtog han følgende Instrux, der var udfærdiget i Hovedkvarteret og afsendt Kl. 8 Aften:

„Lad General *Ricards* Division med Artilleri afgaa imorgen tidlig Kl. 3 til Montmirail. Behold i Etoges Divisionen *Lagrange* og 1ste Kavalerikorps (*Doumerc*). Udsend Patrouiller for at samle spredte Folk. Søg inat at skaffe Efterretning om, hvad *Blücher* foretager sig. Gaar han til Châlons, Epernay eller synes han at ville angribe os? Det er nødvendigt at imponere ham for at bestemme ham til at gaa tilbage; thi dette er af Vigtighed for os. Saasnart det er sikkert, at vi ikke have noget at frygte af *Blücher*, og at det er afgjort, at han gaar tilbage, skal General *Doumerc* sendes til Montmirail. Det lette Kavaleri, Divisionen *Lagrange* og 12 Kanoner skulle da indtage en Stilling for at maskere *Blücher* eller endog forfølge ham. Søg at faa en eller anden frem til Vertus, der kan skaffe Efterretninger.“ *)

Hvad havde man imidlertid foretaget sig i Løbet af Dagen (den 10de) i den slesiske Hærs Hovedkvarter?

*) Marmont, Side 185.

Tidlig om Morgenen skrev *Blücher* til sin Gemalinde: „Vi have endnu kun 10 Mil til Paris, inden 8 Dage ere vi sikkert foran denne Hovedstad.“ *) Saa kom Meldingerne.

Wittgenstein meldte den 9de Februar Kl. 3 Eftermiddag fra Méry: „Villenauxe er stærkt besat af Fjenden, og efter Beboernes Udsagn er Keiser Napoleon ankommen dertil. Den Officer, der er forbleven til Observation af Villenauxe, melder, at han har iagttaget, at Fjenden har bevæget sig fra Villenauxe til Sézanne. Jeg giver mig den Ære at underrette Deres Excellence herom, fordi denne Bevægelse gjør det troligt, at Keiseren har til Hensigt at vende sig med de Tropper, som han har trukket bort fra Øvre Seinen, imod den af deres Excellence kommanderede Armee.“ **) Denne Melding naaede Vertus den 10de om Formiddagen.

Kleist og *Kapzewitsch* vare om Morgenen afmarcherede til Fère Champenoise i Henhold til den *Schwarzenberg* gjorte Meddelelse. For at sikkre Marchen havde *Kleist* den 9de om Aftenen sendt en Avantgarde forud under *Zieten.* Denne meldte den 10de Kl. 2 Morgen:

„Mine Patrouiller have endnu fundet Sézanne besat af Fjenden; de ere gaaede frem ad Chausséen tæt op til Vagtilden. Efter denne at dømme er Fjendens Styrke nogle tusinde Mand. Venstre Fløipatrouille har i Gaye (SO. for Sézanne) truffet fjendtligt Rytteri, hvormed det kom i Fægtning, ved hvilken Husarerne havde nogle Døde. Man har indbragt en Fange af Gardeartilleriet, der angiver Fjendens Styrke — vel noget overdrevent — til 10,000 Mand Kavaleri og 1200 Grenaderer tilfods. Iforgaars vil han have set Keiseren, sandsynligvis i Troyes. Igaar havde deres Chefer sagt, at de maatte gaa tilbage til Paris. Jeg vil ved min Fremrykning idag, forsaavidt Fjenden bliver staaende i Sézanne, vente til Deres Excellence (*Kleist*) kommer nærmere til mig, da det vel er at foretrække at angribe ham med Overmagt.“ ***)

Kleist sendte denne Melding til Vertus, hvor den ankom den 10de om Formiddagen. Om den end noget svækkede Virk-

*) Wigger, Side 191.
**) Ollech II, Side 247.
***) Ollech II, Side 247.

ningen af de Efterretninger, man havde modtaget fra *Wittgenstein*, saa begyndte man dog i Hovedkvarteret at indse Nødvendigheden af at træffe Foranstaltninger for at kunne være Herre over Situationen, hvordan saa end denne udviklede sig.

Der var den 9de given *York* Ordre til, hvis han ved Ankomsten til Château Thierry fandt Broen ødelagt og Vanskeligheder ved at faa den retableret, da at marchere til Montmirail og Viels Maisons. Nu gav man ham den 10de om Formiddagen Kl. 9 en ny Ordre: „Efter alle Meldinger dirigerer Keiser Napoleon sig fra Nogent sur Seine over Villenauxe til Sézanne, hvor han efter Fangers Udsagn har tilbragt Natten til idag (den 9/10). Denne Bevægelse fra Fjendens Side kan tilsigte Foreningen med Marskal *Macdonald*, men den kan ogsaa være en offensiv mod Marnen. I dette Tilfælde maa jeg koncentrere Hæren her, omkring Vertus. Skulde Deres Excellence endnu ikke have tiltraadt Marchen til Montmirail, saa maa det ske øieblikkeligt, og Korpset maa forblive samlet i Bivouak for at kunne bevæge sig i alle Retninger. Send Deres Rytteri frem ad Veien over Montmirail mod Sézanne. Saasnart jeg faar nøiere Underretning om Fjendens Bevægelser, skal De faa yderligere Efterretninger. Naar Broen ved Château Thierry er bleven istandsat af General *Katzeler* (Føreren for *Yorks* Avantgarde) maa den ikke alene bevares, men der maa tillige slaas en Skibsbro, for at Deres Excellence og General *Sacken*, hvis det i værste Fald skulde lykkes Fjenden at skille os, kunne redde dem over paa høire Marnebred, indtil Hovedarmeen ankommer. Jeg beder mig underrettet om, hvor De befinder Dem.“ *)

Kl. $9^1/_2$ Formiddag sendtes en Ordre med lignende Indledning om Napoleons Foretagender til *Sacken*, der fik Befaling til at gaa tilbage til Montmirail og søge en Bivouakstilling som *Yorks*, samt, naar denne naaede Montmirail, i Forening med ham bane sig en Vei ad Chausséen, hvis Fjenden kastede sig mellem dem og *Blücher*.

Kl. 3 Eftermiddag indtraf en ny Melding fra *Kleist*. Den var afsendt fra Connantre (2 Mil Ø. for Sézanne) Kl. $12^3/_4$ og lød saaledes: „Det bekræfter sig, at Keiser Napoleon personlig er

*) Droysen III, Side 283.

i Sézanne med 30 høist 35,000 Mand. Størstedelen af Tropperne bestaar af Keisergarden. Vore Forposter have besat Pleurs og Linthes. Fjenden har imorges angrebet begge Fløie af vort Rytteri, men er atter gaaet tilbage og har besat Gaye." *)

Nu var der ingen Tvivl længere, Faren var overhængende. *York*, som Hovedkvarteret troede i Montmirail, blev beordret til samme Nat at marchere til Etoges, og den russiske General *Witt* blev sendt til *Schwarzenberg* med Anmodning om, at han vilde lade *Wittgensteins* Korps fra Méry foretage en Diversion i Napoleons Ryg og derved tvinge Keiseren til enten at opgive sine Operationer mod den slesiske Hær eller i alle Tilfælde at gaa langsomt frem.

Hvad der dog maa forundre er, at Hovedkvarteret ikke afsendte en eneste Ordre til *Olsufiew*, som jo var stærkest truet. Maaske var Grev *Nostitz* sendt afsted for at orientere *Olsufiew* eller skaffe Efterretninger fra ham; men *Nostitz* forlod ham, strax efter at Napoleons Angreb var begyndt, og kan neppe have naaet Vertus, da *Kleists* sidste Melding indtraf. Det vilde derfor have været naturligt, om *Blücher*, da han efter Afsendelsen af den sidstnævnte Ordre til *York* begav sig til Tropperne tilligemed sin Stab, havde taget Veien til Champaubert. Men det skete ikke; *Blücher* begav sig til *Kleist* i Fère Champenoise. Om Tanken har været den, at han ved en Fremrykning mod Sézanne med *Kleists* og *Kapzewitschs* Korps vilde forsøge paa at faa Napoleon til at gaa tilbage, eller om han i alle Tilfælde vilde forhindre hans Fremrykning, til den slesiske Hær var bleven koncentreret, skal være usagt. Har *Blücher* imidlertid havt en saadan Plan, saa blev den snart opgiven; thi efter ved Ankomsten til Fère Champenoise at have konfereret med *Kleist* vendte han tilbage til Vertus, efter forinden at have beordret *Kleist* til med begge Korps at marchere til Bergères, hvor Styrken ogsaa ankom sent paa Natten (mellem den 10de og 11te).

Senest ved Tilbagekomsten til Vertus maa *Blücher* have faaet Melding om Kampen ved Champaubert. Resultatet af Dagens Begivenheder var altsaa, at *Olsufiew* havde lidt et Nederlag, at *Kleists* og *Kapzewitschs* Fremrykning for at operere i

*) Ollech II, Side 249.

Fællig med *Wittgenstein* var bleven opgiven, og at man ikke vidste noget om Situationen hos *York* og *Sacken.*

Hvorledes var det imidlertid gaaet disse to Korps?

Den 10de om Morgenen modtog *York* i Dormans *Blüchers* Ordre af 9de om eventuelt at marchere til Montmirail. Men, da Afstanden mellem *Yorks* og *Blüchers* Hovedkvarterer var saa stor, ansaa *York* sig berettiget til, naar han fik en Ordre, at undersøge den formodede Grund til dens Udstedelse og derpaa handle i Overensstemmelse med de konkrete Forhold. I dette Tilfælde forudsatte han Ordren alene begrundet i Hensynet til den Modstand, som *Macdonald* kunde yde, og da *York* følte sig overbevist om, at *Sacken* ikke behøvede Hjælp af denne Grund, sendte han vel en Brigade til Viffort, som ligger $^5/_4$ Mil fra Château Thierry og $1^1/_2$ Mil fra Montmirail, men lod sin Hovedstyrke marchere til Château Thierry. Her modtog han den 10de Kl. $11^1/_2$ Aften den anden Ordre, der, med særligt Hensyn til Napoleons Fremrykning mod Sézanne, befalede ham øieblikkeligt at marchere til Montmirail, hvis det ikke allerede var sket. Skjøndt der ligeoverfor en saadan Ordre kun er Et at gjøre — at lyde — saa gjorde man dog ogsaa denne til Gjenstand for Fortolkning og opstillede følgende Raisonnement. Hvis Napoleon den 9de var kommen til Sézanne, saa havde han den 10de naaet Chausséen mellem Montmirail og Vertus, og da Keiseren i Reglen kun tog Kommandoen, hvor en større Styrke var samlet, vilde *York* og *Sacken* ikke være istand til at slaa sig igjennem. Begge disse Korps burde derfor gaa over Marnen ved Château Thierry, og *Kleist* og *Kapzewitsch* passere Floden ved Epernay, for at den slesiske Hær kunde forene sig paa høire Flodbred og derpaa handle efter Omstændighedernes Bydende. I Henhold til denne Opfattelse, som *York* indberettede til *Blücher* og meddelte *Sacken*, befalede *York*, at Groset den 11te om Formiddagen Kl. 10 skulde staa ved Viffort med Rytteriet fremskudt til Montmirail. I Indberetningen til *Blücher* anførte *York* som særlig Grund til ikke at marchere til Montmirail, at Veien mellem Château Thierry og den nævnte By var meget slet, og at han havde Ret heri, viser den Omstændighed, at hans Rytteri den 11te, efter forgjæves at have

søgt at komme frem ad denne Vei, maatte gaa over Rozoy til Viels Maisons, hvor det stødte til *Sackens* Korps.

Sacken var den 10de om Morgenen marcheret til La Ferté sous Jouarre; men da han fandt Broen over Marnen ødelagt, kunde han ikke forfølge *Macdonald*. Han lod strax tage fat paa Broens Istandsættelse, men, forinden den blev færdig, ankom Kl. 9 om Aftenen *Blüchers* Ordre om, at Korpset skulde marchere tilbage til Montmirail. Tropperne bleve strax alarmerede, tiltraadte Tilbagemarchen, og den 11te Kl. 9 Formiddag naaede de Viels Maisons. Her maatte *Sacken* standse, thi han opdagede, at Fjenden havde besat Montmirail.

I Løbet af Natten mellem den 10de og 11te havde Napoleon faaet nøiagtigere Efterretninger om Fjendens Stilling og derefter besluttet at rykke frem i Ryggen paa *Sacken* og *York*. Den 11te om Morgenen Kl. 5 brød han op fra Champaubert for at marchere til Montmirail, og hvor klart han bedømte Situationen, fremgaar af den Ordre, han ved Afmarchen lod *Berthier* tilstille *Marmont*: „Keiseren afgaar i dette Øieblik (Kl. 5) til Montmirail. Situationen er følgende: Den 9de om Aftenen har *Macdonald* kjæmpet i Landsbyen Moras foran La Ferté sous Jouarre. Et Bajonetangreb udført af General *Albert* har bibragt Fjenden et Tab af 600 Mand og mange Fanger. *York* var endnu en Dagsmarche fra La Ferté sous Jouarre. *Macdonald* har anset det rettest den 10de at trække sig tilbage mellem Meaux og La Ferté, hvor han vil modtage Forstærkninger. Det er derfor sandsynligt, at *York* og *Sacken* have forenet sig. *Sacken* var iforgaars — den 9de — personlig i Viels Maisons; igaar, den 10de, kan han ikke være naaet længere end til La Ferté sous Jouarre. Vore Tropper ere ved Midnat rykkede ind i Montmirail, hvorom *Sacken* maa have faaet Melding Kl. 4. Hvad vil han gjøre idag? Marcherer han paa Montmirail for at aabne sin Forbindelseslinie? Han vil da befinde sig mellem en dobbelt Ild, eller vil han forlade Linien La Ferté sous Jouarre—Montmirail for at kaste sig paa Château Thierry? Der har han i alle Tilfælde sin Forbindelseslinie ad Chausséen over Epernay sikkret. Det synes, som om *Blücher* ikke har noget Rytteri ved Vertus. Under disse Forhold ville vi, saasnart vi erfare, at *Sacken* er afmarcheret til Château Thierry,

vende tilbage til Dem for at spærre ham Veien til Châlons ved at marchere paa denne By. Kommer *Sacken* os derimod imøde ved Montmirail, maa De strax støde til os." *)

Kl. 10 Formiddag naaede Keiseren Montmirail, hvor han saae *Nansoutys* Rytteri manøvrerende foran Byen for at standse *Sacken*. I Troen paa at have saavel *Sacken* som *York* foran sig traf Napoleon strax sine Dispositioner uden at bekymre sig om Sikkringen af Veien, der fra Montmirail fører over Fontenelle og Viffort til Château Thierry. Men, da Divisionerne *Michel* og *Colbert* først kunde ventes fra Sézanne Kl. 2 Eftermiddag, besluttede Napoleon foreløbig at indtage en Stilling, hvori han kunde standse Fjenden, og hvorfra han kunde gaa over til Angreb, saasnart Forstærkningerne ankom.

Divisionen *Ricard* af *Marmonts* Korps besatte Landsbyen Pommesous, der ligger i den Dal, hvori Petit Morin flyder, og støttede sin venstre Fløi til Vandløbet. *Ney* tog med den unge Garde Stilling i og ved Landsbyen Marchais. Rytteriet placeredes fremad mellem Chausséen og Veien til Château Thierry, og Divisionen *Friant* af den gamle Garde bagud og tilhøire for Marchais à cheval paa Chausséen i Bataillonskolonner med 100 Skridts Mellemrum.

Da *Sacken* opdagede Fjenden, havde han Valget imellem at slaa sig en Vei eller søge Forbindelse med *York*. Det sidstnævnte Alternatfv stemte, som alt omtalt, med *Yorks* Ønsker, og han havde, for at vinde *Sacken* for sin Opfattelse, sendt Major *Schack* af sin Stab til dennes Hovedkvarter. *Yorks* Plan fandt desuden Støtte hos General *Wassiltschikow*, der kommanderede *Sackens* Rytteri. Desuagtet var *Sacken* ikke tilbøielig til at gaa ind paa denne Plan. Da Major *Schack*, foruden de almindelige Grunde, der kunde tale for den, henviste til, at de slette Veie gjorde det vanskeligt for *York* at assistere med Artilleri, en Vaabenart, hvis Medvirkning maatte anses saa meget nødvendigere, som man med Sikkerhed kunde gaa ud fra, at Napoleon medførte et talrigt Artilleri — svarede *Sacken*, at han ikke troede paa Napoleons Overlegenhed, og at han havde Kanoner nok, hvis *York* ikke kunde faa sit Artilleri frem. Han

*) Marmont, Side 186.

vilde derfor holde sig til *Blüchers* Ordre og søge at slaa sig en Gjennemgang. Hertil er Intet at sige, men det Samme gjælder ikke med Hensyn til de Midler, han valgte til Beslutningens Gjennemførelse.

Sacken vidste, at han i alt Fald foreløbig var alene, at den Hjælp, han eventuelt kunde vente, maatte støde til hans venstre Fløi, samt at han, hvis han blev tvungen til Retraite, kun kunde komme tilbage i Retning af Château Thierry. Angrebspunktet burde derfor være Napoleons høire Fløi. Men Terrainet, der syntes at begunstige en Fremrykning gjennem den Dal, hvori Petit Morin flyder, fristede *Sacken* til at rette sit Angreb mod Napoleons venstre Fløi. Som Forberedelse til Angrebet opmarcherede han med sit Infanteri i Slugten mellem Haute Epine og Choiselle under Dækning af et Batteri paa 40 Kanoner, der placeredes paa Høiderne foran Slugten; Rytteriet opmarcherede paa venstre Fløi N. for Chausséen i 2 Træfninger.

Efterat Artilleriet havde indledet Kampen, lod *Sacken* sine Angrebskolonner, dækkede af Skytter, rykke frem mod Linien Pommesous—Marchais. Franskmændene optoge Kampen med stor Kraft, og Følgen var, at Russerne indtil Kl. 2 Middag ikke havde opnaaet nogen væsentlig Fordel, men stode meget stærkt grupperede tæt foran den nævnte Linie.

Ved dette Tidspunkt ankom Gardeafdelingerne fra Sézanne, og strax gav Napoleon Ordre til at gribe Offensiven ved et Angreb paa Haute Epine. For at lette dette og aflede Fjendens Opmærksomhed blev *Nansouty* sendt frem til Høire, som om han vilde angribe *Sackens* venstre Fløi, og *Ricard* fik samtidig Befaling til langsomt at opgive Pommesous for derved at faa Fjenden til at tro, at han kunde opnaa et Resultat paa denne Fløi. Under disse Bevægelser skulde 4 Batailloner af den gamle Garde, der havde taget Opstilling 300 Skridt foran Garden, i Stormløb bemægtige sig Haute Epine.

Alt gik efter Ønske, Haute Epine blev erobret.

Sacken var efterhaanden kommen til Erkjendelse af den Feil, han havde begaaet; han besluttede nu at søge Forening med *York*, og det saa meget mere, som dennes Tropper netop paa dette Tidspunkt kom frem ved Fontenelle paa Veien fra

Château Thierry. Han samlede derfor de bag Fægtningslinien staaende Reserver for at føre dem over i Terrainet N. for Chausséen.

Neppe opdagede Napoleon dette, før *Nansouty* fik Befaling til paany at rykke frem mod det russiske Rytteri for at holde det i Skak, og General *Guyot* sendtes frem ad Chausséen med de ridende Gardejægere for at attakere og splitte de Afdelinger, der søgte at komme over denne. Attaken gjorde fortrinlig Virkning; derimod kom *Nansouty* ikke langt nok ud til Høire, og en Forening af *Sackens* og *Yorks* Korps kunde derfor endnu iværksættes. Desaarsag gjaldt det om at tvinge *Yorks* fremrykkende Tropper til Tilbagegang.

York havde paa Afstand observeret Slagets Gang og troede efter denne at kunne yde *Sacken* en væsentlig Hjælp ved fra Viffort at fremsende 4 Bataillonеr, understøttede af en Brigade, for at angribe Napoleon i høire Flanke. Da denne Styrke naaede Fontenelle, blev den opdaget af Napoleon, som øieblikkelig gav General *Michel* Ordre til med 6 Batailloner af sin Division at udføre et Modangreb. *Michel* rykkede frem mod Fontenelle, og den gamle Garde hævdede paany sit Navn, saa at Preusserne maatte gaa tilbage; dog blev *Michel* saaret og maatte afgive Kommandoen over Divisionen til General *Christiani*. Da der, saalænge Kampen ved Montmirail ikke var afgjort, ikke kunde være Tale om en Forfølgning, bleve de franske Batailloner, der havde udført Angrebet, staaende i Fontenelle.

Ricards sukcessive Opgiven af Pommesous havde ikke alene ført til, at Russerne havde besat denne By, men de havde derfra rettet et Angreb i Flanken paa Marchais, som havde nødsaget *Ney* til at trække sig tilbage, og derpaa besat begge Byer meget stærkt. Øieblikket var kommet til ogsaa her at kaste Fjenden. *Ricard* og *Ney* fik Ordre til at gjenerobre Byerne. *Ricard* meldte tilbage, at han havde lidt saa betydeligt, at han behøvede Forstærkning. Der blev sendt ham 2 Batailloner af den gamle Garde, men da han havde anmodet om 4 Batailloner og ikke vilde offre Elitetropper til Unytte, blev han staaende for at afvente Begivenhedernes Udvikling, forinden han greb ind. *Ney* havde i Mellemtiden gjentagende forsøgt at kaste Fjenden ud af Marchais, men uden Held. Napoleon

besluttede da endnu engang at anvende den Taktik, der tidligere paa Dagen var bleven kronet med Held.

Æresgarden under *Defrance* fik Befaling til at jage frem ad Chausséen henimod Haute Epine, derpaa svinge til Venstre og attakere i Ryggen paa de Afdelinger, der stode i Marchais og Pommesous. Saasnart *Defrance* gik over til Attake, skulde 2 Gardejægerbatailloner, som hvis Førere Marskal *Lefebvre* og General *Bertrand* meldte sig, angribe Marchais med Bajonetten.

Defrances Bevægelse lykkedes, Jægerne stormede Marchais, og da *Ricard* saae dette, gik ogsaa han frem og erobrede Pommesous.

Russerne gik nu tilbage paa alle Punkter, men det indtrædende Mørke forhindrede Franskmændene i at forfølge, og derved fik *Sacken* Leilighed til at søge den Forening med *York*, hvorpaa hans Frelse beroede.

Træt af Marcherne og Kampen gik den franske Hær Kl. henimod 8 i Bivouak paa Valpladsen. Napoleon tog sit Hovedkvarter i Ferme Grenot med Hovedstyrken omkring sig; *Mortier* bivouakerede med Divisionen *Christiani* ved Fontenelle.

Franskmændene erobrede 6 Faner, 26 Kanoner — dels preussiske og dels russiske — samt 200 Ammunitions- og Bagagevogne. Desuden havde de Allierede et Tab af over 4000 Døde, Saarede og Fangne, medens de Franskes Tab kun gik op til henved 2000 Mand.

Atter havde Napoleon vundet en Seir, og han tillagde dette saa stor Betydning, at han Kl. 8 om Aftenen skrev til Kong *Joseph*: „Disse 2 Dage forandre fuldstændigt Sagernes Stilling".*)

Den 12te blev den franske Hær igjen sat i Marche for at forfølge de vundne Fordele i Retning af Château Thierry og tillige at aabne Forbindelsen over La Ferté sous Jouarre. Fremrykningen skete i 2 Kolonner.

Mortier rykkede Kl. 9 Formiddag frem fra Fontenelle ad Veien til Château Thierry med Divisionerne *Christiani* og *Colbert*, og selv brød Keiseren Kl. 10 op med den anden Kolonne ad Chausséen til La Ferté sous Jouarre, dog blev Divi-

*) Correspondance 27, Side 151.

sionen *Ricard*, der havde lidt meget under den foregaaende Dags Kamp, efterladt i Montmirail for at samle Kræfter samt for at bevogte Fangerne og det tagne Bytte.

Da Napoleon naaede Viels Maisons, kom en Kolonne imod ham fra La Ferté. Det var General *St. Germain*, der med 2400 Heste var bleven sendt frem af *Macdonald* fra Meaux. Forbindelsen over La Ferté sous Jouarre var altsaa aabnet, men for at være sikkret mod et Angreb fra Sézanne lod Napoleon dette Rytteri tilligemed Divisionen *Friant* — 4 Bataillonor undtagne — blive staaende ved Viels Maisons, og med den øvrige Styrke marcherede han over Rozoy mod Château Thierry.

Det var om Natten lykkedes *Sacken* at støde til *York* ved Viffort, og begge agtede at gaa over Marnen ved Château Thierry. *Sacken* skulde begynde Overgangen, som *York* ønskede fremskyndet saa meget, at den kunde ske uden Kamp, der jo kun vilde medføre unyttige Offre. Det lykkedes ikke, thi *Sackens* Overgang gik kun langsomt, og da han, trods det Materiel, som han havde tabt, endnu raadede over et ikke ubetydeligt Materiel, som han ikke vilde lade i Stikken, anmodede han indstændigt *York* om at standse Fjendens Fremrykning, indtil Alt var bragt i Sikkerhed. Nødtvungen gik *York* ind herpaa og tog med 2 Brigader samt Reservekavaleriet en Stilling ved Les petites Noues.

Denne Stilling blev ved Franskmændenes Fremrykning angreben i Front og venstre Flanke af *Mortier*, og i høire Flanke truedes den af Napoleons Rytteri. De preussiske Brigader maatte derfor opgive Stillingen og trak sig tilbage til Nogentel og Nesles, men da de bleve stærkt trængte, maatte General *Jürgas* med Reservekavaleriet optage Kampen for at dække Tilbagetoget. *Jürgas* raadede over henved 3000 Heste, men Napoleons Kolonne, der nu kom frem i Slaglinien, talte en lignende Styrke, som samtidig var Eliterytteri. Derfor blev *Jürgas*, efter forskjellige Forsøg paa at standse Fjenden, kastet, men hans Attaker skaffede dog de preussiske Brigader Tid til at tage Stilling, og samtidig bleve de forstærkede med nogle russiske Bataillоner. Rytteriets Tilbagegang stillede atter den preussiske høire Fløi blot for det franske Rytteries Angreb; Stillingen maatte opgives, og Fodfolket søgte derpaa at naa

Skoven ved Nogentel for at forhindre det franske Rytteri i at omgaa høire Fløi og derved afskjære Retraiten. Paa Grund af Terrainets Beskaffenhed maatte Tilbagegangen ske bataillonsvis og i Karré. Det franske Rytteri huggede ind og tilføiede de Retirerende betydelige Tab. 2 russiske Batailloner bleve fuldstændigt oprevne af General *Belliards* Kyrasserer, og kun ved den fortræffelige Holdning, som flere preussiske Batailloner udviste trods de fortvivlede Forhold, blev det muligt at fortsætte Retraiten til Château Thierry, dog under uafbrudte Tab. Den sidste Kamp førtes ved Marnebroen og endtes med et Bajonetangreb, udført af 2 franske Gardebatailloner, hvorved 400 Mand bleve afskaarne, og desuden fangedes Alt, hvad der endnu opholdt sig paa venstre Marnebred. Preusserne stak derpaa Ild paa Broen, hvorved Franskmændene forhindredes i at følge efter.

De Allierede mistede i denne Kamp 8 Kanoner og over 3000 Mand, hvoraf mindst 1800 Fanger; Franskmændenes Tab angives til 400 Døde og Saarede.

I Løbet af Natten den 12/13 Februar gik *Sacken* og *York* tilbage ad Veien til Soissons og naaede henholdzvis Chatel og Oulchy le château. Kosakkerne bleve staaende som Arrieregarde ved Marnen for at observere.

Napoleon, der tog sit Hovedkvarter i Ferme de Lumécourt tæt udenfor Forstaden til Château Thierry, lod strax tage fat paa Marnebroens Istandsættelse og befalede *Mortier* at holde sig rede til, saasnart Broen var færdig, at følge efter Fjenden med Divisionerne *Christiani* og *Colbert* samt Æresgarden. Da det syntes, som om Fjenden trak sig tilbage i Retning af Soissons, blev der endvidere sendt Befaling til Kommandanten i denne Fæstning om i fornødent Fald at holde ud, da han snart kunde vente Undsætning.

Hvad Napoleon iøvrigt vilde foretage sig maatte væsenligst afhænge af de Efterretninger, han fik dels om Forholdene ved Seinen og dels om, hvad der foregik hos *Marmont*.

Efterretningerne fra Seinen gik til den 11te. Napoleon vidste, at Fjenden havde angrebet Broen ved Nogent, og at Angrebet var afslaaet. Men saalænge *Victors* Tropper vare i Besiddelse af denne Bro, betragtede Napoleon det som givet,

at *Schwarzenberg* ikke vilde rykke frem over Sens og Fontainebleau. „Østerrigerne“ — skriver han den 13de Februar til Kong *Joseph* — „kjende alt for godt min Maade at operere paa og have alt for længe baaret Mærker deraf, til at de skulde tvivle paa, at hvis de lade os beholde Broen ved Nogent, saa deboucherer jeg i Ryggen paa dem, ligesom jeg har gjort her.“ *) Efterretningerne fra Seinen vare saaledes i Øieblikket ikke foruroligende, men til yderligere Sikkring fik *Macdonald* Ordre til snarest muligt at marchere fra Meaux til Montereau. Hvad Operationerne angik, skrev Napoleon i det ovenfor citerede Brev: „Jeg har endnu ikke bestemt hvilken Operationsplan, jeg vil følge idag (den 13de)“. Det blev Begivenhederne hos *Marmont*, der bleve det bestemmende.

Sent paa Aftenen den 13de indtraf der nemlig en Officer af *Marmonts* Stab i Hovedkvarteret med Melding om, at *Marmont* samme Dag var bleven angreben af en overlegen Styrke, der kom fra Bergères, og tvungen til at gaa tilbage ad Veien mod Montmirail.

Blücher var altsaa — hvad Napoleon mindst havde tænkt sig — rykket frem ad Veien mod Montmirail. Det gjaldt om at naa ham, inden han kom til Erkjendelse af den mislige Stilling, hvori han var. Alle Tropper, som Napoleon raadede over, deriblandt Divisionen *Leval* **), bleve beordrede til strax at marchere til Montmirail, hvor Napoleon selv vilde indtræffe den 14de om Morgenen Kl. 7 for ved et Angreb at give *Blücher* „une bonne leçon“.***)

Forinden den Kamp, som nu paafulgte, skildres, vil det være nødvendigt at se hen til, hvad der var foregaaet i det

*) Correspondance 27, Side 156.

**) *Leval* var ankommen fra *Soults* Hær og skulde, som tidligere omtalt, indlemmes i 7de Korps under *Oudinot*. Maaske var det *Marmonts* Betænkelighed, maaske Ønsket om at have en større Styrke mod *Sacken* og *York*, nok er det, Divisionen fik Kontraordre, saa at den fra Paris dirigeredes til Viels Maisons, hvor den ankom den 12te om Aftenen. Den 13de skriver Napoleon til *Joseph*: „Jeg har trukket Divisionen *Leval* til mig, og da jeg ikke har havt Brug for den, er denne Bevægelse kun en falsk Bevægelse.“ (Correspondance 27, Side 155).

***) Correspondance 27, Side 162.

slesiske Hovedkvarter fra den 10de om Aftenen. da *Blücher* vendte tilbage til Vertus fra Fère Champenoise.

Kampen ved Champaubert havde afbrudt den direkte Forbindelse mellem Hovedkvarteret og *Sackens* og *Yorks* Korps, der efter de givne Ordrer maatte formodes at være i Montmirail. Forbindelsen maatte søges ad lange Omveie, men hvad der i denne Henseende er sket fra Hovedkvarteret, er det næsten umuligt at komme paa det Rene med. Vel giver *Müffling* i sine Skrifter enkelte Oplysninger, men de ere mere vildledende end veiledende, ja paa enkelte Punkter endog bevislig urigtige og det endog paa et Hovedpunkt, der senere vil blive berørt. Hvad *Blücher* og *Gneisenau* angaar, da have de ikke villet indlade sig paa bagefter at give Oplysninger om Begivenhederne i disse Dage, og man er derfor henvist til et Skjøn.

Det synes, som om man har ventet en Indgriben fra *Schwarzenbergs* Side. som kunde bevirke et Omslag i Forholdene. Hertil kunde der være saamegen større Grund, som *Schwarzenberg* ikke var blind for de Farer, der truede *Blücher*, thi den 11te skriver han: „Min gamle *Blücher* drages med en saadan Magt til Palais Royal (!), at han igjen begynder at løbe fremad som gal (unsinnig) uden at betænke, at den Fjende, der staar foran ham, vel er svag, men at den fjendtlige Armee staar i hans Flanke; det vilde være et Vidunder, om denne Kræfternes Adsplittelse ikke atter beredte ham et Uheld.“ *) Med denne Opfattelse vilde det jo have været naturligt, om *Schwarzenberg* paa en eller anden Maade søgte at komme *Blücher* til Hjælp, thi de Uheld, der eventuelt ramte *Blücher*, maatte jo ogsaa øve Indflydelse paa Hovedarmeen. Men den 11te Februar hengik, uden at man i Vertus fik nogen Meddelelse om, at der var Hjælp i Vente; derimod opdagede man, at franske Tropper havde taget Stilling ved Etoges. Den 12te forholdt man sig atter afventende. Om Aftenen indtraf der Melding fra *York* om Kampen ved Montmirail og *Sackens* mislige Stilling. Denne Melding, der saae Sagerne meget mørkt, blev i formildet Form meddelt *Schwarzenberg* i en Skrivelse, der blev afsendt Kl. $8^1/_2$ Aften, og hvori det blandt Andet hed: „Der er idag ikke hørt

*) Wigger, Side 194.

noget Engagement. Trænger Fjenden virkelig paa med Overmagt, ville begge Generaler (*Sacken* og *York*) gaa over Marnen ved Château Thierry. Ved Etoges staar Fjenden ligeoverfor mig med en Styrke, jeg ikke kjender. Jeg beklager intet mere, end at Svagheden paa Rytteri igaar og idag har afholdt mig fra at angribe ham. Naar jeg faar Efterretning om, at jeg ikke har noget at frygte fra Sézanne, vil jeg gjøre det imorgen."*) I Slutningsbemærkningen synes der at ligge en Antydning af, at *Blücher* venter en Fremrykning af *Wittgensteins* Korps over Sézanne; men iøvrigt synes det ikke at have været forbundet med Vanskeligheder for det slesiske Hovedkvarter at danne sig et bestemt Billede af hele Situationen, thi denne var i Virkeligheden ikke indviklet.

Den 10de om Aftenen havde Napoleon naaet Champaubert efter at have sprængt *Olsufiews* Korps. Det vidste man. Hvad kunde Napoleon gjøre den 11? Enten vende sig mod *Sacken* og *York* eller imod *Blücher*, thi blev han staaende, risikerede han at blive angreben fra alle Sider. Den 11te om Morgenen opdagede man fra Bergères, at Fjenden stod ved Etoges. Det kunde ikke være Napoleon, thi ligesaalidt som han kunde blive staaende ved Champaubert, ligesaalidt kunde han blive staaende ved Etoges. Han matte angribe, og derfor maatte Styrken ved Etoges være et Detachement, der sikkrede Napoleon i Ryggen, medens han gik imod *Sacken* og *York*. Hvorledes Forholdene vare ved disse Korps, det vidste man ikke i Hovedkvarteret; men man vidste, at man havde givet dem Ordre til at bane sig Vei med Magt, og skulde der ydes dem Hjælp i dette Øiemed, saa var jo det virksomste Middel en Fremrykning af *Blücher* mod Etoges for ved at kaste Styrken der at komme i Ryggen paa Napoleon. Derfor vilde en Fremrykning den 11te fra Bergères have været fuldt berettiget.

Den 12te havde Forholdene forandret sig. Man maatte vide, at Napoleon den 11te var stødt sammen med *Sacken* og *York*. Var Napoleon bleven slaaet, vilde han have været nødt til at trække Styrken i Etoges til sig og at gaa tilbage over Sézanne; men Franskmændene stode den 12te om

---

*) Ollech II, Side 268.

Morgenen ved Etoges, altsaa maatte Napoleon have seiret, og at dette var saa, fik *Blücher* bekræftet gjennem *Yorks* Melding. Følgen heraf maatte være netop det, som *Blücher* antyder i Skrivelsen til *Schwarzenberg*, at *Sacken* og *York* søgte at komme over Marnen ved Château Thierry. Den 12te synes der desaarsag kun for Reserven i Bergères at have været Valget imellem at marchere over Epernay for at samle den slesiske Hær paa hoire Marnebred eller at gaa tilbage til Châlons for der at forene Hæren, og selv om man i Løbet af Dagen kunde have Betænkeligheder ved at tage en saadan Beslutning, saa burde den dog vistnok være tagen, da man modtog *Yorks* Melding. Men *Blücher* blev staaende den 12te.

Saa kom den 13de Februar. Nu toges der en Beslutning: *Blücher* rykkede frem imod Etoges. Han gjorde det uden at have Efterretninger, der tydede paa, at han var sikkret i Retning af Sézanne, og under den bestemte Forudsætning, at *Sacken* og *York* vare komne over paa høire Marnebred. Det kunde ikke være nogen Rekognoscering, thi han kunde intet faa at vide, som han ikke vidste; det kunde ikke være nogen Koncentrationsmarche, thi ad denne Vei kunde han ikke forene sig med *Sacken* og *York*. Han opgav den sikkre Retraite, der endnu stod ham aaben, kort sagt han kunde intet vinde, men risikerede at tabe Alt. Hvorfor rykkede han da frem? *Ollech* fortæller*), at denne Operation ikke skal bedømmes fra et militairt, men fra et psychologisk Standpunkt: *Olsufiew*, *Sacken* og *York* havde kjæmpet, derfor søgte ogsaa *Blücher* Kampen. Men denne Undskyldning er værre end ingen, thi man slaas jo ikke for at slaas, men for gjennem Kampen at vinde noget.

En Undersøgelse af Aarsagerne til de Ulykker, der i denne Periode ramte den slesiske Hær, fører altsaa til det Resultat, at de ikke laa i, at Situationen var indviklet, men derimod i at Hovedkvarteret ikke var, hvor det burde være. Havde *Blücher* den 8de Februar om Aftenen, da han fik Efterretning om Sézannes Besættelse, begivet sig til Champaubert eller Montmirail, hvor hans Nærværelse var nødvendig, vilde Forholdene have stillet sig anderledes. Han begav sig til

*) Ollech II, Side 268.

Queuen, og derfra kunde han, da Afstanden til Têten var 8 Mil, ikke lede en splittet Hær paa knap 60,000 Mand.*)

Blücher rykkede altsaa frem den 13de Februar om Morgenen mod Etoges. *Kleists* Avantgarde dannede Têten, derpaa fulgte 3000 Russere og et Batteri af *Kapzewitschs* Korps og derefter *Kleists* og *Kapzewitschs* Gros, marcherende ved Siden af hinanden henholdsvis venstre og høire afmarcheret. Resterne af *Olsufiews* Korps under General *Kornilew* bleve staaende ved Bergères. Hele Styrken talte henved 20,000 Mand.

Saasnart *Marmont* fik Melding om Fjendens Fremrykning, lod han Divisionen *Lagrange* tage Stilling med høire Fløi støttet til Slottet i Etoges og venstre til et Plateau, der var dækket af Rytteriet. I denne Stilling tvang han gjennem Artilleriild Fjenden til at udvikle sig, og da denne derpaa rykkede frem til Angreb, gik han tilbage. Da alle Førerne forud vare instruerede om, hvad de havde at gjøre, foregik Tilbagetoget i fuldstændig Orden under Dækning af Rytteriet til Fromentières, hvor der blev gjort Holdt, eftersom *Blücher* standsede sin Fremrykning ved Champaubert.

Ved Fægtningens Begyndelse afsendte *Marmont* en Officer af sin Stab til Napoleon med Melding om *Blüchers* Fremrykning. Denne Officer, der, som alt omtalt, traf Keiseren Natten mellem den 13/14 Februar, fik Befaling til strax at vende om og bringe *Marmont* Ordre til, at han skulde trække sig tilbage til en god Stilling, som dækkede Montmirail og tilslørede, hvad der foregik bagved, saa at Fjenden holdtes i Uvidenhed om, at Keiseren samlede alle Tropper for derpaa at føre et afgjørende Stød.

Som Følge af denne Ordre afmarcherede *Marmont* den

*) Hvor stor iøvrigt Konfusionen maa have været i Hovedkvarteret i de omtalte Dage, vil bedst kunne ses af, at der i *Müfflings* Fremstilling af Begivenhederne er bleven en hel Dag borte. Han fortæller nemlig, at Alarmeringen i Etoges fandt Sted den 9de om Aftenen og bygger saa videre med dette som Udgangspunkt. Men Alarmeringen skete den 8de om Aftenen, et Resultat, som Enhver maa komme til, der gjennemgaar Begivenhederne kritisk. Det Mærkeligste er dog, at Opdagelsen af dette Faktum først skete i 1878 af den preussiske Generalstabsmajor *Boie* (Se: „Die Stunden der Entscheidung im Hauptquartiere des schlesischen Heeres vor dem Beginn der unglücklichen Kämpfe Februar 1814“).

14de Kl. 4 om Morgenen fra Fromentières og tog Stilling ved Vauchamps.

Efter Kampen den 13de havde *Blücher* først taget sit Hovedkvarter i Etoges, men sent paa Aftenen blev det forlagt til Champaubert.

Fægtningen havde ingen Oplysning givet, og de Efterretninger, man fik, lode ingen Tvivl om, at *Sacken* og *York* allerede havde passeret Marnen. Desuagtet besluttede *Blücher* paa et løst Rygte om, at Napoleon var i Begreb med at marchere til Seinen, at fortsætte Fremrykningen den 14de efter en Disposition, der vidner om, hvor lidt man anede den truende Fare.

Zieten skulde Kl. $6^1/_2$ Formiddag bryde op med Avantgarden, 5 Bataillоner (*Zietens* Brigade), 2 Skyttekompagnier, 3 Rytterregimenter og 2 Batterier; Kl. $7^1/_2$ skulde 5 russiske Bataillоner følge efter som Soutien, og Kl. $9^1/_2$ skulde Groset sætte sig i Marche.

Marchen blev tiltraadt.

Klokken 9 om Formiddagen naaede *Zieten* Vauchamps og angreb strax *Marmont*. Denne trak sig tilbage til nogle Skovparceller, som ligge til begge Sider af Chausséen, og hvorfra Fjendens Debouchering kunde forhindres. Foreløbig besatte *Zieten* Byen med 3 Bataillоner, stillede Resten af sit Fodfolk bag Byen som Reserve, samt 1 Rytterregiment paa Stillingens høire og 2 Regimenter paa dens venstre Fløi.

Napoleon havde faaet samlet sine Tropper ved Montmirail og befalet, at *Grouchy* skulde med *St. Germains* og *Doumercs* Rytteri omgaa Fjendens høire Fløi og, naar Fjenden gik tilbage, uafbrudt virke i hans høire Flanke, medens *Nansouty* med Garderytteriet udførte en lignende Bevægelse mod Fjendens venstre Fløi og Flanke. *Marmont* og *Ney* skulde rykke frem ad Chausséen som Centrum, efterfulgte af den gamle Garde og Divisionen *Leval* som Reserve.

Klokken var 10, da Ordren lød: Fremad.

Divisionen *Ricard* angreb Vauchamps i Front og Flanke, men Frontalangrebet mislykkedes. *Zieten* lod sig deraf forlede til at sende 2 Bataillоner af Reserven frem over Byens Udkant til Forfølgning. Neppe opdagede *Marmont* dette, før han lod sin Eskorte Eskadron attakere Bataillоnerne, som bleve tvungne

til at gaa tilbage i Uorden, efterfulgte af det franske Fodfolk, som atter greb Offensiven. Samtidig rykkede *Grouchy* og *Nansouty* frem paa begge Fløie og tvang derved *Zietens* Rytteri og hans 2 Batterier til at trække sig tilbage. Kort efter blev den preussiske Besætning kastet ud af Vauchamps i Uorden. Nu huggede det franske Rytteri ind fra alle Sider, og efter nogle Øieblikke var *Zietens* Brigade fuldstændig opreven. Kun Generalen og 2 Skyttekompagnier undgik det almindelige Nederlag.

Det russiske Soutien, 5 Batailloner, havde hørt Skydningen og ilede strax fremad for at komme *Zieten* til Hjælp. Det havde netop passeret det Sted, hvor Veien til Janvilliers bøier af fra Chausséen, men da det her saae sig truet til begge Sider af Fjendens Ryttermasser, maatte det skyndsomst og i Karré repliere sig paa Hovedstyrken, som netop ved Middagstid naaede frem imod det samme Sted paa Chausséen.

Underrettet om Forholdene indtog *Blücher* en Stilling. *Kleists* 2 resterende Brigader*) stilledes N. for Chausséen med den ene Brigade i første Linie og den anden som Reserve, medens *Kapzewitschs* Korps placeredes S. for Chausséen i Høide med *Kleists* forreste Brigade. Artilleriet protsede af foran Fronten, og Rytteriet dækkede Fløiene med 2 Regimenter paa høire og 3 Regimenter paa venstre Fløi.

Først efter at Stillingen var indtagen, blev man opmærksom paa det Farlige i Situationen, og *Blücher* besluttede da at søge hurtigst muligt tilbage til Skovene ved Etoges, hvor man vilde være sikkret imod det franske Rytteries omgaaende Bevægelser, og hvor man kunde gjøre sig Haab om, at Mørket vilde sætte en Stopper for Franskmændenes Fremrykning, saa at den fortsatte Tilbagegang kunde ske uforstyrret.

Størstedelen af Artilleriet sendtes strax tilbage for i Forening med General *Kornilew*, der beordredes til at rykke frem fra Bergères, at besætte den vestlige Udkant af Skovene ved Etoges. Derpaa tiltraadtes Tilbagegangen med de øvrige Tropper.

Kleists Reservebrigade afmarcherede først, derpaa fulgte hans anden Brigade og *Kapzewitschs* Korps med Ordre til at holde sig i samme Høide paa begge Sider af Chausséen.

*) *Zietens* Brigade hørte til *Kleists* Korps.

Grouchy var bleven standset af en Bæk N. for Fromentières. Det lykkedes ham dog at finde et Overgangssted, men han maatte lade sit Artilleri blive tilbage. Efter Overgangen jagede han fremad gjennem Skoven for at naa Chausséen og afskjære *Blücher* Tilbageveien. Herved opstod der paa Tid en Fægtningspause paa *Blüchers* høire Fløi, saa at de preussiske Brigader uhindret kunde fortsætte Tilbagetoget.

Paa venstre Fløi var Forholdet omvendt. Her harcellerede *Nansouty* uafbrudt *Kapzewitsch*, som derved blev tvungen til at formere sine Bataillොner i Karré paa 2 Linier og at gaa tilbage en échiquier. Dette foraarsagede jevnlige Standsninger, og hvor meget *Blücher* end ønskede at fremskynde Tilbagegangen, blev det dog nødvendigt hyppigt at gjøre Holdt med de preussiske Brigader for at faa *Kapzewitsch* med. Desuagtet lykkedes det at naa henimod Champaubert. V. for denne By strækker der sig langagtige Søer til begge Sider og ligeløbende med Chausséen. For at komme frem mellem disse maatte de preussiske Brigader skyde sig sammen, hvorimod de ikke dannede nogen Hindring for *Kapzewitsch*. Dog ogsaa disse Vanskeligheder kom man over og troede sig alt i Havn. En Bataillon blev efterladt i Champaubert, og de øvrige Tropper nærmede sig Skovene ved Etoges, hvor man ventede at finde Artilleriet og *Kornilew* i en Optagelsesstilling. Men Artilleriet var ved en Feiltagelse gaaet helt tilbage til Bergères, og *Kornilew* havde ikke faaet Ordren om at rykke frem. Følgen var, at man istedenfor at se Tropper beredte til Understøttelse pludselig opdagede, at Veien var spærret af franske Tropper. Det var *Grouchy*, som efter at have forjaget det preussiske Rytteri var kommen i Ryggen paa *Blücher*. Havde *Grouchy* ikke været nødsaget til at efterlade sit Artilleri, vilde ikke en Mand af *Blüchers* Hær være kommen tilbage. Nu kunde maaske noget frelses, men *Blücher* fandt dog i første Øieblik Situationen saa fortvivlet, at han søgte Døden, og kun Grev *Nostitz* energiske Optræden fik ham til at opgive dette Forsæt.

Grouchy huggede ind og tilveiebragte stor Forvirring, saa at der ikke længere kunde være Tale om nogen Ledelse fra preussisk Side. Bataillonerne maatte enkeltvis optage Kampen og søge at slaa sig en Vei med Bajonetten, hvad ogsaa tildels lykkedes, men under store Tab.

Det franske Rytteri var jaget saa rask fremad paa begge Fløie, at de andre Vaabenarter ikke havde kunnet vinde med. Dog lykkedes det paa dette Tidspunkt General *Drouot* at komme op med Gardens Artilleri, og, skjøndt han maatte aabne Ilden paa langt Hold, bidrog den dog til at forøge Forvirringen, saa at Fjenden i Uorden og med Vaabenarterne blandede mellem hverandre søgte at naa Skovene ved Etoges.

Først ved Mørkets Frembrud ankom det franske Infanteri. En Etikettestrid om Kommandoen mellem *Ney* og *Marmont* førte til, at de første Øieblikke bleve spildte: men, saasnart *Marmont* havde faaet samlet nogle Tropper af sit eget Korps, gik han frem til et Angreb, der foruden at skaffe mange Fanger — deriblandt den russiske General *Ourusoff* — og 3 Kanoner, bidrog til, at *Blücher* efter et kort Hvil ved Bergères fortsatte Retraiten til Châlons, hvor han ankom den 15de Kl. 3 om Morgenen.

Napoleon erobrede 16 Kanoner og 10 Faner, desuden mistede de Allierede henved 8000 Døde, Saarede og Fangne. De Franskes Tab angives til 600 Mand.

Medens disse Operationer stode paa, havde *York* og *Sacken* fortsat Retraiten, dog ikke mod Soissons, men paa Reims, hvor de ankom, *York* den 14de og *Sacken* den 15de. Her forefandt de Ordre til at marchere til Châlons, som *York* naaede den 15de, og *Sacken* den 16de. Paa sidstnævnte Dag var altsaa den slesiske Hær atter samlet.

Mortier var den 13de gaaet over ved Château Thierry for at følge efter *Sacken* og *York*. Skjøndt han fik at vide, at disse 2 Korps gik tilbage paa Reims, blev han dog paa den engang indslaaede Vei til Soissons. Grunden dertil var følgende:

Wintzingerodes Korps, der jo ved Skrivelse af 6te Februar var stillet til *Blüchers* Raadighed, havde fra Binch sat sig i Marche og naaede Soissons den 13de Februar. Dagen derpaa stormedes denne daarligt befæstede By, der var besat med 2—3000 Mand mindre gode Tropper. Stormen lykkedes; Kommandanten faldt, og Besætningen overgav sig. Men, da *Wintzingerode* ikke tillagde Besiddelsen af Soissons nogen Betydning i Øieblikket, fordi han formodede den slesiske Hær i rask Frem-

rykning mod Paris, afmarcherede han den 15de om Morgenen for over Château Thierry at støde til *Blücher*. Langt kom han dog ikke, før han erfarede *Sackens* og *Yorks* Retraite til Reims. Han besluttede at vælge samme Maal, som han naaede den 18de, og hvor han forefandt Odre fra *Blücher* om foreløbig at blive staaende.

Det var Efterretningerne om disse Bevægelser, der foranledigede *Mortier* til at marchere til Soissons. Han ankom den 15de og besatte strax Byen; men, saasnart Besætningen blev afløst fra Paris af 1500 Mand af det gamle Weichselregiment, marcherede han til Villers Cotterets for derfra at sikkre Adgangen til Paris nordfra.

Blücher havde i Dagene fra den 10de til den 14de lidt et decideret Nederlag, thi han havde mistet 18—20,000 Mand af en Hær paa henved 58,000 Mand. Dette Tab havde Napoleon tilføiet ham med en Styrke paa 30,000 Mand under en Anvendelse af Kræfternes Økonomi, der søger sin Lige, thi Napoleons samlede Tab gik ikke op til 4000 Mand. Det var især den gamle Garde, der havde udmærket sig, navnlig ved Montmirail. Derfor skrev Napoleon den 12te om Aftenen til Krigsministeren: „Den gamle Garde har langt overgaaet Alt, hvad jeg kunde vente af en Eliteafdeling. C'était absolument la tête de Méduse." *) Men havde end *Blücher* lidt et Nederlag, saa var han dog ikke „vernichtet bis zur Ohnmacht". Dette kunde ske endnu, hvis Napoleon hurtig fulgte efter ham og gjorde Brug af sine 8000 Ryttere. Men det skete ikke. Napoleon blev ved Omstændighedernes Magt tvungen til at vende sig mod *Schwarzenberg*. *Clausewitz* (Vom Kriege, Side 99) synes at gaa ud fra, at Napoleon mente at have ødelagt den slesiske Hær i en saadan Grad, at der vilde hengaa længere Tid, inden den atter blev operationsdygtig, og han forlanger, at man skal undersøge, hvad Følgen vilde være bleven, hvis Napoleon, istedenfor at vende sig mod *Schwarzenberg*, havde forfulgt *Blücher*. Da *Clausewitz* opstillede dette Forlangende, vare Napoleons Korrespondancer ikke offentliggjorte. Han vilde deri have fundet Svaret; men havde han overhovedet Ret til at formode, at Napoleon skulde

*) Correspondance 27, Side 154.

have været blind for, hvad han kunde opnaa ved at følge efter *Blücher*?

Napoleon havde intet frit Valg, hvad der kan ses af Korrespondancerne, thi i en Instrux til *Marmont* af 15de Februar, som senere vil blive meddelt, og som er skreven af *Berthier* efter Keiserens Ordre, hedder det: „Havde *Schwarzenbergs* Armee ikke saa levende taget Offensiven mod Paris, vilde Keiseren være bleven i Marche paa Châlons og Vitry."

Situationen var nemlig den, at *Schwarzenberg* i Mellemtiden var rykket frem fra Troyes med 120,000 Mand mod Paris og havde tvunget de franske Marskaller til først at opgive Seinelinien og derpaa, den 14de, at trække sig bag Yèreslinien. Denne Tilbagegang havde skabt Panik i Paris, hvor man hvert Øieblik ventede at se *Schwarzenbergs* Tropper.

Endnu den 14de om Aftenen var det kun Napoleons Tanke at følge efter *Blücher*, thi Kl. 9 meddelte han Kong *Joseph* fra Montmirail Udfaldet af Kampen samme Dag uden med et Ord at omtale, at han den følgende Dag agtede at vende sig mod *Schwarzenberg*. Men Natten mellem den 14/15 ankom en af Keiserens Ordonnantsofficerer, Oberst *Montesquiou*, med et Brev fra *Joseph*, hvori Faren for Paris skildredes som overhængende. „Jeg tvivler ikke om", hed det deri, „at Deres Majestæt vil fremskynde Deres Ankomst og Deres Operationer for at dække Paris." *) Dette var det bestemmende for Napoleon, og med hvad Ret skulde han formode, at *Schwarzenberg*, der indtil da vel var gaaet langsomt og methodisk tilværks, men dog bestandig var gaaet fremad, nu skulde blive staaende, da han kun behøvede 2—3 Dage for at naa Paris, hvis forsvarsløse Tilstand ingen kjendte bedre end Keiseren. Derfor svarede han den 15de Kl. 3 Morgen Kong *Joseph*, at han ved Daggry vilde begive sig over La Ferté til Meaux tilligemed Garden for at komme til Hjælp. Man kunde spørge, hvorfor Napoleon ikke valgte den kortere Vei over Provins for at falde i høire Flanke paa den fremrykkende Fjende. Svaret er, at han valgte Meaux, fordi han efter *Josephs* Brev og *Montesquious* Oplysninger maatte tvivle om, at det var muligt at komme Marskallerne til Hjælp i

*) A. du Casse 10, Side 115.

rette Tid. Naar han marcherede over Meaux, kunde Marskallerne i værste Tilfælde repliere sig paa ham, og han kunde, ved eventuelt at komme til at staa i Fjendens høire Flanke, søge at standse dennes Fremrykning eller med forenede Kræfter slaa det sidste Slag. De bag Yèreslinien staaende Marskaller fik derfor udtrykkelig Ordre til i fornødent Fald at repliere sig paa Meaux. Vil man yderligere Beviser, skal endnu anføres, at i alle de Ordrer, der den 15de om Morgenen udfærdigedes til Tropperne, fik de Befaling til at forcere Marchen, „thi — hed det — det gjælder om at dække Paris."*)

Det vil heraf ses, at Napoleon kun nødtvungen forlod *Blücher* for at vende sig mod *Schwarzenberg* og kun nødtvungen dirigerede Marchen over Meaux. Havde han havt Frihed i sidstnævnte Henseende, vilde han være gaaet over Provins og have tilføiet *Schwarzenberg* et ligesaa stort Nederlag som det, han havde tilføiet *Blücher*.

Tidligt om Morgenen den 15de satte alle Tropper, med Undtagelse af *Marmonts* Korps, sig i Marche over La Ferté paa Meaux. Efterretningen om, at fjendtlige Tropper havde besat Sézanne og rykkede frem over Montmirail, bevirkede dog, at General *Grouchy* fik Ordre til at standse i La Ferté sous Jouarre med *St. Germains* Ryttere og Divisionen *Leval*. Generalen kom derved til at danne en Slags strategisk Reserve, der efter Omstændighederne kunde trækkes til af Keiseren eller tjene som Støtte for *Mortier* eller *Marmont*.

Marmonts Korps, som blev efterladt, fik følgende Instrux: „Fjenden er gaaet over ved Nogent og Bray; han er rykket frem til Donnemarie og truer Nangis. Keiseren begiver sig til La Ferté sous Jouarre, *Mortier* staar mellem Soissons og Reims forfølgende *Sackens* Korps. Det er nødvendigt, Herr Marskal, at De giver det Udseendet, som om De vilde forfølge Fjenden, for at tvinge ham til en tilbagegaaende Bevægelse, og da De er overlegen i Rytteri, og Fjendens Infanteri er desorganiseret, ser Keiseren ingen Ulempe i, at Deres Stilling er noget vovet. Naar De ikke tror længere at kunne holde Dem, kan De trække Dem tilbage til Stillingen ved Montmirail og derfra lidt efter

*) Correspondance 27, Side 169.

lidt til La Ferté, men dog saa langsomt som muligt, for at man ikke skal blokere Paris for os, og for at Keiseren kan faa Tid til at vende tilbage. Hans Majestæt har ødelagt den bedste af Fjendens Hære, hvis Styrke antages at have været 80,000 Mand. Nu har Hans Majestæt i Sinde at vende sig imod Fyrst *Schwarzenbergs* Hær, der tæller 120,000 Mand, og dersom denne Arme ikke saa levende havde taget Offensiven mod Paris, vilde Keiseren være bleven i Marche paa Châlons og Vitry. Saasnart Hans Majestæt har sikkret sig imod dens Foretagender, saavelsom hvis den skulde foretage den mindste tilbagegaaende Bevægelse, er det hans Hensigt øieblikkelig at søge at naa Vitry og Elsasz. Da det er muligt, at Fjenden agter at foretage en Tilbagegang paa Grund af de overordentlige Begivenheder, som lige have fundet Sted, og paa Grund af den moralske Virkning, de ville have paa Frankrig og Paris, ønsker Keiseren, saasnart han faar at vide, at Fjenden har besluttet at gaa tilbage, endnu at træffe Dem i Etoges eller Montmirail. Vi ville da, støttede paa Dem, rykke hurtig frem for at tvinge Fjenden til at gjøre lange Marcher og derved bringe ham i Uorden. Naar De skriver til mig, maa De affatte Deres Breve, som om de skulde læses af Fjenden. Iøvrigt har De jo et Chifferapparat, og endelig kan De, hvis fornødent, sende en betroet Officer, der kan meddele det, De ikke vil skrive." *)

*) Marmont, Side 287.

VIII. Hovedarmeens Operationer fra den 10de til den 16de Februar.

Paa Keiser Alexanders uafbrudte Opfordringer om at fortsætte Fremrykningen besluttede *Schwarzenberg* den 9de Februar at bryde op og sendte strax *Blücher* følgende Meddelelse: „Idet jeg underretter Deres Excellence om, at jeg imorgen (den 10de) fortsætter Hovedarmeens Marche paa Sens, hvor jeg venter at indtræffe den 13de ds., skal jeg tillige bemærke følgende: Fjenden, som staar ved Nogent, kan modtage et Slag enten der, eller ved Melun, eller foran Paris, eller ogsaa kan han fra Nogent strax trække sig tilbage mod Orleans eller paa Chartres. Vi maa naturligvis være forberedte paa alle disse Tilfælde og mere end nogensinde beregne vore Bevægelser med hinanden. Om jeg nu end er overbevist om, at Deres Excellence saavelsom Hovedarmeen hver for sig er stærk nok til at kunne modtage et Slag af Fjenden, saa tror jeg dog, at vi skylde hinanden, at jeg disponerer over mit høire Fløikorps, og Deres Excellence over Deres venstre Fløikorps, saa at de beskjæftige Fjenden i Fronten og itide give os Efterretning, hvis det skulde falde Fjenden ind at gjennembryde vort Centrum. Jeg sender derfor *Wittgenstein* direkte til Nogent og lader *Wrede* marchere saaledes, at han stedse holder Forbindelse mellem mig og *Wittgenstein*, og at han i Nødsfald kan understøtte Sidstnævnte. Ligeoverfor Deres Excellence gjentager jeg derfor min Bøn om, at De ligeledes vil lade et stærkt Korps, som er istand til at understøtte General *Wittgenstein* og opretholde Forbindelsen mellem Dem og os, marchere direkte paa Nogent; ligeledes tror jeg, at det i det Hele ikke vilde være til

Skade, naar man gav General *Wintzingerode* Tid til ligeledes at kunne bidrage noget til det afgjørende Slag. Jeg beder Deres Excellence om saa snart som muligt at blive sat i den nøiagtigste Kundskab om Deres Bevægelser og Deres Hensigter." *)

Om *Schwarzenberg*, da han tog Beslutningen, havde modtaget Melding fra *Wittgenstein* om Napoleons Fremrykning over Villenauxe og Sézanne, er tvivlsomt; men sikkert er det, at han ikke dengang har tillagt den dybere Betydning, thi de Ordrer, der bleve givne for Fremrykningen, bevirkede, at han mere og mere fjernede sig fra den slesiske Hær og derved blev ude af Stand til at understøtte den i paakommende Tilfælde. Efter Ordrerne skulde *Wittgenstein* og *Wrede* rykke mod Nogent, Kronprindsen mod Sens, og *Bianchi* samt *Guilay* mod St. Florentin, dækkede i venstre Flanke af *Lichtensteins* Division, der skulde gaa mod Auxerre. *Barclay* og *Nostitz* skulde foreløbig blive staaende ved Troyes.

Dækkede af en fælles Avantgarde rykkede *Wittgenstein* og *Wrede* frem ad Veien til Pont sur Seine. Da den franske Postering saae Overmagten, rømmede den Byen og afbrød Broen uden at indlade sig i Kamp. Avantgarden mødte først alvorlig Modstand foran Nogent, hvor *Victor* havde taget Stilling. Skjøndt de Allierede ikke opnaaede nogen Fordel af Betydning, kom *Victor* dog under Kampen til Erkjendelse af, at han ikke med Haab om Held kunde blive staaende paa venstre Seinebred. Derfor skiftede han Natten mellem den 10/11 Flodbred, men efterlod 1200 Mand under General *Bourmont* som Besætning i Nogent med Ordre til at forsvare Byen og Seinebroen.

Nogent er en aaben By, beliggende paa begge Seinebredder med Forstaden paa venstre Bred, og den havde dengang henved 3000 Indvaanere. Man havde, ifølge Napoleons Ordre, begyndt paa at befæste Byen, men dels vare Jordværkerne endnu ikke fuldendte, og dels krævede de for stor en Besætning. *Bourmont* indskrænkede sig desaarsag til at krenelere Husene og barrikadere Gadernes Udmunding samt alle Aabninger i Forstadens

*) Bernhardi, Side 409.

Udkant. Desuden omformede han et Lyststed, Belvedere, der laa foran Byen, til en fortrinlig fremskudt Post, der fik en Besætning af 100 Mand. Saaledes forberedt afventede han Fjendens Komme.

Den 11te Februar angreb *Wittgensteins* og *Wredes* Avantgarde paany, men da det hverken lykkedes den at erobre Forværket eller trænge ind i Forstaden, blev den staaende foran Stillingen, medens Korpsernes Gros placeredes i Pont sur Seine (*Wittgenstein*) og Trainel (*Wrede*).

Kronprindsens Avantgarde, der var rykket frem ad Veien fra Troyes til Sens, naaede sidstnævnte By den 10de.

Sens ligger ved Yonnefloden, der flyder forbi Byens vestlige Side, dannende 2 Arme, over hvilke der fører Broer. Byen var fra gammel Tid forsynet med en Ringmur, hvori der fandtes 5 Porte. Den havde en Besætning paa 2000 Mand og nogle Kanoner under General *Alix*.

Uden Vanskelighed besatte den württembergske Avantgarde Forstæderne N. og Ø. for Byen. Da en Opfordring til Overgivelse blev afslaaet, begyndte den at beskyde Byen med 6 Kanoner, men uden at gjøre Virkning af Betydning. Man maatte afvente Grosets Ankomst.

Den 11te ved Middagstid havde Kronprindsen hele sit Korps samlet. Han besluttede strax at skride til Angreb og at indlede dette ved en heftig Artilleriild. For om muligt at faa tilveiebragt en Brèche i Muren rekognosceredes Terrainet for at finde en Standplads for to tolvpundige Batterier, og man opdagede derved en lille Dør, som førte gjennem Ringmuren ind i Kollegialbygningen, der laa støttet op til Muren. Da sidstnævnte Bygning ikke var besat, valgte man den som Angrebspunkt, og for at skjule Hensigten besluttede man at udføre Skinangreb mod 3 af Byens Porte.

Den lille Dør blev sprængt uden Vanskelighed, men man stødte saa paa en nylig opført Mur, som maatte gjennembrydes. Dette Arbeide blev opdaget af General *Alix*, som strax lod Kollegialbygningen besætte. Desuagtet trængte Württembergerne ind i Bygningen, hvor det kom til en heftig Kamp. Men for at skaffe Besætning til dette Punkt havde *Alix* maattet svække Forsvaret ved Portene, og derved lykkedes det Fjenden at trænge

ind igjennem 2 af disse. Generalen blev desaarsag nødsaget til at rømme Byen for at gaa tilbage over Yonne. Det lykkedes, men Fjenden fulgte efter, og der blev ikke Tid til at afbryde Broerne. Württembergerne nøiedes dog med at blive staaende ved disse og gave derved *Alix* Leilighed til at fortsætte Retraiten til Montereau og til at faa Besætningen i Pont sur Yonne trukket til sig.

Samme Dag (den 11te) naaede *Lichtenstein* Auxerre, og *Bianchi* samt *Guilay* St. Florentin. De to sidstnævnte Korps fik strax efter Ankomsten Ordre til den 12te at marchere over Cerisiers til Sens.

Garden stod endnu i og ved Troyes.

Den 11te om Eftermiddagen Kl. 5 ankom General *Witt* til Troyes. Han var den foregaaende Dag bleven afsendt af *Blücher* fra Fère Champenoise med en Skrivelse, der meldte Napoleons Angreb paa *Olsufiew* og anmodede *Schwarzenberg* om at foretage en Diversion i Napoleons Ryg. Generalens Ankomst foranledigede Sammenkaldelsen af et Krigsraad i Troyes under Keiser Alexanders Forsæde for at overveie, hvorledes man bedst kunde komme *Blücher* til Hjælp. *Schwarzenberg*, som ikke ansaa dennes Stilling for alvorlig truet, vilde, at Operationerne skulde fortsættes, saaledes som de vare indledede, dog havde han ikke noget imod at lade *Wittgensteins* Korps, naar det havde taget Nogent, rykke frem over Villenauxe til Sézanne samt at understøtte denne Operation ved at sende Garden til Méry. Resultatet af Raadslagningen vil ses af følgende Skrivelse, der blev sendt *Blücher*: „Jeg har modtaget Deres Excellences Skrivelse af 10de ds. i Eftermiddag. Det synes mig, som om Fjenden ved at angribe de Kolonner, der hurtigst nærme sig ham, vil vinde Tid og foranledige os til falske Bevægelser. Han kan iøvrigt paa Grund af de slette Veie lige saa lidt bevæge sig hurtig frem som tilbage og vil sikkert derfor give Deres Excellence Tid til at sætte de forskjellige Korps af den Dem underlagte Armee i Forbindelse med hinanden. De Kolonner, som jeg har dirigeret paa Sens, ere allerede for meget engagerede i denne Operation til, at jeg kan lade dem vende om, og jeg lader derfor Angrebet paa dette Punkt fortsætte med *Bianchis*, *Gjulais* og Kronprindsens Korps. General Grev *Wittgenstein*

angriber Nogent; kan han idag sætte sig i Besiddelse af dette Punkt, marcherer han imorgen over Villenauxe paa Sézanne, men lykkes Angrebet ikke, bliver der ikke andet tilovers for mig end at trække ham tilbage til Méry og derfra dirigere ham paa Sézanne. For at være forberedt paa Alt sender jeg imorgen de russiske Gardetropper og Reserver til Méry og beholder mit Hovedkvarter saa længe i Troyes som Midtpunktet for mine Kolonner, indtil jeg bestemt veed, hvilken Hovedretning jeg vil slaa ind paa. Jeg tilstaar, at det vilde være mig meget ubehageligt, hvis Fjendens Bevægelser tvang mig til at gaa til Høire. De bundløse Veie og den fuldstændige Mangel paa Forpleining er det, som jeg mest frygter derved. Jeg beder Deres Excellence indstændigt saa ofte som muligt at sætte mig i Kundskab om Deres Stilling og Fjendens Bevægelser." *)

Den tagne Beslutning tilfredsstillede ikke Keiser Alexander, der mente, at der strax burde gjøres noget for at komme *Blücher* til Hjælp. Han befalede derfor General *Diebitsch* at gaa over Aube ved Les Granges med en Kavaleridivision, en Brigade og 6 Kanoner af den russiske Garde for som Avantgarde for *Wittgenstein* hurtigst mulig at søge at naa Sézanne.

Wittgenstein indledede Operationen ved den 12te at sende 2 Batailloner, 6 Eskadroner og 4 Kanoner frem over Broen ved Pont sur Seine, som var bleven istandsat, og rykkede med sit Gros til Nogent for i Forening med *Wrede* at foretage et alvorligt Angreb og derpaa følge efter sin Avantgarde.

General *Bourmont* var bleven saaret Natten mellem den 11/12, men Besætningen optog Kampen med usvækket Mod under den nye Kommandant, og heller ikke den 12te lykkedes det de Allierede at erobre Nogent.

Den tapre Modstand, der blev ydet, havde imidlertid foranlediget *Wrede* til samme Dag, den 12te, at sende Divisionen *Lamotte* til Bray for at forsøge, om det ikke skulde være muligt at komme over Seinen paa dette Punkt.

Forsvaret af Broen ved Bray var underlagt *Oudinot*, og da Forsvaret af Broerne ved Nogent og Montereau betingedes af, at nævnte Bro blev holdt, burde den have været forsvarlig

*) Bernhardi, Side 411.

besat. Men det var ikke sket. *Oudinot* havde kun betroet Bevogtningen til nogle Kompagnier Nationalgardister.

Lamotte havde derfor ingen store Vanskeligheder at overvinde. Nationalgardisterne bleve snart fordrevne, saa at de end ikke fik Tid til at sprænge Broen tilstrækkeligt.

I Løbet af den 12te fik *Victor* Melding om, at en russisk Kolonne var gaaet over ved Pont sur Seine, og at Overgangsstedet ved Bray var i Fjendens Vold. Nogent kunde derfor ikke holdes længere, og Besætningen fik Ordre til at rømme Byen og sprænge Broen. Befalingen blev udført den 12te om Aftenen, og den 13de om Morgenen trak *Victor* sig tilbage til Sourdun.

Broen ved Bray blev istandsat om Natten, og den 13de om Morgenen Kl. 5 lod *Wrede* Divisionen *Lamotte* gaa over og rykke frem ad Veien til Donnemarie.

Den 12te om Eftermiddagen havde *Oudinot* faaet Melding om, at Broen ved Bray var tabt. Han marcherede strax fra Provins til Donnemarie for om muligt at standse Fjendens Fremrykning. Ved Afmarchen raadede han kun over Divisionen *Rottembourg*, thi de 2 Divisioner fra Spanien, der skulde danne hans Korps, vare endnu ikke ankomne. Men den 13de om Morgenen ankom Brigaden *Gauthier* af den ene af disse Divisioner (*Pierre Boyer*), og da *Oudinot* samtidig fik Melding om, at Fjenden rykkede frem fra Bray, tog han en fordelagtig Stilling med sine 3 Brigader paa Høiderne ved Cutrelles.

Wrede, der personlig havde begivet sig til *Lamotte* for at lede Operationerne, kom nu frem og opdagede *Oudinot* i Stilling. Skjøndt han kun raadede over 1 Division og først ved Middagstid kunde vente Forstærkning af 2 Divisioner, besluttede han at angribe strax samt, da Fjendens Front var meget stærk, at føre Angrebet mod den venstre Flanke. Saasnart *Oudinot* opdagede Hensigten, sendte han en Brigade frem til Modangreb, og det kom til en heftig Kamp. Under denne opnaaede *Wrede* vel enkelte Fordele, men han kunde dog ikke tvinge *Oudinot* til at forlade Stillingen.

Henimod Kl. 4 indtraf Divisionen *Rechberg*. Den blev strax sendt frem for at deltage i Kampen; men i samme Øieblik hørtes en heftig Skydning paa Veien, der fra Bray fører til

Provins. Det var *Wredes* 3die Division, *Hardegg*, samt hans Rytteri, der vare slaaede ind paa denne Vei, og som i Høide med Paroy vare blevne angrebne af *Victor*. Grunden hertil var, at *Wittgenstein*, træt af de forgjæves Forsøg paa at komme over ved Nogent, den 13de Februar om Morgenen var rykket frem med sin Hovedstyrke over Pont sur Seine. Underveis fik han Melding om, at *Diebitsch* var paa Marchen til Sézanne, og at han saaledes var dækket i høire Flanke. Han dirigerede derfor sin Marche paa Provins for at faa *Victor* til at forlade Nogent. *Victor* var imidlertid gaaet tilbage til Sourdun; men da han her fik Melding om *Wittgensteins* Fremrykning, fortsatte han Tilbagegangen i 2 Kolonner, hvoraf den ene skulde marchere paa Provins, medens den anden fulgte Veien over Donnemarie. Sidstnævnte Kolonne stødte paa *Hardeggs* Division, og derved opstod Fægtningen.

Saasnart *Wrede* hørte Skydningen, besluttede han at opsætte Hovedangrebet paa Cutrelles og afbryde Kampen, indtil Forholdene hos *Hardegg* bleve opklarede. Det viste sig, at Fægtningen hos *Hardegg* ikke var af Betydning. *Victors* Kolonne fortsatte Retraiten, og *Hardegg* kunde afmarchere for at slutte sig til *Wrede* Men ved hans Ankomst var Mørket faldet paa. *Wrede* gik i Bivouak for den næste Morgen at gjenoptage Angrebet.

Oudinot, der ikke vilde optage Kampen med en saa afgjort Overmagt, trak sig Natten mellem den 13/14 tilbage til Nangis, hvor han forefandt *Victors* Korps.

Pont sur Seine, Nogent og Bray vare i Fjendens Hænder, kun Montereau var endnu tilbage. Besætningen paa dette Punkt bestod af 1700 Mand under General *Alix*, Pacthods Nationalgardister, hvoraf 4000 Mand havde Geværer, og en Reservekavaleridivision, Alt under Kommando af General *Pajol*.

Kronprindsen var den 12te og 13de bleven staaende i Sens, og paa den sidstnævnte Dag ankom saavel *Bianchis* og *Guilays* Korps som *Nostitz* Reserve til samme Egn.

Den 14de marcherede Kronprindsen til Bray, *Bianchi* mod Montereau, efterfulgt af *Guilay*, der standsede mellem Villeneuve la Guiard og Pont sur Yonne, og af *Nostitz*, der kom til sidstnævnte By.

Denne Fremrykning foranledigede *Pajol*, som tillige fik Melding om Marskallernes Retraite til Nangis, til at sprænge Broen ved Montereau og trække sig tilbage til Le Chatelet.

Franskmændene havde saaledes opgivet baade Seine- og Yonne-Linien.

Under disse Operationer havde *Schwarzenberg* ladet Garden rykke frem over Méry til Pont sur Seine, hvor den ankom den 14de. Hovedkvarteret, der var forblevet i Troyes, modtog den 13de om Eftermiddagen *Blüchers* Skrivelse af 12te om Kampen ved Montmirail og Tilstanden ved den slesiske Hær. Keiser Alexander søgte strax at formaa Fyrsten til at dirigere sin Hovedstyrke paa Provins for derpaa med Kraft at angribe Napoleon i Ryggen. Men *Schwarzenberg* indskrænkede sig til at meddele *Blücher*, at han vilde gjøre, hvad der var muligt for at trække Fjendens Opmærksomhed paa sig, dog vilde han ikke foretage nogen almindelig Fremrykning til Slag, før han fik at vide, at *Blücher* atter havde faaet samlet hele sin Styrke, saa at de kunde operere i Fællig. Hovedkvarteret blev den 14de forlagt til Nogent.

Efterat de franske Marskaller havde naaet Nangis, anmodede de Kong Joseph, der førte Kommandoen over 1ste Militærdistrikt, indenfor hvis Grændser de befandt sig, om Ordre. Han bestemte, at de skulde gaa bag Yèreslinien, hvor Kampen kunde optages under gunstigere Vilkaar. Stillingen bag denne Flod har nemlig den Fordel, at høire Fløi ved Villeneuve St. George er bøiet tilbage og kan, da den er meget stærk, sikkre Retraiten, medens venstre Fløi skyder sig frem mod Guignes, som var det Punkt, hvor det kunde antages, at Keiseren hurtigst kunde komme tilhjælp med Forstærkning.

Den 15de var Stillingen indtagen. *Victor* stod i Chaumes, *Oudinot* i Guignes, *Macdonald*, der i Henhold til Keiserens Ordre samme Dag var ankommen fra Meaux, i Solers, og *Pajol* i Cramayel. Den tilbagegaaende Bevægelse blev udført i god Orden og uforstyrret af Fjenden; men, da den store Park ved en Feiltagelse gik helt tilbage til Charenton, og der samtidig udbredte sig det Rygte, at Østerrigerne rykkede frem fra Fontainebleau mod Paris, blev Hovedstadens Befolkning, til Trods for de gode Efterretninger, der indløb om Napoleons Opera-

tioner mod *Blücher*, greben af Panik. Dette foranledigede Kong *Joseph* til at sende Napoleon de foruroligende Meldinger, som bragte Keiseren til at forlade *Blücher* for at ile sin, som han maatte formode, haardt truede Hovedstad til Hjælp.

Schwarzenberg forhastede sig ikke, og da i Løbet af den 14de et Rygte fortalte, at Napoleon var bleven trængt tilbage fra Etoges af *Blücher* og var i Retraite paa Paris, en Efterretning, som man satte i Forbindelse med Marskallernes Retraite paa Nangis, lod han *Wittgenstein* blive staaende ved Villenauxe med en Avantgarde i Barbonne, *Wrede* i Donnemarie og Kronprindsen ved Bray. Vel fik *Wittgenstein* senere Ordre til den 15de Februar at rykke til Provins og skyde sin Avantgarde frem til Nangis, men iøvrigt agtede *Schwarzenberg* at holde Hovedstyrken paa venstre Seinebred i Direktion paa Fontainebleau.

Det varede dog ikke længe, før man fik Efterretning om, at Napoleon ikke var under Retraite paa Paris.

Diebitsch, der den 13de Februar var naaet Sézanne, brød den 14de op i Direktion paa Montmirail. Han fik derved om end paa Afstand Leilighed til at følge Kampen mellem Napoleon og *Blücher*, saa at han den 14de om Aftenen Kl. $8^1/_2$ kunde melde, at Napoleon havde med sin Hovedstyrke tvunget *Blücher* til at gaa tilbage. Den 15de om Morgenen afsendte *Diebitsch* en ny Melding, der — foruden at bekræfte Napoleons Fremrykning mod Châlons — meddelte, at *Sacken* og *York* havde maattet passere Marnen, og at Napoleon stod mellem Champaubert og Etoges.

Disse Meldinger foranledigede Afholdelsen af et Krigsraad, der traadte sammen i Nogent den 15de, og som overværedes af Keiseren af Rusland og Kongen af Preussen.

Skjøndt det skulde synes at ligge nær, at det bedste Middel til at hjælpe *Blücher* ud over Vanskelighederne vilde være en hurtig og energisk Fremrykning mod Paris, besluttede dog Krigsraadet, at Hovedarmeen skulde trække sig tilbage for at retablere Forbindelsen med *Blücher* paa Linien Châlons—Sommesous—Arcis—Troyes.

De fornødne Ordrer vare alt expederede, da indtraf Natten mellem den 15/16 Februar en af *Blücher* afsendt Officer, Grev

Haake, som meldte, at Napoleon istedenfor at følge den slesiske Armee havde gjort Omkring for sandsynligvis at vende sig mod Hovedarmeen, og at *Blücher* derfor havde gjordt Holdt i Châlons. Der blev strax afholdt en ny Raadslagning. Keiser Alexander, der havde været imod den tagne Beslutning om Tilbagegangen, forlangte paany, at Hovedarmeen skulde rykke frem over Provins, men *Schwarzenberg* og de østerrigske Generaler modsatte sig dette, og Resultatet blev, at de givne Ordrer om Tilbagegangen vel bleve tagne tilbage, men iøvrigt besluttede man ikke at foretage noget afgjørende, før man fik nøiere Efterretninger om Napoleons Bevægelser og om den Tid, *Blücher* behøvede for at samle sin Hær og gjenoptage Operationerne. Hovedarmeen skulde foreløbig støtte sin høire Fløi til Seinen og have Yonnen foran Fronten. De Korps, *Bianchi*, Kronprindsen, *Wrede* og *Wittgenstein*, der vare paa den anden Side af denne Linie, skulde betragtes som midlertidig fremskudte og tage en saadan Opstilling, at de i fornødent Fald hurtigt kunde trække sig tilbage paa Reserven.

Den 16de om Aftenen havde Hovedarmeen indtaget følgende Stilling:

Wittgenstein var i Nangis med Avantgarden i Mormant; *Wrede* stod endnu i Donnemarie. Som Reserve for begge Korps kantonnerede Garden mellem Nogent og Pont sur Seine.

Kronprindsen var samme Dag marcheret fra Bray til Montereau, havde, uden at støde paa Fjenden, rekognosceret Veien over Le Chatelet til Melun og derpaa taget Stilling mellem Bazoches og Montereau med svage Forposter paa høire Seinebred foran sidstnævnte By.

Bianchi var rykket frem ad Veien, der over Moret fører til Fontainebleau, havde med sin Avantgarde kastet General Montbrun, der raadede over henved 1500 Mand, ud af Fontainebleauskoven og derpaa med Avantgarden besat Fontainebleau, medens Groset stod mellem Moret og Villeneuve la Guiard.

Guilay og *Nostitz* stode henholdsvis i Pont sur Yonne og Sens, og *Lichtenstein* i St. Valérien.

Kosakkerne strøifede langs Loiren.

Den 16de blev Hovedkvarteret forlagt fra Nogent til Bray, hvorfra der tilgik Korpserne fornyede Ordre til, at de ikke maatte

indlade sig paa alvorlig Kamp ligeoverfor Overmagt, men at de i saa Tilfælde skulde gaa bag Floderne og stærkt besætte Nogent, Bray, Montereau og Pont sur Yonne, bag hvilke saa den afgjørende Kamp skulde føres. Officeren, der var sendt til *Wittgenstein*, traf ham i Nangis, men da *Schwarzenberg* fik hans Stilling at vide, blev *Wittgenstein*, der var rykket frem paa egen Haand, beordret til at marchere tilbage til Provins og besætte Nangis med Avantgarden. Samtidig udtalte *Schwarzenberg* sin Misbilligelse af den skete Fremrykning og forklarede *Wittgenstein*, at de 3 fremskudte Korps ikke vare sendte over Seinen for at gaa mod Paris, men kun for at tage en saadan Opstilling, „at de gjorde Front mod Napoleons Flanke, medens Hovedstyrken marcherede paa Fontainebleau for derved at dele Fjendens Opmærksomhed og forhindre ham i at bruge hele sin Magt mod *Blücher*.“

Naar man ser hen til den Opstilling, Hovedarmeen havde den 16de om Aftenen, vil det være klart, at hvis Napoleon fra Montmirail havde dirigeret sin Marche paa Provins og samtidig ladet Marskallerne rykke frem fra Yèreslinien, vilde Hovedarmeen have lidt et Nederlag, der var blevet langt større end det, der nylig var tilføiet *Blücher*. Retraiten over Troyes havde været umulig, Retraiten over Dijon i høi Grad vanskelig, og Sandsynligheden taler for, at Felttogets Skjæbne dermed havde været afgjort til Gunst for Napoleon. Men, fordi alt dette ligger klart nu, saa kan man dog ikke, saaledes som *Coch* gjør det, bebreide Napoleon, at han ikke foretog denne Operation. Vel maa man ved en Operationsplan overlade noget til Tilfældet, men man maa jo dog først og fremmest bygge den paa det, man veed. Napoleon vidste, at der var Panik i Paris, at Marskallerne vare gaaede bag Yèreslinien, at Fjenden rykkede frem imod dem med Overmagt og paa samme Tid rykkede frem fra Fontainebleau, og at det var tvivlsomt, om han kunde komme Marskallerne til Hjælp i rette Tid. Hvorledes skulde han saa tænke sig Muligheden af, at Hovedarmeen havde indtaget en Stilling, saa at den hverken var forberedt paa Angreb eller Forsvar?

IX. Napoleons Operationer mod Hovedarmeen fra den 15de Februar og mod Schwarzenberg og Blücher til den 24de Februar.

Efterladende *Marmont* ved Etoges og *Grouchy* i La Ferté sous Jouarre var Napoleon den 15de Februar om Morgenen afmarcheret for om muligt over Meaux at naa Stillingen bag Yèresfloden eller i alle Tilfælde paa en eller anden Maade komme den truede Hovedstad til Hjælp.

Den 16de om Eftermiddagen Kl. 3 naaede Keiseren Guignes, og Tropperne ankom i Løbet af Aftenen til deres Kantonnementer efter fra den foregaaende Dags Morgen — trods alle de Anstrængelser, der vare gaaede forud i Dagene fra den 9de til den 14de — at have tilbagelagt henved 13 Mil. Garden synes dog at være bleven transporteret til Vogns paa noget af Strækningen.

Saasnart Napoleon var bleven bekjendt med Forholdene, traf han Dispositionen til en Fremrykning, der skulde foretages den følgende Dag (den 17de) over Mormant.

Avantgarden, under *Victor*, bestod af *Victors* Korps, *Gérards* 2 Divisioner, samt *Kellermanns**) og *Milhauds* Rytteri, Groset af *Macdonalds* og *Oudinots* Korps**), og som Reserve fulgte *Ney* med sit eget Korps og Divisionen *Friant* af den gamle Garde samt Garderytteriet.

Hele Styrken udgjorde omtrent 47,000 Mand.

Samtidig med denne Fremrykning skulde General *Pajol* gaa frem med sin Kavaleridivision og *Pacthods* Nationalgardister,

*) *Kellermann* kommanderede den fra Spanien lige ankomne Kavaleridivision.

**) *Oudinots* Korps bestod af Divisionerne *Rottembourg* og *Pierre Boyer*.

ialt henved 11,000 Mand, fra Melun mod Montereau, og General *Alix* med 1700 Mand mod Fontainebleau.

Den 17de Februar om Morgenen satte den franske Hær sig i Marche.

Wittgenstein var i Henhold til den modtagne Ordre om Natten gaaet tilbage fra Nangis til Provins, men Avantgarden, 7 Batailloner, 9 Eskadroner, 2 Kosakregimenter og nogle Batterier, ialt 4000 Mand under General *Pahlen*, var enten bleven glemt eller ved tilfældige Omstændigheder endnu ikke kommen tilbage fra Mormant og maatte derfor alene optage Stødet.

Med Fodfolket i Centrum og Rytteriet paa begge Fløiene rykkede *Victor* frem til Angreb.

Pahlen indsaa strax Umuligheden af at kunne holde sig i Mormant og besluttede at trække sig kjæmpende tilbage i Haab om at blive understøttet under Tilbagegangen. Men han var ikke kommen langt, da han blev indhentet af det franske Rytteri, der, da Egnen danner en stor Slette, fandt en fortræffelig Tumleplads. For at værge sig imod Attakerne formerede de russiske Batailloner Karré, men General *Drouot* var ilet til med det franske Gardeartilleri og beskjød Bataillonerne paa saa nært Hold, at de maatte opgive Karréformationen. Det russiske Rytteri var i Mellemtiden dels bleven kastet, og dels havde det søgt Frelse i Flugten, og derfor bleve de 7 Batailloner, som vare uden Hjælp, omringede af det franske Rytteri og maatte strække Vaaben. Desuden erobrede Franskmændene 11 Kanoner.

Ved Kampens Begyndelse havde *Pahlen* sendt en Officer tilbage for at skaffe Understøttelse. Han traf ved Nangis paa Divisionen *Hardegg*, som *Wrede* havde skudt frem fra Donnemarie, men, da *Hardegg* kun raadede over Fodfolk, ansaa han det paa Grund af Terrainets Beskaffenhed som et unyttigt Offer at ville forsøge paa at bringe Hjælp, og, da han heller ikke vilde optage Kampen med Overmagt, trak han sig i Henhold til den almindelige Instrux tilbage til Donnemarie.

Napoleon var bleven skuffet ved kun at træffe paa en saa ringe Modstand. Han fortsatte Bevægelsen, men da de Efterretninger, han under denne modtog, gik ud paa, at Fjenden trak sig tilbage paa alle Punkter, maatte han opgive Haabet om at kunne tilføie Fjenden et Nederlag paa høire Seinebred. Han

maatte over Seinen, og, da Hæren ikke medførte noget Brotrain, gjaldt det først og fremmest om at komme i Besiddelse af et Overgangssted.

Hæren naaede Nangis. Her deler Veien sig, saa at en Vei fører over Provins til Nogent, en over Meigneux og Donnemarie til Bray, og en over Villeneuve les bordes til Montereau.

Det synes at have været Keiserens Agt at gaa over ved Montereau for at gjennembryde Fjendens Centrum, hvad man kan se af et Brev, han Kl. 3 om Eftermiddagen skrev til *Joseph* fra Nangis, og hvori det hedder: „Hele den store fjendtlige Armee, Østerrigere og Russere, Bairere og Württembergere, gaar tilbage over Seinen i alle Retninger og overilet. Det er sandsynligt, at der inat ikke vil være en eneste Mand paa denne Side. Men jeg taber en kostbar Tid, den nemlig, som vil behøves for at retablere Broen ved Montereau.“*)

Maaske var det for at undgaa denne Tidsspilde, og fordi der jo ogsaa kunde opnaas et Resultat, hvis det kunde lykkes hurtigt at komme over ved Nogent eller Bray, at Keiseren fra Nangis dirigerede *Oudinot* over Provins imod Nogent og *Macdonald* over Donnemarie mod Bray, medens *Victor* og *Gérard* sendtes mod Montereau, og Garden blev staaende som almindelig Reserve ved Nangis. Men denne Spredning havde det Mislige ved sig, at selv om det lykkedes ad denne Vei at komme i Besiddelse af et Overgangssted, saa vilde der dog behøves længere Tid for at faa hele Styrken samlet, og gjaldt det end om at komme hurtigt over Seinen, saa gjaldt det ikke mindre om umiddelbart efter Overgangen at kunne virke med den fulde og samlede Kraft.

Oudinots Fremrykning paaskyndede *Wittgensteins* Retraite; men, da de franske Tropper havde været tidligt paa Benene, maatte *Oudinot* standse ved Maison rouge. *Wittgenstein* blev Natten over i Sourdun.

Macdonald forfulgte Divisionen *Hardegg*, som han fratog en Del Fanger, og som han drev tilbage til henimod Bray, hvor *Wrede* koncentrerede hele sit Korps for at optage Kampen. *Macdonald* gjorde derfor Holdt med sit Fodfolk i Meigneux og skjød Rytteriet frem til Jaulnay og Montigny.

*) Correspondance 27, Side 184.

Victor stødte Kl. 3 om Eftermiddagen paa Divisionen *Lamotte* af *Wredes* Korps ved Villeneuve les bordes. *Gérard* angreb og kastede Divisionen tilbage under saadanne Vilkaar, at en Del af den vilde være bleven opreven, hvis General *L'héritier*, der var tilstede med en Del af *Milhauds* Ryttere, havde hugget ind. Men Leiligheden blev ikke benyttet.

Da *Victors* Tropper vare udmattede dels af Kampen, dels af at de havde tilbagelagt $4^1/_2$ Mil fra om Morgenen, lod Marskallen dem gaa i Bivouak ved Salins, der ligger $^3/_4$ Mil fra Montereau. Dette var urigtigt, thi han havde Keiserens bestemte Ordre til, at han skulde naa Montereau.*) Et Hvil var vistnok nødvendigt; men under dette burde han have sendt Rytterpatrouiller frem for at skaffe Efterretning om, hvorvidt Broen over Seinen var ødelagt eller ikke. Fik han derigjennem at vide, at Broen var passabel og kun svagt bevogtet, saa burde han have krævet en sidste Anstrængelse af Tropperne for endnu samme Aften at komme i Besiddelse af Overgangsstedet, da han jo umulig kunde være blind for den Betydning, dette havde for Operationerne. Desuagtet blev han staaende Natten over i Salins.

Napoleon blev meget opbragt, da han fik Melding om denne Standsning, og gav *Berthier* Ordre til i „et meget tørt Brev" **) at forlange Oplysning om Grunden samt tilkjendegive Marskallen Keiserens Misfornøielse. Ikke mindre misfornøiet var Keiseren med General *Pajol*. Denne havde, som tidligere omtalt, faaet Befaling til at rykke til Montereau, men havde gjort Holdt i Le Chatelet ligeoverfor de württembergske Fortropper, skjøndt disse kun talte et Kavaleriregiment og en Infanteribataillon, af hvilke Bataillonen stod i Valence.

Det var saaledes ikke lykkedes Napoleon paa denne Dag at komme i Besiddelse af eller naa frem til noget Overgangssted over Seinen, men han havde dog frataget Fjenden 14 Kanoner, tilføiet ham et Tab paa over 3000 Mand Døde, Saarede og Fangne og selv kun mistet 800 Døde og Saarede.

Saasnart *Schwarzenberg* fik Efterretning om Napoleons Fremrykning, besluttede han at koncentrere Hæren bag Seine

*) Correspondance 27, Side 187.

**) Correspondance 27, Side 187.

og Yonne. Bevægelsen skulde udføres den 18de saaledes, at *Bianchi* besatte Pont sur Yonne, *Gulay* Serbonnes, og *Nostitz* Sens, medens Kronprindsen, for at dække Bevægelsen, skulde besætte Montereau. Samtidig skulde *Wrede* og *Wittgenstein* gaa over paa venstre Seinebred ved Bray og Nogent og forsvare disse Overgangssteder med Garden som Reserve i Trainel og Nogent.

Efter at have taget denne Beslutning skrev *Schwarzenberg* til *Blücher*, at Napoleon havde vendt sig imod ham med sin Hovedstyrke, samt at han ikke vilde indlade sig paa noget alvorligt, før han fik at vide, naar *Blücher* kunde gribe Offensiven. Denne Skrivelse krydsede en Meddelelse, der var afsendt samme Dag (den 17de) fra *Blücher*, og hvori han underrettede om, at han den 19de Februar atter vilde være istand til at rykke frem enten mellem Marne og Seine eller paa høire Marnebred, samt at han afventede Fyrst *Schwarzenbergs* nærmere Meddelelse om, hvilken af disse Operationer der burde udføres.

Begivenhederne havde imidlertid i den Grad gjort *Schwarzenberg* „déconcerté“ — for at bruge Napoleons Udtryk — at han sendte Oberst, Grev *Paar* til Napoleon for at opnaa en Vaabenhvile. Obersten overbragte et Brev, der var stilet til *Berthier* og lød saaledes: „Da jeg igaar har faaet Underretning om, at Gesandterne ville undertegne de af Herr *de Caulaincourt* foreslaaede og af de allierede Monarker antagne Fredsbetingelser, har jeg befalet at standse alle Angrebsbevægelser mod den franske Hær. Fra Deres Høiheds Side blive de, som jeg erfarer, dog fortsatte, og jeg opfordrer Dem derfor til, for at gjøre en Ende paa Blodsudgydelsen, ligeledes at standse Fjendtlighederne; i modsat Fald vil jeg paa min Side atter begynde det — i Troen paa en Afslutning af Underhandlingerne — standsede Angreb.“ *)

Grev *Paar* blev standset ved Forposterne, og Brevet, som han overbragte, sendt til Napoleon. Maa det nu end erkjendes, at Keiserens Stilling i betydelig Grad havde forandret sig til det Bedre, og at den vilde vinde yderligere, hvis det, naar han kom over Seinen, lykkedes at tilføie *Schwarzenberg* om end ikke

*) Bernhardi, Side 458.

et Nederlag saa dog et betydeligt Tab, saa var dog endnu Enderesultatet tvivlsomt, og et vist Maadehold vilde sikkert have været det bedste Middel til, at dette kunde blive taaleligt. Men saaledes saae Keiseren ikke paa Tingene. Med det sædvanlige Overmod skrev han den 18de om Morgenen til Kong *Joseph*: „Min Broder! Fyrst *Schwarzenberg* har endelig givet Livstegn fra sig. Han har sendt en Parlamentair for at forlange en Vaabenhvile. Det er vanskeligt at være „lâche à ce point". Han afslog bestandig i de fornærmeligste Udtryk enhver Slags Vaabenhvile eller Vaabenstilstand saavelsom Modtagelsen af Parlamentairer efter Danzigs og Dresdens Kapitulationer, noget hvortil man kun finder faa Exempler i Krigshistorien. Hvilke Uslinger, det første Uheld bringer dem til at falde paa Knæ. Heldigvis har man ikke ladet Fyrst *Schwarzenbergs* Adjutant komme ind. Jeg har kun modtaget hans Brev, som jeg vil besvare, naar det passer mig. Jeg gaar ikke ind paa nogen Vaabenstilstand, før de have rømmet mit Territorium." *)

I Overensstemmelse med denne Opfattelse havde Napoleon befalet, at Fremrykningen skulde fortsættes den 18de med Eftertryk, og Montereau tages.

Pajol og *Victor* skulde rykke frem henholdsvis fra Le Chatelet og Salins mod Montereau.

Pajol brød op ved Daggry, men blev standset af Kronprindsens Artilleriild, da han med sine Ryttere vilde deboucbere fra Valenceskoven. Han lod da sine 24 Kanoner kjøre op foran Skoven og optage Kampen; men Fjenden havde en dominerende Stilling, hvorfra efter kort Tids Forløb ikke mindre end 12 af *Pajols* Kanoner bleve demonterede. Han blev derfor staaende for at afvente Virkningen af *Victors* Angreb.

Montereau ligger ved Sammenstødet af Yonne og Seine paa venstre Yonnebred med en Forstad, St. Marie, paa høire Yonnebred og en Forstad, St. Nicolas, paa høire Bred af Seinen. En Stenbro over hver af Floderne forbinder Byen med Forstæderne. Den høire Seinebred behersker fuldstændig den venstre, idet der foran St. Nicolas hæver sig et Bakkeparti, hvis Skraaninger falde steilt mod Floden, og hvis Høiflade gaar fra Slottet

*) Correspondance 27, Side 190.

Surville, der ligger paa Høiden N. for Forstaden, i nordvestlig Retning over Villaron henimod Valenceskoven. I Vest og Nordvest er Terrainet fremkommeligt, men N. for Slottet Surville er der en Kløft, der frembyder Hindringer.

Som omtalt havde Kronprindsen faaet Ordre til at besætte Montereau. Ordren lød saaledes: „4de Armeekorps (Kronprindsen af Württemberg) skal hævde Besiddelsen af Montereau og derved dække Hærens venstre Flanke og Koncentration." *)

Havde Kronprindsen indskrænket sig til at afbryde Broerne og besætte Husene paa venstre Seinebred, havde han sikkert været istand til i nogen Tid at standse Franskmændenes Fremrykning; men da Ordren lød paa at hævde Besiddelsen af Montereau, og han tænkte sig Muligheden af, at det kunde være Fyrst *Schwarzenbergs* Hensigt „at bevare Defiléet for eventuelt at benytte det i offensive Øiemed" **), var han nødt til at besætte det offensivt for at yde et saa kraftigt Forsvar som muligt. Efter Natten mellem den 17/18 at have koncentreret sit Korps ved La Tombe, lod han det den 18de om Morgenen indtage følgende Stilling***):

6 Batailloner og 10 Kanoner stilledes til begge Sider af Villaron med en Infanteribrigade og et Batteri som Reserve tæt bag Byen og 2 Rytterregimenter som Dækning for Opstillingens venstre Fløi. 4 Batailloner og 2 Kanoner besatte Slottet Surville og Forstaden St. Nicolas, et 12 ℔ og et 6 ℔ Batteri toge Position paa Stillingens dominerende Punkt — omtrent midtveis mellem Surville og Villaron — og 1 Eskadron observerede Veien til Salins.

Hele Styrken udgjorde 15 Batailloner, 9 Eskadroner og 30 Kanoner, eller omtrent 10,000 Mand.

For yderligere at støtte Fosvaret var der paa venstre

*) Plotho 3, Side 214.

**) Beitrag 2, Side 7.

***) Da han meldte de Foranstaltninger, han havde truffet, til Hovedkvarteret i Bray, billigede man, hvad han havde gjort, og tilføiede: „For idag maa Overgangspunktet ved Montereau gjøres Fjenden stridig paa enhver Maade". I en senere Skrivelse, der var bilagt Dispositionerne for de følgende Dage, gik *Schwarzenberg* endnu yderligere i sine Fordringer, idet han forlangte, „at Montereau skulde holdes til den 20de om Morgenen Kl. 4". (Bernhardi, Side 465).

Seinebred opkjørt et 12 ℔ Batteri til Høire og et 6 ℔ Batteri til Venstre for Montereau, hvilke skulde bestryge Dalstrøgene paa den modsatte Bred, og for at sikkre Tilbagegangen samt forhindre en Overgang ovenfor Byen stod der en Kavaleribrigade og et Batteri bag Montereau og en Infanteribrigade og 2 Batterier ved Motteux. Disse Tropper vare afgivne af *Bianchis* Korps.

Klokken omtrent 9 rykkede *Victor* frem til Angreb mod Villaron, medens han samtidig førte et Skinangreb mod Surville.

Det lykkedes General *Chataux* at trænge ind i Villaron, men her stødte han paa den fjendtlige Reserve, der tvang ham til at gaa tilbage. Angrebet blev gjentaget, men uden Held. *Victor* besluttede da at foretage et kombineret Angreb. Personlig agtede han at føre Divisionen *Duhesme* mod Stillingens Front, medens General *Chataux* omgik venstre Flanke og skjød sig ind imod Seinebroen ad Veien fra Melun. Man rykkede frem. *Duhesmes* Angreb blev atter afslaaet, derimod lykkedes det *Chataux* at naa frem gjennem Forstaden St. Nicolas til Broen. En heftig Kamp udspandt sig, men under denne blev *Chataux* dødelig saaret, og, berovet Føreren, gik hans Brigade overilet tilbage.

Klokken var bleven 1. Endnu havde *Victor* ikke opnaaet nogen Fordel. Da ankom General *Gérard* med sine 2 Divisioner. Efter at have undersøgt hvorledes han bedst kunde yde *Victor* Hjælp, vilde han netop bringe sine Tropper i Ilden. Men i samme Øieblik ankom en af Keiserens Adjutanter, General *Dejean*, og bragte Ordre til, at *Gérard* skulde overtage Kommandoen over hele Styrken og føre Angrebet, som det syntes ham bedst.

Det var ikke undgaaet *Gérards* Opmærksomhed, at det var det württembergske Artilleries Overlegenhed, der var Aarsag til, at *Victors* Angreb vare mislykkede. Han formerede derfor et Batteri paa 40 Kanoner for om muligt at bringe Fjendens Kanoner til Taushed og under Artillerikampen skaffe *Victors* Tropper Tid til at ordne sig.

Klokken lidt over 2 ankom Napoleon, fulgt af Garden. Artillerikampen var da i fuld Gang, men utaalmodig over, at der endnu ikke havde fundet en Afgjørelse Sted, befalede Keiseren, at Stillingen ufortøvet skulde angribes nordfra paa Stræk-

ningen fra Seinen henimod Villaron. Angredskolonnerne bleve formerede og rykkede strax frem.

Pajol havde indtil da forholdt sig afventende. Nu fandt han, at Øieblikket var kommet til at gribe ind. Han sendte derfor 2 Kavaleribrigader frem til Attake for at rense Veien fra Melun. Attaken lykkedes, og de Tropper, der skulde dække Veien, søgte ilsomt tilbage til Forstaden for at komme over Broen.

Kronprindsen, der saae sin venstre Fløi omgaaet og truedes af Napoleons Angreb, besluttede at søge at undgaa dette ved itide at trække sig tilbage. Men Franskmændene, der opdagede Hensigten, trængte hurtig frem fra alle Sider. Tilbagegangen forvandledes snart til Flugt, navnlig da det lykkedes General *Digeon* at føre 2 Batterier frem, hvormed han beskjød Seinebroen og dens Omgivelser. For at standse Forfølgningen søgte Württembergerne at sprænge Broen, der var undermineret, men Forsøget mislykkedes. Det gjaldt fra fransk Side om at forhindre en Gjentagelse, der maaske kunde have et bedre Udfald; derfor sprængte et af *Pajols* Rytterregimenter over Broen, efterfulgt i Løb af Divisionen *Duhesme*. Under denne Overgang vare Venner og Fjender blandede mellem hinanden, og Kronprindsen var lige ved at blive fangen. En ny Kamp opstod i Byen, og da Beboerne under denne grebe til Vaaben, søgte Württembergerne hurtigst muligt at komme i Sikkerhed. Kronprindsen samlede Resterne af sit Korps ved Marolles og marcherede derpaa til Bazoches.

Kampen kostede Württembergerne 4800 Mand, hvoraf 3400 vare Fanger. Desuden erobrede Franskmændene, hvis Tab anslaas til 2500 Mand, 4 Faner og 6 Kanoner.

Samme Dag blev *Bianchis* Avantgarde, der i 2 Dage havde holdt Fontainebleau besat, kastet tilbage af General *Alix* i Retning af Moret.

Efter at Kampen ved Montereau var endt, blev 2det Korps (*Victor*), *Gérards* Divisioner og en af *Pajols* Kavaleribrigader, Alt under Kommando af General *Gérard*, sendt frem til Forsard; *Pajols* øvrige Rytteri gik til Varennes, Divisionen *Pacthod* blev paa høire Seinebred, og Garden kom til Montereau. Keiseren tog sit Hovedkvarter paa Slottet Surville.

Macdonald havde samme Dag forsøgt at forcere Overgangen ved Bray; men *Wrede* havde, efterladende 500 Mand som Besætning i Mouy, taget en Stilling paa venstre Seinebred, hvorfra han beskjød den modsatte Bred med Kanoner af svært Kaliber, og *Macdonald* forhindredes derved i at komme frem.

Oudinot, som ogsaa havde fortsat Fremrykningen, naaede Sourdun med sit Gros og *Mériot* med sit fremskudte Rytteri. *Wittgenstein* passerede Seinen ved Nogent.

Forinden *Schwarzenberg* havde faaet Efterretning om Kampen ved Montereau, sammenkaldte han et Krigsraad i Bray, hvori det blev besluttet, at Hovedarmeen den 19de og 20de skulde gaa tilbage til en Stilling foran Troyes. Tropperne fik Meddelelse herom med Tilkjendegivelse af, „at Marchen paa Troyes kun tilsigtede at undgaa partielle Kampe af enkelte Korps og at koncentrere Hæren saaledes, at den forenet med Feltmarskal *Blüchers* paany kunde gribe Offensiven.“ *) Dermed mente man at kunne dække over det Mislige ved Tilbagetoget.

De Efterretninger, man modtog fra Kronprindsen om Resultatet af Kampen ved Montereau, medførte dog enkelte Modifikationer i Marcheordrerne, saa at Bevægelsen blev udført paa følgende Maade:

Garden marcherede fra Nogent over Méry til Troyes, efterfulgt af Kronprindsen, der gik til Barberey. *Wrede* fulgte efter Kronprindsen til Nogent, men slog derfra ind paa den Vei, som over Pavillon fører til Troyes, og gjorde Holdt ved Echemines. *Wittgenstein* blev staaende den 19de ved Nogent for at dække Kronprindsens og *Wredes* Retraite og marcherede den 20de til Méry.

Af de ved Yonnen staaende Tropper gik *Nostitz*, *Guilay* og *Bianchi* den 19de til Villeneuve l'Archevèque, og den 20de fortsattes Tilbagetoget, saa at *Nostitz* kom til Troyes, *Guilay* til Montgueux, og *Bianchi* til Fontvannes. Tilbagetoget dækkedes af *Lichtensteins* lette Division.

Alle Bevægelser skulde være endte den 20de ved Middagstid, og alle Afdelinger skulde efter endt Marche gaa i sammentrængt Kantonnement.

*) Bernhardi, Side 467.

Da der netop i de Dage indtraadte Frostveir, kunde Veiene overlades til Artilleriet og Trainet, medens de øvrige Tropper marcherede over Markerne. Derved lettedes Retraiten, saa at Hæren uforstyrret kunde naa de bestemte Maal, og den 21de havde den indtaget følgende Stilling:

Wrede bevogtede ved La Grange Adgangene fra Nogent til Troyes, og bagved sig havde han *Guilays* Korps ved Maisons blanches.

Veien fra Sens til Troyes observeredes af *Lichtensteins* Division, der stod ved St. Liébaut, og bag ham stod som Understøttelse *Bianchi* i Montgueux.

Som almindelig Reserve stode Garden ved Pont St. Marie, *Nostitz* ved St. Parre aux Tertres, og Kronprindsen ved Verrières.

Wittgenstein bevogtede Overgangsstedet ved Méry, hvorfra han skulde afmarchere til Villacerf, saasnart han blev afløst af *Blüchers* Tropper.

Blücher var nemlig i Vente, og *Schwarzenberg* havde i en Skrivelse, der blev afsendt Natten mellem den 18/19, og som indeholdt Meddelelse om Tilbagetoget, udtrykkelig betinget Offensiven af, at den slesiske Hær kunde naa Méry den 21de Februar.

Med en beundringsværdig Energi havde *Blücher* efter Ankomsten til Châlons arbeidet paa at faa Hæren reorganiseret*). En væsentlig Støtte fandt han i den Omstændighed, at der netop ankom 3000 Mand russiske Erstatningstropper, hvorved det blev muligt at gjenoprette en Del af *Olsufiews* Batailloner. Desuden indtraf 1800 Ryttere, som forstærkede *Korffs* Rytteri, og 6000 Mand af *Kapzewitschs* Korps, hvilke Tropper General *Langeron* kunde undvære ved Mainz, da der var indtruffen Afløsning. *Blücher* blev derved sat istand til at gjenoptage Operationerne den 19de Februar med en Styrke paa 50,000 Mand, og disse Tropper vare blevne rigeligt forpleiede

*) Hvor betydelige Tabene havde været, vil fremgaa af et Exempel. *Yorks* Korps, der havde lidt mindst, var den 1ste Januar gaaet over Rhinen med 21,800 Mand og havde den 26de samme Maaned havt en Tilgang af 1600 Mand, saa at det talte 23,400 Mand. Den 1ode Februar var dets Styrke 13.300 Mand; Afgangen i 1½ Maaned havde saaledes været 10,000 Mand.

gjennem Magasinerne i Châlons samt forsynede med Fodtøi, da der netop var indtruffen en stor Sending Sko. Men vare Omstændighederne komne ham til Hjælp paa disse Omraader, saa havde han havt andre Vanskeligheder at overvinde.

Da Hæren var bleven samlet i Châlons, havde man selvfølgelig drøftet de seneste Begivenheder. *York* nærede Troen paa, at det var ham, det skyldtes, at *Sackens* Korps var bleven reddet ud af den mislige Stilling, hvori det — saa mente *York* — var bleven bragt ved *Sackens* Letsindighed. *Sacken* erkjendte iøvrigt selv, at hans Optræden ved Montmirail ikke havde været heldig, thi han yttrede derom: „J'ai fait un tour de jenne homme". Men *York* mente, at dette ikke var nok, og at *Sacken* burde stilles for en Krigsret. Hovedkvarteret var af en anden Opfattelse og nærmest tilbøielig til at lægge Skylden for Ulykkerne paa *York*, fordi han ikke havde efterkommet de Ordrer, han havde faaet. Opbragt herover til det Yderste erklærede *York*, at han vilde forlade Hæren og gav som Paaskud, dels at hans Sundhed var svækket, og dels at det forekom ham, at hans og *Kleists* Armeekorps vare svundne saa betydeligt ind, at det vilde være rigtigst at slaa dem sammen og lade *Kleist* faa Kommandoen over begge. Tilsidst lykkedes det dog *Blücher* at formilde ham gjennem et Brev, saa at han blev ved Hæren og beholdt sit Korps.

Det vil erindres, at Napoleon den 15de Februar efterlod *Marmont* ved Etoges for at observere, eventuelt følge efter *Blücher*. *Marmont* var ogsaa den 15de rykket frem med en Del af sin Styrke til Bergères, men her fik han om Natten at vide, at fjendtlige Troppemasser marcherede fra Reims til Châlons, og, da han endvidere fik Efterretning om, at der stod fjendtlige Tropper i Montmirail, gik han tilbage over Etoges mod sidstnævnte By, hvor han stødte paa General *Diebitschs* Detachement, som var rykket frem fra Sézanne. Efter at have kastet dette Detachement tilbage blev *Marmont* staaende ved Montmirail til den 21de og satte sig saa i Marche mod Sézanne, som han naaede den følgende Dag. *Diebitsch* havde imidlertid paa Efterretning om Hovedarmeens Tilbagegang trukket sig tilbage til sit Korps (Garden).

Blücher havde saaledes ogsaa havt den Fordel, at han

udelukkende kunde beskjæftige sig med at gjøre sin Hær kampdygtig uden samtidig at skulle optage nogen Fægtning, og dette var ikke den mindst medvirkende Grund til, at han den 19de kunde bryde op fra Châlons.

Da han var uden Svar paa sin Forespørgsel til *Schwarzenberg* om den Retning, hvori Fyrsten ønskede, at han skulde operere, valgte han at rykke mod Paris ad Veiene over Montmirail og Sézanne, og den 19de om Aftenen naaede han Linien Bergères—Sommesous. Her modtog han *Schwarzenbergs* Anmodning om at marchere til Méry. *Blücher* samlede strax Tropperne i en Bivouak ved Sommesous, marcherede den 20de til Arcis og den 21de til Méry, uden at *Marmont*, der stod for langt borte, fik nogen Kundskab om denne Marche.

Den 21de Februar vare saaledes Hovedarmeen og den slesiske Hær atter forenede, og den Betingelse, *Schwarzenberg* havde stillet for at begynde Offensiven, opfyldt.

Schwarzenberg havde samme Dag ladet *Wittgenstein* og *Wrede* foretage Rekognosceringer henholdsvis mod Pont sur Seine og Nogent, men, da de Efterretninger, han derved fik om Napoleons Bevægelser og Styrke, ikke vare nøiagtige, besluttede han at ville foretage en almindelig Rekognoscering den 22de, hvori ogsaa den slesiske Hær skulde deltage. Senere paa Dagen fik han Efterretninger om, at Napoleon rykkede frem ad alle Veiene mod Troyes; han opgav da Rekognosceringen som overflødig, men besluttede samtidig at trække sig over Seinen bag Troyes. *Blücher* fik Meddelelse herom i en Skrivelse, der blev afsendt den 21de Kl. 11 Aften, og hvori det blandt Andet hed:

„Fjenden synes for Alvor at trænge frem imod os, og jeg vil, da jeg ikke agter at slaas foran Defiléet, imorgen (den 22de) trække mig tilbage til Høiderne bag Troyes og kun efterlade *Guilays* og *Wredes* Korps foran Troyes. Jeg foreslaar Deres Excellence, uden dog at ville foreskrive det, hvis Méry skulde blive angreben, da at hævde Besiddelsen med den største Bestemthed, og jeg gjør sikker Regning derpaa. Ligeledes foreslaar jeg Dem, hvis det ikke allerede er sket, at besætte Broerne ved Plancy og Arcis meget stærkt og imorgen skyde Deres Rytteri frem saa langt som muligt hinsides Méry. Grev *Wittgenstein* vil tage Position ved Villacerf for at opretholde For-

bindelsen mellem Dem og Hovedarmeen. Jeg beder Deres Excellence om at anvende Alt for at skaffe Efterretninger om, hvad der foregaar hinsides Aube." *)

Grunden til denne Bevægelse, der kom til at danne Indledningen til et fortsat Tilbagetog, vil man finde i et Brev, som *Schwarzenberg* skrev nogle Dage senere, og hvori det hed:

„Keiser Napoleon havde samlet alle sine Kræfter for at levere et Slag ved Troyes. Denne faste Villie var for mig en af Bevæggrundene til ikke at modtage Slaget. Men Hovedaarsagen til, at jeg undveg det, var dog den, at hvis Slaget fik et uheldigt Udfald for os — et Tilfælde, der maatte overveies som en Mulighed — vilde et Tilbagetog fra Troyes til hinsides Rhinen fuldstændig have opløst vor Armee. Hele Vinteroperationen var beregnet paa at overraske Keiser Napoleon, hindre ham i Udførelsen af alle Forberedelser og paa denne Maade ligesom aftvinge ham en fordelagtig Fred. Hvorledes kunde det være min Hensigt stædigt at ville fortsætte en Operation, der ikke hvilede paa nogen Basis, naar, som det her var Tilfældet, Freden var det bestemte Maal, og denne, ligegyldig af hvilke Grunde, ikke kunde naaes. At levere et Hovedslag imod en Fjende, der, opildnet ved enkelte fordelagtige Kampe, slaas for sin Tilværelse og det midt i sit eget Land, hvor hele Befolkningen ruster sig, med en Hovedstad, der kan sende ham alle Hjælpemidler, bagved sig — det er et Foretagende, man kun er berettiget til ved den ubetingede Nødvendighed. Var jeg berettiget til under disse Forhold at levere et Slag i Frankrigs Indre uden at tænke paa Flanke og Ryg, paa en Opstand af Befolkningen og paa Souverainernes Nærværelse? Jeg skal vide at finde mig i, at Journalister, Medlemmer af „Tugendbund", og hvad den Slags Folk hedder, skrige op: „Ak, havde der dog staaet en Anden i Spidsen for denne smukke Hær, hvilke store Gjerninger kunde der da ikke have været udrettet!" Men hvorledes skulde jeg roligt kunne trække mig tilbage til mine Godser i Bøhmen, naar min Samvittighed sagde mig: Du har ikke havt Mod til at foragte Verdens Dom, Du har ikke handlet efter Din Overbevisning, og derved er en smuk Hær

*) Ollech II, Side 311.

bleven splittet ad til Triumf for Frankrig. Jeg har maattet lide meget og bittert for Beslutningen om ikke at ville modtage Slaget, men jeg blev klippefast staaende paa min Anskuelse, og Intet har kunnet rokke mig." *)

Foruden de i Brevet nævnte Grunde var der dog ogsaa en anden Aarsag, som bidrog til den tagne Beslutning, og det var Frygten for, at den venstre Flanke ikke var tilstrækkelig sikkret. Denne Frygt havde sin delvise Berettigelse.

Ved Felttogets Begyndelse var Divisionen *Bubna* sendt frem mod Lyon. Den talte 12,000 Mand, men deraf bleve de 3000 anvendte til Besætning af Genf. Med Resten rykkede *Bubna* mod Lyon, men saa langsomt og forsigtigt, at han først den 17de Januar stod foran Byen. Den 18de gjorde han med Avantgarden et Forsøg mod en af dens Forstæder, men paa Grnnd af den ringe Styrke og den Mangel paa Energi, hvormed Foretagendet udførtes, mislykkedes Forsøget, og det uagtet Forsvarsstyrken i Lyon paa dette Tidspunkt kun beløb sig til 1600 Mand. *Bubna* gik derpaa tilbage og echellonerede sin Styrke fra Châlons sur Såone over Bourg til Chambéry, dog bleve de to sidstnævnte Byer besatte fra Posteringen i Genf. Der opstod nu en Stilstand paa en Maaned, hvilken Tid Franskmændene benyttede til at ordne Forsvaret.

Napoleon havde til Hensigt at danne en Hær ved Lyon under Marskal *Augereau.*

Marskallen ankom til Lyon den 14de Januar og formerede af Nationalgardister og Bataillonsdepôter en Styrke, der vel var istand til at forhindre *Bubna* i at erobre Lyon, men for lille til offensive Foretagender. Den 14de Februar ankom en Infanteridivision paa henved 10,000 gamle Soldater som Forstærkning fra *Suchets* Hær, og derved blev Styrken bragt op til 30,000 Mand, hvoraf 5000 vare Nationalgardister. Disse anvendte Marskallen som Besætningstropper, og med 25,000 Mand brød han den 17de Februar op „for at erobre Genf, undsætte Auxonne og Besançon, gjennembryde Fjendens Kommunikationslinie fra Basel til Langres og udbrede Skræk og Forvirring i Fjendens Ryg", saaledes lød i alt Fald den Ordre, der var given ham af Keiseren.

*) Ollech II, Side 312.

Napoleon imodesaa Begyndelsen af *Augereaus* Operationer med Længsel og knyttede store Forventninger til dem. *Augereau* synes derimod at være gaaet til dem med Mistillid paa Grund af Hærens Mangler. Han klagede derover i en Skrivelse af 16de Februar til Krigsministeren. Denne sendte Skrivelsen til Keiseren, som den 21de s. M. svarede *Augereau* i et Brev, der er saa karakteristisk, at det bør kjendes i sin Helhed: „Krigsministeren har forelagt mig det Brev, De har skrevet ham den 16de. Dette Brev har bedrøvet mig i høi Grad. Hvorledes? 6 Timer, efter at De har modtaget de første Tropper fra Spanien, er De endnu ikke under Fremrykning! 6 Timers Hvile vilde have været tilstrækkelig for disse Tropper. Jeg har gjennemført Fægtningen ved Nangis med den Dragonbrigade, som kom fra Spanien, og som ikke havde aftømmet, siden den forlod Bayonne. De 6 Batailloner fra Nîmes, siger De, mangle Paaklædning og Ekvipering, samt ere uden Instruktion. Hvad er det dog for en daarlig Grund, De der giver mig, *Augereau*. Jeg har ødelagt 80,000 Fjender med Batailloner, sammensatte af Udskrevne, der ikke havde Patrontasker og neppe vare paaklædte. De siger, at Nationalgarden er ynkelig. Jeg har her 4000 Mand fra Angers og Bretagne med runde Hatte, uden Patrontasker, men med et godt Gevær. Jeg har havt god Nytte af dem. De fortsætter: Der er ingen Penge. Og hvor venter De at faa Penge fra? De faaer dem ikke, før vi have fravristet Fjenden vore Indtægter. De mangler Forspand: Tag det overalt. De har ingen Magasiner: Det er næsten altfor latterligt. — Jeg befaler Dem at afmarchere 12 Timer efter Modtagelsen af dette Brev. Dersom De endnu bestandig er *Augereau* fra Castiglione, saa behold Kommandoen; dersom Deres 60 Aar tynge paa Dem, saa nedlæg den og afgiv den til den ældste af Deres Generaler. — Fædrelandet er truet og i Fare; det kan kun frelses ved Dristighed og god Villie, men ikke ved utidig Tøven. De maa have en Kjærne af mere end 6000 Mand Eliter; jeg har ikke saa mange, og dog har jeg ødelagt 3 Armeer, gjort 40,000 Fanger, taget 200 Kanoner og 3 Gange frelst Hovedstaden. Fjenden flygter paa alle Kanter mod Troyes. — Vær den Første i Kugleregnen. Der er ikke længere Tale om at handle som i de senere Tider, men det gjælder om at trække

i Støvlerne og Daadkraften fra 1793. Naar Franskmændene se Deres Fjederbusk ved Fortropperne og se Dem som den Første udsætte Dem for Kugleregnen, kan De faa dem til at gjøre, hvad De vil.“ *)

Da *Bubna* fik Efterretning om *Augereaus* Fremrykning, forstærkede han Besætningen i Genf, koncentrerede Hovedstyrken i Châlons sur Saône og sendte Melding til *Schwarzenberg* om Begivenhederne. Denne beordrede strax *Bianchis* Korps til den 21de Februar at marchere over Troyes, Bar sur Seine og Châtillon til Dijon for at spærre den sydlige Tilgang til Langresplateauet. *Bianchi* talte 17,000 Mand, og ved denne Afgang saavelsom ved Fægtningstab og Sygdom blev *Schwarzenbergs* Styrke bragt ned til noget over 80,000 Mand.

Denne Detachering saavelsom *Augereaus* Operationer øvede sin Indflydelse paa *Schwarzenbergs* Beslutninger. Hovedsagen var dog, hvad han havde imod sig i Fronten. Paa dette Omraade synes han at have været tilbøielig til at tro, at det var lykkedes Napoleon at faa tilveiebragt en langt større Forsvarsstyrke, end man havde ventet*). Han støttede denne Tro dels paa den energiske Maade, hvorpaa Napoleon var traadt op, først imod *Blücher* og nu imod ham, og dels paa, at han gjennem de fremskudte Kosakafdelinger havde faaet Melding om, at Napoleon havde modtaget de Forstærkninger, der vare dirigerede til ham fra Spanien over Orleans, samt faaet sin Hær forøget gjennem ny oprettede Afdelinger.

Erobringen af Montereau havde skaffet Napoleon et Overgangssted, men 24 Timer vare tabte, og Troppernes spredte Stilling fra Nogent til Montereau gjorde det umuligt at drage den fulde Fordel af, at Hovedarmeens Centrum var gjennembrudt. Napoleon kunde ikke forhindre, at Hovedarmeen kon-

*) Correspondance 27, Side 223.

*) Dette var netop Napoleons Hensigt. I et Brev af 19de Februar til *Savary* skriver han: „Bladene redigeres meningsløst. Er det passende under de nuværende Forhold at fortælle, at jeg kun har faa Folk, at jeg har seiret, fordi jeg har overrasket Fjenden, og at vi vare 1 mod 3? Man skulde tro, at I havde tabt Forstanden i Paris for at kunne fortælle saadanne Ting, naar jeg overalt udbreder, at jeg har 300,000 Mand, naar Fjenden tror det, og det gjælder om ideligt at gjentage det indtil Overmættelse.“ (Correspondance 27, Side 306).

centrerede sig bagud og heller ikke lægge an paa at tilføie enkelte af Fjendens Korps Nederlag. Han maatte være forberedt paa at finde Fjenden opmarcheret foran Troyes for at modtage et Slag.

Skuffet i sine Beregninger lod han først og fremmest sin Vrede gaa ud over *Victor*, som han fratog Kommandoen over 2det Armeekorps, der blev underlagt General *Gérard*. *Victor* begav sig strax til Keiseren for at forsvare sig. Det kom til en heftig Scene, men, da Marskallen berørte den Sorg, han havde lidt ved at miste sin Svigersøn, General *Chataux*, da han erindrede Keiseren om, hvorledes han i sine unge Aar havde kjæmpet i Italien, og da han tilsidst bad om i alle Tilfælde at faa Lov til at kjæmpe som menig Soldat i Gardens Rækker, blev Napoleon formildet og lovede ham Kommandoen over et nyt Korps, der var under Organisation.

Victor var dog ikke den Eneste, som maatte høre haarde Ord af Keiseren. Der var i Dagene den 17de og 18de ikke fra alle Generalers Side vist den Iver, som Napoleon i Betragtning af Forholdene var nødt til at fordre.

General *L'héritier* havde undladt at hugge ind under Kampen ved Villeneuve les bordes. General *Guyot* havde ved mangelfuld Sikkring mistet 2 Kanoner Natten mellem den 17/18. General *Digeon*, høistkommanderende Artilleriofficer under Kampen ved Montereau, havde ikke sørget for, at Artilleriparken var bleven trukken frem itide, saa at der kom et Tidspunkt om Eftermiddagen, hvor Størstedelen af Batterierne manglede Ammunition. Endelig var General *Montbrun* den 16de gaaet tilbage fra Fontainebleauskoven uden at gjøre Modstand.

Alle disse Generaler havde en smuk Fortid; desuagtet bleve de strængt irettesatte.

Ogsaa General *Pajol* var der tiltænkt en Tilrettevisning, fordi han den 17de var standset i Le Chatelet; men den glimrende Tapperhed, Generalen udfoldede den 18de i Forbindelse med, at et Fald med Hesten samme Dag havde faaet hans gamle Saar til at bryde op, bevirkede, at Napoleon gav ham Orlov til Paris paa 14 Dage med Tilkjendegivelse af sin særlige Tilfredshed med hans Optræden nnder Kampen ved Montereau.

Keiseren havde, som omtalt, taget sit Hovedkvarter paa

Slottet Surville. De uafbrudte Marcher og Kampe, som havde fundet Sted siden den 9de, havde lagt saa meget Beslag paa hans Tid, at han havde været ude af Stand til at beskjæftige sig med Afgjørelsen af de mange Sager, der forelaa, og her maa det jo erindres, at om han end havde indsat et Regentskab i Paris, saa havde han desuagtet beholdt alle Regjeringens Traade i sin Haand.*)

Et af de vigtigste Spørgsmaal angik Fredsunderhandlingerne i Châtillon.

Caulaincourt havde, efter det første Møde, under 9de Februar meddelt *Metternich*, at han agtede at foreslaa en Vaabenstilstand paa Betingelse af, at Frankrig gik ind paa at ville nøies med sine gamle Grændser. Samme Dag modtog han en Note fra de Allieredes Befuldmægtigede, hvori disse meddelte, at Keiseren af Rusland havde forlangt, at Forhandlingerne skulde standses, indtil han havde faaet Leilighed til at konferere med de allierede Monarker angaaende Gjenstanden for Forhandlingerne i Châtillon og givet sin Befuldmægtigede fornøden Instruktion. Forgjæves protesterede *Caulaincourt* herimod.

Det er neppe Tvivl underkastet, at det var Keiseren af Ruslands Ønske at faa Kongressen sprængt, i alle Tilfælde ønskede han ingen Fred med Napoleon. Kongen af Preussen var vaklende, og den Eneste, der holdt paa Napoleon og hans Dynasti, var Keiser Franz. Det er derfor vanskeligt at sige' hvad Forhandlingerne mellem Monarkerne vilde have ført til, hvis ikke Napoleons heldige Tog mod *Blücher* var kommet til. Det skabte en Ængstelighed, som gav dem, der ønskede en Fred, Overhaand. *Metternich* benyttede Leiligheden og udarbeidede et Udkast til en Præliminærfred, som det lykkedes ham at faa Keiser Alexander og de øvrige Allierede til at gaa ind paa. Med dette som Grundlag blev Kongressen sammenkaldt til et nyt Møde, som skulde afholdes den 17de Februar.

Men det Held, som havde fulgt Napoleon paa Expeditionen

---

*) For at man kan danne sig et Begreb om Forretningernes Mængde, vil det være tilstrækkeligt at henvise til, at Napoleon under Opholdet paa Slottet Surville fra den 19de Kl. 3 Morgen til den 20de Kl. 6 Morgen blandt Andet dikterede 27 Breve, der fylde 16 trykte Sider i Correspondancerne.

mod *Blücher*, havde ogsaa forandret hans Opfattelse af Situationen. Dette gav Anledning til, at han samme Dag, som Kongressen paany skulde træde sammen, skrev fra Nangis til *Caulaincourt* og tog det „carte blanche", han havde givet denne til at slutte Fred, tilbage, samt instruerede ham om vel at gjøre alt muligt for at opnaa en Fredslutning, men dog ikke undertegne noget, før det var forelagt Keiseren, fordi kun han alene kjendte Situationen. For at stille Forholdene klart tilføiede Napoleon, at han vel ønskede Fred, men kun naar den blev solid og ærefuld, og dette kunde kun opnaas paa den fra Frankfurt foreslaaede Basis.

Denne Skrivelse havde *Caulaincourt* ikke modtaget, da Kongressen mødtes den 17de Februar; han var altsaa berettiget til at indgaa paa enhver Betingelse, han fandt forsvarlig.

Mødet begyndte med, at den østerrigske Befuldmægtigede, Grev *Stadion*, meddelte, at de allierede Magter havde taget det af *Caulaincourt* for Fyst *Metternich* fremsatte Forslag om en Vaabenstilstand under Overveielse, og at de vare villige til at indrømme en saadan, naar Frankrig vilde gaa ind paa det Udkast til en Præliminærfred, som han i de allierede Magters Navn vilde forelægge. Dette Udkast gik kortelig ud paa følgende: Frankrig skulde indskrænkes til de Grændser, det havde inden Krigen 1792, og Napoleon maatte ikke øve nogen Indflydelse paa de Lande, han derved kom til at afstaa, eller paa Europas fremtidige Ordning. Dog indeholdt Udkastet Oplysning om den Retning, hvori sidstnævnte Ordning vilde komme til at gaa. Tydsklands Uafhængighed skulde søges sikkret gjennem et Forbund af dets souveraine Fyrster; Schweiz skulde have sine tidligere Grændser; Italien skulde deles i selvstændige Stater; Spanien skulde overgives til Ferdinand VII, og Holland gjenoprettes som en uafhængig og forøget Stat under Prindsen af Oranien. Frankrig skulde afstaa alle Fæstningerne i de Territorier, det skulde afgive, og lade de Allierede besætte Belfort, Besançon og Hünningen, indtil den endelige Fred var bleven ratificeret. Derimod skulde Frankrig have de Kolonier tilbage, som England havde erobret.

At *Caulaincourt* ligeoverfor saadanne Betingelser ikke vilde benytte den Frihed, han havde, er en Selvfølge. Han indskrænkede

sig til at erklære, at den skete Meddelelse var af al for stor Betydning til. at han kunde give Svar i Mødet, men at han vilde forbeholde sig at fremsætte Forslag om et nyt, saasnart han var istand til at gaa ind paa en nærmere Diskussion af Forslaget og dets Enkeltheder. Umiddelbart efter Mødet sendte han Keiseren de Allieredes Udkast og udbad sig hans Instruktioner.

Napoleon modtog Udkastet den 19de og besvarede *Caulaincourts* Skrivelse samme Dag: „Jeg takker Gud for, at jeg har denne Note — hed det i Brevet — „thi der er ikke en eneste Franskmand, hvis Blod den ikke bringer til at koge af Indignation“. Foreløbig skulde *Caulaincourt* blive ved Kongressen og afvente nærmere Instruktioner fra Keiseren, men for at han ikke skulde være i Tvivl om i hvad Retning, de vilde komme til at gaa, tilføiede Keiseren, at „han hundrede Gange vilde foretrække Tabet af Paris for Frankrigs Vanære og Ydmygelse.“

Som Sagerne stode, gjaldt det om at fortsætte Operationerne energisk. Alle Efterretninger, der indtraf den 19de Februar, meldte, at Fjenden gik tilbage paa alle Punkter. Som altid opkastede Napoleon det Spørgsmaal, hvad Hensigten dermed kunde være. Det Resultat, han kom til, og som han den 20de Kl. 5 Morgen meddelte *Marmont*, var. at enten vilde *Schwarzenberg* levere et Slag ved Troyes og tilkalde *Blücher*, som over Arcis kunde naa nævnte By paa 3 Dage, eller ogsaa vilde *Schwarzenberg* trække sig endnu længere tilbage for at nærme sig de Forstærkninger, der vare i Anmarche.

Da Napoleon under disse Forudsætninger maatte være forberedt paa at levere et Slag, gjaldt det om under Fremrykningen at samle Styrken og bringe den op til det høist mulige Tal.

Efter *Kellermanns* Ankomst kunde Napoleon ikke vente Rytteriet yderligere forøget, men for at styrke Organisationen formerede han det — Garderytteriet undtagen — i 4 Kavalerikorps, hvert med en passende Sammensætning af lette og svære Regimenter. *Bordesoulle*, *St. Germain*, *Milhaud* og *Kellermann* fik Kommandoen over disse Korps, henholdsvis 1ste, 2det, 5te

og 6te Korps. General *Pajols* Reservedivision blev opløst og benyttet til Komplettering.*)

Gérards Divisioner indlemmedes i 2det Korps, som *Gérard* fremdeles beholdt. *Victor* fik Kommandoen over et nyt Korps, der blev dannet af 2 Divisioner af den unge Garde under Generalerne *Charpentier* og *Boyer de Rebeval*. De i La Ferté sous Jouarre efterladte Tropper under *Grouchy* fik Ordre til at støde til deres Korps, saa at *Oudinot* endelig kunde faa sit Korps organiseret. Det kom til at bestaa af Divisionen *Rottembourg* af den unge Garde, Divisionerne *Leval* og *Pierre Boyer* fra Spanien, samt af General *Pacthods* Nationalgardister. Desuden gjorde Napoleon Regning paa at blive forstærket med en Infanteridivision, der var under Formation i Paris og skulde kommanderes af General *Arrighi*.

Men trods alle de Arbeider, der i denne og andre Retninger paahvilede Napoleon, vare Operationerne ikke blevne standsede.

Den 19de naaede *Gérard* Pont sur Yonne, og den 20de rykkede han, forstærket med Dragondivisionen *Roussel* af *Kellermanns* Korps, frem over Sens og Villeneuve l'Archevèque som Hærens høire Fløi.

Macdonald, der ikke kunde komme over ved Bray, blev trukken til Montereau og herfra dirigeret frem med de øvrige Tropper mod Nogent. *Oudinot*, der ikke kunde komme over ved sidstnævnte Punkt, marcherede ligeledes tilbage; men da han naaede Bray, havde Fjenden forladt sin Stilling. *Oudinot* istandsatte derfor Broen og gik over.

Den 20de vare alle de Tropper, der skulde danne Hærens venstre Fløi og Centrum, koncentrerede ved Bray med Undtagelse af Garderytteriet, som var skudt frem til Nogent, hvor Napoleon ankom om Eftermiddagen og tog sit Hovedkvarter.

Fra Nogent gaar der to Veie til Troyes. Hovedveien, som følger langs Seinens venstre Bred, blev benyttet af *Oudinot*,

*) Styrken var:	*Bordesoulle*	4,351	Heste,
	St. Germain	2,919	—
	Milhaud	4,741	—
	Kellermann	6,365	—
		Ialt 18,376	Heste.

Ney, Divisionen *Friant* af den gamle Garde, Garderytteriet og *Kellermanns* Korps, *Roussel* undtagen, hvorimod *Macdonald* og *Milhaud* dirigeredes som Centrum frem ad Veien, der gaar over Echemines og Pavillon. Denne Disposition vidner tilstrækkelig om, at Napoleon var forberedt paa, at *Blücher* var trukken til fra Châlons.

Den 21de Februar naaede *Oudinot* og *Kellermann* Romilly med Avantgarden i Châtres; bag dem stod *Friant* i Nogent, hvor Hovedkvarteret endnu opholdt sig, og *Ney* i La Motte Tilly. Garderytteriet havde samme Dag besat Pont sur Seine. Centrum, *Macdonald* og *Milhaud*, naaede Høiderne mellem Marigny og St. Flavy, og høire Fløi, *Gérard*, ankom til Sens med Avantgarden fremskudt mod Villeneuve l'Archevèque.

Bevægelsen skulde fortsættes den 22de, saaledes at høire Fløi om muligt skulde naa frem til Villemaur, Centrum til Echemines med Avantgarden i Pavillon, og venstre Fløi til Les Grés med Avantgarden i Malmaison *). Under sidstnævnte Fremrykning var der tillagt *Oudinot* udtrykkelig Ordre til at sætte sig i Besiddelse af Defiléet ved Méry.

Méry ligger à cheval paa Seinen, over hvilken der fører en Bro. Fra den Del af Byen, som ligger paa venstre Seinebred, fører en lang Dæmning til Landsbyen Mesgrigny, der kan betragtes som et Slags Brohovede. *Wittgenstein*, der havde holdt dette Punkt besat, var afmarcheret til Villacerf efter at være bleven afløst af Tropper af *Sackens* Korps.

Som Følge af den modtagne Ordre havde *Oudinot* detacheret en Brigade af Divisionen *Pierre Boyer* mod Méry under personlig Ledelse af Divisionsgeneralen. Denne Brigade naaede Mesgrigny den 22de om Eftermiddagen og synes, hvor utroligt det end lyder, naar Hensyn tages til den Betydning, Broen havde for de Allierede, at have overrasket Besætningen. Denne opgav nemlig ikke alene Forsvaret af Landsbyen, men ilede tilbage over Dæmningen ind i Méry og stak Broen i Brand. Franskmændene fulgte rask efter og naaede Flodbredden, hvor der snart udspandt sig en heftig Kamp. Men, da Ilden fra Broen angreb de nærmeste Huse paa høire Flodbred og derfra

*) Malmaison ligger ved Sammenstødet af begge Veie fra Nogent.

af en stærk Storm forplantedes over hele Byen, saa at denne efter en kort Tids Forløb dannede et Flammehav, maatte Byen, der var overfyldt med Soldater, og i hvis Gader der fandtes en Mængde militære Kjøretøier, rømmes overilet. De franske Soldater benyttede sig heraf til at snige sig frem over den brændende Bro og gjennem den brændende By til dennes Udkant, hvorfra de opdagede den slesiske Hær i Bivouakstilling. De franske Tirailleurer aabnede Ilden, og Tilfældet vilde, at *Blücher*, der var i Nærheden i Samtale med flere Generaler, blev let saaret, og 2 af Generalerne, *Stscherbatow* og *Valentini*, fik alvorlige Saar. Der blev strax given Ordre til at fordrive Tirailleurerne. Disse maatte vel vige for Overmagten, men de standsede paa venstre Flodbred og forhindrede Fjenden i at komme over Broresterne.

Denne Kamp skaffede Napoleon Vished om *Blüchers* Tilstedeværelse, men derimod ikke om hans Styrke. Men, da *Blücher* ikke kunde benytte Broen, og da *Boyer* var istand til med sin Brigade at forhindre dens Reparation, stod den slesiske Hær foreløbig indeklemt i det smalle Rum mellem Aube og Seinen. Napoleon fandt derfor ingen Betænkelighed ved at fortsætte Fremrykningen mod Troyes, hvor han ventede at finde *Schwarzenberg* i Stilling.

Tropperne naaede de dem opgivne Maal uden Kamp. Napoleon tog sit Hovedkvarter i Châtres, hvor ogsaa Garden bivouakerede.

Schwarzenberg havde imidlertid faaet Betænkeligheder ved at optage Kampen Ø. for Troyes og besluttede at fortsætte Tilbagetoget. Garden, *Nostitz* og Kronprindsen fik derfor Ordre til den 23de at marchere til Vendeuvre under Dækning af *Wredes* Korps, medens *Guilay*, dækket af *Lichtensteins* Division, gik tilbage til Bar sur Seine, og *Wittgenstein* marcherede til Piney. For at Fjenden ikke skulde følge for rask efter, fik *Wrede* Ordre til at efterlade 7 Batailloner som Arrièregarde i Troyes.

Den 23de Februar om Morgenen blev der af Monarkerne, *Schwarzenberg* og de ledende Diplomater afholdt en Konference. Forhandlingerne gave som Resultat, at der blev afsendt en Parlamentær til Napoleon for at foreslaa en Vaabenstilstand. Aarsagen hertil maa dels søges i den mistrøstige Stemning, som

Hovedarmeens Tilbagegang fremkaldte hos Kongressens Medlemmer, saa at man næsten fra alle Sider ønskede at faa sluttet Fred, og dels i den Betydning, man tillagde et Brev, som Napoleon den 21de havde afsendt fra Nogent til Keiser Franz. Napoleon bad deri denne om at virke for en Fredslutning paa Basis af Frankfurterforslaget, og som Støtte fremhævede han den fordelagtige Stilling, han indtog dels paa Grund af Seiren over *Blücher* og dels paa Grund af den Styrke, som det var lykkedes ham at faa organiseret.

Han paastod i Skrivelsen, at denne Styrke i Tal var større end Hovedarmeen og tilbød at ville bevise dette, „hvis Keiser Franz vilde sende være sig Fyrst *Schwarzenberg*, Grev *Bubna* eller Fyrst *Metternich* for at undersøge Forholdene." *) Den Sikkerhed, hvormed Napoleon udtalte sig angaaende Styrkeforholdene, bevirkede, at man i Hovedkvarteret begyndte mere og mere at tro paa hans Overlegenhed, og det, fordi man ogsaa fra anden Side fik Meddelelser, der gik i samme Retning. Saaledes meldte Kosakføreren, *Seslawin*, den 21de Februar Kl. 10 Formiddag fra Joigny: „Napoleons Hovedkvarter bliver idag forlagt fra Fontainebleau til Sens, hvor en Del af hans Garde og 2 Dragonregimenter befinde sig. Napoleon søger et Hovedslag og vil levere det der, hvor han finder os. Af Rytteri er der ved den fjendtlige Hær 14 Kyrasser-, 14 Husar-, 24 Dragon- og 30 ridende Jægerregimenter. Kyrassererne og Garden trække sig til Venstre for Sens mod Troyes. Hele Hæren regner man indbefattet de Konskriberede paa 180,000 Mand" osv.**) Skjøndt denne Melding var urigtig fra Ende til anden, fandt den dog Tiltro, fordi *Seslawin* ansaaes for at være en af de dygtigste og intelligenteste Partigjængere, og *Schwarzenberg* paaberaabte sig den ligeoverfor Keiser Alexander som Støtte for sin Opfattelse. Det var disse Grunde, der foraarsagede, at man benyttede Napoleons Brev til Keiser Franz som Paaskud til den 23de at sende Fyrst *W. Lichtenstein* til Napoleon for at foreslaa ham en Vaabenstilstand.

De franske Tropper vare den 23de om Morgenen rykkede

---

*) Correspondance 27, Side 224.
**) Bernhardi, Side 490.

frem mod Troyes ad Veiene fra Nogent og Sens, og ved Middagstid havde de indesluttet Byen paa venstre Bred. En heftig Kamp begyndte med *Wredes* 7 Batailloner; men, netop som Franskmændene beredte sig til at storme Forstaden, ankom der en Parlamentær, der meddelte, at Troyes vilde blive rømmet om Natten, men, hvis Franskmændene stormede forinden, vilde Byen blive skudt i Brand. Napoleon, der var kommen til Stede, og som ønskede at skaane Byen, gav Ordre til at standse Angrebet.

I Løbet af Natten rømmede Bairerne Byen, og den 24de om Morgenen rykkede Franskmændene efter.

Garderytteriet, som havde Têten, gik frem ad Veien til Vendeuvre for at naa *Wredes* Arrièregarde. Det lykkedes at træffe den ved Moutier-Amey. Efter en kort Kamp blev den kastet, hvorefter *Nansouty* tog Kvarter i Villeneuve. *Gérards* og *Oudinots* Korps samt *St. Germains* og *Kellermanns* Rytteri fulgte samme Vei for om muligt at naa Vendeuvre. *Neys* Korps, som var bagest i Kolonnen, naaede om Aftenen St. Parre aux Tertres.

Milhauds Korps gik frem ad Veien til Bar sur Seine, stødte derved paa *Guilays* Arrièregarde, som maatte vige, og *Milhaud* naaede frem til henimod Bar. *Macdonald*, som skulde rykke frem ad samme Vei, ankom til St. Parre les Vaudes.

Selv holdt Napoleon sit Indtog i Troyes den 24de Kl. 11 om Formiddagen i Spidsen for Divisionen *Friant* af den gamle Garde, og denne Gang blev han modtagen med den mest levende Begeistring.

Napoleon havde modtaget Fyrst *Lichtenstein* og var gaaet ind paa at forhandle om en Vaabenstilstand. Forhandlingerne skulde finde Sted i Lusigny, og Grev *Flahaut*, der skulde møde paa den franske Hærs Vegne, blev strax efter Ankomsten til Troyes sendt derhen forsynet med de fornødne Instruktioner. Som Sagerne stode, mente Napoleon ikke at burde gaa ind paa en Vaabenhvile, med mindre den kunde bane Vei for en endelig Fred bygget paa Frankfurterforslaget. *Flahaut* blev derfor beordret til at forlange en præliminær Artikkel, hvori det blev erkjendt, at Grundlaget for Fredsunderhandlingerne i Châtillon sur Seine var Frankfurterforslaget, og først, naar han

havde opnaaet denne Indrømmelse, maatte han indlade sig paa Forhandlinger om Vaabenhvile og om en Demarkationslinie, som dog skulde vælges saaledes, at Mainz og Antwerpen bevaredes for Frankrig. Heri laa der en Miskjendelse af hele Stillingen. Napoleon kunde ikke med Føie vente, at de Allierede skulde i Lusigny gaa ind paa en Betingelse, som de kun vilde forhandle paa Kongressen i Châtillon. Derfor burde hans Bestræbelser i Øieblikket have været rettede paa at faa en Vaabenhvile med en saa god Demarkationslinie som muligt, thi en saadan Imødekommen vilde utvivlsomt have været det bedste Middel til Opnaaelsen af bedre Fredsvilkaar end dem, man havde opstillet for ham den 17de Februar. Ganske vist var hans Stilling tilsyneladende gunstig. Han havde oprettet det tabte Slag ved La Rothière ved at seire over *Blücher* ved Champaubert, Montmirail, Château Thierry og Vauchamps, og han havde seiret over Hovedarmeen ved Mormant og Montereau. Men han havde kun seiret, fordi de Allierede havde delt sig. Nu var denne Feil redresseret, nu stode de i hinandens Nærhed, havde han da Ret til at vente, at de vilde gjentage den tidligere Feil? Vilde de i Forening levere ham et Hovedslag, havde han da rimelig Udsigt til et heldigt Udfald? Det havde været let nok for ham at tilbyde Keiser Franz at sende en Officer for at undersøge Styrkeforholdene, thi han vidste, at Keiseren ikke vilde benytte Tilbuddet; men, om det paa denne Maade var lykkedes ham at skuffe Fjenden, saa kunde han jo ikke skuffe sig selv. Han vidste paa den ene Side, at Fjenden endnu havde Midlerne til i betydelig Grad at forøge sin Styrke, og paa den anden Side, at han selv — af Mangel paa Geværer — var paa Veie til at naa den yderste Grændse for, hvad han kunde stille i Marken. Han stod ved et Vendepunkt, men forsømte Øieblikket og stillede Fordringer, som aabnede Øinene paa dem blandt de Allierede, der indtil da ivrigst havde virket for at faa en Fredslutning tilveiebragt, saa at endog *Metternich*, da han hørte Forlangendet, maatte erkjende, „at det vilde være umuligt at komme til Forstaaelse med Napoleon“.

Blücher havde den 22de Februar faaet Meddelelse fra *Schwarzenberg* om, at han havde besluttet at gaa tilbage. Meddelelsen gjorde et pinligt Indtryk, thi *Blücher* havde anspændt

alle Kræfter for at kunne gjenoptage Kampen og faa Opreisning for Nederlaget ved Marne, og nu skulde han tilbage. Som det gik *Blücher* gik det hans Hær, og det var derfor saare naturligt, at Officererne ved de overordnede Stabe diskuterede, om der da ikke var andet at gjøre. Oberst *Grollmann*, der var Stabschef hos *Kleist*, troede at have fundet en Udvei; han meddelte dette til sin General, og denne foranledigede, at *Blücher* afholdt en Konference, hvortil *Kleist* og *Grollmann* bleve tilkaldte. Ved denne foreslog *Grollmann*, at den slesiske Hær skulde benytte Napoleons Fremrykning paa venstre Seinebred mod Troyes til en offensiv Bevægelse paa høire Seinebred i Retning af Meaux, hvor den skulde forene sig med *Bülows* og *Wintzingerodes* Korps. Naar Foreningen var sket, skulde hele Styrken rykke mod Paris. Planen vandt almindelig Tilslutning, dog mente *Müffling*, at man burde vælge Epernay som foreløbigt Maal for hurtigere og sikkrere at forene sig med de nævnte Korps. Heri havde han utvivlsomt Ret, thi, da Foreningen var Betingelsen for, at Operationen overhovedet kunde lykkes, var det den, som først burde tilstræbes. Desuagtet vilde man ikke erkjende dette, men gik ind paa *Grollmanns* Plan, som den var forelagt. Det gjaldt kun om at faa Planen godkjendt. *Blücher*, der frygtede for, at den vilde finde Modstand hos *Schwarzenberg*, og at den som Følge deraf heller ikke vilde faa Monarkernes Billigelse, tænkte i første Øieblik paa at begynde Operationen uden først at gjøre nogen Meddelelse. Nærmere Overveielse førte dog til, at Oberst *Grollmann* blev sendt til Troyes for hos Monarkerne og *Schwarzenberg* at udvirke Tilladelse til Operationen.

Grollmann afreiste den 22de og vendte tilbage den 23de om Formiddagen med Keiser Alexanders og Kongen af Preussens Billigelse af Planen samt med et Brev fra *Schwarzenberg*, der indeholdt følgende: „Jeg har for Oberst *Grollmann* udviklet de Grunde, der foranledigede mig til ikke for det Første at ville modtage Slag. Under disse Omstændigheder foreslaar jeg Deres Excellence at dirigere Dem paa høire Seinebred mere henimod Marne og iværksætte Deres Forbindelse med Grev *Wintzingerode* og *Bülow*, saaledes at Fjendens Opmærksomhed bliver delt, og at De kan operere i hans Flanke og Ryg, medens han be-

skjæftiger sig med Hovedarmeen. Jeg vil foreløbig trække mig tilbage med Hovedarmeen til Bar sur Aube, men endnu idag lade Broen ved Lesmont afbryde. Oberst *Grollmann* vil mundtlig udvikle mine Anskuelser i Almindelighed." *)

Dette Brev tilfredsstillede ikke *Blücher*, og det synes, som om han af *Grollmanns* Meddelelser fik det Indtryk, at man i *Schwarzenbergs* Hovedkvarter vilde arbeide paa at finde Midler til snarest muligt at tage den givne Frihed tilbage. Desaarsag besluttede han hurtigst muligt at sætte sig i Marche for at komme saa langt bort, at han ikke kunde kaldes tilbage. For samtidig at modvirke *Schwarzenbergs* Forsøg paa at hindre Operationen søgte han at vinde Keiser Alexander ved følgende Brev, som han afsendte den 23de ved Middagstid: „Oberst *Grollmann* bringer mig Efterretningen om, at Hovedarmeen foretager en tilbagegaaende Bevægelse. Jeg holder mig forpligtet til allerunderdanigst at forestille Deres Keiserlige Majestæt de deraf flydende uundgaaelige Følger:

1. Hele den franske Nation træder under Vaaben, og den Del af Befolkningen, der har sluttet sig til den gode Sag, bliver ulykkelig.
2. Vor seirrige (!) Hær bliver modløs.
3. Vi komme ved tilbagegaaende Bevægelser ind i Egne, hvor vore Tropper ville lide Mangel, og Indbyggerne ville ved at miste det Sidste, de eie, blive bragte til Fortvivlelse.
4. Keiseren af Frankrig vil komme sig igjen af den Bestyrtelse (!), hvori vor Fremrykning har sat ham, og atter vinde Nationen for sig.

Jeg takker Deres Keiserlige Majestæt underdanigst, fordi De har tilladt mig at begynde Offensiven. Jeg venter mig alt Godt deraf, naar det maatte behage Dem naadigst at bestemme, at Generalerne v. *Wintzingerode* og v. *Bülow* rette sig efter mine Opfordringer. I Forbindelse med dem vil jeg trænge frem til Paris. Jeg frygter lige saa lidt Keiser Napoleon som hans Marskaller, hvis de ville trænge frem imod mig. Jeg beder Deres Keiserlige Majestæt modtage Forsikkringen om, at jeg vilde skatte mig lykkelig ved at opfylde Deres Keiserlige Maje-

*) Bernhardi, Side 497.

stæts Befalinger og Ønsker i Spidsen for den mig anbetroede Armee." *)

Man vil af denne Skrivelse se, at *Blücher* vel gaar ud fra, at han har faaet Tilladelse til at begynde Offensiven, men at han tillige erkjender, at denne kun kunde lykkes, hvis *Wintzingerode* og *Bülow* stilledes under hans Kommando. Dette var endnu ikke sket, og derfor burde han heller ikke afmarchere, før denne Sag var bragt i Orden.

I den Befaling, *Schwarzenberg* havde udstedt for Operationerne den 23de, hed det: „Feltmarskal *Blücher* efterlader en stærk Arrièregarde ved Méry og afmarcherer efter egen Disposition." **) Denne Ordre, der indbefattedes i den almindelige Ordre om Hovedarmeens Tilbagegang, var afsendt inden Oberst *Grollmanns* Ankomst til Troyes, ja, det var endog den, der havde givet Anledning til hans Sendelse. Det er allerede omtalt, at Obersten forlod Troyes den 23de om Morgenen eller maaske rettere tidlig paa Formiddagen. Da han afgik, havde man allerede taget Beslutning om at afsende en Parlamentær til Napoleon, og Fyrst *Lichtenstein* var afreist som Saadan. Dette vidste Oberst *Grollmann*. Hvad angaar den Skrivelse, han overbragte fra *Schwarzenberg*, da vidner denne noksom om, at *Schwarzenberg* mindst af Alt tænkte sig en Operation, der fjernede *Blücher* alt for langt fra Hovedarmeen. Han tænkte sig en Bevægelse „henimod" Marnen med det Formaal at tilveiebringe en Forening med *Bülow* og *Wintzingerode*, for at *Blücher* derpaa med den samlede Styrke kunde operere i Napoleons Flanke og Ryg. Da indtraf Begivenhederne den 23de. Napoleon fortsatte sin Fremrykning mod Troyes med Eftertryk, og Kl. 10 stode hans Tropper foran Byen. Monarkerne havde alt begivet sig til Vendeuvre, og *Schwarzenberg* var paa Veien til Lusigny. Her synes han tidlig paa Eftermiddagen at have faaet Underretning om, at Napoleon vilde gaa ind paa en Forhandling om Vaabenstilstand, og dette i Forbindelse med den Maade, hvorpaa han opfattede Situationen i det Hele, bevirkede, at han ansaa det for lidet ønskeligt, at den slesiske Hær i det Øieblik forlod Hovedarmeen. Han afsendte derfor den

*) Ollech II, Side 314.
**) Plotho, Side 226.

23de Februar om Eftermiddagen Major *Marschall* af sin Stab til *Blücher* for at anmode Feltmarskallen om at trække sig tilbage til Arcis sur Aube og samtidig forklare ham den Forandring i Situationen, som var indtraadt. Til disse Oplysninger føiede *Schwarzenberg* den 24de om Morgenen følgende Brev: „Paa Grund af en med Prindsen af Neufchâtel (*Berthier*) truffen Overenskomst skulle Kommissærer fra begge Hære i Formiddag træde sammen i Lusigny for at underhandle om Afslutningen af en Vaabenstilstand. Jeg iler med at meddele Deres Excellence denne Efterretning med den Bemærkning, at desuagtet Intet bliver forandret i den Disposition, som Deres Excellence er bleven bekjendt med gjennem Major *Marschall*. Jeg fortsætter Bevægelsen bag Aube, saaledes at jeg, hvis den foreslaaede Vaabenstilstand ikke kommer i Orden, og Fjenden skulde passere Aube, kan være istand til kraftigt at angribe ham. Som Følge deraf vil Deres Excellence være af den Godhed at indlede Deres Bevægelse over Dienville for at forene Dem med Hovedarmeen og medvirke til Maalets Opnaaelse." *)

Schwarzenberg nøiedes ikke hermed. Da han forudsaa, at hans Anmodning ikke vilde være tilstrækkelig til at holde *Blücher* tilbage, formaaede han Kongen af Preussen til, ved en Kabinetsordre af 24de Februar fra Vendeuvre, at befale *Blücher* at slaa ind i Direktion Arcis—Dienville.

Naar man fra forskjellig Side har bebreidet *Schwarzenberg* dette Omslag ligeoverfor *Blücher*, synes det at være med Urette, thi han kunde jo dog i intet Tilfælde billige Paabegyndelsen af en offensiv Bevægelse samtidig med, at han i Henhold til en af Monarkerne og Diplomaterne tagen Beslutning havde foreslaaet Napoleon at forhandle om en Vaabenstilstand, og Forslaget var bleven modtaget.

Underhandlingerne i Lusigny begyndte endnu samme Dag. Da *Flahaut* strængt holdt sig til de af Napoleon modtagne Instruktioner, viste det sig strax, at man ikke vilde komme til Forstaaelse, dog forbleve Underhandlerne i Lusigny for at give *Flahaut* Leilighed til at indhente nye Instruktioner. Disse førte ikke til noget Resultat.

Den 24de om Eftermiddagen fik *Schwarzenberg* i Ven-

*) Ollech II, Side 322.

deuvre Meddelelse om Forhandlingerne og skrev strax til *Blücher*: „Vaabenstilstanden er ikke kommen i Stand. Det er derfor saa meget mere paatrængende, at alle Stridskræfter forenes, som vi kunne komme i det Tilfælde at levere et afgjørende Slag mellem den 26de og 27de Februar. Jeg regner derfor med Tillid paa, at Deres Excellence i Henhold til min igaar gjorte Anmodning (ɔ: den ved Major *Marschall* gjorte Meddelelse) vil have dirigeret Deres Marche fra Arcis paa Dienville for derfra at tilveiebringe Foreningen med Hovedarmeen mellem Eclance og Maison. Jeg beder derfor om at faa bestemt Underretning om, naar jeg kan regne paa Deres Forening, for at jeg herefter kan ordne Hovedarmeens Bevægelser, saa at vi forenede kunne angribe Fjenden. Jeg har ladet slaa en Pontonbro ved Lesmont til Afbenyttelse for Deres Excellence. Men, efter at jeg ikke mere kan vente Deres Koncentrationsmarche over Lesmont, men paa høire Aubebred, beder jeg angivet, i hvilken Retning De antræder de daglige Marcher, for at kunne foranledige Foreningen ved Colombey, hvor jeg vil samle Hæren og efter Foreningen med Deres Excellence er bestemt paa at angribe Fjenden.“ *)

Begge disse Instruxer saavelsom Kongen af Preussens Kabinetsordre traf dog ikke *Blücher* der, hvor man ventede at finde ham. Uden at afvente Keiser Alexanders Svar og som Følge deraf uden Sikkerhed for, at *Wintzingerode* og *Bülow* stødte til ham, samt i bestemt Modstrid med de Meddelelser, han modtog gjennem Major *Marschall*, havde *Blücher* paabegyndt Operationen paa Meaux.

En saadan Fremgangsmaade er ikke korrekt. Naar man har villet forsvare den med, at det var denne Operation, som førte til, at de Allierede naaede Paris, saa maa det ikke overses, at dette skyldes et Sammenstød af Omstændigheder, som ikke kunde forudses og derfor heller ikke drages med ind i Beregningen. Desuden trænger det til Bevis, at de Allierede ikke havde naaet Maalet hurtigere og med færre Offre, hvis det den 26de eller 27de var kommet til det afgjørende Slag, som *Schwarzenberg* var „bestemt“ paa at ville levere, end gjennem de Operationer, *Blüchers* Afmarche gav Anledning til.

*) Ollech II, Side 323.

X. Blüchers Operationer fra den 23de Februar til den 12te Marts. Napoleon vender sig atter imod ham.

I Løbet af den 23de Februar havde *Blücher* ladet slaa 3 Pontonbroer i Nærheden af Anglure, og den 24de om Morgenen satte Hæren sig i Marche for over disse at passere Aube. For at skjule Afmarchen blev der i Méry efterladt en Arrièregarde, som skulde blive staaende til om Eftermiddagen Kl. 4.

Saasnart Avantgarden var kommen over Aube, rykkede den strax videre og stødte derved paa *Marmonts* Korps. Dette var nemlig samme Dag brudt op fra Sézanne for, efter Keiserens Ordre, at støde til den franske Hovedstyrke over Arcis. Korpset, der endnu ikke havde modtaget Erstatning for de under Tilbagetoget og Kampene lidte Tab, talte kun 2400 Mand Infanteri og 900 Ryttere. Optage Kampen for at standse den fremrykkende Fjende med en saa ringe Styrke kunde der ikke være Tale om. *Marmont* maatte vende om og trak sig tilbage til Høiderne ved Sézanne.

Natten mellem den 24de og 25de samledes hele den slesiske Hær mellem Anglure og Boudemont. Den 25de fortsattes Marchen med det Formaal at afskjære *Marmont* Retraiten, men denne gik itide tilbage og naaede over Esternay La Ferté Gaucher. Om Aftenen var den slesiske Hærs Stilling følgende: Avantgarden, St. Martin, *Kleist* Champ Guyon, *York* les Grands Essarts og de russiske Korps samt Hovedkvarteret Esternay.

Natten mellem den 25/26 modtog *Blücher* begge *Schwarzenbergs* Skrivelser af 24de. Han svarede den følgende Morgen: „Begge Deres Durchlauchtigheds Skrivelser af 24de Morgen og Aften har jeg modtaget inat og deraf med Beklagelse set, at der enten maa herske en Misforstaaelse, eller ogsaa maa en

Depeche være gaaet tabt. Jeg har handlet ganske i Overensstemmelse med den Aftale, som Oberst v. *Grollmann* overbragte mig mundtlig. Min Avantgarde har igaar drevet Fjenden til La Ferté Gaucher og staar foran denne By. Vilde jeg vende om, kunde jeg i intet Tilfælde slutte mig til Deres Durchlauchtighed til den bestemte Tid og vilde udsætte Hæren for den største Fare. Derimod haaber jeg sikkert at degagere Deres Durchlauchtighed ved mine Bevægelser paa Paris og i Ryggen paa Keiser Napoleon.“ *)

Den første Del af denne Skrivelse behøver ingen Kommentar, thi, efter hvad der i det Foregaaende er oplyst, kunde der ikke være Tale om nogen Misforstaaelse, og heller ikke var der gaaet nogen Depeche tabt; men, det er ret eiendommeligt, at *Blücher* ikke med et Ord omtaler Major *Marschalls* Sendelse. Derimod skal det indrømmes, at der, da *Blücher* hverken kunde naa Aube den 26de eller 27de, ikke kunde være Tale om at vende om. Hæren fik derfor Ordre til at fortsætte Fremrykningen den 26de, og, da *Blücher* gik ud fra, at *Marmont* vilde søge at naa Meaux over Coulommiers, blev Dispositionen baseret herpaa. *Blücher* blev skuffet, thi *Marmont* gik tilbage over Rebais paa La Ferté sous Jouarre for der at forene sig med *Mortier.*

Mortier var efter Napoleons Ordre den 21de brudt op fra Villers Cotterets for, hvis *Blücher* skulde marchere mod Paris, at forene sig med *Marmont* og dække Veien til Hovedstaden. Den 22de ankom han til Château Thierry, hvor han foreløbig skulde blive staaende; men den 26de erfarede han *Blüchers* Fremrykning og brød strax op til La Ferté sous Jouarre, hvor han traf *Marmont.*

Forenede raadede begge Marskaller over 8—10,000 Mand, og, da de ikke vilde optage Kampen ved La Ferté sous Jouarre med *Blüchers* Overmagt, besluttede de at gaa tilbage til Meaux, hvor Betingelserne for et Forsvar vare gunstigere, og hvor de desuden kunde vente Forstærkning. Efter Natten mellem den 26/27 at have afbrændt Marnebroen marcherede de fra La Ferté over Trilport, hvor de ligeledes ødelagde Broen, til Meaux.

*) Ollech II, Side 328.

Som Følge af *Blüchers* Disposition for den 26de ankom de russiske Korps paa denne Dag til Coulommiers, og *York* og *Kleist* til Rebais med Rytteriet fremskudt mod La Ferté sous Jouarre. Sidstnævnte Fremskydning var foraarsaget ved, at man under Bevægelsen havde faaet Kjendskab til *Marmonts* Retraite. — Da man tænkte sig Muligheden af, at Napoleon vilde sende en Styrke frem i Ryggen paa den slesiske Hær, blev en Rytterafdeling under General *Korff* efterladt i La Ferté Gaucher for at observere.

Den 27de skulde Fremrykningen fortsættes, saaledes at de russiske Korps gik over Marnen ved Trilport, og de preussiske Korps passerede Floden ved La Ferté sous Jouarre.

Da Preusserne ved Ankomsten til La Ferté fandt Broen ødelagt, blev der slaaet 2 Pontonbroer, som strax passeredes af *Yorks* Avantgarde under General *Katzeler*, efterfulgt af *Kleists* Korps. *Katzeler* gik derpaa videre for om muligt at komme over Ourcq ved Lizy. Broen ved sidstnævnte By var besat af en svag fransk Postering; den blev snart kastet af *Katzeler*, uden at den fik Tid til at ødelægge Broen, hvorpaa Defiléet blev besat. *Kleist* naaede Grandchamp; *York* blev staaende ved La Ferté for at bevogte Pontonbroerne.

De russiske Korps naaede samme Dag Trilport, men kunde ikke komme over Floden, da Franskmændene kort iforveien havde faaet Tid til at ødelægge Broen. Derimod lykkedes det et russisk Detachement, der var sendt frem fra Crécy, at naa Meaux.

Meaux ligger ved Marnen, som deler Byen i 3 Dele, der ere forbundne med Broer. Den største Del af Byen ligger paa høire Flodbred, en Del ligger paa Øen, der dannes af begge Flodarme, og den mindre Del, som tilligemed en Forstad benævnes le Cornillon, ligger paa venstre Flodbred. Veien fra Crécy fører lige ind i sidstnævnte Bydel, som var besat af Nationalgardister.

Det russiske Detachement rykkede frem mod le Cornillon, og da Nationalgardisterne kun forsvarede sig slet, lykkedes det Russerne at bemægtige sig saavel denne Bydel, som Broen, der fører over til Øen. Øieblikket var kritisk. Da ankom *Marmont* til Byen. Underrettet om det Skete sprængte han i Spidsen

for sin Stab og med den Styrke, han underveis kunde samle, frem mod Russerne og tvang dem til at gaa tilbage.

I Løbet af den 27de ankom saavel *Marmonts* som *Mortiers* Tropper til Byen. I denne forefandt *Marmont* Erstatningstropper, der vare paa Marchen til ham, og *Mortier* en ny Division, *Poret de Morvan*, der var ankommen fra Paris. Begge Marskallers forenede Styrke bragtes derved op til noget over 15,000 Mand.

Blücher, der havde taget sit Hovedkvarter i La Ferté sous Jouarre, modtog her den officielle Ordre med Hensyn til Operationerne, som han hidtil havde savnet, idet Kongen af Preussen i en Skrivelse af 25de Februar tilbagekaldte Kabinetsordren af 24de s. M. og beordrede *Blücher* til at gribe Offensiven med den slesiske Hær forstærket med *Bülows* og *Wintzingerodes* Korps, som stilledes under hans Kommando.*)

Samtidig med at *Blücher* fik denne Ordre, modtog han tillige Melding om, at Napoleon med en Del af sin Styrke fulgte efter ham.

Efter Kampen ved Méry vidste Napoleon, at *Blücher* stod med den slesiske Hær bag denne By. Han havde ligeledes faaet Underretning om, at *Wintzingerodes* Korps stod i Reims med Avantgarden fremskudt til Epernay, hvorfra der patrouilleredes mod Dormans, og han vidste endvidere, at et fjendtligt Korps (*Bülows*) var rykket ind over Nordgrændsen. Napoleon maatte derfor ikke alene rette sin Opmærksomhed paa Hovedarmeen,

*) Kongen af Preussens Ordre var foranlediget ved en Konference, der var bleven afholdt den 25de Februar i Bar sur Aube, ved hvilken Leilighed Keiser Alexander havde forlangt, at *Blücher* skulde have en selvstændig Stilling, og at han desaarsag agtede at give *Blücher* Kommandoen over de russiske Korps, der stode i det nordlige Frankrig, for at den slesiske Hær, som derved bragtes op til henved 100,000 Mand, kunde fremkalde en Afgjørelse af Felttoget. Hvad Hovedarmeen angik, vilde Keiseren ikke modsætte sig, at den gik tilbage til Langres, men gik den til Rhinen, agtede Keiseren at marchere med de russiske Korps til den slesiske Hær. Da Kongen af Preussen erklærede at ville gjøre fælles Sag med Keiseren, maatte *Schwarzenberg* give efter, og idet ogsaa han gav *Blücher* fornøden Meddelelse herom, tilføiede han: „Saaledes vil nu Enhver af os gaa sine egne Veie.“ **) Hvad der iøvrigt foregik ved denne Konference, vil senere blive omtalt.

**) Ollech II, Side 325.

som han havde foran sig, han maatte ogsaa agte paa, hvad der skete i hans venstre Flanke, og hvad der foretoges mod Paris.

Den 24de Februar meldte Divisionsgeneral *Pierre Boyer*, som endnu stod med sin ene Brigade ved Méry: „Igaar havde jeg hele den slesiske Hær foran mig, idag har jeg ingen."*) Da Generalen manglede Rytteri, var han ude af Stand til at skaffe Efterretning om, hvilken Retning Fjenden var slaaet ind paa.

Napoleon modtog Meldingen. Sandsynligheden talte for, at *Blücher* enten var gaaet imod Nord for at forene sig med *Wintzingerode* eller mod Øst for over Lesmont og Dienville at forene sig med Hovedarmeen. *Ney* fik derfor Ordre til den 25de at marchere til Aubeterre for at rekognoscere i nordlig Retning, og samtidig sendtes Dragondivisionen *Roussel* af *Kellermanns* Korps frem mod Piney.

Den 25de om Eftermiddagen fik Napoleon Melding om, at *Blücher* var gaaet over Aube ved Anglure, og at *Marmont* havde maattet trække sig tilbage, men Meldingen var endnu ikke tilstrækkeligt oplysende. Napoleon skrev derom Kl. 4 Eftermiddag til Kong *Joseph*: „Saasnart jeg ser, hvad *Blücher* vil gjøre, vil jeg forsøge at falde ham i Ryggen og isolere ham."**) Da Napoleon dog synes at have faaet Troen paa, at Marchen var sket i nordlig Retning, fik *Ney* Ordre til den 26de med sit Korps og *Roussels* Dragoner at gaa frem over Arcis og søge *Blücher* i denne Direktion. Endvidere fik *Victor*, der med sit nyoprettede Korps havde naaet Méry, Befaling til at rykke frem over Plancy og søge Forbindelse med *Ney*, og *Arrighis* Reservedivision, der var paa Veien fra Paris til Nogent, Ordre til. naar den naaede Nogent, at marchere til Villenauxe og forene sig med General *Bordesoulle*. Denne stod i Barbonne med 800 Ryttere paa Marchen til *Marmont* for af denne Styrke og *Doumercs* Ryttere at formere det 1ste Kavalerikorps.

De Efterretninger, *Ney* modtog i Løbet af den 26de, lode formode, at *Blücher* ikke havde dirigeret sin Marche mod Châlons, men maaske i Retning af Epernay. *Ney* marcherede

*) Marmont, Side 198.
**) Correspondance 27, Side 242.

derfor over Plancy paa Fère Champenoise. Underveis stødte han paa et Kosakdetachement paa 1000 Heste under *Tettenborn*, der, efter at have deltaget i Felttoget mod Danmark, var kommen til Frankrig. Det forsinkede de franske Troppers Fremrykning og gjorde det vanskeligt for dem at skaffe Efterretninger om *Blücher*. *Ney* naaede derfor først langt hen paa Aftenen Gourgançon.

Sent paa Dagen den 26de fik Napoleon Efterretninger, der tydede bestemt paa, at *Blücher* var marcheret over Sézanne, men først den 27de Kl. 7 Morgen indtraf nøiagtige Meddelelser. Disse gik ud paa, at *Marmont* den 25de Februar om Eftermiddagen Kl. 6 havde været i La Ferté Gaucher efterfulgt af Fjenden, samt at denne havde naaet Byen den 26de om Middagen, hvorimod *Marmont* samme Dag var marcheret over Rebais for at forene sig med *Mortier*. Der kunde ikke længere være Tvivl om Fjendens Hensigter: Han opererede paa Meaux for, efterat have forenet sig med *Bülows* og *Wintzingerodes* Korps, at rykke mod Paris.

Det var paa høie Tid at gribe ind.

Ney fik Ordre til uden at spilde et Øieblik at følge efter *Blücher* med alle de Tropper, der vare sendte over Aube. Endvidere bleve Garderytteriet under *Nansouty* og Divisionen *Friant* af den gamle Garde beordrede til strax at afmarchere fra Troyes over Arcis til Herbisse.

Det vil heraf ses, at naar Napoleon ved denne Leilighed tøvede, inden han tog sin Beslutning, laa det væsenligst i, at de Efterretninger, hvorpaa han skulde bygge, først meget sent antoge en bestemt Form, men det laa tillige i hele Situationen.

Man vil sikkert indrømme, at det maatte synes Napoleon lidet rimeligt, at Fjenden vilde paabegynde en offensiv Bevægelse mod Paris samtidig med, at han selv foreslog Forhandling om en Vaabenstilstand og fik Forslaget antaget. Derimod kunde det ikke forundre ham, at den slesiske Hær forlod Méry, hvor den stod indeklemt mellem to Floder i en Egn, der var blottet for Subsistentsmidler, og hvor den desuden stod isoleret som Følge af Hovedarmeens Tilbagegang. Spørgsmaalet blev kun, hvad der var Hensigten med *Blüchers* Marche. Der var, som omtalt, 2 Muligheder: En Tilbagegang for at forene sig

med Hovedarmeen eller en Koncentrationsmarche for derpaa at gaa mod Paris. At Forbindelsen i sidstnævnte Tilfælde vilde blive søgt i Retning af Châlons eller Epernay maatte synes naturligt, da *Wintzingerode* stod i Reims, og at Forbindelsen med *Bülow* ikke kunde ske over Soissons maatte betragtes som givet, da Napoleon gik ud fra, at de Ordrer, han havde givet om at sætte denne Fæstning i kraftig Forsvarsstand, vare blevne fulgte. Det er disse Betragtninger, der vare de ledende, indtil Napoleon den 27de om Morgenen fik fuld Klarhed over Forholdene. Paris var i Fare; den maatte afvendes.

Efter hvad der hidtil var sket, kunde Napoleon ikke tvivle om, at hvis han energisk fortsatte Forfølgningen af Hovedarmeen, vilde denne opgive Forsvaret af Langresplateauet og gaa tilbage til Rhinen, thi, havde *Schwarzenberg* ikke villet optage Kampen, medens han var i Forbindelse med *Blücher*, hvorfor skulde han da optage den nu, da han var ene. Men, og det var Hovedsagen, kunde det antages, at *Schwarzenbergs* fortsatte Retraite vilde afholde *Blücher* fra at marchere mod Paris. Heller ikke i denne Henseende havde Napoleon nogen Tvivl. Han kjendte *Blüchers* Energi og vidste, at det var hans farligste Modstander; paa samme Tid kjendte han ikke alene Paris forsvarsløse Tilstand, men vidste tillige, at han ikke ubetinget kunde bygge paa Stemningen hos dens Befolkning. Vendte Napoleon sig derfor mod *Blücher*, og lykkedes det ham ved *Marmonts* og *Mortiers* Hjælp at tilføie ham et alvorligt Nederlag, inden han kunde forene sig med *Bülow* og *Wintzingerode*, vilde Felttoget dermed have været afsluttet. Thi, selv om *Schwarzenberg* i Mellemtiden vendte om og tvang den Styrke, der efterlodes imod ham, til at gaa tilbage, saa vilde denne i Seinelinien finde tilstrækkelige Midler til at gjøre Modstand, indtil Napoleon var bleven færdig med *Blücher*, og *Schwarzenberg* vilde, saasnart han fik Efterretning om *Blüchers* Tilbagegang, ikke noget Øieblik betænke sig paa at søge at naa Rhinen, inden Napoleon paany kunde vende sig imod ham.

Det er disse Betragtninger, der maa antages at have øvet deres Indflydelse ved det Valg, Napoleon traf. At der kan være delte Meninger om, hvorvidt Valget var det rette, er ikke at undres over, naar Talen er om en Operation af saa afgjørende

Betydning Naar en Forfatter, Grev *York v. Wartenburg,* imidlertid gaar saa vidt, at han siger, at Napoleon ved Valget gav „Afkald paa at føre Krig“ *), saa synes denne meget skarpe Fordømmelsesdom mere at være bygget paa Resultaterne af Valget end paa Situationen, da det blev truffet, og dens Ubillighed vil bedst fremgaa af, at det, der bevirkede, at Operationen ikke lykkedes, var dels Standsningen ved La Ferté sous Jouarre, som Napoleon kun tildels kunde forudse, men dog især Soissons Overgivelse, som Napoleon maatte anse for umulig.

Idet Napoleon besluttede hurtigst muligt at vende sig mod *Blücher,* vilde han samtidig give det Udseende af, at han vedblev at følge efter Hovedarmeen. *Gérards, Oudinots* og *Macdonalds* Korps samt *St. Germains, Milhauds* og *Kellermanns* Kavalerikorps skulde derfor med en Styrke af 38,000 Mand under Kommando af *Macdonald* fortsætte Fremrykningen og paa alle Maader bibringe Fjenden den Tro, at Napoleon personlig var tilstede. Hvis fornødent skulde *Macdonald* sikkre sig en god Arrièregardestilling ved at besætte Bar sur Aube og sprænge Broen ved Dolancourt; iøvrigt gjorde Napoleon Regning paa, at Adskillelsen ikke vilde vare længe, thi han udtalte i Instruxen til *Macdonald,* at han haabede at være tilbage efter 3 Dages Forløb.

Den Styrke, hvormed Napoleon vilde opere mod *Blücher,* bestod af:

Neys Korps, deri indbefattet Brigaden fra Méry under *Pierre Boyer*	3,800	Mand,
Victors Korps	7,400	—
Friants Division af den gamle Garde.	3,800	—
Arrighis Division	5,000	—
Ialt	20,000	Mand Fodfolk.
Roussels Dragondivision	2,200	Ryttere,
Nansoutys Garderytteri	3,050	—
Ialt	5,250	Ryttere,

tilsammen 25,250 Mand, foruden de 15,000 Mand, som under *Marmont* og *Mortier* allerede opererede imod den slesiske Hær.

*) York v. Wartenburg II, Side 366.

Den 27de om Middagen forlod Napoleon Troyes og naaede om Aftenen Herbisse, hvor han tog sit Hovedkvarter.

Ordrerne vare givne, saaledes at Tropperne den 28de dirigeredes over Sézanne og naaede Esternay med Rytteriet fremskudt mod La Ferté Gaucher.

Den slesiske Hær agtede samme Dag at foretage følgende Bevægelser: De russiske Korps skulde fra Trilport marchere til Sammeron for der at passere Marnen, hvorefter *Sacken* skulde rykke til Tancron, og *Kapzewitsch* besætte Ussy. *York* skulde blive staaende for at dække Pontonbroerne og, hvis General *Korff* trak sig tilbage fra La Ferté Gaucher, optage denne. *Katzelers* Avantgarde skulde fra Lizy gaa frem mod Therouannebækken og om muligt søge at naa Meaux, støttet i denne Bevægelse af *Kleists* Korps, der skulde følge efter over Lizy.

Efter denne Disposition vilde de forskjellige Korps være ude af Stand til at understøtte hinanden, hvis det kom til Kamp. Dette havde man ikke overset i det slesiske Hovedkvarter, men man ventede ikke at støde paa Modstand. Man gik nemlig ud fra, at den Afstand, hvori Napoleon befandt sig, forhindrede ham i at gribe ind, og at *Marmont* og *Mortier* som hidtil vilde fortsætte Tilbagegangen eller i alle Tilfælde ikke reise nogen Modstand af Betydning. Heri forregnede man sig dog.

Marmont og *Mortier* havde, efter den 27de at være ankomne til Meaux og efter at have modtaget Forstærkning, besluttet at gribe Offensiven for at standse *Blücher*, indtil Napoleon kunde komme til Hjælp. Den 28de om Morgenen fik de Melding om, at Russerne havde trukket sig tilbage fra Meaux og Trilport, og at de ikke vare afmarcherede i sydlig Retning. Man drog deraf den Slutning, at Russerne gik tilbage for paa et andet Punkt at komme over Marnen og saa rykke frem over Lizy. Paa denne Formodning satte begge Marskaller sig i Marche den 28de mod sidstnævnte By.

Katzeler, der var under Fremrykning, havde naaet Gué à Tresmes og taget Stilling paa Høiderne, der beherske Therouannebækkens venstre Bred. Her stødte Marskallerne paa ham. *Mortier*, der havde Têten, sendte strax Divisionen *Christiani* af den gamle Garde frem i hans høire Flanke og tvang ham derved til at gaa tilbage. *Kleists* Korps, der var rykket

frem til Understøttels, fandt ikke, at Betingelserne for en Indgriben vare gunstige, og vendte derfor om. Da Franskmændene fulgte hurtig efter, kunde *Kleist* ikke komme tilbage over Lizy, fordi dette Punkt laa ud for hans venstre Fløi og kun kunde naas gjennem en Frontforandring. Han lod derfor Broen ved Lizy ødelægge og trak sig med sit Korps og *Katzelers* Avantgarde tilbage til Mareuil. *Mortier* fulgte efter til Lizy, hvor han blev staaende, hvorimod *Marmont* fortsatte Fremrykningen til May. Fægtningen havde kun kostet Franskmændene ringe Tab. Preussernes beløb til 8 Officerer og 474 Mand.

Da *Blücher* havde sit Hovedkvarter i La Ferté sous Jouarre, altsaa atter ved Queuen, fik han først sent paa Aftenen den 28de Melding om, hvad der var tilstødt *Kleist*. Desuden havde han samme Dag faaet Melding af General *Korff*, der havde maattet repliere sig paa La Ferté sous Jouarre, om, at Napoleon nærmede sig. Det gjaldt om hurtigst muligt at komme over Ourcq og bryde den Modstand, de franske Marskaller havde reist. For at naa dette Maal skulde den følgende Dag *Kapzewitsch* rykke mod Gèsvres, og *York* mod Crouy for at bemægtige sig disse Overgangssteder, medens *Sacken* gik frem og tog Stilling ved Lizy. *York* maatte for at udføre denne Bevægelse passere Marnen om Natten. *Kleist* fik Ordre til, hvis han ikke blev angreben, at støtte disse Foretagender ved at rykke frem mod Neufchelles.

Ved Daggry den 1ste Marts vare Tropperne i Bevægelse, men stærkt Tøveir og en uafbrudt Regn gjorde Veiene næsten ufremkommelige. Kun med store Anstrængelser naaede *York* Crouy, men komme over Floden kunde han ikke, da Broen var afbrudt. *Kapzewitsch* fandt ved Ankomsten til Gèsvres den modsatte Flodbred saa stærkt besat af Fjenden, at heller ikke han kunde komme over Floden. Situationen begyndte at blive betænkelig, og, da man især frygtede for, at der skulde tilstøde *Kleists* Korps et alvorligt Uheld, inden man kunde komme over Floden og ile det til Hjælp, fik *Sacken*, der havde naaet Lizy, hvor Broen var afbrudt og den modsatte Flodbred besat, Ordre til at marchere til Crouy for at afløse *York*. Denne skulde derpaa, trods Veirets og Veienes Slethed, foretage en ny Natte-

marche mellem den 1/2 Marts til Fulaines*) for derfra over Mareuil at sætte sig i Forbindelse med *Kleist*.

Napoleon havde fortsat Fremrykningen den 1ste Marts. Ogsaa han havde maattet kjæmpe med Veirliget og med Veienes Slethed og naaede derfor ikke saa langt frem, som han havde gjort Regning paa. Artilleriet kjørte fast ved Rebais, og kun Rytteriet og en Del af Fodfolket naaede frem til La Ferté sous Jouarre. Keiseren, der havde begivet sig til Têten, naaede Byen Kl. 2 Eftermiddag. Preusserne havde opbrudt Pontonbroerne; den faste Bro var ødelagt af Marskallerne, og da Napolen ikke havde noget Brotrain**), kunde han ikke komme over. Der blev strax taget fat paa Broens Istandsættelse, og under dette Arbeide samledes i Løbet af den 2den Marts hele Styrken ved Moras for at være rede til Overgangen.

Den ufrivillige Standsning benyttede Napoleon til gjennem Korrespondance at sætte Liv i Forsvaret og til at give *Caulaincourt* den Instrux med Hensyn til Fredsunderhandlingerne, som denne med Længsel imødesaa, og som skulde danne Grundlaget for det Modforslag, han agtede at fremsætte paa Kongressen. For først at berøre *Caulaincourt*, saa fik denne tilsendt et Udkast til en Note, hvis Form det blev ham tilladt at mildne, naar kun Grundtanken blev bevaret. Det udtaltes i

*) Fulaines ligger paa venstre Bred af Ourcq lige overfor Mareuil.

**) Denne Mangel maa udelukkende tilskrives Krigsministerens, General *Clarkes*, Forsømmelighed. Keiseren havde den 17de Februar beordret ham til at organisere et Brotrain, der kunde benyttes paa Marnen og Seinen. Endnu den 26de s. M. var Sagen ikke fremmet tilstrækkeligt, thi paa denne Dag skrev Napoleon til Ministeren: „Dersom jeg havde havt et Brotrain paa 10 Pontonner, vilde Krigen have været endt, og *Schwarzenbergs* Hær ikke have existeret; jeg vilde have kunnet berøve ham 8—10,000 Voiturer og tage hans Hær stykkevis. Men af Mangel paa Baade har jeg ikke kunnet passere Seinen der, hvor jeg vilde over. ...... Jeg har ingen Brug for 50 Baade, men kun for 20. Ved de Foranstaltninger, De træffer, vil Krigen være endt, forinden Baadene ankomme, skjøndt man burde have afsendt dem Dagen efter Modtagelsen af mit Brev.“ Trods dette var Brotrainet endnu ikke ankommet, thi den 2den Marts skrev Keiseren: „Jeg formoder, at Brotrainet er afgaaet fra Paris inat og kommer til Meaux imorgen. Hvad kunde jeg ikke have udrettet, hvis Brotrainet havde været her.“ (Correspondance 27, Side 248 og 272).

Udkastet, at det af de Allieredes Befuldmægtige fremsatte Forslag ikke var en Konvention, men en Kapitulation, at det indeholdt Betingelser, der strede mod Frankrigs Værdighed og Ære, og at den eneste Basis for en varig Fred maatte søges i Frankfurterforslaget, som de Allierede selv havde opstillet. Det, som de Allierede nu vilde, var at udøve et Supremati som Stormagter over hele Europa. Da Keiseren ikke kunde erkjende det Berettigede heri, maatte han forlange, at alle uafhængige Stater, Spanien, Sverig, Danmark, Baiern, Sachsen, Württemberg, Schweiz osv. bleve repræsenterede paa Kongressen enten umiddelbart, eller ved at vedkommende Stat gav en af Stormagterne Fuldmagt. Derigjennem haabede han, at det vilde blive muligt at komme til en Fred, som Frankrig kunde gaa ind paa.

Samtidig med, at denne Instrux blev afsendt, fik Kong *Joseph* Ordre til at sammenkalde Stordignitarerne, Ministrene og Præsidenten for Statsraadet under Keiserindens Forsæde for at meddele dem Fredsunderhandlingernes Gang og gjøre dem bekjendt med det af de Allierede opstillede Forslag. Der maatte ved denne Sammenkomst vel finde en Diskussion Sted, men der maatte ikke vedtages nogen Beslutning om, hvad der burde gjøres, fordi Hensigten kun var, at Keiseren kunde faa Leilighed til at blive bekjendt med hver Enkelts Opfattelse.

Krigsministeren fik Befaling til at fremskynde Organisationen af Erstatningsmandskab m. m. samt til efterhaanden at sende de udrustede Tropper til Krigsskuepladsen. Prinds *Borghese*, der stod i Piemont, beordredes til at afsende 7—8000 Mand til Chambéry som Forstærkning for *Augereau*. *Suchet* skulde træde i Underhandling med Spanien om Overgivelsen af de af Franskmændene besatte Fæstninger imod Garnisonernes fri Afmarche. *Soult* fik Ordre til at optage Kampen energisk. „Med Tropper som hans“, skrev Napoleon, „maa han kunne slaa Fjenden, naar han kun viser Dristighed og selv marcherer i Spidsen for Tropperne. Han maa erindre, at vi ere stillede under Forhold, hvor der kræves mere Fasthed og Kraft end til daglig Brug. Naar han manøvrerer energisk og giver Exemplet ved at være den Første, hvor Faren truer, maa han med de Tropper, han har, kunne slaa en dobbelt saa stor Styrke Fjendt-

lige."*) *Davoust* skulde søge for enhver Pris at komme tilbage til Frankrig med sit Armeekorps. *Maison* skulde gjøre en Diversion mod Antwerpen for at befri Brüssel. Kommandanterne i Metz og Mainz skulde beordres til at gjøre Udfald og angribe Fjendens Kommunikationer. Det var altsammen Foranstaltninger, der vare i høieste Grad ønskelige, men de vare for adskillige Punkters Vedkommende forbundne med uoverkommelige Vanskeligheder.

Marnebroen var endnu ikke bleven færdig den 2den Marts om Aftenen, og, da det saaledes stillede sig tvivlsomt for Napoleon, hvorvidt det vilde være muligt at naa *Blücher* i rette Tid, maatte han være forberedt paa at kunne standse Fjenden paa anden Maade. Foreløbig bestemte han eventuelt at ville marchere over Château Thierry til Châlons for at komme i Forbindelse med Metz og Verdun og, efter at have samlet en større Styrke fra Fæstningerne, at true Hovedarmeen i Ryggen og afbryde dens Forbindelse med den slesiske Hær. *Oudinots* Korps skulde i saa Fald trækkes til over Arcis, medens *Macdonald* med de øvrige Tropper skulde blive staaende ved Troyes for at dække Seinen. Nogen endelig Bestemmelse om, hvad der burde gjøres, vilde Napoleon dog først træffe, naar han var kommen over Marnen ved La Ferté sous Jouarre og fik nøiagtige Efterretninger om *Blücher*.

Blücher havde ikke havt Held med sig den 1ste Marts; han besluttede at gjentage Forsøget paa at komme over Ourcq den følgende Dag. *Kleist* skulde fra Neufchelles gaa frem paa Rekognoscering af May, *Kapzewitsch* skulde benytte Natten mellem den $1/2$ til at søge Broen ved Gèsvres istandsat og derpaa passere den ved Daggry, og *York* og *Sacken* skulde blive staaende, men være rede til hurtig Fremrykning.

Kapzewitsch saae sig dog ikke istand til at løse den ham stillede Opgave, og *Kleist* stødte under Fremrykningen paa *Marmont* og *Mortier*, som ogsaa havde sat sig i Bevægelse, og som tvang ham til at gaa tilbage.

Blüchers Stilling blev derved overordentlig kritisk, thi kom Napoleon over Marnen, stod Feltmarskallen mellem en dobbelt

*) Correspondance 27, Side 271.

Ild og ude af Stand til at forene sig enten med *Bülow* eller *Wintzingerode.* Nu viste altsaa det Urigtige sig i, at han ikke var begyndt sine Operationer med at søge Foreningen med de 2 Korps paa et Punkt, hvor denne var sikkret. Det gjaldt om at redressere den begaaede Feil; det kunde kun ske ved at gaa tilbage. Befalingen herom blev given. Den vidner tilstrækkeligt om den Bekymring, der herskede i Hovedkvarteret, thi den indlededes med følgende Motivering: „Da den franske Keiser den 28de Februar er defileret gjennem Sézanne med sin Garde, kommende fra Arcis, og det er uvist, om han vil gaa over Marnen ved Meaux, La Ferté sous Jouarre eller ved Château Thierry, saa er Foreningen med *Bülows* og *Wintzingerodes* Korps under disse Omstændigheder af høieste Vigtighed.“*)

Hæren skulde foretage følgende Bevægelser: *York* skulde fra Fulaines marchere over La Ferté Milon til Oulchy la ville, og *Sacken* fra Crouy til Ancienville; *Kapzewitsch* skulde bivouakere bag La Ferté Milon, og *Kleist* trække sig tilbage til Neuilly. Disse Bevægelser bleve udførte Natten imellem den 2/3 Marts, men Nattemarchen saavelsom de slette Veie bevirkede, at Tropperne lede meget baade legemlig og moralsk.**)

---

*) Plotho, Side 278.

**) Major *Schack* af *Yorks* Stab skriver derom i sin Dagbog: „Disse Nattemarcher paa Biveie og i slet Føre tilføie Soldaterne mere Skade end Fægtningerne. Udmattelsen som Følge af slet Forpleining, elendigt Føre og raa Aarstid gjør, at en stor Del Mennesker og Heste blive liggende, og den øvrige Del af Hæren bliver mismodig og modløs. Men den virker dog uheldigst, naar Officerer og Soldater begynde at mærke, at Marcherne kunde have været indrettet bekvemmere og hensigtsmæssigere, hvis deres Ordning i høiere Grad var Gjenstand for Overveielse, og hele Armeer og Korpser mindre bleve satte i Bevægelse paa blotte Meldinger og Efterretninger end ifølge tilbørligt beregnede og med Energi gjennemførte Operationer. Efter at det var mislykket at slaa de franske Marskaller og vel vidende om eller i det Mindste med Bestemthed forudsættende. at Napoleon fulgte den slesiske Hær i Hælene, blev der desaarsag ikke Andet tilbage end at forene sig med *Bülows* og *Wintzingerodes* Korps og derpaa byde Keiseren Spidsen med stor Overlegenhed. Men denne Bevægelse kunde have været udført med stor Ro og uden at overanstrænge Tropperne i en overvættes Grad.“ (Ollech II, Side 369).

Marmont og *Mortier* vare fulgte efter *Kleist*, men, da de ikke kunde bringe ham til at standse, maatte de nøies med at beskyde ham paa langt Hold.

Blücher, der den 2den Marts havde forlagt sit Hovedkvarter til Oulchy le Château, havde herfra sat sig i Rapport med *Bülow* og *Wintzingerode*. De disse Generaler givne Ordrer om at operere paa Meaux bleve hævede, derimod fik de Befaling til at træffe Foranstaltninger, saa at de hurtigt kunde forene sig med ham, samt til at indberette, om der var Broer over Aisne i Nærheden af Soissons, om man fra Chausséen Oulchy—Soissons kunde bøie af ved Busancy for at naa saadanne Broer, og om de kunde passeres med svært Skyts.

Wintzingerodes Svar, som er dateret den 3die Kl. 5 Morgen, lyder: „Jeg erfarer lige nu, at Deres Excellence trækker Dem tilbage over Oulchy, og, da Soissons er besat af Fjenden, og et igaar foretaget Forsøg paa at tage Fæstningen ikke er lykkedes, kan jeg ikke tro Andet, end at Deres Excellence vil tage Veien over Fismes til Reims. Jeg staaer foran Reims i et Defilé, i hvilket jeg paa ingen Maade kan modtage Angreb. Dette Defilé strækker sig til Fismes; derfra og til Reims bliver Terrainet mere aabent. Jeg troer under disse Omstændigheder at handle rigtigt ved at lade Størstedelen af mit Fodfolk passere Aisne ved Vailly, hvor General *Bülow* har slaaet en Bro. Selv vil jeg med en Infanteridivision og mit Rytteri den 3die blive foran Soissons, og, naar der ikke indtræder nye Omstændigheder, marchere til Fismes for at tage en Fægtningsstilling i et gunstigere Terrain.“ *)

Fra *Wintzingerode* kunde *Blücher* saaledes ikke vente nogen Hjælp, og *Bülow* var endnu vanskeligere stillet, thi han stod lige nordfor Soissons, som spærrede ham Veien. Der var derfor ikke Andet for *Blücher* at gjøre end at se hurtigst muligt at komme tilbage over Aisne. Da han maatte gjøre Regning paa at komme til at kjæmpe, sendte han Trainet tilbage over Fismes og tiltraadte derpaa Retraiten den 3die Marts om Eftermiddagen. Dækket af hele Rytteriet marcherede Hæren i 2 Kolonner, hvoraf den ene, *Kleist* og *Kapzewitsch*, satte sig

* Ollech II, Side 371.

i Bevægelse Kl. 3 over Blanzy og Parcy, medens den anden, *Sacken* og *York*, afmarcherede Kl. 4 ad Chausséen Oulchy—Soissons. Begge Kolonner havde Ordre til at sende Officerer forud til Busancy for at faa Underretning om Beliggenheden af de Broer over Aisne, hvorpaa Marchen kunde rettes.

Den slesiske Hærs Stilling var saaledes høist mislig. Da indtraf der en Begivenhed, som hjalp den ud over alle Vanskeligheder.

Efter at *Blücher* havde faaet Raadighed over *Bülows* og *Wintzingerodes* Korps, havde han sendt dem Ordre til at marchere til Meaux for der at forene sig med ham. Ordren traf *Bülow* i Laon og *Wintzingerode* i Reims. Da Soissons spærrede Veien for *Bülow*, bleve Generalerne enige om at gjøre et Forsøg mod denne Fæstning, inden de marcherede til Meaux.

Som det vil erindres, havde *Wintzingerode* i Februar stormet og kort efter rømmet Soissons. Den 19de samme Maaned havde Napoleon befalet Krigsministeren at sørge for, at den blev sat i god Forsvarsstand. Dens Fæstningsværker skulde udbedres, den skulde have en tilstrækkelig Besætning af Infanteri og Artilleri, monteres med 20 Stykker svært Skyts og fremfor Alt have en dygtig Kommandant. Ordren var forsaavidt udført, at Monteringen var tilendebragt, at Besætningen, 1500 Mand af det berømte Weichselregiment samt et Artillerikompagni, var ankommen, og at Fæstningen havde faaet en Kommandant. Men Valget af denne, der var faldet paa General *Moreau*, var høist uheldigt, thi han synes ganske at have manglet Blikket for Soissons Betydning under de givne Forhold saavelsom den for en Kommandant nødvendige Erkjendelse af, at en Fæstning aldrig bør overgives, førend Forsvaret er ført til den yderste Grændse.

Den 2den Marts naaede *Bülow* og *Wintzingerode* Soissons kommende henholdsvis fra Anizy le Château og Fismes. Fæstningen blev indesluttet samme Dag, saaledes at *Bülow* stillede sig paa Veien fra Laon, og *Wintzingerode* paa Veien fra Reims. Hvert af Korpserne sendte en Parlamentær for at opfordre Kommandanten til at overgive Fæstningen. De bleve begge afviste, dog lykkedes det General *Wintzingerodes* Parlamentær, Oberst *Løwenstern*, at naa helt frem til Forstaden. Her traf

han Kommandøren for Weichsellegionen, Oberst *Kosicki*, som bestemt erklærede, at Kommandanten hverken vilde kapitulere eller overhovedet underhandle. Da *Løwenstern* hertil bemærkede, at Forsvaret kun vilde blive kortvarigt, eftersom Angrebsstyrken talte 60,000 Mand, anmodede *Kosicki* ham om øieblikkelig at vende tilbage, da der ellers vilde blive skudt paa ham. — Efterat Parlamentærerne vare retournerede, begyndte begge Korps Beskydningen, men den gjorde ingen Virkning af Betydning og blev kraftig besvaret fra Voldene. Hen paa Natten afholdt *Wintzingerode* Krigsraad. I dette meddelte han, at han havde faaet Efterretning fra *Blücher* om, „at han blev livlig trængt tilbage af Franskmændene, og at man maatte bemægtige sig Soissons for enhver Pris, da han ikke kunde haabe paa anden Redning end ved Hjælp af Broen ved Soissons, som kunde give ham Midlerne til at gaa over Aisne og forene sig med *Bülow*.“ Krigsraadet besluttede derfor, at man skulde skride til Storm om Morgenen, dog vilde man forinden gjøre et nyt Forsøg ved at afsende Oberst *Løwenstern* som Parlamentær med Fuldmagt til at afslutte en Kapitulation. Skjøndt Obersten kun havde ringe Haab, begav han sig paa Veien i Mulm og Mørke. Fjendens Vedetter gave Ild paa ham, dog naaede han Forstaden og blev bragt til Feltvagtkommandøren. Denne, en ung polsk Officer, modtog ham høfligt, men negtede at modtage et Brev, han medbragte til Kommandanten, idet han samtidig erklærede, at Parlamentærer maatte ikke modtages. Under Paaskud af Sult og Kulde fik *Løwenstern* dog Lov til at opholde sig ved Vagtilden og sende Bud til Byen efter Levnetsmidler og Drikkevarer. Disse bleve bragte; man holdt Maaltid, og *Løwenstern* søgte at trække Tiden ud saa længe som muligt i Haab om, at der skulde indtræde en Vending. Tilsidst indsaa han dog Nødvendigheden af at ride tilbage og var netop ifærd med at træffe Anstalter dertil, da han hørte Hovslaget af en Hest. Det var den ronderende Officer. Da han kom til, førte *Løwenstern*, der indtil da kun havde talt om ligegyldige Ting, Samtalen ind paa Soissons fortvivlede Stilling. Hans Bemærkninger gjorde Indtryk, og, da han vilde ride bort, tilbød den ronderende Officer at ville besørge Brevet til Kommandanten og bad *Løwenstern* afvente Svaret. Efter kort Tids Forløb vendte Officeren tilbage

og anmodede *Løwenstern* om at følge med til Kommandanten. Med tilbundne Øine blev han saa bragt ind i Fæstningen og ført til General *Moreau*. Denne havde netop samlet sine Stabsofficerer til et Krigsraad, og i disses Nærværelse erklærede han *Løwenstern*, at han havde læst General *Wintzingerodes* Brev, men at han ikke vilde kapitulere, da han havde en tapper Besætning og var vel forsynet med Skyts og Ammunition. *Løwenstern* svarede med at smigre Egenkjærligheden, idet han forsikkrede, at han ikke tvivlede om, at Besætningen vilde forsvare sig tappert; samtidig henviste han dog til Følgerne af en Storm, der ikke alene vilde gaa ud over Besætningen, men ogsaa over Byen, som i saa Fald vilde blive plyndret. Raadets Medlemmer syntes at vakle; kun Oberst *Kosicki* udtalte sig bestemt for at fortsætte Forsvaret. Men, da Obersten blev kaldt bort i Tjenstanliggender. benyttede *Løwenstern* Øieblikket til med stærke Farver at skildre Virkningen af en Storm og det Utvivlsomme i, at den vilde lykkes i Betragtning af den store Overmagt, de Allierede raadede over. Det varede ikke længe, saa erklærede *Moreau*, at han var villig til at kapitulere paa Basis af Besætningens fri Afmarche med Vaaben og Bagage samt 6 Kanoner. Det sidste Punkt forvoldte nogen Vanskelighed, da *Løwenstern* kun var bemyndiget til at tilstaa Afmarche med 2 Kanoner, men tilsidst gik han ind paa Forlangendet. Kapitulationen blev undertegnet, og han skyndte sig tilbage for at melde det glædelige Resultat. Kapitulationen blev strax bragt til Udførelse. Russerne besatte Reimsporten, og den 3die ved Middagstid afmarcherede *Moreau* med Besætningen. I samme Øieblik hørte man Kanontorden fra *Blüchers* Hær. General *Moreau* blegnede, greb Oberst *Løwenstern*, som ledsagede ham ud af Fæstningen, i Armen og raabte: „Jeg er fortabt. De har skuffet mig og er kommen bag paa mig. *Blüchers* Hær er i fuldt Tilbagetog, jeg hører Ilden nærme sig. Napoleon havde druknet *Blüchers* Hær i Aisne, hvis jeg ikke havde kapituleret. Han vil lade mig skyde; jeg føler, at jeg er et fortabt Menneske; der gives ingen Redning for mig. Napoleon vil aldrig tilgive mig, at jeg har overgivet Byen i et saadant Øieblik.“ *)

*) Fremstillingen er tagen af Generalmajor Baron *Woldemar Løwensterns* haandskriftlige Memoirer, der findes aftrykte hos Bernhardi, Side 835—839.

Moreaus Udtalelser dømme ham. Han burde vide, hvilken Betydning Overgangsstedet ved Soissons havde; han vidste, at *Blücher* var i Nærheden efterfulgt af franske Tropper; han havde Ordre til at forsvare sig til det Yderste, og dog lod han sig friste af Tilbuddet om fri Afmarche til at svigte sin Pligt.

Man vil kunne forstaa den Glæde, hvormed *Blücher* modtog Efterretningen om Soissons Overgivelse, da han naaede Busancy. Hæren var frelst og kunde dirigeres tilbage ad den korteste Linie gjennem Fæstningen. „Pjaltede, barbenede eller med sønderrevne Sko, smudsigt Lædertøi, upudsede Vaaben, magre Heste og Mandskabet med det umiskjendelige Udtryk af Savn og Udmattelse“ — siger et Øienvidne — „saaledes droge Afdelingerne ind i Soissons“ og derfor er det ikke at undres over, at General *Bülow*, der overværede Defileringen, udbrød: „De Folk ville have godt af nogen Hvile.“ *)

Trods al den Iver, der blev anvendt paa Istandsættelsen af Broen ved La Ferté sous Jouarre, lykkedes det først at faa den færdig den 3die om Morgenen. Rytteriet blev strax sendt over, men havde endnu ikke endt Overgangen Kl. 10 Formiddag. For at bøde herpaa sendtes det frem ad den korteste Vei over Markerne til Roncourt for at faa Forbindelse med *Marmont* og *Mortier*, der ifølge Napoleons Ordre fortsatte Fremrykningen mod *Blüchers* høire Fløi. For Fodfolkets Vedkommende havde Napoleon den 3die om Morgenen sendt *Victors* Korps frem ad Veien over Rozoy for at passere Marnen ved Château Thierry. Selv rykkede han med Hovedstyrken efter Overgangen ved La Ferté ad Veien til Fismes for at omfatte *Blüchers* venstre Fløi, afskjære hans Kommunikation med Reims og klemme ham op mod Soissons. Den 3die om Aftenen havde den franske Hær følgende Stilling: Paa venstre Fløi stode *Marmont* og *Mortier* ved La Ferté Milon med Avantgarden fremskudt mod Hartennes; paa høire Fløi bivouakerede Hovedstyrken i Egnen ved Bezu St. Germain, hvor Napoleon havde sit Hovedkvarter, og *Victor* havde naaet Château Thierry. Forbindelsen mellem begge Fløiene dannedes af Rytteriet i Roncourt.

Hvis det var lykkedes Napoleon at komme over Marnen,

*) Ollech II, Side 374.

den 2den, vilde *Blücher* ikke have kunnet undgaa et Nederlag, og, at han undgik det senere, skyldes udelukkende Soissons Kapitulation. Som Bevis er det tilstrækkeligt at henvise til Befalingen af 2den Marts, hvori „Foreningen med *Bülows* og *Wintzingerodes* Korps“ siges at være af „høieste Vigtighed“ saavelsom *Wintzingerodes* Skrivelse til *Blücher* og hans Udtalelse i Krigsraadet Natten mellem den 2/3 Marts. Naar man desuagtet bagefter har søgt at benegte dette, saa har man blandt Andet fuldstændig set bort baade fra Forholdene, Tiden og fra Troppernes Tilstand. *Wintzingerode* giver Anvisning paa Broen ved Vailly. Hæren naaede Busancy, da det begyndte at mørkne. Her skulde man bøie af, thi for at naa Vailly maatte man først passere Veslefloden, hvilket kunde ske ved Braine. Men fra Busancy til Braine er der over 2 Mil, fra Braine til Vailly 1 Mil, Veiene vare meget slette*), og da Bevægelsen skulde ske ved Nattetid, vilde man i Løbet af Natten den 3/4 neppe være kommen langt, navnlig naar henses til Troppernes Tilstand. *Kleists* Korps havde været i uafbrudt Bevægelse fra den 28de, og da det samtidig var isoleret, maatte det bestandig være under Vaaben for at kunne møde Fjendens Angreb; *Yorks* Korps havde maattet foretage Nattemarcher den 28de Februar samt den 1ste og 2den Marts; de russiske Korps vare ligeledes meget medtagne af den uafbrudte Skyden frem og tilbage, og hertil kom, at alle Afdelingers Moral havde lidt ved Følelsen af, at man gik tilbage og ved Erindringen om Kampene mellem den 10de og 14de Februar, der endnu vare i frisk Minde. Med saadanne Tropper og under saadanne Forhold er det umuligt at foretage hurtige Bevægelser, og det var det, som krævedes. Omvendt havde det ufrivillige Ophold ved La Ferté givet Napoleons Tropper Tid til at hvile lidt ud, og Aanden blandt dem var god i Følelsen af, at Fjenden veg for dem. Napoleon kunde derfor være kommen op i rette Tid, inden *Blücher* var kommen over Aisne og havde faaet Leilighed til at forene sig med *Bülow* og *Wintzingerode*.

Den franske Hær fortsatte Fremrykningen den 4de Marts. Marskallerne naaede Hartennes, og Keiseren med Hovedstyrken

*) Efter den franske Generalstabs Kaart maa det næsten anses som umuligt, at en Hær er istand til at følge den meget bugtede Veiforbindelse for fra Busancy at naa Braine, thi nogen direkte Vei er der ikke.

Fismes. *Grouchy*, der var sendt forud for Rytteriet med *Roussels* Dragoner mod Braine, bemægtigede sig Overgangsstedet, som Kosakkerne maatte forlade. Endvidere sendtes General *Corbineau* med en Gardekavaleridivision til Reims for at besætte denne By, der efter Rygtet kun havde en svag Garnison. *Corbineau* naaede Reims den 5te om Morgenen Kl. 4 og overraskede samt fangede Besætningen, der bestod af 4 russiske Bataillоner af *St. Priests* Korps.

Endnu havde Napoleon de bedste Forhaabninger om, at hans Operationer vilde blive kronede med Held, thi strax efter Ankomsten til Fismes skrev han til Krigsministeren: „*Blücher* synes at være bragt i yderlig Forlegenhed og forandrer hvert Øieblik Direktion. Jeg nærer det Haab, at dette kan føre til et Resultat. Det er da min Hensigt at føre Krigen hen imellem de af mine Tropper besatte Fæstninger og at manøvrere i Ryggen paa *Schwarzenberg*, som vil være nødt til at vende om, naar han ser sine Hospitaler, Magasiner og sin Operationslinie truet af mig og *Augereau*." *)

Da blev med et Slag Napoleons Forhaabninger kuldkastede: Han modtog Efterretningen om Soissons Kapitulation.

Forbittret herover gav han Kong *Joseph* Ordre til at bekjendtgjøre i Moniteuren, at den slesiske Hær vilde have været fortabt, hvis ikke Kommandanten i Soissons havde begaaet det Forræderi at overgive Fæstningen. Samtidig fik Kongen Ordre til at lade General *Moreau* stille for en Krigsret, og, hvis den dømte ham til Døden, lade Exekutionen foregaa midt paa Grèvepladsen med „beaucoup d'éclat." **)

Det er sikkert ogsaa under Indtrykket af denne Begivenhed og i Forudfølelsen af, at det nu gjalt en Fortvivlelsens

*) Correspondance 27, Side 281.

**) Correspondance 27, Side 288. Krigsretten dømte *Moreau* til Døden, men forinden Exekutionen maatte Napoleon frasige sig Thronen. Om der fra *Moreaus* Side var Forræderi med i Spillet er vistnok meget tvivlsomt, men det taler ikke til hans Fordel, at han var en af de første, der gjennem Fyrst *Tallegrand* tilbød den nye Konge sin Tjeneste: „Jeg har den Ære" — skrev han — „at bede Deres fyrstelige Høihed om at ville forelægge Regjeringen mit Tilbud om at tjene Hans Majestæt Louis Stanislas Zaviers Sag og at sætte mig paa Listen over de ham mest hengivne Generaler." (Vaulabelle: Chute de l'empire).

Kamp, at Napoleon udstedte et Dekret for at støtte Folkereisningen.

Befolkningen havde paa mange Steder af sig selv taget Initiativet til en saadan Reisning, vel nærmest for at hævne de Misgjerninger og Excesser, som udøvedes af de fjendtlige Soldater og da især af Kosakkerne*). Men paa ikke faa Steder søgte Øvrigheden, af Frygt for Følgerne, at modvirke Reisningen. Derfor befalede Napoleon nu, at enhver Øvrighedsperson eller Indvaaner, som istedenfor at opflamme Folkets patriotiske „élan" søgte at forhindre eller kjølne Tilbøieligheden til dette „lovlige Forsvar", skulde betragtes som en Forræder og straffes derefter.

Efterretningen om Soissons Kapitulation indtraf i Napoleons Hovedkvarter den 5te Marts om Formiddagen samtidig med Meldingen om Reims Besættelse. *Marmont* og *Mortier*, som Napoleon forinden havde dirigeret paa Soissons, fik strax Ordre til at gjøre et Forsøg paa at gjenerobre Fæstningen, og Hovedstyrken fik Ordre til at bryde op for at gjennemføre den nye Plan, Napoleon strax havde fattet.

Forlade *Blücher* for igjen at vende sig mod *Schwarzenberg* kunde Napoleon ikke, saa længe det ikke var lykkedes ham at tilføie *Blücher* et Nederlag. Om dette endnu var muligt, var tvivlsomt, men det maatte forsøges.

Blüchers Kommunikation med Hovedarmeen og Basis var afbrudt ved Besættelsen af Reims. Han maatte basere sig paa Belgien, og hans Kommunikationslinie gaa over Laon. I Betragtning heraf besluttede Napoleon at rykke frem over Berry

*) Da *Blücher* den 10de Februar forhandlede med General *Kleist* i et Hus, sad hans Jæger udenfor Huset paa en Bænk med Feltmarskallens Hest ved Tøilerne. Jægeren faldt i Søvn; da han vaagnede, havde han kun de overskaarne Tøiler i Haanden; Hesten var stjaalen. Efter længere Tids Forløb fandt man den ved en Kosakafdeling. — Den 25de Februar maatte Grev *Nostitz* med Fare for sit Liv redde Kommandanten i den slesiske Hærs Hovedkvarter, som russiske Soldater vilde dræbe, fordi han søgte at forhindre dem i at plyndre. Samme Dag maatte *Blücher* og *Nostitz* med Vaaben i Haand forsvare det Kvarter, hvori de boede, mod russiske Soldaters Plyndringsforsøg. — Disse Exempler paa Russernes Optræden ligeoverfor deres Vaabenfæller og endog ligeoverfor deres kommanderende General give et indirekte Bidrag til Bedømmelsen af deres Optræden ligeoverfor Beboerne.

au Bac mod sidstnævnte By for derved at berede *Blücher* alvorlige Forpleiningsvanskeligheder og tillige maaske faa Leilighed til at slaa enkelte af hans Korps. Napoleon gjorde desuden Regning paa, at Egnens eiendommelige Karakter vilde gjøre det vanskeligt for *Blücher* overalt at bringe hele Styrken til Udvikling og derigjennem drage Fordel af sin Overmagt. Hvor stor denne var, vidste Napoleon ikke, og han har sikkert i høi Grad undervurderet den, men, hvis han kunde naa Laon før *Blücher*, saa var Operationen foreløbig lykkedes, og det maatte da bero paa Forholdene, om han tillige var istand til at tvinge *Blücher* ind i Hjørnet af Oise og Aisne.

Kl. 11 Formiddag, den 5te, sendtes *Excelmans* Kavaleridivision mod Berry au Bac. Dette vigtige Overgangssted var kun besat med en russisk Kavaleribrigade, der saa lidt forstod Situationen, at den uden Kamp trak sig tilbage og overlod *Excelmans* Defiléet. Alle øvrige Tropper fulgte efter i samme Direktion, og selv ankom Keiseren til Berry Kl. 4 om Eftermiddagen.

Marmont og *Mortier* gjorde samme Dag et Forsøg paa at gjenerobre Soissons*), men, da Fæstningen var besat af 5000 Russere, der forsvarede sig energisk, maatte de opgive Forsøget, hvorefter ogsaa de satte sig i Marche paa Berry, hvor *Mortier* ankom den 6te.

Blücher havde i Mellemtiden forenet sig med *Bülows* og *Wintzingerodes* Korps, og han havde tillige truffet General *Langeron*, som var ankommen med Resten af Blokeringskorpset fra Mainz. Den slesiske Hær kom derved til at tælle:

3 preussiske Korps:

Bülow	16,900	Mand,
York	13,500	—
Kleist	10,600	—
Tilsammen	41,000	Mand

og 3 russiske Korps:

Sacken	13,700	Mand,
Wintzingerode	30,000	—
Langeron	25,900	—
Tilsammen	69,600	Mand,

*) Hvor alvorligt dette Forsøg var, vil man kunne se af, at Russernes Tab var 27 Officerer og 1031 Mand Døde og Saarede. Marskallernes Tab kjendes ikke.

ialt 110,600 Mand, hvoraf 29,000 Ryttere. Denne Hær havde den 4de Marts taget følgende Stilling:

I første Linie stod *Bülow* mellem Fontenoy og Soissons. *Langeron* i og ved Soissons, og *Sacken* mellem Soissons og Vailly; i anden Linie stod *York* bag *Langeron* i Vuillery, og *Winzingerode* bag *Sacken* paa Hoiderne ved Vailly. *Kleist* var sendt tilbage til Anizy le Château og Chavignon, og i sidstnævnte By havde *Blücher* taget sit Hovedkvarter.

I denne Stilling fik *Blücher* den 5te Efterretning om Napoleons Marche til Berry au Bac. Om Aftenen gav han følgende Disposition for den 6te: „Fjenden gjør Mine til at ville omgaa vor venstre Fløi og passere Aisne mellem Berry au Bac og Vailly. Skulde han virkelig udføre denne Overgang, vil jeg angribe ham mellem Lette og Aisne. Dertil ere følgende Foranstaltninger fornødne: Al Bagage sendes tilbage til Laon og kjøres op ved den nærmeste By hinsides paa Veien til Crépy i en Vognborg, hvor nærmere Ordre afventes. — *Wintzingerodes* Korps observerer den fjendtlige Overgang i den Stilling, Korpset har mellem Braye og Cerny. — *Sackens* Korps besætter Vailly og stiller sig mellem Ostel og Braye. — *Langerons* Korps besætter Soissons med 5000 Mand og tager med Hovedstyrken Stilling ved Aizy. — *Kleists* Korps stiller sig mellem Filain og La Royère, *Yorks* mellem Trucy og Pargny, og *Bülows* paa det Sted, hvor Chausséen fra Soissons til Laon deler sig i Postveien og Hovedveien.

Alt bryder op Kl. 7. Pontonnerne kjøre op ved L'Ange Gardien og afvente nærmere Ordre. Jeg venter Meldingerne i Chavignon.“ *)

Hæren stod saaledes rede til Fremrykning mellem Aisne og Lette.

Begge disse Vandløb flyde paa dette Sted parallelt i en Længde af 2 Mil med en indbyrdes Afstand af 1 Mil. I Mellemrummet findes en Høideryg, der gjennemgaaende er smal, men dog af forskjellig Brede, og som naaer op til 400'. Vil man til Craonne vestfra, saa er der kun een Vei, som kan benyttes af Tropper; den gaar paa Høideryggen og falder ved Craonne ned i Sletten. Først naar man naaer Sletten, udvider Terrainet

*) Plotho, Side 286.

sig saaledes, at man kan udvikle flere Armeekorps ved Siden af hinanden, og Deboucheringen kan først ske ved Craonne.

Den slesiske Hær havde den 6te Marts sat sig i Marche til befalet Tid. Op ad Formiddagen var *Wintzingerode* kommen paa sin Plads mellem Braye og Cerny, $1^1/_2$ Mil Vest for Craonne, fra hvilken By der er 2 Mil til Berry au Bac. Generalen havde om Natten faaet Meldinger, der tydede paa, at Napoleon vilde rykke frem fra sidstnævnte Punkt, og en Melding af lignende Indhold var om Morgenen indtruffen i Hovedkvarteret hos *Blücher*. Denne tog deraf Anledning til at forlægge sit Hovedkvarter til Froidemont og til at sende General *Müffling* til *Wintzingerode* for at faa nøiagtige Efterretninger om Franskmændenes Marche. Men *Wintzingerode*, der ogsaa ønskede at komme til Klarhed, havde allerede forinden *Müfflings* Ankomst fremskudt en mindre Styrke til Craonne for at observere.

Ved Middagstid var man tilstrækkelig orienteret i Hovedkvarteret, idet man med Sikkerhed vidste, at Napoleon havde koncentreret hele sin Hovedstyrke N. for Berry au Bac og var under Fremrykning derfra mod Laon. *Blücher* besluttede strax at ville rykke frem over Craonne, udvikle Hæren mellem Corbeny og Berry au Bac og derpaa gaa frem til Angreb. Befalingen, der udsendtes Kl. 2 Eftermiddag, lød: „Armeen sætter sig i Marche paa Craonne. Korpserne følge efter hinanden i ordre de bataille. Terrainet benyttes saaledes, at Infanterimasser og Rytteri marchere til Høire og Venstre af Veien. Kommer det til Slag, holdes Rytteriet samlet i store Masser.“ *)

Efter at Befalingen var afsendt, begav *Blücher* sig frem ad Veien til Craonne. Her traf han *Wintzingerode*, der allerede var indviklet i Kamp.

Den franske Hær havde nemlig den 6te Marts om Morgenen Kl. 6 sat sig i Bevægelse for over Corbeny at naa Laon. Rytteriet havde Têten. Først ved Middagstid brød Napoleon op med Fodfolket, da han vilde afvente Marskallernes Ankomst. *Mortier* stødte ogsaa til, og, da *Marmont* ikke kunde naa Berry før den næste Dag, blev *Arrighis* Reservedivision efterladt for at optage ham og derpaa gaa ind som Del af hans Korps.

Under Marchen fik Napoleon Melding om, at Craonne var

*) Plotho, Side 288.

besat af Fjenden. En af hans Ordonnantsofficerer, Kapitain *Caraman*, blev strax sendt frem med en Bataillon over Moulin Pontois for at rekognoscere. Da Bataillonen kom op paa Høideryggen, stødte den paa *Wintzingerodes* fremsendte Styrke, og der udspandt sig snart en saa heftig Kamp, at Napoleon maatte sende en Brigade frem til Understøttelse. Brigaden blev snart reven med i Kampen, uden at det lykkedes at faa Fjenden til at gaa tilbage. Napoleon dirigerede derfor Divisionen *Meusnier* af *Neys* Korps frem fra den modsatte Side af Høideryggen over St. Martin Vaucler for derfra at gjøre et Angreb i Fjendens venstre Flanke. Dette Angreb lykkedes; Russerne trak sig tilbage, forfulgte af *Meusnier*, som Kl. 7 om Aftenen erobrede Hurtebise. Heraf tog *Wintzingerode* Anledning til at trække Fortropperne tilbage paa Hovedstyrken.

Gjennem Kampen havde man paa fransk Side faaet at vide, at der stod fjendtlige Tropper paa Plateauet mellem Aisne og Lette, men, om man stod ligeoverfor Fjendens Hovedstyrke eller et enkelt Korps, det gav Rekognosceringen ingen Oplysning om, og da dette var dens Maal, vilde det have været naturligt, om man i alt Fald med en Del af Styrken havde fastholdt Hurtebise for derfra at skaffe yderligere Oplysninger. Det skete ikke; de Tropper, der havde været anvendte, gik efter endt Kamp tilbage til deres Korps.

Blücher, der havde overværet en Del af Kampen, var derved kommen til Overbevisning om, at en Debouchering over Craonne med hele Hæren vilde frembyde alt for mange Vanskeligheder. I Betragtning heraf fik samtlige Korps Ordre til at gjøre Holdt, for at der kunde tages Beslutning om en ny Plan.

Kl. 6 om Eftermiddagen var Planen fattet, og der blev da udstedt følgende Ordre:

„5500 Ryttere og de ridende Batterier af *Wintzingerodes* Korps, hele Rytteriet og de ridende Batterier af *Langerons* Korps samt *Yorks* Reservekavaleri og ridende Batterier afmarchere strax venstre for at stilles under Kommando af General af Kavaleriet, Baron *Wintzingerode*. Mødeopstillingen er ved Filain, hvor de kommanderende Officerer have at melde sig til General *Wintzingerode*.“*)

*) Plotho, Side 289.

Planen gik ud paa, at *Wintzingerode* med denne Styrke, der talte 10,000 Ryttere og 60 Kanoner, skulde marchere over Chevregny til Festieux, der ligger 1 Mil N. for Corbeny, for derfra ved Daggry at bryde frem i høire Flanke paa den franske Hær, der forudsattes den 7de at ville rykke frem til Angreb paa Craonne.

For at støtte Bevægelsen skulde *Kleist* og *York* tage Opstilling paa Veien mellem Festieux og Laon, og *Bülow* besætte sidstnævnte By.

Paa Høideryggen ved Craonne skulde de russiske Korps placeres saaledes, at *Wintzingerodes*, over hvilket General *Woronzow* fik Kommandoen, tog Stilling mellem Ailles og Vassogne for at standse Napoleons Fremrykning og give Rytteriet Tid til at foretage den omgaaende Bevægelse og hugge ind. *Sacken* skulde ved Froidemont Fe (NV. for Braye) danne umiddelbar Reserve for *Woronzow*, og som Hovedreserve skulde *Langeron* tage Mødeopstilling ved La Royère.

Napoleon ankom den 6te om Aftenen til Corbeny. De Efterretninger, han modtog i Løbet af Aftenen, stillede det tvivlsomt, om Fjenden gik tilbage over L'Ange Gardien for at naa Laon, eller om han endnu holdt Høideryggen besat. *Ney* fik derfor Ordre til at rykke frem med sit Korps den 7de om Morgenen Kl. 4 for at skaffe nøiagtige Oplysninger. Viste det sig da, at Fjenden gik tilbage, skulde *Ney* følge efter ham, medens Napoleon med Hovedstyrken rykkede frem over Corbeny paa Laon. Havde Fjenden derimod taget Stilling paa Plateauet, agtede Napoleon at angribe ham med hele Styrken." *)

Tidlig paa Morgenstunden den 7de fik Napoleon Melding om, at Fjenden ikke var gaaet tilbage, og han traf strax sine Angrebsdispositioner. Da han vidste, at Terrainforholdene ikke tillode Fjenden at udvikle en stor Styrke paa samme Linie, og da han havde faaet Melding om, at en Del af *Blüchers* Hær var sendt til Laon, gjorde han sig grundet Haab om at seire, og en Seir trængte han til som Modvægt mod de ugunstige Efterretninger, der strømmede ind paa ham fra alle Sider, og som senere ville blive omtalte.

---

*) Correspondance 27, Side 297.

Blüchers Plan var dristig, men den rummede dog alle Betingelser for et heldigt Udfald, naar den blev udført i den Aand, der havde fostret den. Ingen Kavalerigeneral kunde ønske sig en smukkere Opgave. Alt kom kun an paa, at Afmarchen tiltraadtes i rette Tid.

Den skriftlige Befaling nævnede kun Styrken, at den skulde samles strax, og at Mødestedet var Filain. De supplerende Bestemmelser bleve givne mundtlig; men de maa, forsaavidt angaar Tiden for Afmarchen, ikke have været tilstrækkeligt tydelige. Thi, har *Wintzingerode* faaet Ordre til at foretage en Nattemarche til Festieux, bliver det ubegribeligt, at han den 7de om Morgenen Kl. 7 endnu stod i Mødeopstillingen ved Filain, og først Klokken mellem 8 og 9 afmarcherede i en eneste Kolonne for at tilbagelægge den 3 Mil lange Vei. Da *Blücher* fik Underretning herom, blev han meget opbragt og besluttede strax personlig at overtage Kommandoen over Rytteriet for ved Valget af en anden Vei om muligt at indhente det Forsømte. Denne Beslutning lader sig neppe forsvare, thi, dels var der paa det Tidspunkt overveiende Sandsynlighed for, at den omgaaende Bevægelse vilde komme for sent og derved blive et Slag i Luften, og dels bør en kommanderende General ikke befatte sig med saadanne Hverv, thi den overordnede Ledelse glider derved ud af hans Haand. Afgjørelsen maatte søges paa Plateauet, det var der, *Blücher* burde være, og det saa meget mere, som Stillingen kunde blive meget vanskelig, hvis det lykkedes Napoleon at kaste *Woronzow* tilbage paa *Sacken* og tvinge de russiske Korps til en overilet Retraite paa Laon. De preussiske Korps vare jo ude af Stand til at yde nogen Understøttelse, og Russerne skulde under Retraiten passere det lange Defilé ved Etouvelles.

Desuagtet gav *Blücher* Kommandoen paa Plateauet til *Sacken* og jagede afsted med sin Stab for at indhente General *Wintzingerode.* Kl. 11 Formiddag naaede han Rytteriets Queue ved Chevregny og maatte nu ride langs Kolonnen for at komme frem til Têten. Efter 3 Timers Ridt naaede han Kl. 2 *Wintzingerode* i Bruyères, men, da der fra denne By er 2 Mil til Corbeny, indsaa man, at det blev umuligt at indtræffe i rette Tid. Marchen blev dog fortsat, og, da det begyndte at skumre, var Kolonnen opmarcheret ved Festieux, hvor der blev gjort Holdt.

Medens dette var foregaaet, havde der udviklet sig en blodig Kamp paa Høideryggen.

Paa det Sted, hvor *Woronzow* havde taget Stilling, mellem Ailles og Vassogne, har Ryggen en Brede af $^1/_2$ Mil. Hovedveien fra Craonne fører ind mod Stillingen gjennem en Snevring, ved hvilken der ligger 2 Bygningskomplexer, Hurtebise og Les Roches, henholdsvis til Venstre og Høire taget fra Russernes Stilling. Da Snevringen ikke kunde forceres uden enorme Tab, og Hovedveien ligger nærmest ved Ailles, maatte det ventes, at denne By, der maatte danne Støtten for venstre Fløi, vilde blive Angrebspunktet, og det var utvivlsomt, at dens Tab maatte medføre Stillingens Opgivelse. Forsvaret af dette Punkt lettedes dog i en væsentlig Grad ved, at Terrainet fra Ailles skraaner tildels skovbevoxet ned mod St. Martin Vaucler, saaledes at Skraaningen, ad hvilken Fjenden var nødt til at rykke frem, kunde holdes under en kraftig Artilleriild fra Ailles.

Med disse Forhold for Øie havde *Woronzow* taget Opstilling i 3 Træfninger, hvoraf 1ste talte 14, 2den 10 og 3die 9 Batailloner med 600 Skridts Træfningsafstand. 24 Kanoner vare placerede foran Fronten, og 24 saaledes, at de beherskede Skraaningen mod St. Martin Vaucler. Stillingens høire Fløi var dækket af en Rytterbrigade paa Linie, og som Reserve for hele Opstillingen stod *Sackens* Rytteri bag 3die Træfning. Ailles var meget stækt besat, og Hurtebise og Les Roches vare ligeledes besatte for at tjene som Forværker for Hovedstillingen. Styrken udgjorde ialt 16,304 Mand Infanteri og 4900 Ryttere.

Ifølge Napoleons Angrebsdisposition skulde *Nansouty* demonstrere mod Fjendens høire Fløi, medens *Ney* med Hovedstyrken førte Angrebet mod Ailles, og den gamle Garde under *Mortier* dannede Reserven. Angrebet skulde indledes af Gardeartilleriet, som skulde tage Stilling Ø. for den Snevring, paa hvilken Hurtebise og Les Roches ligge.

Styrken udgjorde:

Ney: *Neys* Korps indbefattet Brigaden *Pierre Boyer* og *Victors* Korps............ 11,173 Mand Inf. og 3450 Ryttere,
Nansouty.............. 1800 —
Mortier................ 11,900 — — - 1100 —
Tilsammen 23,073 Mand Inf. og 6350 Ryttere,

ialt 29,423 Mand. Napoleon havde saaledes, hvis han alene kom til at kjæmpe med *Woronzow*, en Overmagt af 8000 Mand, men til Gjengjæld havde Russerne en fortrinlig Stilling, og desuden bestod *Victors* Korps af Rekrutter, der nylig vare komne i Geleddet.

Det franske Gardeartilleri kjørte op og aabnede Ilden, men, inden denne havde gjort tilstrækkelig Virkning, og inden *Victors* Korps var kommet langt nok frem, paabegyndte *Ney* Angrebet fra St. Martin Vaucler ved at sende *Boyers* Brigade (1886 Mand) mod Ailles og sine 2 Gardedivisioner (1887 Mand) frem mellem Ailles og Hurtebise. Angrebet blev mødt af en saa heftig Ild, at Kolonnerne under betydelige Tab maatte standse paa Skraaningen, da de havde tilbagelagt den halve Vei. Fægtningen blev ført staaende i nogen Tid. Da ankom *Victor* med Divisionen *Boyer de Rebeval*. Han greb strax ind ved at føre Divisionen frem ad Fodstien, der fra St. Martin Vaucler gaar mod Hurtebise. Fremrykningen lykkedes, og Russerne maatte, efter at have stukket Ild paa Bygningerne, trække sig tilbage. *Victor* lod derpaa Divisionen tage Stilling bag en gammel Skandse og placerede 12 Kanoner, som bragtes op ad Stien, foran Stillingen. Neppe var dette udført, før *Victor* blev saaret og nødt til at overgive Kommandoen til *Boyer de Rebeval*.

Victors Fremrykning havde nødsaget Russerne til at trække den Del af deres venstre Fløi, som de havde havt fremme paa Skraaningen, tilbage til Høislettens Rand. *Ney* benyttede sig heraf til atter at lade sit Korps rykke frem. Da *Boyer de Rebeval* saae dette, understøttede han *Neys* Bevægelse ved at lade sin ene Brigade, *Bigarré*, gaa frem fra Hurtebise. Men denne Fremrykning blev standset af Russernes Ild, der gjorde en blodig Høst, hvorimod den Ild, Rekrutterne præsterede, var omtrent virkningsløs.

Medens dette foregik paa høire Fløi, var *Nansouty* kommen op paa Plateauet paa venstre Fløi og havde afslaaet de Attaker, Russerne førte imod ham, men dertil maatte ogsaa hans Virksomhed indskrænke sig.

Saasnart Napoleon saae, at *Neys* Angreb ikke havde nogen Fremgang, sendte han *Grouchy* frem med *Roussels* Dragoner for, som det maa formodes, ved en længere omgaaende Bevæ-

gelse at komme uden om Fjendens venstre Fløi og i Ryggen paa ham. Men, da Dragonerne naaede Skovhjørnet ved St. Martin Vaucler, blev *Grouchy* saaret. Dette gav Anledning til en Standsning, under hvilken Dragonerne maatte udholde en forfærdelig Kardætskild, og *Roussel*, der enten var ubekjendt med den stillede Opgave eller betragtede den som uigjennemførlig, tog deraf Anledning til at gaa tilbage.

Russerne havde i Mellemtiden gjort 2 offensive Stød. Det første, der var rettet mod *Victors* Tropper, blev afvist; det andet, der saavel var rettet mod disse som mod *Neys* unge Garde, tvang den franske Linie noget tilbage. Da Fjenden imidlertid blev ved at trænge paa, sendtes Kavaleridivisionen *Laferrière* frem til Attake. Trods betydelige Tab lykkedes det Divisionen at komme frem, men Generalen blev saaret, og derfor gik ogsaa dette Rytteri tilbage.

Øieblikket var kritisk; da ankom General *Charpentier* med *Victors* 2den Division til St. Martin Vaucler, og General *Colbert* rykkede med en Kavaleridivision gjennem Snevringen ad Veien fra Craonne. *Colbert* lod sig ikke afskrække af Ilden, men jagede fremad mod Les Roches, kastede Besætningen og opmarcherede. *Charpentier* formerede sin Division i en sluttet Kolonne og rykkede saa frem ad Skraaningen mellem *Neys* Tropper og Divisionen *Boyer de Rebeval*. Saasnart General *Pierre Boyer*, der endnu bestandig holdt sig paa yderste høire Fløi, saae dette, gik han paany frem mod Ailles. For at møde dette forenede Angreb foretoge Russerne en Frontforandring til Venstre. Napoleon opdagede dette og lod strax Angrebet forstærke ved at sende et Gardebatteri og Divisionen *Friant* af den gamle Garde frem paa *Charpentiers* venstre Fløi. Dermed var Dagens Skjæbne afgjort; Ailles blev erobret, og Russerne maatte vige.

Under Dækning af 6 Gardebatterier, der sendtes frem ad Veien fra Craonne, udviklede de franske Afdelinger sig hurtig paa Plateauet. Der udspandt sig en heftig Artilleriild, og, da det lykkedes Franskmændene at demontere 22 af Russernes Kanoner, gav *Woronzow* Ordre til Tilbagegang. Da der paa Grund af Terrainets Beskaffenhed ikke kunde være Tale om at optage Kampen af de bagvedværende Korps, *Sacken* og

Langeron, tiltraadte ogsaa disse Retraiten, der for alle 3 Korps Vedkommende gik ad Veien til Laon.

Kampen var dikteret Napoleon af Nødvendighed; thi han kunde ikke fortsætte Operationen mod Laon, saalænge Fjenden stod i hans venstre Flanke. Det lykkedes ham at kaste Fjenden, men Seiren var dyrekjøbt; den kostede ham 8000 Mand Døde og Saarede. Grunden hertil maa dels søges i, at *Ney* begyndte Angrebet, inden Artilleriilden havde faaet Leilighed til at virke, og inden han havde hele Angrebsstyrken samlet, men tillige i Terrainets Vanskeligheder, der voxede ved den Omstændighed, at det for en stor Del var uøvede Tropper, der skulde overvinde dem. Havde Napoleon ladet Angrebet udføre af sin gamle Garde, vilde det sikkert være bleven gjennemført tidligere og med mindre Tab, men dette vilde saa have ramt den Kjærne i Napoleons Styrke, som han endnu mente at burde skaane.

Mange Afdelinger havde mistet meget betydeligt; Divisionen *Boyer de Rebeval* var saaledes bleven reduceret til $^1/_3$, og et af dens Regimenter mistede 30 Officerer af 33. Ogsaa Tabet af høiere Kommanderende var stort, thi Marskal *Victor* og Generalerne *Grouchy*, *Laferrière, Boyer, Bigarré* og *Lecapitaine* fandtes blandt de Saarede.

Russerne havde iøvrigt ogsaa lidt meget, thi deres Tab bestod i 1529 Døde og 3256 Saarede. Generalerne *Lanskoy* og *Uschakow* faldt, og 5 Generaler bleve saarede.

Som noget ganske særligt skal fremhæves, at der hverken blev tagen Fanger eller Trofæer paa nogen af Siderne. At Russerne desuagtet betragtede Napoleons Seir som decideret, fremgaar af, at de rømmede Soissons og lod Besætningen gaa tilbage til Laon.

Det havde jo været Napoleons Hensigt at ville med sin Hovedstyrke rykke frem over Corbeny mod Laon. Tvungen til at optage Kampen ved Craonne, mente han at burde udbytte denne ved at følge efter Fjenden med Hovedstyrken. *Ney* fik derfor Ordre til at forfølge Fjenden med sit Korps og hele Rytteriet. Forfølgningen førte ikke til Engagement af Betydning, og om Aftenen standsede Marskallen ved L'Ange Gardien. Napoleon, der var fulgt efter, gik i Bivouak ved Braye.

Medens Kampen stod paa ved Craonne, var *Marmont* an-

kommen til Berry au Bac. Her traf han Divisionen *Arrighi*, som gik ind i hans Korps, og modtog en Ordre fra Keiseren, efter hvilken han skulde rykke frem over Corbeny mod Laon, sikkre Napoleon Kommunikationen over Fismes, samt holde Forbindelse med General *Corbineau*, der stod i Reims.

Den 8de Marts ved Daggry rykkede *Ney* frem over Chavigny forfølgende *Woronzows* Arrièregarde. Da denne besatte Defiléet ved Etouvelles, der ligger paa Hovedveien fra Soissons til Laon og har en Længde af $^3/_4$ Mil, kunde *Ney* ikke komme videre. Den gamle Garde naaede samme Dag Chavignon, hvor Keiseren tog sit Hovedkvarter, og *Victors* Korps ankom til Malmaison Fe, SV. for Chavignon.

Marmont, der samme Dag var afmarcheret fra Berry au Bac, naaede Corbeny.

Blücher benyttede Dagen til at koncentrere hele sin Hær ved Laon, dog forblev Defiléet ved Etouvelles besat af *Woronzows* Tropper.

Under Marchen havde Napoleon faaet Efterretning om, at Soissons var rømmet af Fjenden, og at *Ney* var bleven standset foran Defiléet. Ankommen til sit Kvarter fik Keiseren at vide, at dette kunde omgaas. En af hans Adjutanter, General *Gourgaud*, fik derfor Ordre til med 2 Gardeeskadroner og 2 Jægerbatailloner at omgaa det ad en Vei, der blev anvist, for at naa Chivy. Samtidig afsendtes Ordre til *Ney* om ved Midnat at holde sig rede til at forcere Defiléet, saasnart den omgaaende Bevægelse var udført, og rykke frem til Chivy, hvor han skulde tage Stilling. Endelig skulde General *Belliard* med 300 ridende Gardejægere og *Roussels* Dragondivision staa paa Chausséen Natten mellem den 8/9 Kl. 1 bag *Ney* for, saasnart denne havde forceret Defiléet, at rykke frem og søge blandet med den flygtende Fjende at tage Laon ved et coup de main.

Skjøndt General *Belliard* gjorde Keiseren opmærksom paa det alt for vovelige i Foretagendet, navnlig i Betragtning af at man slet intet vidste om Fjendens Styrke og Stilling, blev dog Ordren fastholdt.

Gourgaud afmarcherede om Aftenen Kl. 11 og naaede Chivy uden at støde paa fjendtlige Patrouiller, men dog noget forsinket paa Grund af Terrainvanskeligheder.

Ney gik saa frem til Angreb. Pludselig og under Raabet „Vive l'empereur!“ styrtede hans Soldater mod Defiléet. Den russiske Postering blev skræmmet op af Søvnen; søvndrukne fik Soldaterne neppe Tid til at gribe til Vaaben, og mange dræbtes eller toges til Fange. Resten flygtede, forfulgt af *Ney*, der først standsede ved Chivy, hvor han traf *Gourgaud*.

Belliard var fulgt efter *Ney*, og 1/2 Time før Daggry gik han fra Chivy frem imod Laon. Jagende de flygtende Skarer foran sig, naaede han Byen; men her blev han modtagen af Kardætskild fra 12 Kanoner, der havde en skjult Opstilling. Efter et ikke ubetydeligt Tab maatte han gaa tilbage og afvente Dagens Komme for bedre at kunne overse Forholdene. Saa kom Dagen, og han opdagede, at han stod foran hele den fjendtlige Hær, der havde indtaget Slagstilling.

Laon havde dengang henved 7000 Indvaanere. Byen er bygget paa et trekantet, isoleret Plateau, der har en Høide af 120′ over det omgivende Terrain og er omgiven af en muret Enceinte, som havde en Udstrækning af henved 7000 Alen og var flankeret af 46 smaa Taarne. Men der var mange Aabninger i Enceinten, og, da Byens 11 Porte hverken vare forsynede med Tambourer eller Barrièrer, var Byen ikke sikkret imod et coup de main.

Det omgivende Terrain er fladt navnlig imod Syd og gjennemskjæres her af Ardonbækken, som falder i Lettefloden, og som ved Etouvelles er omgiven af lange Mosestrækninger, hvorved det tidligere omtalte Defilé dannes.

Byen er Knudepunktet for 5 Hovedveie, hvoriblandt særligt maa fremhæves den, der fra Belgien fører forbi Givet og gaar til Paris. Som Byen allerede derved er af stor strategisk Betydning, saa øgedes denne ved, at Byen ved den Forandring, Operationerne havde taget, var kommen til at ligge paa *Blüchers* Kommunikationslinie med Belgien og af Mangel paa brugelige Fæstninger maatte tjene som Depôtplads for den slesiske Hær. Man havde vel ikke været blind for den Betydning, Byen kunde komme til at spille — *Müffling* fortæller, at han allerede ved Méry forinden Opbruddet havde Opmærksomheden henvendt derpaa, hvad dog maaske turde være tvivlsomt — men Tiden og Forholdene havde ikke tilladt at sikkre Byen gjennem fortifikatoriske Anlæg.

Saasnart *Blücher* fik Efterretning om Fjendens Bevægelser, befalede han: „Naar Fjenden rykker frem imod den Stilling, vi indtage, vil jeg gribe Offensiven. Hver af de Herrer Korpskommandører danner sig en Reserve. Naar der gaas over til Offensiven, skulle Batterierne trækkes frem og aabne Slaget, men saa længe Taagen varer, maa Tropperne holdes samlet, og Fronten bevogtes af Infanteri." *)

Den foreløbige Stilling, der tales om i Ordren, var følgende:

Høire Fløi, *Wintzingerode*, stod mellem Molinchart og Laon og havde besat Clacy.

Centrum, *Bülow*, havde besat Laon og dens sydlige Forstæder, Semilly og Ardon.

Venstre Fløi, *York* og *Kleist*, stod mellem Vaux og Athies.

Sacken og *Langeron* dannede 2den Linie N. for Laon.

Det havde frusset stærkt om Natten, saa Veiene vare speilglatte, og strax efter Dagens Frembrud faldt der en stærk Taage. De Allierede havde, som det ses af Ordren, faaet Befaling til at blive staaende i Stillingen, saalænge Taagen varede. Omvendt havde Napoleon, der var rykket frem med Hovedstyrken og var naaet igjennem Defiléet, besluttet at ville benytte Taagen for skjult af denne om muligt at komme i Besiddelse af Laon.

Klokken 7 rykkede *Ney* frem fra Chivy, efterfulgt af Hærens Gros, og sendte Brigaden *Boyer* mod Semilly. Samtidig lod *Mortier* Divisionen *Poret de Morvan* gaa imod Ardon. Begge Angreb lykkedes. Hæren var imidlertid opmarcheret à cheval paa Chausséen Soissons—Laon med høire Fløi til Leuilly og venstre til Høiderne S. for Clacy.

Klokken 11 lettede Taagen.

Blücher, der fra Laon havde en fortræffelig Oversigt over Egnen, opdagede snart, at han kun havde en forholdsvis ringe Styrke imod sig. Han opsatte derfor det almindelige Angreb og nøiedes med at lade General *Woronzow* af *Wintzingerodes* Korps og en Del af *Bülows* Korps gaa frem henholdsvis mod Semilly og Ardon, medens samtidig en Infanteridivision og en Kavaleribrigade fik Ordre til at omgaa den franske venstre

*) Plotho, Side 293.

Fløi. Begge Forstæder bleve erobrede, og de franske Besætninger kastede tilbage i Uorden. Derimod blev den omgaaende Bevægelse afslaaet af *Ney* og *Belliard*, der gik frem til Attake med en Del af Garderytteriet og *Roussels* Dragoner.

Kampen fortsattes, men *Blücher* tillagde den ingen Betydning. Han gik nemlig ud fra, at Napoleon raadede over en Styrke paa 70,000 Mand, og, da den Styrke, der havde angrebet hans høire Fløi, jugeredes til 30,000 Mand — den var i Virkeligheden kun 20,000 — antog han, at Napoleon vilde føre Hovedangrebet mod hans venstre Fløi med 40,000 Mand og rettede derfor sin Hovedopmærksomhed mod denne Side.

Det vil erindres, at Napoleon havde befalet *Marmont* at rykke frem over Corbeny mod Laon. Med Længsel imødesaa Keiseren Marskallens Ankomst, og Officer paa Officer sendtes afsted for at fremskynde hans Marche. Men ingen af disse Officerer naaede Maalet; de bleve alle fangne af Kosakkerne.

Kampen var ikke bleven afbrudt, dog dreiede den sig kun om Semilly og Ardon. For Semillys Vedkommende grupperede den sig om en Forpagtergaard, som laa foran Byen, og som Franskmændene forgjæves søgte at erobre. Derimod lykkedes det tilsidst *Poret de Morvan* atter at erobre Ardon.

Klokken var paa denne Maade bleven 4 om Eftermiddagen. Ved dette Tidspunkt befalede Napoleon General *Charpentier* til med *Victors* Korps understøttet af Divisionerne *Friant* eg *Curial* at angribe Clacy. Uagtet Terrainvanskeligheder lagde mange Hindringer i Veien, lykkedes Angrebet, Russerne maatte vige, og 7 Officerer og 250 Mand toges til Fange. Omtrent ved samme Tid gik Ardon tabt paany som Følge af et af *Bülows* Korps udført Angreb, og som medvirkende Grund kom den Omstændighed, at *Poret de Morvan* blev saaret.

Fægtningen blev fra nu af nærmest ført henholdende paa denne Fløi.

Marmont, der om Morgenen var afmarcheret fra Corbeny, passerede Festieux Klokken lidt over 1 og stødte her paa Fjendens Fortropper, som under Kamp trængtes tilbage til Athies, hvor de bleve optagne. For at komme i Besiddelse af denne By opkjørte *Marmont* et Batteri paa 24 Kanoner, som aabnede en heftig Ild. Byen kom derved i Brand, hvilket

foranledigede Fjenden til at gaa tilbage, efterladende 2 Batailloner som Besætning. Divisionen *Arrighi* blev sendt frem for at forjage denne, og det lykkedes Divisionen kort før Solnedgang at komme i Besiddelse af Byen.

Da *Marmont* hverken havde modtaget Befalinger eller Efterretninger fra Keiseren, besluttede han at standse Fremrykningen. *Arrighi* fik Ordre til at blive staaende i og ved Athies, *Marmonts* Korps stilledes paa Høiderne ved Chauffron med 1ste Kavalerikorps, der nu var bleven formeret under *Bordesoulle*, bagud til Høire, og et Detachement paa 400 Ryttere og 2 Kanoner sendtes ud i venstre Flanke for at skaffe Efterretninger.

Denne Disposition var neppe korrekt. *Marmont* saae, at han stod ligeoverfor en betydelig Overmagt, han vidste, at han ikke kunde vente at faa Understøttelse fra Keiseren, og den Omstændighed, at Fjenden hidtil havde forholdt sig passiv ligeoverfor ham, burde have vakt hans Mistænksomhed. Han burde derfor ikke være bleven staaende i en saa farlig Nærhed af den fjendtlige Stilling, men enten være gaaet tilbage til Festieux, saasnart det var blevet mørkt, eller ogsaa søgt paa den ene eller anden Maade at nærme sig Napoleon.

Blücher, der havde faaet Melding om Fjendens Fremrykning mod hans venstre Fløi, antog, at det var Napoleon, som med Hovedstyrken vilde forsøge at afskjære den slesiske Hær Tilbagetoget over Marle. For at modvirke denne Plan blev *Langerons* og *Sackens* Korps dirigerede til venstre Fløi for at tage Opstilling mellem Laon og Chambry samt være rede til at understøtte *York* og *Kleist*, og disse fik Ordre til at gribe Offensiven.

Skjøndt *York* og *Kleist* tilsammen raadede over 24,000 Mand, tøvede de med at rykke frem, fordi ogsaa de ventede, at Napoleon vilde føre sit Angreb mod denne Fløi. Hvad de havde kjæmpet med, antoges at være Avantgarden; de ønskede derfor at oppebie Grosets Ankomst, inden de gik over til Offensiven. Men Tiden gik, og da der ikke viste sig Spor af flere Tropper end dem, man i længere Tid havde havt foran sig, kom begge Generaler til Overbevisningen om, at Fjenden havde bragt hele den Styrke frem, han havde paa denne Fløi. *York* besluttede at at ville benytte sig heraf til, saasnart Mørket var indtraadt, at

foretage et Overfald, og *Kleist* var enig med ham heri. For at Kampen ikke skulde give Anledning til Misforstaaelse, var det nødvendigt at indhente *Blüchers* Samtykke. En Officer sendtes til Hovedkvarteret, der saa meget villigere gav sit Samtykke til Planens Udførelse, som *Blücher* netop havde taget en lignende Beslutning, fordi han var kommen til samme Erkjendelse.

York fik altsaa Tilladelse til Overfaldet. Forinden Udførelsen opfordrede han *Sacken* til at medvirke, men denne havde Betænkeligheder ved at efterkomme Opfordringen uden *Blüchers* udtrykkelige Befaling. Da *York* fik Meddelelse herom, sagde han: „Naa, det vil ogsaa kunne gaa uden ham“*), og gav derpaa sin Disposition. Efter denne skulde *Yorks* 3 Infanteribrigader dels angribe og dels omgaa Athies; *Ziethens* Rytteri skulde rykke mod det fjendtlige Rytteri, omgaa dettes høire Fløi og kaste det ind paa Fodfolket, og *Kleist* skulde med sit Korps omgaa *Marmonts* venstre Fløi. Alt satte sig i Marche Kl. 7 Aften i den største Stilhed og i sluttede Kolonner.

Frankmændene anede ikke Uraad og synes, som altid, at have undladt at sikkre sig forsvarligt. De vare nærmest beskjæftigede med at indrette deres Bivouaker, da Prinds *Wilhelm* af Preussen med en af *Yorks* Brigader rykkede frem mod Athies. Han var formeret i 3 sluttede Kolonner, af hvilke de 2 omgik Byen samtidig med, at den 3die pludselig trængte ind i den. Omtrent samtidig angreb *Ziethen Bordesoulles* Rytteri, kastede det tilbage paa Chausséen og naaede den skovbevoxede Høide, hvor *Marmonts* Infanteri og Reserveartilleri bivouakerede. Kanonerne kom ikke til Skud, Artilleristerne tænkte kun paa at redde dem og søgte ved Hjælp af Prolongerne at faa dem trukket ud paa Chausséen, hvilket dog ikke lykkedes, idet mange Kanoner væltede i Veigrøfterne. Trods de fortvivlede Forhold søgte Infanteriet at sætte sig til Modværge. Da viste *Kleist* sig. Hans Avantgarde havde omgaaet Opstillingens venstre Fløi og kom nu pludselig frem i Ryggen paa Franskmændene. Det førte til Panik. „Sauve qui peut“ blev det almindelige Raab, og i fuldstændig Uorden med Vaabenarterne blandede imellem

*) Ollech II, Side 410.

hinanden søgte Enhver, saa godt han kunde, at redde sig ved Flugt. Først ved Festieux lykkedes det at faa Strømmen standset og faa lidt Orden tilveiebragt, men dette skyldtes — efter hvad der fremhæves fra mange Sider — det lille Detachement, som *Marmont* havde udsendt i venstre Flanke, og som optraadte med megen Energi. — 2500 Fanger, 41 Kanoner og 131 Kjøretøier faldt i Preussernes Hænder. — Efter endt Overfald samledes *Yorks* og *Kleists* Korps i Athies med Undtagelse af *Ziethens* Rytteri, som forfulgte *Marmont*.

Napoleon, der bestandig var uden Efterretning om *Marmont*, lod ved Mørkets Frembrud Tropperne bivouakere i den Stilling, de havde, med Undtagelse af Divisionen *Friant* og Rytteriet, som gik tilbage til Etouvelles, Chavignon og Laval. Selv begav Keiseren sig til Chavignon, hvor han strax efter Ankomsten udkastede Dispositionen til et nyt Angreb, som skulde udføres den følgende Dag:

„Divisionerne *Charpentier* og *Boyer de Reberal*, dannende Kolonnens Tête og understøttede af *Neys* Korps, Divisionen *Friant*, Gardens 3 Kavaleridivisioner og Reserveartilleriet, debouchere fra Clacy Kl. 6 Morgen og kaste de Allieredes høire Fløi tilbage i Retning af Neuville. *Marmont* med 6te Korps, 2den Reservedivision (*Arrighi*) og General *Bordesoulles* Rytteri fortsætter Bevægelsen fra det Punkt, han har naaet, for at afskjære Forbindelsen fra Laon over Vervins. *Mortier* i Centrum med Infanteridivisionerne *Poret de Morvan* og *Christiani*, General *Roussels* Dragoner og Grev *Pacz* polske Landsenerer*) formere sig til Venstre af Veien fra Soissons bag Ardon for, hvis det behøves, at understøtte Angrebet. Ved disse Foranstaltninger vil Laonplateauet blive omgaaet paa begge Fløiene og observeret og fastholdt paa Veien fra Soissons ɔ: i Fronten." **)

Denne Plan kom dog ikke til Udførelse, thi om Natten Kl. 1 fik Napoleon Melding om det *Marmont* tilføiede Nederlag. „Det er" — skrev han samme Morgen til Kong *Joseph* — „kun „un accident de guerre", men høist uheldig i et Øieblik, hvor jeg trænger til Held. Det er denne Begivenhed, som har bestemt mig til, ikke at angribe idag, thi jeg havde allerede lagt min

*) Dette Rytteri, der talte 800 Heste, var lige stødt til Hæren.
**) Coch I, Side 418.

Plan til kraftigt at angribe Fjenden, hvor meget han end er overlegen i Antal.“ *)

Den første Efterretning, Napoleon fik fra *Marmont*, gik vel ud paa, at Marskallen var bleven nødt til at gaa tilbage, men skildrede ikke Nederlaget i dets fulde Omfang **). Dette var maaske en af Grundene til, at Napoleon ikke strax trak sig tilbage med Hovedstyrken, men Hovedgrunden finder man vistnok i en Udtalelse i det ovenanførte Brev til Kong *Joseph*. „*Blücher*“ — skriver Napoleon — „er farligere for Paris end *Schwarzenberg*. Jeg vil i alle Tilfælde nærme mig Soissons for at være nærmere ved Paris: men, saalænge jeg ikke kan bringe denne Armee (*Blüchers*) i en Situation, der paany kompromitterer den, kan jeg vanskeligt gaa andensteds hen.“

Napoleon blev altsaa staaende, og, skjøndt det skulde synes haabløst, byggede han paa, at der kunde vise sig en gunstig Chance, idet han gik ud fra, at *Blücher* for at overvælde *Marmont* havde svækket sin høire Fløi og sit Centrum. Det var ikke langt fra, at denne yderligt gaaende Dristighed var bleven belønnet.

Blücher havde den 9de om Aftenen faaet Melding om Resultatet af Overfaldet paa *Marmont*. Ved Midnat befalede han, at samtlige Korps skulde sætte sig i Marche den følgende Morgen Kl. 7.

York og *Kleist* skulde følge Chausséen over Berry au Bac, efterfulgte af *Sacken*, som dog fra Corbeny enten skulde fortsætte Marchen paa Berry eller passere Aisne mellem sidstnævnte By og Vailly. *Langeron* skulde som Centrum marchere over Bruyères og Hurtebise, og *Bülow* saavelsom *Wintzingerode* skulde som høire Fløi følge efter den franske venstre Fløi, som formodedes under Retraite paa Soissons.

I Henhold til denne Ordre afmarcherede *York* og *Kleist* den 10de Marts fra Athies ad Chausséen paa Berry, og *Langeron* ad Veien til Bruyères. *Sacken*, der vilde koge forinden Afmarchen, var bleven forsinket og satte sig først i Bevægelse noget efter den befalede Tid.

---

*) Correspondance 27, Side 301.

**) Da Napoleon fik fuldstændige Oplysninger derom, skrev han: „*Marmont* har baaret sig ad som en Sekondlieutenant.“ (Correspondance, Side 301).

Da *Wintzingerode* og *Bülow* om Morgenen traf Forberedelser til Fremrykningen, opdagede de med Forbauselse, at Fjenden endnu stod ligeoverfor dem. De sendte strax Melding til *Blücher*, der endnu havde sit Hovedkvarter i Laon. Stabschefen, General *Gneisenau*, som modtog Meldingen, blev vel overrasket ved at erfare Napoleons Nærværelse, men dog endnu mere da han erfarede, at fire Korps af den slesiske Hær vare afmarcherede uden hans Vidende. Han lod strax anstille Undersøgelse for at faa konstateret, hvorledes dette var gaaet til. Efterat Sammenhængen hermed var bleven opklaret*), og det i Hovedkvarteret var bleven drøftet, hvad der burde gjøres, befalede *Blücher* Kl. 10 Formiddag: „Da Fjenden endnu staar ubevægelig paa vor høire Fløi, og alle Fangers Udsagn gaa ud paa, at Keiser Napoleon idag, den 10de, har besluttet et almindeligt Angreb, kræver Forsigtighed, at *Langerons* og *Sackens* Korps standse deres foreskrevne Marche, indtil man er kommen til Klarhed om Fjendens Hensigter. Begge disse Korps blive staaende i Kolonne, hvor de nu befinde sig, og melde mig, hvor de staa.

Yorks og *Kleists* Korps fortsætte Forfølgningen med det lette Rytteri, men selv blive de staaende i Kolonne ved Corbeny,

*) *Nostitz* fortæller herom Side 127: „General *Gneisenau* havde den Eiendommelighed, at naar han om Natten blev forstyrret i sin Søvn, for at der kunde forelæses ham en Melding eller et Udkast til en Befaling, som skulde udgaa, saa erindrede han — endskjøndt han tilsyneladende var fuldstændig vaagen og kunde tale med Omgivelserne om den forelagte Sag — desuagtet ofte den følgende Dag ikke et eneste Ord af, hvad der var passeret. Da Major v. *Lützow* den 9de om Aftenen efter Slaget overbragte de nærmere Details om Seiren over *Marmont*, gjorde General *Müffling* et Udkast til en Disposition for den følgende Dag. Denne Disposition blev af Lieutenant v. *Gerlach* forelæst General *Gneisenau*, der havde begivet sig til Ro, og, efterat han havde billiget den, forelagt Feltmarskallen og derpaa sendt til de forskjellige Korps. Da der den følgende Dag udspandt sig en Kamp mellem General *Bülows* Tropper og Fjenden, og General *Gneisenau* erfarede, at Anledningen dertil var de udgivne Dispositioner, kaldte han General *Müffling* til sig og bebreidede ham at have udstedt Befalinger uden hans Bemyndigelse og Billigelse. Først, efter at der var bleven anstillet et formeligt Forhør over Lieutenant *Gerlach*, overtydedes General *Gneisenau*, der havde glemt alt det, som var passeret om Natten, om, at han selv havde givet sit Samtykke til de anordnede Forholdsregler i en søvndrukken Tilstand.“

hvor Veien gaar op til Plateauet over Craonne, indtil jeg giver dem nærmere Ordre." *)

Som Følge af denne Ordre gjorde *York* og *Kleist* Holdt ved Corbeny, og *Langeron* ved Bruyères, hvorimod *Sacken*, der ikke var kommen synderlig langt frem, vendte om og tog Opstilling mellem Laon og Chambry.

Den „Forsigtighed", som blev anvendt ved denne Leilighed, var dreven alt for vidt. Det kunde være rigtigt at standse *York* og *Kleist* ved Corbeny, thi derfra kunde de eventuelt dirigeres frem i Napoleons Ryg; derimod burde *Sacken* og *Langeron* have fortsat Fremrykningen over Ardon og Bruyères mod Napoleons høire Flanke. Ved at standse disse Korps berøvede man dem enhver Handlefrihed og skabte Vanskeligheder for deres Indgriben i rette Tid, fordi denne blev betinget af en udtrykkelig Ordre.

Medens dette foregik, havde *Wintzingerode* begyndt Offensiven ved at rette et Angreb mod Clacy.

Clacy var besat af Divisionen *Charpentier*, og desuden var der i den placeret 3 Kanoner, der beherskede Veien til Laon, 3, der bestrøge Veien til St. Face, og et Batteri paa en Bakke midt i Landsbyen, hvorfra det foranliggende Terrain kunde beskydes i temmelig lang Afstand.

Angrebet udførtes af 3 Infanteridivisioner under General *Woronzow*, som dog kun lod en Del af denne Styrke rykke frem ad Gangen og i Kolonne.

Charpentier lod Angrebskolonnerne nærme sig paa halvt Kanonskuds Afstand og aabnede saa Ilden med en saadan Virkning, at Angriberne maatte trække sig tilbage til Skovparcellerne, der ligge fremad og til Venstre for Clacy. Et fornyet Angreb blev afslaaet paa lignende Maade, og uden at Besætningen led synderligt Tab; derimod sattes de unge Tropper paa en haard Prøve ved, at *Neys* Artilleri af en Feiltagelse aabnede Ilden paa Byen.

Angrebet blev fortsat med friske Tropper, indtil alle 3 Divisioner vare bragte i Ilden. Ialt udførtes 5 Angreb; de bleve alle afslaaede, og det uagtet den Understøttelse af

*) Ollech II, Side 414.

Tropper, der blev sendt *Charpentier*, indskrænkede sig til den stærkt medtagne Division *Boyer de Rebeval.* Men en væsentlig Støtte havde Forsvaret i den Omstændighed, at Keiseren pludselig kom til Byen under Angrebet, thi hans Nærværelse bidrog i høi Grad til at opflamme Besætningens Mod og Kampiver.

Kampen om Clacy havde varet til henimod Middag. Napoleon havde netop forladt Byen for at undersøge Forholdene i Retning af Laon, da han syntes at opdage, at de fjendtlige Reserver, der stode bag Byen, trak sig bort. Strax besluttede han at foretage endnu et Forsøg paa at tage Laon ved et coup de main. Divisionerne *Curial* og *Meusnier* (*Neys* Korps) sendtes frem og naaede lige op til Byen, men her bleve de modtagne af en saa overvældende Artilleriild, at de maatte gaa tilbage.

Endnu vilde Napoleon ikke opgive Kampen. Han vilde tvinge Fjenden bort. Den eneste Udvei, der var levnet, bestod i at omgaa Fjendens høire Fløi og søge at naa Veien til La Fère, og denne Udvei var betinget af, at man overhovedet kunde komme frem i denne Retning. General *Drouot* blev sendt frem for at rekognoscere; han vendte tilbage og meldte, at Foretagendet var uigjennemførligt. Desuagtet blev General *Belliard* beordret til at skyde en Del af Rytteriet saa langt frem som muligt mellem Skovene og Møllerne ved Molinchart. Generalen satte sig i Marche, men stødte underveis paa en saa stærk Modstand, at han maatte vende om. Hans Melding om Forholdene og hans indstændige Opfordring til Keiseren om at gaa tilbage til Soissons, medens det endnu var Tid, fandt tilsidst Vei til Keiserens Øre.

Klokken 4 besluttedes Retraiten, som strax blev paabegyndt, men, da den maatte ske under Dækning af efterladte Forposter, vedblev Skydningen, til det blev mørkt. Trainet, de Saarede og Fangerne sendtes forud. Queuen af denne Kolonne blev mellem Malmaison og L'Ange Gardien overfalden af Kosakker, som erobrede 50 Vogne og befriede alle Fangerne. Hovedstyrken, der senere satte sig i Marche, passerede Defiléet ved Etouvelles og stødte ikke paa Modstand.

Var man i *Blüchers* Hovedkvarter bleven forbauset over om Morgenen at finde Napoleon foran Stillingen, saa blev man det endnu mere over den energiske Maade, hvorpaa han førte

Kampen, ja, man gik endog saa vidt, at man deraf lod sig forlede til ved Middagstid at kalde de standsede Korps tilbage til Laon. Den Ordre, som i den Anledning sendtes til *York*, kan tjene til at belyse Hovedkvarterets Stemning: „Overensstemmende Efterretninger udsige, at den franske Keiser staar lige overfor vor høire Fløi. Det vilde være farligt at være skilt fra vore Korps, hvis han endnu skulde foretage et Angreb paa os; et første Angreb har allerede fundet Sted. Deres Excellence vil derfor have at gjøre Omkring med Deres Korps og nærme Dem vor herværende Stilling, saaledes at De kan være rede til at understøtte os her, medens Deres lette Rytteri vedblivende forfølger den slagne Fjende.“ *)

Klokken var 2, da *York* modtog denne Ordre. Eftersom der er $2^3/_4$ Mil fra Corbeny til Laon, indsaa han strax det Umulige i at kunne komme saa tidligt tilbage, at han kunde øve nogen Indflydelse paa Begivenhederne, men var der virkelig nogen Fare — hvad han ikke troede — kunde den bedst imødegaas, hvis han foretog en Diversion. Under en Raadslagning herom, der blev afholdt mellem *Yorks* og *Kleists* Stabe, foreslog Oberst *Grollmann* at marchere i Ryggen paa Napoleon. Denne Plan fandt *Yorks* Bifald, dog mente han at burde tiltræde Tilbagemarchen ifølge den modtagne Ordre, men han besluttede at marchere meget langsomt for at give Oberst *Grollmann*, som strax blev sendt til Laon for at indhente Hovedkvarterets Bemyndigelse, Tid til at komme tilbage.

Grollmann naaede Laon saa hurtig, som det var muligt. Han kunde ikke faa Adgang til *Blücher*, og General *Gneisenau*, til hvem han derfor henvendte sig, svarede ham, at den givne Ordre skulde adlydes. Med denne Besked vendte Obersten tilbage. *York* og *Kleist* fortsatte Tilbagemarchen og naaede sent paa Aftenen henholdsvis Athies og Eppes.

Langeron var afmarcheret strax efter Modtagelsen af Ordren, og den slesiske Hær stod saaledes atter samlet ved Laon.

Coch angiver de Allieredes Tab den 9de og 10de Marts til 4000 Døde, Saarede og Fangne, og Franskmændenes, naar *Marmont* lades ude af Betragtningen, til 3500 Mand. „Det var“,

*) Ollech II, Side 415.

siger *Coch* om sidstnævnte Tab, „lidet i Forhold til de foretagne Operationers Betydning, men stort henset til den Styrke, der raadedes over.“ *)

Den 10de overnattede Napoleon i Chavignon, den 11te fortsatte han Marchen i 2 Kolonner, hvoraf den ene fulgte Chausséen, den anden Veien over Anizy le Château. Kl. 3 om Eftermiddagen naaede Hæren, uforstyrret af Fjenden, Soissons, hvor den tog Stilling N. for Fæstningen.

Man har kaldet Napoleons Felttog „la campagne des miracles“, og paa intet Punkt gjælder dette mere end om den Del deraf, som omfatter Operationerne fra den 8de til den 11te Marts, thi Marchen fra Craonne mod Laon og Kampene den 9de og 10de vare Foretagender, der kun kunde lykkes gjennem det Vidunderlige. Dette indtraf forsaavidt, at et Nederlag blev undgaaet, fordi Fjenden ikke benyttede Situationen. Grunden hertil maa dels søges i, at *Blücher* den 9de gik ud fra den feilagtige Forudsætning, at Napoleon raadede over en Styrke paa 70,000 Mand, og derfor opsatte Offensiven, til det var for sent, og dels i, at *Blücher* allerede den 9de var syg, og at Sygdommen den 10de tog saaledes Overhaand, at han var ude af Stand til at lede Operationerne i Marken. En heftig og smertefuld Øienbetændelse, der netop var kommen til Udbrud, tvang ham til at holde sig inde og til at overlade sin Stab at træffe Bestemmelserne. At en Stab under saadanne Forhold, hvor den er henvist til at optræde handlende under den kommanderende Generals Ansvar, kan føle sig fristet til at gaa forsigtig frem, er naturligt, men ogsaa Forsigtigheden har sin Grændse. Her gik man for vidt, thi man havde Afgjørelsen — Napoleons fuldstændige Ødelæggelse — i sin Haand og benyttede den ikke, idet man, istedenfor den 10de at dirigere Alt mod Napoleon, koncentrerede hele Hæren bagud og lod ham undslippe.**)

*) Coch I, Side 428.

**) At man i Hæren var i høieste Grad misfornøiet med den Maade, hvorpaa Bevægelserne vare blevne ledede, var ikke til at undres over, og, da de høiere Kommanderende vare vidende om *Blüchers* Sygdom, rettedes Misfornøielsen mod *Gneisenau* og *Müffling*, der, efter hvad *Nostitz* beretter (Side 123) „ikke nøde nogen stor Popularitet i Hæren“,

Det er allerede omtalt, at Napoleon naaede Soissons uden at blive forfulgt. Den 11te Marts blev nemlig den slesiske Hær staaende i og ved Laon, og den 12te gik den i udvidet Kantonnement. Grunden til den sidstnævnte Foranstaltning maa noget søges i Feltmarskallens Sygdom og noget i, at *Gneisenau* betragtede en fortsat Kamp fra Napoleons Side som en Umulighed. Han skrev saaledes i et Brev nogle Dage efter Slaget ved Laon: „Napoleon er bragt til det Yderste, selv nogle dumme Streger fra vor Side kunne ikke hjælpe ham, og Felttoget maa være endt om kort Tid.“ **) Hovedaarsagen til Standsningen laa dog især i Forpleiningsvanskeligheder, opstaaede ved, at den slesiske Hær havde maattet skifte Basis. Af hvilken Beskaffenhed disse Vanskeligheder vare, vil fremgaa af følgende Beretning, som Chefen for Intendanturen, Statsraad *Ribbentrop*, afgav den 11te Marts til General *Gneisenau*: „Alle Forsøg paa at gjennemføre og sikkre Troppernes Forpleining i den Stilling, Hæren har, ere slaaede feil. Jeg veed slet ikke, hvorledes det skal blive muligt længere at existere her. Kommunerne udføre ikke mere den givne Befaling med Hensyn til Magasinindleveringen. De fleste sende Udskrivningsordrerne tilbage uaabnede. Departementerne i Ryggen paa os ere under

og som desuden i denne Periode ikke levede i den bedste indbyrdes Forstaaelse. Det var dog især Tilbagekaldelsesordrerne af 10de Marts, som bleve misbilligede navnlig af *York*, der ikke skyede at give sine Tanker Ord herom til dem, han kom i Berøring med. Hans skarpe Udtalelser kom Hovedkvarteret for Øre, og om det var af denne Grund eller af Mangel paa tilstrækkelig Overveielse, nok er det, at Hovedkvarteret den 11te Marts gav hans Korps, der var svagest og havde været mest benyttet, Ordre til at afgive en ikke ubetydelig Kavaleristyrke for at inddrive Levnetsmidler. *York* opfattede dette som en personlig Chikane og sendte 2 Officerer med en Skrivelse til *Blücher*, hvori han meddelte, at hans svækkede Sundhed gjorde det umuligt for ham at opfylde alle sine Tjenestepligter, og at han derfor var nødt til, indtil høiere Ordre indtraf, at afgive Kommandoen over sit Korps og begive sig til Brüssel. Ved Grev *Nostitz* forstandige og taktfulde Optræden lykkedes det dog at formaa *York* til at opgive denne Beslutning, og dette var i Øieblikket saa meget vigtigere som *York*, hvis Dygtighed var uomtvistet, var den ældste Korpskommandør og skulde remplacere *Blücher*, hvis dennes Sygdom tog Overhaand.

**) Wigger. Side 205.

Opstand. Jeg har sat det fjerne Brabandt i Rekvisition for at skaffe os en hurtig Hjælp, men Tilførslerne ske langsomt og kunne først naa os om noglè Dage. Egnen omkring os er udplyndret og udtømt. Desuden er der, navnlig ved de russiske Korps, Mangel paa Kjøretøier til Transport, saa at selv de Saarede neppe kunne skaffes bort. Vi kunne ikke blive i denne Stilling i 24 Timer. Gaa vi frem ad Veien til Soissons, træffe vi kun udplyndrede Stæder og Landsbyer. Til Venstre for denne Vei (ɔ: østlig) er ligeledes Alt udtømt. Kun ved at bevæge os imod Vest kunne vi ernære os. Man finder der Egne, som endnu ikke have lidt af nogen Hær, og det rige Normandi kan bevare os for alle Mangler.“ *)

Denne Beretning bevirkede, at Hæren beordredes til den 12te at indtage følgende Kantonnement: Hovedkvarteret og *Langerons* Korps forbleve i Laon, *Bülow* kom til Chauny (ved Oise), *Wintzingerode* til Couzy, *Sacken* til Chavignon, *Kleist* til Bouconville og Chermizy, og *York* til Corbeny med Avantgarden fremskudt mod Berry au Bac. Hæren opnaaede derved bedre Forpleiningsforhold og tillige den Hvile, hvortil de fleste af dens Korps i høieste Grad trængte.

Der var dog ogsaa andre, og da navnlig politiske Grunde, som talte for en Standsning, og som ville blive omtalte senere.

---

*) Ollech.

XI. Hovedarmeens Operationer fra den 25de Februar til den 12te Marts.

Hovedarmeen havde den 24de Februar fortsat Retraiten og stod om Aftenen: Hovedkvarteret, Garden og *Nostitz* i Bar sur Aube, *Wrede* og Kronprindsen i Vendeuvre, *Guilay* og *Lichtenstein* i Bar sur Seine, og *Wittgenstein* i Dienville.

De Fordringer, Grev *Flahaut* havde opstillet i Lusigny i Forbindelse med, at *Caulaincourt* endnu ikke havde fremsat noget Modforslag i Châtillon, og det Sprog, Napoleon førte, skabte navnlig hos England Overbevisningen om, at man kun gjennem en energisk Krigsføring kunde komme til Fred. Paa Foranledning af Lord *Castlereagh*, der selvfølgelig blev støttet af Keiser Alexander, blev der den 25de Februar Kl. 8 Morgen afholdt et Krigsraad i Bar sur Aube. Det traadte sammen i General *Knesebecks* Kvarter, for at Generalen, der var syg og forøvrigt var en Modstander af Tilbagegangen fra Troyes, kunde deltage i Forhandlingerne. Krigsraadet bestod af de 3 Monarker og en Mængde Diplomater, hvoriblandt *Metternich*, *Hardenberg*. *Nesselrode* og *Castlereagh*; derimod var det militære Element i Mindretal, thi foruden General *Knesebeck* vare kun Fyrst *Schwarzenberg* med Stabschef, General *Radetzky*, og den russiske General *Diebitsch* tilstede.

Resultatet kom ikke til at svare til *Castlereaghs* Forventninger, thi Krigsraadet besluttede:

at Hovedarmeen skulde, hvis den blev nødt dertil af Fjenden, trække sig tilbage til Langres for der at forene sig med de østerrigske Reserver og enten modtage et Slag eller gribe Offensiven,

at den slesiske Hær, der allerede havde skilt sig fra Hovedarmeen for at operere paa Marnen, skulde forene sig med *Bülows*, *Wintzingerodes* og Hertugen af Sachsen-Weimars Korps og med en Styrke af 100,000 Mand gribe Offensiven og rykke mod Paris,

at der skulde dannes en Sydarmee bestaaende af *Bubnas* Division, *Bianchis* Korps og det 6te tydske Forbundskorps, ialt 40—50,000 Mand, og at denne Hær under Arveprindsen af Hessen-Homburg skulde rykke frem over Macon mod *Augereau*, kaste denne og derved sikkre Genf og Hovedarmeens Kommunikationslinier,

at Kronprindsen af Sverig skulde afløse Hertugen af Sachsen-Weimars Korps, der stod i Holland, for at det kunde støde til *Blücher*, sikkre Besiddelsen af Landet og eventuelt tjene til at optage den slesiske Hær*),

at Hovedarmeen under Fyrst *Schwarzenberg* foreløbig skulde forholde sig defensivt. medens begge Fløiene opererede offensivt, men dog støtte disse ved hensigtsmæssige Bevægelser og eventuelt optage dem, hvis deres Foretagender skulde mislykkes,

at Kongressen i Châtillon skulde fortsætte sine Bestræbelser for at opnaa en Fredslutning, og

at der ikke maatte sluttes Vaabenstilstand i Lusigny, med

*) I Løbet af Februar var Hertugen af Sachsen Weimar indtruffen i Holland, og imod Slutningen af Maaneden ankom Kronprindsen af Sverig, efterat have passeret Rhinen ved Cølln, med den Del af Nordarmeen, hvormed han havde foretaget Felttoget mod Danmark. Desuden var der i Holland et engelsk Korps paa 6000 Mand under General *Graham*. *Maison* havde ikke kunnet holde Stand med sin ringe Styrke, men var gaaet tilbage mod Grændsefæstningerne, og Forsvaret ydedes væsenligst gjennem de mange Fæstninger og befæstede Stæder. Hovedinteressen dreiede sig om Antwerpen, der blev glimrende forsvaret af *Carnot*, som, da Fædrelandet var i Fare, frivillig havde meldt sig og anmodet om denne Tillidspost.

Kronprindsen af Sverig, der saaledes kom sent til, var misfornøiet med, at man havde disponeret over de Troppekorps, der egentlig hørte under hans Kommando, saavelsom over at Sverig ikke var repræsenteret paa Kongressen i Châtillon, hvilket han betragtede som en Tilsidesættelse. For foreløbig at stille ham tilfreds blev der fra engelsk Side lovet ham Kommandoen over et Korps, der var under Dannelse i Hannover.

mindre Terrainet mellem Saône og Rhone blev i de Allieredes Besiddelse.

Saaledes lød Beslutningen. Dens Indhold kritiserer *Clausewitz* bedre end nogen Anden ved at sige: „Den Plan, der blev vedtagen paa Konferencen den 25de Februar, efter hvilken man skulde gaa tilbage med Centrum og rykke med Fløiene mod Lyon og Nedre Marne, kan vel kun betragtes som en Markering af den sande Hensigt; thi Afsendelsen af 50,000 Mand mod Lyon var et Forsvar mod de 40,000 Mand seirrige Tropper, som man troede der, og *Blüchers* Marche imod Marnen var imod *Schwarzenbergs* Hensigter. Denne antog sandsynligvis, at Byrden af de almindelige Forhold, som trykkede ham tilbage, ogsaa snart vilde trykke *Blücher* tilbage.

Det Bedste, man kan sige om denne Bevægelse, er, at den var ganske blottet for Plan.“ *)

Da Tilbagegangen havde skabt Utilfredshed i Hæren, og den jo nu skulde fortsættes, ansaa *Schwarzenberg* det for nødvendigt at meddele Korpskommandørerne Motiverne til den samt den Operationsplan, der skulde følges, for at de kunde berigtige de Misforstaaelser, som Operationerne kunde foranledige. Samtidig indskjærpede han Opretholdelsen af stræng Mandstugt, og det kunde behøves, thi Troppernes Moral havde lidt meget under Tilbagegangen.**)

*) Clausewitz 7, Side 433.

**) Plotho siger om Tilbagegangen (Side 231): „I 3 Dage havde Hæren uafbrudt marcheret, thi Tilbagetoget blev foretaget med en saadan Hast, som var det en Følge af et tabt Slag. Tropperne vare allerede udmattede, mange Soldater vare enkeltvis blevne tilbage for at søge Beskyttelse mod Sult og Kulde, og dog skulde Hæren endnu marchere 12 Mil. Det var at forudse i hvilken Opløsningstilstand, den vilde indtræffe i Langres, og det saa meget mere som Enhver tænkte sig, at Tilbagetoget skulde gaa til Rhinen. Atter i disse Dage kom den gamle Regel til Ære, at der er intet, som enhver Feltherre mere skal undgaa, end at gaa tilbage ad samme Vei, ad hvilken han er rykket seirrig frem, og at det er bedre at lade Hæren bevæge sig til Høire og Venstre. Thi et saadant Tilbagetog gjør Hæren modløs, røver den Tilliden til Førerne og opløser selv den fortræffeligste og mest krigsvante Hær, naar den bliver udmattet af Møie og Anstrængelser saavelsom af Mangel paa Levnetsmidler samt af den slette Aarstid, i en Horde af udisciplinerede Soldater.“

Hovedkvarteret begav sig den 25de om Aftenen til Colombey. Tropperne stode bag Aube: *Wittgenstein* i Ailleville og Trannes, Kronprindsen i Dolancourt og Arsonval, *Wrede* i Bar sur Aube, *Guilay* i Clairvaux, og Garden samt *Nostitz*, der dannede Reserven, i Colombey. Fløiene vare dækkede af *Pahlens* Kosakker og *Lichtensteins* Division, som stode henholdsvis i Dienville og La Ferté sur Aube.

Franskmændene vare fulgte efter, saaledes at *Oudinot* og *Gérard* med *Kellermanns* og *St. Germains* Rytteri naaede Vendeuvre, og *Macdonald* med *Milhauds* Kavalerikorps Bar sur Seine.

Schwarzenberg agtede at fortsætte Tilbagetoget den 26de. Tropperne havde tiltraadt Marchen for at naa de nye Kantonnements, og for at Hæren hurtigt kunde komme til Langres, var Marcheetapen for enkelte af Korpserne ikke mindre end 6 Mil. Da indtraf der en Begivenhed, som forandrede Forholdene.

Om Formiddagen vendte Major *Marschall* tilbage fra sin Sendelse til *Blücher* og bragte Meddelelse om, at den slesiske Hær havde passeret Aube og marcherede mod *Marmont*, samt at Napoleon dirigerede Tropper i Ryggen paa *Blücher*. *Schwarzenberg* modtog denne Meddelelse i Colombey, hvor Kongen af Preussen indtraf kort efter *Marschalls* Ankomst.

Kongen foreslog strax, at man skulde standse den tilbagegaaende Bevægelse, til man vandt større Klarhed, og da *Schwarzenberg* delte samme Tanke, fik Tropperne Ordre til at gjøre Holdt, for at der den følgende Dag kunde foretages en Rekognoscering.

Wrede, der efter den oprindelige Ordre skulde dække Tilbagegangen paa denne Dag, den 26de, havde om Morgenen besat Dolancourt og Bar sur Aube. *Oudinot* rykkede mod førstnævnte By, tiltvang sig Overgangen og nødsagede *Wrede* til at gaa tilbage. Bar blev da ogsaa opgiven og besattes af *Gérard*. *Wrede* fortsatte Bevægelsen til Lignol, hvor han modtog *Schwarzenbergs* Ordre om at standse.

Wittgenstein fik Ordren, da han naaede Colombey, hvorfra han om Aftenen sendtes til Rouvre.

Kronprindsen, der under Marchen modtog Erstatning for det lidte Tab, og som yderligere blev forstærket med *Nostitz* Reserve, naaede Château villain, hvorfra han besatte Clairvaux og La Ferté sur Aube.

Guilay kom til Arc en Barrois, og kun Garden indtraf efter den oprindelige Bestemmelse i Langres.

Macdonald, der var rykket frem samme Dag fra Bar sur Seine, naaede med sit Korps Egnen mellem Mussy og Essoyes; *Milhaud* var fremskudt til Fontette, hvorfra der patrouilleredes mod La Ferté og Châtillon.

Den af *Schwarzenberg* besluttede Rekognoscering skulde foretages saaledes, at *Wittgenstein* og *Wrede* gik imod Dolancourt og Bar sur Aube, Kronprindsen mod La Ferté, og *Guilay* mod Bondreville og Montigny. Befalingen herom udgik den 26de Februar om Aftenen.

Saasnart *Wrede* modtog Ordren, besluttede han, der kjendte Vanskelighederne ved et Angreb paa Bar sur Aube om Dagen, at foretage et Overfald paa denne By Natten mellem den 26/27. Fremrykningen skete fra Lignol, og Angrebsstyrken naaede Byen; men Fjenden var paa sin Post, og Bairerne maatte gaa tilbage med et Tab af 200 Mand.

Dette Angreb burde for de franske Tropper have været et Tegn paa, at der var noget i Gjære. Men alt for trygge ved den ringe Modstand, de hidtil havde mødt, tænkte de sig ikke Muligheden af, at *Schwarzenberg* vilde vende om. Iøvrigt bestyrkedes de ogsaa i denne Opfattelse ved den Maade, hvorpaa Fremrykningen var sket fra Troyes, thi, havde Napoleon ventet, at *Schwarzenberg* vilde optage Kampen ved Aube eller overhovedet gribe Offensiven, vilde han sikkert have ført Styrken samlet frem mod Linien Dolancourt—Bar sur Aube og indskrænket sig til at sikkre den høire Flanke med en mindre Kavaleristyrke. Ingen havde dog levet sig mere ind i denne indbildte Tryghed end *Oudinot*, thi han havde echelloneret sine Tropper paa en saadan Maade, at han var ude af Stand til at optage en alvorlig Kamp. *St. Germains* Rytteri stod paa høire Aubebred ved Val des Vignes og Montier; bag ham stod paa samme Bred 7de Korps mellem Montier og Dolancourt; sidstnævnte By var besat af *Pacthods* Nationalgardister; *Kellermann* stod med sit Rytteri paa venstre Aubebred, og hele *Oudinots* Artilleri var placerrt paa samme Bred i Magny le Fouchard. Kun *Gérard* havde sit Korps samlet i og ved Bar sur Aube.

Terrainet langs Aube falder mellem Dolancourt og Bar

med steile Skraaninger ned mod venstre Flodbred; paa høire Bred udvider Floddalen sig noget og gjennem den gaar Chausséen fra Troyes, der fra Dolancourt følger Flodens Løb til Bar, hvor den dreier af mod Øst til Langres. Floddalen paa høire Bred beherskes fuldstændigt af et Høideparti, som skraaner ned imod Floden, og som paa Grund af Udstrækningen ikke kan besættes forsvarligt i en Fart. Dette Høideparti laa i venstre Flanke paa *Oudinots* Infanteri, der var indkvarteret i Byerne i Dalen, uden at man havde anset det fornødent at fremsende Sikkringsdele paa Høiderne, idet man gik ud fra, at man forfulgte en Fjende, der kun tænkte paa at komme tilbage til Langres.

Det var *Schwarzenbergs* Hensigt, at *Wittgenstein* den 27de tidlig om Morgenen skulde rykke frem fra Rouvre over Arrentières og Arsonval — ɔ: over Høidedraget — mod Dolancourt for at afskjære den franske Styrke, som fandtes paa høire Aubebred, medens *Wrede* fra Lignol gik mod Bar sur Aube. Da *Wittgenstein* talte 20,000 Mand, *Wrede* 32,000 Mand, og da man anslog Fjendens Styrke til 25,000 Mand, gjorde *Schwarzenberg* sikker Regning paa at tilføie Franskmændene et alvorligt Nederlag. Men den Mangel, der under hele Felttoget synes at have været fremherskende ved Hovedkvarterets Expeditioner, unøiagtige Ordrer, bevirkede, at *Oudinot* slap bedre ud af sin uheldige Situation, end det var at vente. Man havde nemlig i Ordren undladt at fastsætte Tiden for Fremrykningen. Følgen var, at *Schwarzenberg*, da han den 27de om Morgenen Kl. 7 passerede Rouvre, endnu fandt *Wittgenstein* staaende i Bivouak, medens han paa dette Tidspunkt burde have været langt fremme. At overraske Fjenden kunde der altsaa ikke være Tale om; man maatte være forberedt paa at møde alvorlig Modstand, idet man jo tillige maatte tage den Mulighed med i Beregningen, at *Oudinot* havde Tropper bagved sig, som kunde rykke til Understøttelse. I Betragtning af disse Omstændigheder vilde *Schwarzenberg* i første Øieblik opgive hele Foretagendet; nærmere Overveielse førte til, at han gav *Wittgenstein* Ordre til at rykke frem uden dog at forandre noget i Planen. Dette var mindre heldigt, thi, da han maatte gjøre Regning paa at træffe Franskmændene om end ikke i Stilling saa dog under Vaaben,

burde Styrkefordelingen have været forandret, hvilket saa meget lettere kunde være sket, som der kun er en lille Fjerdingvei mellem Rouvre og Lignol. Da Hovedstødet skulde føres imod Dolancourt, og Hovedveien til Troyes gaar over denne By og ikke over Bar, vilde det have været rettest at lade *Wrede* forstærke *Wittgenstein*, saa at denne kom til at raade over 40,000 Mand, medens *Wrede* med de resterende 12,000 Mand gik imod Bar. At Fjenden skulde benytte sig heraf til at gjøre et Fremstød fra Bar, behøvede man ikke at frygte for, thi besatte man blot Høiderne ved Voigny med en mindre Styrke, var Fremrykningen fra Bar umulig.

Klokken 10 Formiddag begyndte Kampen, idet *Wrede* angreb Bar. General *Gérard*, der havde besat Byen med Divisionen *Duhesme* og 8 Kanoner, ialt 3000 Mand, havde faaet Tid til at forberede Forsvaret ved at barrikadere Udgangene og indrette Husene i Byens Udkant. Han optog Kampen med et saadant Eftertryk, at *Wrede* uagtet den store Overmagt, han raadede over, ikke kunde erobre Byen.

Wittgenstein rykkede frem i 3 Kolonner: Høire Fløikolonne under *Pahlen*, 1 Infanteridivision, 4 Husarregimenter, 3 Pulk Kosakker og 12 Kanoner, gik over Arrentières, Vernon Fays og Syd om Levigny; Midtekolonnen under Prinds *Eugen* af Württemberg, 1 Infanteridivision, dirigeredes mod Skovene ved Levigny, og venstre Fløikolonne under Fyrst *Gortchakof*, 2 Infanteridivisioner, 1 Kyrasserregiment og 2 Eskadroner Husarer samt Reserveartilleriet, fulgte Bakkekammen, der skraaner mod Aube.

Skjøndt *Oudinot* havde faaet Efterretning om, at Fjenden rykkede frem, vilde han ikke tro derpaa og traf ingen Foranstaltninger til at modtage et Angreb. Nu fik han Troen i Hænderne og maatte i Hast træffe sine Forberedelser. Men, da han havde undladt, medens det endnu var Tid, at faa sit Artilleri frem, maatte Kampen føres uden Støtte af denne Vaabenart, og dermed var den paa Forhaand tabt, hvor glimrende saa end de andre Tropper vilde kjæmpe.

St. Germains Rytteri samledes i Montier for at spærre Chausséen; Infanteridivisionen *Leval* sendtes op paa Høiderne for at besætte det dominerende Parti ved Vernon Fays, og bag

den placeredes Divisionen *Rottembourg* i 2den Linie; *Pacthod* besatte Dolancourt med sine Nationalgardister, og Divisionerne *Dufour* og *Hamelinaye* af *Gérards* Korps rykkede ind i Kløften, der fra Bar sur Aube strækker sig op mod Arrentières.

Alle disse Bevægelser maatte foretages i stor Skynding og under Fjendens Øine.

Den russiske Midtekolonne havde naaet Vernon Fays med 2 Regimenter, men de bleve kastede tilbage af *Levals* Division og forfulgte. Da ankom *Gortschakof* med venstre Fløikolonnne, opkjørte sit Artilleri, aabnede Ilden og standsede derved Franskmændenes Fremrykning. I Forening med Midtekolonnens Gros gik saa *Gortschakof* frem til Angreb. Efter heftig Kamp maatte Franskmændene vige, og Manglen paa Artilleri gjorde det vanskeligt for dem at finde Stillinger, hvori de kunde standse Fjenden, fordi denne uafbrudt lod sine Kanoner spille. Det lykkedes vel at faa et Batteri tillaans hos General *Gérard*, men det var ude af Stand til at optage Artillerikampen mod Overmagten. Situationen blev efterhaanden meget kritisk for Franskmændene; paa alle Punkter trængtes de tilbage mod Dolancourt med Fare for ikke at kunne komme over Defiléet. Da ankom *Kellermann*, som Kanonaden havde underrettet om Angrebet. Han var passeret Aube gjennem et Vadested ved St. Esprit, rykkede saa lige paa Vernon Fays og kastede derfra hele sit Rytteri frem mod *Gortschakof*. Attaken kom overraskende og gjorde en saa glimrende Virkning, at *Wittgenstein* ikke alene maatte trække Midtekolonnen tilbage, men ogsaa lade høire Fløikolonne, der allerede havde naaet Arsonval, vende om. For at hjælpe paa Forholdene samlede han hele sit Artilleri i Centrum og aabnede dermed en heftig Ild.

Kellermann havde snart opdaget, at Faren især laa i det fjendtlige Artilleri. 2 af hans Dragonregimenter sendtes derfor frem mod Kanonerne. Russerne ventede til de franske Ryttere kom paa 100 Skridt og modtoge dem saa med Kardætskild. Desuagtet gjentoge Dragonerne Attaken 3 Gange, men maatte tilsidst gaa tilbage efter i Løbet af et Kvarter at have mistet 400 Mand.

Franskmændenes heftige Angreb havde foranlediget *Schwarzenberg* til at beordre *Wrede* til at forstærke *Wittgenstein* med

2 Rytterbrigader og 1 Infanteridivision. Disse Tropper rykkede ind paa venstre Fløi af Kamplinien, og da samtidig *Pahlen* paany gik frem mod Arsonval for at omgaa Franskmændenes venstre Fløi, maatte disse vige paa hele Linien mod Dolancourt, haardt forfulgte af Fjenden. *Pahlen* var den, der især stormede hurtig fremad, og da han, ankommen i Nærheden af Defiléet, opkjørte sine 12 Kanoner, der strax aabnede Ilden, gik Franskmændenes Retraite over til Flugt. Det lykkedes dog en af de franske Generaler, *Montfort*, at samle en Styrke omkring sig, med hvilken han gjorde et kjækt Angreb mod Kanonerne, saa at de maatte trækkes tilbage. Derved lykkedes det af faa Tropperne over Defiléet, hvorefter de indtoge en Stilling bag Aube. Da Russerne ikke gjorde noget Forsøg paa at komme over Floden, beholdt *Oudinot* Stillingen til om Aftenen, hvorpaa han trak sig tilbage til Magny le Fouchard.

Under denne Kamp havde *Wrede* fortsat sine Forsøg paa at erobre Bar sur Aube, men uden Held. Først da *Gérard* fik at vide, at *Oudinot* havde trukket sig tilbage fra Dolancourt, rømmede han Byen og marcherede til Vendeuvre.

Sent paa Aftenen besatte *Wrede* Bar sur Aube, og *Wittgensteins* Tropper Dolancourt, Arsonval og Ailleville.

Kampen kostede Franskmændene 3000 Mand, Døde, Saarede og Fangne. De Allieredes Tab beløb sig til 2500 Mand, hvoraf de 400 faldt paa *Wredes* Korps. Saavel Fyrst *Schwarzenberg* som General *Wittgenstein* vare blandt de Saarede. Skjøndt *Wittgensteins* Saar ikke var betydeligt, benyttede han det som Paaskud til at trække sig tilbage. Den virkelige Grund var, at han, der jo havde spillet en ikke ubetydelig Rolle under Felttoget 1812, følte sig tilsidesat.

Naar man ser tilbage paa denne Kamp, springer den af *Oudinot* begaaede Feil let i Øinene. Man forfølger ikke en Fjende, der frivillig foretager et Tilbagetog, paa samme Maade, som man forfølger en slagen Fjende. Her maatte der kræves en vis Forsigtighed, der dog ikke udelukkede, at man optraadte bestemt. *Oudinot* burde den 26de om Aftenen være bleven staaende i Dolancourt og Bar sur Aube og indskrænket sig til at skyde *St. Germains* Rytteri frem som Sikkring og Observation foran Defiléet. Var dette sket, og havde Rytteriet sendt

Patrouiller frem den 27de om Morgenen, inden *Oudinot* satte sig i Marche, vilde man snart være kommen til Kundskab om, at Fjenden var vendt om. *Oudinot* vilde da have kunnet optage Kampen ved begge Defiléer, og det vilde i Betragtning af Terrainets Beskaffenhed og den Styrke, han raadede over, ikke have været vanskeligt for ham at holde dem Dagen over. Var *Schwarzenberg* paa denne Maade stødt paa en energisk Modstand, tør man, efter hans hele Optræden indtil da, gaa ud fra, at han havde fortsat Tilbagetoget. Hvilken Indflydelse dette vilde have havt paa Begivenhedernes Gang, lader sig ikke afgjøre,dog maa det antages, at det atter vilde have bragt Ønskerne om at faa sluttet Fred frem i første Række og maaske have forandret de Allieredes Optræden i Châtillon.

Kronprindsen var samme Dag rykket til La Ferté sur Aube. Her stødte han paa *Milhauds* Rytteri, der ligeledes var under Fremrykning, og da han frygtede for, at han ved at optage Kampen vilde træffe paa en decideret Overmagt, trak han sig tilbage. *Milhaud* besatte derpaa La Ferté.

Guilay naaede Montigny uden at støde paa Fjenden, og Garden var forbleven i Langres.

Dagen havde altsaa givet som Resultat for *Schwarzenberg*, at Veien til Troyes stod ham aaben, og at selv om der i Egnen ved La Ferté stod en større fjendtlig Styrke, kunde han dog gjøre Regning paa, at den vilde trække sig tilbage, saasnart den erfarede, hvad der var tilstødt *Oudinot*. Skulde Fjenden imidlertid være saa uforsigtig at blive staaende ved La Ferté, vilde han jo staa Fare for at blive afskaaren, hvis *Wrede* og *Wittgenstein* rykkede hurtigt frem. For *Schwarzenberg* syntes det altsaa naturligt at lægge Vægten paa Fremrykningen mod Troyes. Desuagtet indtraf det Mærkelige, at han befalede, at *Wittgenstein* og *Wrede* skulde blive staaende den 28de, hvorimod Kronprindsen og *Guilay* skulde angribe *Macdonald*. Grunden hertil er ikke let at finde, maaske kan den søges i Forpleiningsvanskeligheder. Den Egn, hvorigjennem *Wittgenstein* og *Wrede* skulde marchere, var nemlig saa udpint, at Tropperne udelukkende vare henviste til at leve af Tilførsler. Derfor kunde jo den pludselige Venden om, efter at alle Forberedelser vare trufne til en Retraite til Langres, have givet Anledning til, at der maatte hengaa

nogle Dage, inden Forsyningen kom ind i et regelmæssigt Spor. Anderledens med Kronprindsen og *Guilay*, der opererede i en Egn, der hidtil kun i mindre Grad havde lidt af Krigens Tryk.

Napoleon havde den 27de, da han for anden Gang vendte sig mod *Blücher*, givet *Macdonald* Kommandoen over den Styrke, der skulde følge efter Hovedarmeen. Denne Ordre naaede *Macdonald* om Aftenen, og da han strax indsaa Nødvendigheden af at samle alle de ham underlagte Tropper paa Hovedoperationslinien Troyes—Langres, besluttede han at ville den 28de marchere med sit Korps, som General *Molitor* midlertidig tog Kommandoen over, og *Milhauds* Kavalerikorps til Bar sur Aube for at forene sig med *Oudinot*. Som Rendez-vous for *Molitor* og *Milhaud* bestemtes Fontette, hvor Alt skulde staa færdig til Afmarche den 28de om Morgenen.

Kronprindsen og *Guilay* havde den 28de sat sig i Marche tidlig om Morgenen henholdsvis mod Clairvaux og La Ferté sur Aube. Denne Fremrykning forhindrede *Macdonalds* Koncentration; thi Kronprindsen kom uhindret over ved Clairvaux og marcherede saa over Champignol paa St. Ussage, hvor han stødte paa *Molitor*. Denne havde forgjæves ventet paa *Milhaud* i Fontette, men gik strax frem til Angreb, saasnart han saae Kronprindsen rykke frem.

Grunden til *Milhauds* Udeblivelse var, at han, netop som han vilde sætte sig i Marche, opdagede *Guilay* i Bevægelse mod La Ferté. Han blev derfor staaende bag Defiléet for at forsvare Overgangen. *Guilay* gjorde vel et svagt Forsøg paa at komme frem, men foretrak snart at søge et andet Overgangssted. Dette lykkedes først Kl. 4 om Eftermiddagen, da han passerede Aube ved Silvarouvres. Saasnart *Milhaud*, der var bleven staaende ved La Ferté, erfarede dette, replierede han sig paa Hovedstyrken. Denne havde kun været let engageret, da Kronprindsen havde ladet sit Gros blive i Champignol, fordi han vilde afvente *Guilays* Ankomst. Under denne Fægtning havde *Macdonald* faaet Melding om *Oudinots* Tilbagegang og besluttet at ville samle hele sin Styrke ved Troyes. Da *Milhaud*, sent paa Aftenen, ankom, blev Beslutningen udført, og den 1ste Marts om Formiddagen naaede man Bar sur Seine.

Kronprindsen, hvem *Guilays* Korps var bleven underlagt,

blev den 28de om Aftenen staaende med Hovedstyrken i Champignol og fremskudte Posteringer i Vitry le croisé og St. Ussage. *Guilay* havde besat La Ferté. Den 1ste Marts fortsattes Fremrykningen, saaledes at Kronprindsen naaede Ville sur Arce og *Guilay* Celles og Landreville.

Medens dette foregik paa Veien til Bar sur Seine, havde *Oudinot* og *Gérard* uforstyrret kunnet forene sig den 28de i Vendeuvre, hvor de toge Stilling.

Major *Marschall*s Efterretning om, at Napoleon havde sendt en Del af sin Styrke mod *Blücher*, lod *Schwarzenberg* formode, at der endnu stod en større Reserve ved Troyes, og da et Rygte fortalte, at Napoleon med en større Styrke var marcheret fra Troyes mod Dijon, synes Fyrsten ogsaa at have skjænket dette Rygte Tiltro. For at komme til Klarhed besluttede han at føle sig frem ved den 1ste Marts at sende en Rekognoscering mod Vendeuvre.

Skjøndt den Styrke, hvormed Rekognosceringen foretoges, ikke var betydelig, blev den af *Oudinot* betragtet som værende Avantgarden for et større Korps, og da han, saalænge han var ene, ikke vilde indlade sig i Kamp med Overmagt, trak han sig tilbage og tog Stilling bag Barse.

Efterretningen herom saavelsom Meddelelser, der tilgik *Schwarzenberg* ad anden Vei, spredte et saa klart Lys over Situationen, at han kunde indlede Dispositionen for Bevægelserne den 2den Marts paa følgende Maade: „Efterat den franske Keiser den 28de Februar er ankommen til Sézanne og har vendt sig imod den slesiske Hær samt kun har efterladt Marskallerne *Oudinots* og *Macdonalds* Korps à cheval paa Seinen for at operere defensivt, er det nødvendigt at rykke frem med Eftertryk mod disse Korps.“ *)

Fremrykningen skulde ske saaledes, at *Wrede* gik fra Bar mod Vendeuvre, hvorfra han skulde skyde sin Avantgarde frem mod Broen ved La Guillotière og Laubressel, at *Wittgensteins* Korps, som den 1ste Marts var bleven forlagt til Dienville, rykkede mod Piney, og at Kronprindsen med sine 2 Korps marcherede fra Bar sur Seine mod Troyes.

---

*) Plotho, Side 247.

Wittgenstein og *Wrede* udførte den befalede Bevægelse, dog blev *Wredes* Avantgarde kastet tilbage fra La Guillotière og maatte indtage en mindre fremskudt Stilling. Kronprindsen kunde derimod ikke efterkomme Ordren, fordi han endnu ikke havde naaet Bar sur Seine.

Macdonald forlod først Bar sur Seine den 2den om Formiddagen for med Groset at tage Stilling N. for Byen, medens en Arrièregarde efterlodes i denne. Op ad Dagen rykkede Kronprindsen frem til Angreb. Arrièregarden optog Kampen, og, da den havde tvunget Fjenden til at udvikle sig, rømmede den Byen og replierede sig paa Groset. *Macdonald* trak sig derpaa langsomt tilbage. Da han ved Nattens Frembrud naaede St. Parre les Vaudes, efterlod han her een af *Molitors* Divisioner, og marcherede med Hovedstyrken til Troyes. Kronprindsen fandt det for sent til at følge efter og gjorde Holdt med sit Korps i Virey sur Bai, der ligger 1/2 Mil N. for Bar sur Seine, medens *Guilay* blev staaende i sidstnævnte By.

Macdonald naaede Troyes den 3die tidligt om Morgenen. Hæren var samlet, og da *Oudinot* dækkede imod en Fremrykning fra Vendeuvre, stod der kun tilbage for *Macdonald* at dække Adgangen fra Bar sur Seine.

Oudinot havde følgende Stilling:

Gérard stod med Divisionen *Duhesme* foran La Folie og med Divisionen *Jarry* til Venstre for *Duhesme* støttet med sin venstre Fløi til Plateauet ved Laubressel, paa hvilket Divisionen *Rottembourg* af *Oudinots* Korps bivouakerede. Disse 3 Divisioner talte tilsammen knap 5000 Mand. Til deres umiddelbare Understøttelse stod *St. Germains* Kavalerikorps ved St. Parre aux Tertres, og som Reserve vare *Oudinots* Gros og *Kellermanns* Kavalerikorps opstillede ved Pont St. Hubert paa venstre Seinebred. Styrken talte omtrent 22,000 Mand.

Molitor, der havde efterladt en Division i St. Parre les Vaudes, besatte Maisons blanches med een Division og afgav een som Besætning til Troyes, hvor General *Sebastiani* var Kommandant. *Milhauds* Kavalerikorps stod i Vaudes, Buchères og Rouilly. Styrken udgjorde lidt over 10,000 Mand.

Skjøndt den Del af denne Stillig, der hindrer Adgangen fra Vendeuvre, er meget stærk i Fronten, hvor den er dækket

af Barse, har den dog det Mislige ved sig, at Plateauet ved Laubressel, der danner Nøglen til Stillingen, kan omgaas i venstre Flanke gjennem Bourantondalen saavel i stærk Kulde som i den tørre Aarstid. General *Gérard*, der havde faaet dette at vide, henledede den 2den om Aftenen *Oudinots* Opmærksomhed paa denne Fare. *Oudinot* mente, at naar blot Bouranton besattes med 2 Batailloner, behøvede man ikke at frygte noget. Dette var forsaavidt rigtigt, men ved en af disse hyppige Misforstaaelser, som Krigshistorien har saa mange Exempler paa, blev der ikke given nogen positiv Ordre angaaende Besættelsen, idet *Oudinot* gik ud fra, at det vilde blive besørget af *Gérard*, medens denne antog, at *Oudinot* vilde give *Rottembourg* Ordre dertil. Følgen var, at Bouranton ikke blev besat.

Schwarzenberg havde den 2den Marts forlagt sit Hovedkvarter fra Colombey til Bar sur Aube, og for i fornødent Fald at have Garden ved Haanden var denne Dagen iforveien ankommen til Chaumont. Den 3die agtede han at fortsætte Fremrykningen og angribe Stillingen ved Troyes. *Wrede* skulde angribe Fronten ved at gaa frem over Larivour og besætte Skovene ved Courteranges, *Wittgenstein* skulde omgaa Stillingens venstre Fløi, og Kronprindsen med sine 2 Korps gaa frem fra Bar sur Seine mod Stillingens høire Fløi.

Schwarzenberg tilsigtede saaledes et omfattende Angreb, men Planen blev ikke gjennemført, fordi Ordren ikke synes at være kommen Kronprindsen ihænde. Denne indskrænkede sig nemlig den 3die til at fremsende sit Rytteri. *Molitors* Arrièregarde var om Morgenen gaaet tilbage fra St. Parre les Vaudes til Maisons blanches, der saaledes var besat af 2 Divisioner. Da det württembergske Rytteri naaede hertil, nøiedes det med at rekognoscere Stillingen, hvorpaa det trak sig tilbage. I Mellemtiden havde Kronprindsen ladet sit Gros rykke frem til Vaudes og Chappes.

Wittgensteins Korps, der skulde omgaa Fjenden i venstre Flanke, rykkede Kl. 3 Morgen frem fra Piney med en Avantgarde, væsenligst bestaaende af Infanteri, som under *Pahlen* dirigeredes mod Plateauet ved Laubressel, medens hele Rytteriet marcherede paa Bouranton for at omgaa Plateauet og om

muligt komme i Ryggen paa Fjenden. Da Bouranton ikke var besat, passerede Rytteriet denne By og naaede over Thennelières, som ligeledes var ubevogtet, Hovedveien til Troyes en god halv Mil bag den franske Linie. Her stødte Rytteriet, som førtes af General *Rüdinger*, paa et Artilleritrain uden Bedækning. Det blev strax erobret; en Del af Trainsoldaterne søgte Frelse i Flugten og udbredte Panik overalt. General *Gérard*, der opholdt sig i Nærheden, og som mindst af Alt ventede et Angreb fra denne Kant, var nærved at blive fangen. Da ilede *St. Germain*, der ved et Tilfælde blev underrettet om det Skete, til Hjælp med sine Kyrasserer, og ved en djerv Attake lykkedes det ham at kaste Russerne tilbage til Bouranton.

Pahlen var imidlertid naaet frem mod Plateauet ved Laubressel, men mødte en saa kraftig Modstand, at han maatte trække sig tilbage for at oppebie Hovedstyrken. Denne ankom først Kl. 1 om Middagen og tog Opstilling i 2 Kolonner, een, under Prindsen af Württemberg, ved Bouranton, den anden, under Fyrst *Gortschakof*, mellem Doches og Laubressel. I denne Stilling skulde de forblive, indtil *Wrede*, der synes at være brudt op meget sent, gav Angrebssignalet ved at aabne Artilleriilden for da at gaa frem i Fjendens venstre Flanke.

Klokken 3 hørtes *Wredes* Kanoner.

Prindsen af Württemberg gik frem mod Thennelières, og *Gortschakof* mod Laubressel. Formeret i Bataillonskolonner med Artilleriet foran Fronten og det Hele dækket af talrige Tirailleursværme rykkede *Gortschakof* mod Plateauet; men *Rottembourg* modtog ham med en saadan Energi, at han i Løbet af 2 Timer ikke vandt Fordele af Betydning. Prindsen af Württemberg naaede Thennelières, men stødte derefter paa *Kellermanns* Rytteri, der vel ikke kunde kaste ham, men tvang ham til at gjøre Holdt.

Wrede, der samtidig var rykket frem mod *Gérard*, blev standset af *Duhesme* og *Jarry*. Efter længere Tids staaende Kamp lykkedes det ham at faa 4—5 Batailloner kastet ind i Skoven ved Courteranges paa høire Bred af Barse. Disse Batailloner trak sig til Høire og kom derved i Forbindelse med *Gortschakofs* Infanteri, som uafbrudt havde fortsat sine Angreb mod Plateauet. I Troen paa, at *Rottembourgs* Division var

udmattet, havde Infanteriet netop med Opbydelse af al Kraft foretaget et sidste Angreb; men *St. Germain* var kommen *Rottembourg* til Hjælp, og efter gjentagne Attaker var det lykkedes ham at tvinge Russerne tilbage. Paa dette Tidspunkt kom *Wredes* Batailloner til, og man besluttede at foretage et nyt Angreb. *Gérard* opdagede Hensigten, og da han samtidig fik Melding om, at Fjenden havde omgaaet Stillingens venstre Fløi og var naaet frem til Thennelières, mente han, at Øieblikket var kommet til at gaa tilbage. Retraiten blev tiltraadt, og den udførtes med Orden og Ro af Divisionerne *Rottembourg* og *Jarry*, som, understøttede af Rytteriet og Artilleriet, toge en ny Stilling ved St. Parre aux Tertres.

Der var ogsaa sendt General *Duhesme* Ordre til at gaa tilbage, men den havde ikke naaet sin Bestemmelse, og *Duhesme* stod derfor endnu i Stilling forsvarende Overgangsstederne over Barse. *Wrede*, der indtil da væsenligst havde brugt sit Artilleri, lod nu Fodfolket gaa frem til Storm paa Broerne; men *Duhesme* vilde ikke vige, og det kom til en Kamp Mand mod Mand.

Urolig over *Duhesmes* Udeblivelse havde *Gérard* afsendt en ny Ordre, og denne naaede sit Maal. Kampen havde imidlertid antaget en saa alvorlig Karakter, at det ikke var let at trække sig ud af den, dog paabegyndte *Duhesme* strax Retraiten og opgav Broerne. Saasnart Bairerne saae dette, styrtede de frem fra alle Sider med stor Overmagt, trængte rask efter og tvang *Duhesme* til at forlade Chausséen og tage Retning paa St. Parre aux Tertres. Det lykkedes ham vel at komme tilbage, men kun med et Tab af 3 Kanoner og 400 Mand.

Hermed endtes Kampen, der ialt kostede Franskmændene 7 Kanoner og 1500 Mand, hvoraf 600 Fanger. Hovedarmeens Tab angives til 1000 Mand.

Da *Macdonald* frygtede for at blive angreben den følgende Dag med endnu større Overmagt, besluttede han at gaa tilbage til Nogent. *Oudinot* og *Gérard* skulde følge Hovedveien forbi Méry, hvilket Punkt skulde bevogtes, indtil alle Tropper vare passerede. *Pacthod* skulde følge efter, til han naaede Nogent og derpaa marchere til Bray, medens *Molitor* tilligemed *Milhauds* og *Kellermanns* Rytteri skulde gaa tilbage ad Veien over Pavillon. For at skaffe de tilbagegaaende Tropper et Forspring skulde

der efterlades en Arrièregarde i Troyes, som, tvungen til at opgive Byen, skulde repliere sig paa *St. Germains* Kavalerikorps, der var opstillet V. for Troyes, og som efter at have optaget Arrièregarden skulde dække Tilbagegangen.

Schwarzenberg havde givet de 4 Korps, han havde længst fremme, Ordre til at rykke mod Troyes den 4de Marts og angribe Kl. 7 Morgen.

Fremrykningen skete, dog naaede Tropperne først Troyes Klokken henimod 10. Kampen begyndte. I Betragtning af Fjendens store Overmagt samt for at skaane Byen sendte General *Gérard*, der havde taget Kommandoen over Arrièregarden, strax en Parlamentær til Fjenden med Forslag om at standse Fjendtlighederne paa Betingelse af, at Byen rømmedes i Løbet af 8 Timer. Hertugen af Württemberg, til hvem Parlamentæren blev bragt, vilde ikke gaa ind paa Forslaget; man forkortede saa fra fransk Side Tidsfristen til 5 Timer, men opnaaede kun at faa bevilget $^1/_2$ Time. Fristen udløb omtrent ved Middagstid. Franskmændene havde da næsten rømmet Byen samt faaet Tid til at spærre en Del af Gaderne. Dette i Forbindelse med, at de Allierede, da de fra alle Sider rykkede ind i Byen, krydsede hinanden, saa at der opstod Standsninger, samt at man ikke først og fremmest tænkte paa Forfølgningen, bevirkede, at Arrièregarden slap nogenlunde uskadt tilbage. Kun *St. Germains* Rytteri led nogle Tab, men Fjenden fulgte i det Hele kun langsomt efter og standsede ved Les Grèz.

I Løbet af den 5te samlede *Macdonald* sin Styrke ved Nogent, og, da Fjenden ikke fulgte efter, kunde han saavel lade den udhvile som faa Tid til at indrette sig til Forsvar.

Schwarzenberg, der netop i den Omstændighed, at Napoleon med Hovedstyrken havde vendt sig mod *Blücher*, havde en stærk Opfordring til energisk at forfølge den Fjende, der stod ligeoverfor ham, besluttede ikkedestomindre at standse under Foregivende af, at Tropperne trængte til Hvile efter de lange Marcher. Hæren indtog derfor den 5te Marts følgende Kantonnement: *Wittgensteins* Korps, over hvilket General *Rajewski* fik Kommandoen, stod mellem Méry, Origny og Savière, *Wrede* paa den gamle Vei fra Troyes til Nogent omkring Marigny og Prunay, og Kronprindsen og *Guilay* paa Veien til Sens mellem

Villemaur og Villeneuve l'Archevèque. Enhver af disse Grupper skulde selv sørge for sin Sikkring ved at fremskyde Forposter henholdsvis mod Nogent, Trainel og Sens.

Hovedkvarteret, der den 5te var i Vendeuvre, blev den 6te forlagt til Troyes. Kun Garden blev endnu staaende i Chaumont.

Denne Stilling beholdt Hovedarmeen i alt Væsenligt til den 12te Marts.

XII. Napoleons Operationer fra den 12te til den 17de Marts.

Det var nødtvungent, at Napoleon var gaaet tilbage fra Laon til Soissons. Nogen Plan havde han ikke; Stillingen var nærmest afventende. Han vilde oppebie, om der skulde vise sig en eller anden gunstig Chance for da strax at gribe til. Den kom hurtigere, end han havde tænkt sig.

Den 12te Marts om Eftermiddagen indtraf der i Soissons Melding om, at den russiske General *St. Priest* havde forjaget General *Corbineau* fra Reims og besat denne By.

Keiseren besluttede strax at foretage en Expedition for at gjenerobre Byen.

Efterladende *Mortier* ved Soissons med 12,000 Mand (Divisionerne *Christiani* og *Poret de Morvan* af den gamle Garde, Resterne af *Victors* Korps og *Neys* Korps, *Roussels* Dragoner, *Pacz* polske Ryttere og en kombineret Kavaleribrigade) afmarcherede Napoleon Natten mellem den 12/13 Marts Kl. 2 med 13,000 Mand (Divisionen *Friant* af den gamle Garde, Brigaden *Pierre Boyer*, der var bleven forstærket, samt Gardens Rytteri) for over Fismes at naa Reims.

Marmonts Korps, der efter Katastrofen ved Athies havde trukket sig tilbage til Fismes, og som talte noget over 8000 Mand, fik Befaling om at støde til for at deltage i Expeditionen.

St. Priests Korps hørte under *Langeron.* Efter den 1ste Januar at have erobret Coblenz var det blevet staaende ved Mainz til den 15de Februar, da det beordredes til over Nancy at støde til *Blücher.* Underveis fik det Ordre til at vedligeholde Forbindelsen mellem Hovedarmeen og den slesiske Hær under

dennes Operationer paa Paris, og, hvis Napoleon vendte sig mod Hovedarmeen, at søge i Ilmarcher at naa *Blücher* over Vitry, Châlons, Reims og Fismes. Samtidig bleve Forstærkningerne, som vare underveis til *Blücher*, stillede under Korpset, hvis Styrke derved naaede op til 12,000 Mand.

I Henhold til denne Ordre, der traf *St. Priest* den 28de Februar i St. Dizier, fortsatte han Marchen og naaede den 6te Marts Epernay. Her fik han Melding om, at en Avantgarde, han havde sendt til Reims, var bleven overfalden og tagen til Fange, samt at *Corbineau* holdt Byen besat. Han besluttede strax at ville bemægtige sig Byen paany, men hastede ikke med at bringe Beslutningen til Udførelse, thi først den 12te Marts naaede han Reims og fordrev *Corbineau*. I Reims fik han Efterretning om Begivenhederne ved Laon og hengav sig saa til den fuldstændigste Sorgløshed i Troen paa, at Napoleon ikke formaaede at angribe ham. Denne Anskuelse var han iøvrigt ikke ene om, thi netop i de samme Dage skrev *Gneisenau* til Fyrst *Schwarzenberg*: „En Marche til Reims i Haab om at slaa General *St. Priest* ligger ikke udenfor Mulighedens Grændse, dog holder jeg den franske Hær i dette Øieblik for ude af Stand til at foretage en saadan Marche.“ *)

Desuagtet kom Napoleon.

Reims ligger, Forstaden undtagen, paa høire Bred af Veslefloden.

Pludselig opskræmmet af sin Ro ved Melding om, at Fjenden nærmede sig, maatte *St. Priest* ihast indtage en Stilling, men han begik den Feil at opstille sig paa venstre Flodbred med Broen i Ryggen.

Marmont, der dannede Avantgarden, ankom den 13de Marts Kl. 2 Eftermiddag foran Reims, hvor han gjorde Holdt for at afvente Napoleons Ankomst med Groset. Dette indtraf Kl. 4. Da der er noget over 7 Mil fra Soissons til Reims, havde Tropperne altsaa kun brugt 14 Timer om at tilbagelægge denne Veilængde.

Napoleon lod strax Garderytteriet opmarchere paa *Marmonts* Fløie og sit Infanteri danne Reserven. Derpaa gav han

*) Bernhardi, Side 622.

Befaling til at rykke frem. Angrebet, som paafulgte, blev ført saa eftertrykkeligt, at *St. Priest*, i Erkjendelse af det Mislige ved Stillingen, strax begyndte at trække sine Reserver over Broen. Grev *Ségur*, der kommanderede en Afdeling af Æresgarden under General *Defrance*, opdagede dette. Øieblikkeligt jagede han fremad med sin Afdeling, gjennembrød Fjendens Midte, erobrede 8 Kanoner, sprængte saa imod Broen og huggede sig en Vei over denne, saa at han kom ind i Byen efter med en Haandfuld Folk at have udbredt Skræk og Forvirring overalt. Men han kunde ikke komme tilbage og blev fangen. Denne Attake var bleven udført saa pludselig, at man fra fransk Side ikke fik Leilighed til at understøtte den itide; Alt, hvad der opholdt sig paa venstre Flodbred, vilde ellers være bleven afskaaret. Dog bevirkede den, at Fjenden, der blev trængt paa begge Fløie, gik overilet tilbage. Derved opstod der Uorden, især paa Broen, og den forøgedes ved, at Ledelsen kom til at mangle, idet General *St. Priest* blev dødelig saaret.*)

Korpsets slagne Rester trak sig gjennem Byen ad Veien, der over Berry au Bac fører til Laon, efterfulgte af *Marmonts* Korps, som Napoleon gav Ordre til at forfølge Fjenden.

St. Priests Tab var 11 Kanoner og 4000 Mand, hvoraf 2500 Fanger. Franskmændenes Tab var 800 Mand.

Da Napoleon i La Ferté sous Jouarre ventede paa Broens Istandsættelse, udkastede han — som omtalt Side 161 — 2 Planer, hvoraf den ene gik ud paa at følge efter *Blücher*, og den anden bestod i at marchere over Château Thierry paa Châlons for at komme i Forbindelse med Besætningerne i Metz og Verdun og derpaa operere i Ryggen paa *Schwarzenberg* samt afskjære Forbindelsen mellem denne og *Blücher*. Overgangen over Marnen og Efterretningerne om *Blüchers* vanskelige Stilling bragte Napoleon til at vælge den første Plan, men Tanken om, forstærket med Fæstningsbesætningerne at gaa i Ryggen paa *Schwarzenberg*, kommer bestandig stærkere og stærkere frem

*) Napoleon skriver herom til Kong *Joseph*: „Det er mærkeligt, at *St. Priest* er bleven saaret af et Kanonskud, rettet af den samme Mand, som rettede Kanonskuddet, der dræbte *Moreau*. Hvor maa man ikke sige: O Forsyn, o Forsyn!“ (Correspondance 27, Side 311). *St. Priest* var fransk Emigrant.

i alle hans Correspondancer mellem den 4de og 12te Marts. Nu var han ved Omstændighedernes Magt tvungen ind paa denne Vei og maatte for enhver Pris søge at faa Styrken forøget. Kunde dette lykkes i større Udstrækning, kunde han gjøre sikker Regning paa, at de Allierede vilde vende sig imod ham og ikke rykke mod Paris, hvilket var saa meget nødvendigere, som Hovedstaden var ude af Stand til at forsvare sig. Endnu var der nemlig intet gjort for at styrke Forsvaret, hvad der kan ses af, at Napoleon den 13de Marts skrev til Kong *Joseph*: „Forinden man begynder paa Paris Befæstning, maa man være paa det Rene med Planen. Det, man hidtil har forelagt mig, synes mig for sammensat; hvad der skal gjøres, maa være simpelt.“ *)

Først gjaldt det altsaa om at faa Hæren forøget. Yderligere at svække *Soult* kunde der ikke være Tale om, thi han havde bestandig været nødsaget til at trække sig tilbage for den fjendtlige Overmagt, saa at han paa dette Tidspunkt stod i Egnen ved Toulouse, medens *Wellington* den 12te Marts havde besat Bordeaux, hvor Mairen havde proklameret, at Bourbonnerne atter havde besteget Thronen. Ligesaalidt kunde der være Tale om at trække *Eugen* ud af Italien, thi dels vilde han komme for sent, men desuden havde han igjennem forskjellige Kampe vundet Fordele overfor sin Modstander, *Bellegarde.* Fra Paris kunde der endnu ventes nogle Forstærkninger, men ikke i stort Antal, thi man manglede Geværer. Desuden var det, man ad denne Vei kunde faa, kun Rekruter, og det, man trængte til, var uddannede Soldater for dermed at erstatte den Afgang, der havde fundet Sted blandt Hærens Veteraner. Napoleon var altsaa henvist til at søge Forstærkning ved at nærme sig Fæstningerne og reducere deres Besætning. Sandsynligheden talte for, at dette kunde lykkes, thi alle Efterretninger gik ud paa, at de fleste af Fæstningerne kun bleve observerede og det daarligt nok. Allerede den 5te Marts havde Keiseren skrevet til Krigsministeren: „Jeg sender Dem Rapporten fra en Mand, som idag er ankommen fra Ardennerne. Send Befaling til, at man skal lade Nationalgarden besætte alle Fæstningerne i Ar-

*) Correspondance 27, Side 311.

dennerne, og at alle Garnisonerne skulle samles i Mezières for derfra at dirigeres til Hæren, som kommer til Laon. Jeg har tusind og een Vei, ad hvilke jeg giver Befalinger, hvad De vel kan tænke Dem, men søg ogsaa i Paris at finde Midlerne til at faa Befalingerne overbragt sikkert.“ *)

Den første Frugt heraf viste sig i Reims, hvor General *Jansen* stødte til Keiseren med 4000 Mand fra Fæstningerne i Ardennerne. Det gav Anledning til, at Keiseren udsendte følgende Ordrer:

General *Durutte* fik Befaling til at samle 12,000 Mand fra Metz, Verdun, Montmédy, Luxemburg, Sarrelouis, Longwy og Thionville og derpaa hurtigst muligt støde til Keiseren.

General *Morand* i Mainz beordredes til at afgive Kommandoen til General *Guilleminot*, efterlade en Besætning paa 8—9000 Mand, med Resten, c. 10,000 Mand, søge at hæve Beleiringen i Elsasz og kaste sig ind i Vogeserne og Øvre Elsasz, hvor han skulde proklamere Insurrektionen og bevæbne Befolkningen. I Nødstilfælde skulde han søge Tilflugt i Metz, men iøvrigt, hvis det var muligt, støde til Keiseren.

General *Merle* skulde samle 8000 Mand fra Maastricht, Wesel, Jülich, Venloo og Grave, søge at hæve Beleiringen af Maasfæstningerne og forene sig med General *Maison*.

General *Broussier* i Straszburg skulde overgive Kommandoen til General *Bonnard*, samle 7000 Mand fra Straszburg, Landau, Schelestadt og Phalzbourg og derefter søge at naa Napoleon over Phalzbourg, Metz, Verdun, eller ad en hvilkensomhelst Vei, naar han kun undgik at træffe paa større fjendtlige Korps.

Da Napoleon havde faaet Underretning om, at der i Straszburg fandtes 30,000 og i Mezières 25,000 Geværer, fik Krigsministeren Meddelelse herom samt Ordre til at søge at komme i Besiddelse af Geværerne i Mezières. Endvidere fik han Ordre til at afsende General *Lefebvre-Desnoëttes* fra Paris med Forstærkning til Garden samt til at dirigere alt det Mandskab, som fandtes i Depôterne og henhørte til *Marmonts* Korps eller Brigaden *Boyer*, til Hæren.

*) Correspondance 27, Side 289.

Savnet af en Broekvipage, som Napoleon ved saa mange Leiligheder havde følt, var forsaavidt bleven afhjulpet, som der endelig var kommen en saadan fra Paris; men, da den fandtes for tung, blev Krigsministeren beordret til hurtigt at sørge for Tilveiebringelsen af en lettere.

Om end Napoleon saaledes gjorde, hvad der var muligt for at styrke Forsvaret, kunde han dog ikke være blind for, at Situationen Dag for Dag blev mere alvorlig, saavel ligeoverfor Fjenden som ligeoverfor Stemningen i Landet.

Den Raadslagning, der ifølge hans Befaling var bleven afholdt i Paris under Regentinden angaaende de Allieredes Fredstilbud, havde fundet Sted den 4de Marts. Kun et eneste Medlem, Herr *de Cessac*, udtalte sig bestemt imod Forslaget, alle de Andre udtalte sig mere eller mindre utilsløret for Forslaget, idet man gjorde gjældende, at ihvorvel det var haardt at miste Belgien, saa var det dog bedre at offre dette Land, naar man derigjennem kunde redde Frankrig og Thronen. Desuden var Frankrig med Grændserne fra 1792, det samme Frankrig, som Ludvig XIV havde regjeret over, og „med Keiseren i Spidsen vilde det bestandig vedblive at være stort, thi dets Storhed var ikke afhængig af een eller to Provindser“ *). Raadslagningens Resultat var, at Sindene mere og mere vendte sig mod Napoleon. „Cet homme est fou!“ vare Udtalelser, som man hørte fra mange Sider. Man frygtede for, at han skulde styrte Frankrig i den fuldstændigste Ulykke; nogle troede at finde en Udvei ved at lade Napoleon abdicere til Fordel for Kong *Joseph*; andre mente, at det naturlige Svar paa den af Napoleon selv foranledigede Raadslagning var en Adresse, hvori man forlangte, at der skulde sluttes Fred. Kong *Joseph* sympathiserede med en saadan Adresse, men turde ikke foretage sig noget, før han havde hørt Keiserens Mening. Han lod derfor Herr *de Meneval* skrive til Hovedkvarteret for at faa at vide, hvorvidt Napoleon ønskede en Adresse og i hvilken Form, han vilde have den affattet.

Det var efter Ankomsten til Reims, at Napoleon blev bekjendt med Herr *de Menevals* Brev saavelsom med Begiven-

*) Thiers 17, Side 298.

hederne i Paris. „Med den Hurtighed og den Mangel paa Skaansel, som altfor ofte karakteriserede hans Maade at handle paa, tilskrev han den 14de Marts Politiministeren følgende Brev, som kun aabenbarer en sørgelig Despotisme, og som ikke vilde fortjene at citeres, hvis det ikke paa samme Tid bar Vidnesbyrd om en, under lignende Omstændigheder, meget ualmindelig Ubøielighed i Karakteren: „De underretter mig ikke om noget af det, som foregaar i Paris. Der taler man om Adresser, Regentskab og tusinde Intriguer, der ere lige saa smagløse som absurde, og som i det Høieste kunne være opfundne af en Klodrian som *Miot*. Alle disse Folk vide ikke, at jeg overhugger den gordiske Knude paa Alexanders Maner. De bør vide, at jeg idag er den samme Mand, som jeg var ved Wagram og ved Austerlitz, at der ikke er nogen anden Autoritet end min, og at det under presserende Omstændigheder er Regentinden, som udelukkende har min Tillid. Kongen (*Joseph*) er svag, han indlader sig paa Intriguer, som kunne blive sørgelige for Staten og fremfor Alt for ham og hans Raadgivere, hvis han ikke snart slaar ind paa den lige Vei. Jeg er misfornøiet over at faa dette at vide ad en anden Kanal end gjennem Dem. — De skal vide, at hvis man havde lavet en Adresse, der krænkede Autoriteten, vilde jeg have ladet Kongen, Ministrene og dem, som havde undertegnet den, arrestere. Man fordærver Nationalgarden, man fordærver Paris, fordi man er svag og ikke kjender Landet. Jeg vil ikke vide af Folketribuner. Man glemme ikke, at jeg er den øverste Tribun; Folket vil da bestandig gjøre det, som stemmer med dets sande Interesser, hvad der er den eneste Gjenstand for alle mine Tanker.“ *)

Den 15de Marts sendte Napoleon *Ney* med Brigaden *Boyer*, General *Jansens* Division, Æresgarden under *Defrance* og 26 Kanoner til Châlons, og samtidig blev General *Colbert* med sin Kavaleridivision sendt til Epernay for at besætte Marnebroen. Disse Detacheringer maa nærmest betragtes som Sikkringsforanstaltninger, thi endnu havde Napoleon ikke taget endelig Beslutning om den Plan, han vilde følge. Kun Et var givet, og det var, at blive staaende kunde han ikke; han maatte

*) Thiers 17, Side 502.

operere. Da Operationerne kunde medføre, at han blev ude af Stand til direkte at dække Paris, traf han en endelig Bestemmelse, hvorom der allerede tidligere var udvexlet Anskuelser mellem ham og Kong *Joseph*, idet han den 16de Marts skrev til denne: „Overensstemmende med de mundtlige Instruktioner, jeg har givet Dem, og med Aanden i alle mine Breve, maa De i intet Tilfælde tillade, at Keiserinden og Kongen af Rom falde i Fjendens Hænder. Jeg agter at manøvrere paa en Maade, der gjør det muligt, at der kan hengaa flere Dage uden Efterretninger fra mig. Hvis Fjenden skulde rykke mod Paris med en saadan Styrke, at enhver Modstand er umulig, saa lad strax Regentinden, min Søn, Stordignitarerne, Ministrene, Senatets øverste Embedsmænd, Præsidenten i Statsraadet, Kronens Storofficianter, Baron *de la Bouillerie* og Skatkamret afreise i Retning af Loire. Forlad ikke min Søn og glem ikke, at jeg vil foretrække at vide ham i Seinen fremfor i Hænderne paa Frankrigs Fjender. Den Skjæbne, der ramte *Astyanax* *), Grækernes Fange, har bestandig forekommet mig den sørgeligste Skjæbne i Historien." **)

Den 17de Marts tog Napoleon under Overveielse hvilke Planer, der kunde følges, og dikterede Chefen for det topografiske Kabinet, Oberst *Athalin*, følgende:

„Der er 3 Planer at vælge imellem:

1. Den første bestaar i at marchere til Arcis sur Aube, 13 Lieues***); man kan være der imorgen, den 18de; den 19de kan man passere Aube, og Natten mellem den 19/20 være i Méry eller Troyes.

Det er sandsynligt, at Fjenden iovermorgen vil faa at vide, at jeg imorgen overnatter i Fère Champenoise; fra det Øieblik er Diversionen gjort. Diversionen vil altsaa være gjort den 19de.

Ney vil være i Arcis sur Aube sammen med mig. Vi passere Aube og ere den 20de i Troyes. Jeg har en Broekvipage og kan slaa Bro, hvor jeg vil.

Jeg antager, at Hovedkvarteret bør være i Troyes.

---

*) *Astyanax*, *Hectors* og *Andromaches* Søn, blev efter Trojas Erobring styrtet ned af Byens Mure af Grækerne.

**) Correspondance 27, Side 323.

***) 1 Lieue = 14,186 danske Fod.

2. Marchere til Sézanne og fra Sézanne paa Provins. Her maa Veienes Slethed tages i Betragtning. Herfra til Sézanne er 9 Lieues, fra Sézanne til Provins 9 Lieues, ialt 18 Lieues.

Rytteriet kan imorgen være i Sézanne, hvis det ikke støder paa fjendtligt Rytteri. Det vil være nødt til at vente paa Artilleriet. *Ney* kan ikke være der den 19de og vil være nødt til at gaa til Reims.

Fra Sézanne til Meaux over Coulommiers og La Ferté Gaucher, 15 Lieues. Er man først i Sézanne kunde man gaa til Meaux. Man kan være der paa 2 Dage ad en god Vei. Der er saaledes herfra til Meaux over Sézanne 24 Lieues.

Man er ogsaa Herre over at kunne naa derhen herfra ved at gaa over Fère Champenoise, 8 Lieues, fra Fère Champenoise til Sézanne 4 Lieues, fra Sézanne til Meaux 15 Lieues.

Der er altsaa herfra til Meaux, naar man marcherer over Fère Champenoise, 27 Lieues istedenfor 24 Lieues, altsaa 3 Lieues mere.

3. Den tredie Plan er at marchere lige til Meaux ad Hovedveien. Herfra til Meaux er 21 Lieues. Man kunde være der den 20de i god Tid. Man kunde endog forene Hæren den 20de og angribe Fjenden 21de.

Hver af disse Planer have deres særlige Karakter.

Den første er den dristigste, vil forbause Fjenden og lover uventede Resultater.

Den anden har den Ulempe at være en Skraamarche, men den afskjærer dog Fjenden fra høire Seinebred.

Den tredie er den sikkreste, fordi den fører i lige Linie paa Paris, men den har ingen moralsk Virkning og overlader Alt til Udfaldet af et stort Slag. Hertil kommer, at har Fjenden 70—80,000 Mand, vil et saadant Slag være en fortvivlet (furieuse) Chance, hvorimod en Marche paa Troyes i Fjendens Ryg, medens *Macdonald* trækker sig tilbage og gjør ham hver Fodsbred stridig, aabner langt bedre Chancer." *)

Man vil af dette Udkast se, at Napoleon foreløbig ikke tænkte paa at bringe Planen om at gaa tilbage til Fæstningerne til Udførelse.

*) Correspondance 27, Side 327.

Den 17de om Middagen fik Napoleon Melding om, at *Schwarzenberg* var ifærd med at rykke frem over Nogent. Der maatte nu træffes et Valg imellem Planerne, og Napoleon valgte den, han selv stempler som den dristigste.

Den i Reims staaende Styrke fik strax Ordre til at marchere til Epernay, og *Ney* til at bryde op fra Châlons for at støde til Keiseren, hvis foreløbige Maal var Arcis. *Ney* raadede over 7000 Mand, Keiserens Styrke bestod af *Friants* Division og Garderytteriets 3 Divisioner (*Colbert*, *Excelmans* og *Letort*) under General *Sebastiani*, ialt 10,000 Mand. Hele Styrken udgjorde saaledes 17,000 Mand.

For at forhindre eller rettere forsinke *Blüchers* Fremrykning blev *Mortier* beordret til at efterlade Divisionen *Charpentier*, c. 2500 Mand, ved Soissons og med den øvrige Styrke, c. 10,000 Mand, marchere til Reims for i Forening med *Marmont*, der talte 8000 Mand og stod ved Berry au Bac, at gjøre saa stærk Modstand som muligt, hvis *Blücher* rykkede frem mod Aisne, samt dække Veien til Paris. Da begge Marskaller saaledes skulde løse en fælles Opgave, burde Overkommandoen have været given til en af dem. *Mortier* var den ældste, *Marmont* den dygtigste. Men, da Napoleon ikke vilde saare *Mortier*, lod han *Berthier* instruere *Marmont* om, at han skulde lede begge Korps Bevægelse, saaledes at det mere fik Udseende af, at han handlede i Overensstemmelse med *Mortier*, end af at det var ham, der havde den overordnede Ledelse. „C'est un objet de tact“, skrev *Berthier* til ham, „que ne vous échappera pas.“ *) Dette var uheldigt. Forholdene vare for alvorlige til, at det gik an, at lade smaalige Hensyn være det bestemmende, og Tiden viste noksom, at paa den Maade lade Kommandoforhold sig ikke ordne.

Napoleons Operationer begyndte den 17de Marts. Netop samme Dag blev der afholdt et Møde i Châtillon, som foranledigede, at Kongressen skiltes uden Resultat.

Efter Mødet den 17de Februar, paa hvilket de Allierede havde fremsat deres Forslag, blev der afholdt et nyt den 28de samme Maaned. I dette forlangte de Allierede en Udtalelse af

*) Marmont, Side 327.

Caulaincort om, hvorvidt han paa Frankrigs Vegne kunde akceptere det givne Grundlag, idet de samtidig erklærede, at om der end kunde være Tale om Modifikationer af enkelte af Forslagene, saa kunde man dog ikke gaa ind paa noget Forslag, der i væsentlig Grad afveg fra det, man havde foreslaaet. *Caulaincourt* svarede, at Tiden havde ikke tilladt ham at formulere sit Modforslag, fordi Hærens uafbrudte Operationer forsinkede Kourerernes Ankomst, ligesom man ogsaa fra de Allieredes Side havde lagt Kourererne Hindringer i Veien ved at lade dem gjøre lange Omveie. Efter nogen Diskussion blev der indrømmet *Caulaincourt* Frist til den 10de Marts. — Samtidig med at de Allierede forhandlede paa Kongressen, førte de ogsaa indbyrdes Forhandlinger, og disse førte til en Koalition, som den 1ste Marts blev indgaaet i Chaumont. Efter denne forpligtede England, Østerrig, Preussen og Rusland sig til, hvis Napoleon vægrede sig ved at modtage de tilbudte Fredsbetingelser — Grændserne fra 1792 — at fortsætte Krigen med alle de til Raadighed staaende Midler, og saaledes at hver af de nævnte Fastlandsmagter stadig skulde holde en Felthær i Marken paa mindst 150,000 Mand, medens England forpligtede sig til at betale Subsidier. Det blev endvidere ved samme Leilighed vedtaget, at ingen af Magterne maatte slutte seperat Fred med Napoleon.

Dermed var forsaavidt Sagen afgjort, thi der kunde jo efter dette ikke længere være Tale om nogen Forhandling i Châtillon; Frankrig skulde underkaste sig.

Caulaincourt modtog paa dette Tidspunkt det Udkast til en Note, som Keiseren havde sendt ham den 2den Marts (Side 159). Da han betragtede det som givet, at Afleveringen af en saadan Note vilde føre til, at Kongressen strax gik fra hinanden, skrev han saavel den 5te som den 6te Marts til Keiseren. I det første Brev forsvarede han paa en værdig Maade sin Optræden i Châtillon ligeoverfor de Bebreidelser, Keiseren havde rettet imod ham. I det sidstnævnte Brev fremhævede han, at Situationen var den, at det ikke alene var nødvendigt at bringe Offre, men tillige at gjøre Tilbud derom itide, samt at Alt vilde være endt, hvis der ikke fra fransk Side blev fremsat et Modforslag, der indeholdt væsentlige Modifikationer af Frankfurterforslaget. Sidstnævnte Depeche naaede Keiseren

Dagen efter Slaget ved Craonne, og samtidig erfarede han, at *Macdonald* havde maattet rømme Troyes. *Maret* fik Ordre til strax, den 8de, at svare *Caulaincourt*, at Keiseren vilde afstaa Brabant, Wesel, Kassel og Kehl samt gjøre Indrømmelser med Hensyn til Italien. Han vilde beholde Mainz, men dog sløife Fæstningsværkerne, hvis ogsaa Kassels Værker bleve sløifede. Iøvrigt skulde disse Forslag ikke betragtes som et Ultimatum, men, hvis de Allierede betragtede deres Forslag som et saadant, maatte Forhandlingerne afbrydes. Undersøger man Napoleons Forslag nøiere, vil man se, at det i Virkeligheden kun er Frankfurterforslaget, der paany opstilles under en skjult Form. Denne Depeche naaede ikke *Caulaincourt* tidlig nok, og han blev derfor nødsaget til at basere det Svar, han skulde fremsætte den 10de Marts, paa Napoleons Note af 2den samme Maaned. Saa kom Mødet. I dette gjennemgik *Caulaincourt* det af de Allierede fremsatte Forslag, paaviste hvor langt det fjernede sig fra den Basis, de selv havde fremsat i Frankfurt, fremlagde alle de denne Sag vedrørende Aktstykker og paaviste, hvor umuligt det var for Frankrig at gaa ind paa de stillede Betingelser uden at offre sin Ære. De Befuldmægtigede erklærede, at det ikke mere dreiede sig om Forhandlingerne i Frankfurt, og at de ikke kunde tillægge de i denne Henseende fremlagte Aktstykker nogen officiel Karakter. Hvad det derimod kom an paa, var en bestemt og tydelig Erklæring om, hvorvidt Frankrig vilde modtage eller forkaste det Forslag, som de havde fremsat den 17de Februar, eller om, hvad de efter Forhandlingerne den 28de Februar havde ventet, Frankrig vilde fremsætte et bestemt formuleret Modforslag. *Caulaincourt* erklærede da mundtlig til Protokollen, at Frankrig var villig til ikke at øve nogen Høiheds- eller Beskyttelsesret eller konstitutionel Indflydelse paa Stater, der laa udenfor Frankrigs Grændser, samt til at erkjende Spaniens Uafhængighed under Ferdinand VII, Italiens og Schweiz Uafhængighed under Stormagternes Garanti, Tydsklands og Hollands Uafhængighed, sidstnævnte Stat under Prindsen af Oranien, og at det var villig til at søge en Ordning med England, der kunde skabe en varig Fred. Derefter blev Mødet hævet.

Den 13de Marts blev der afholdt et nyt Møde. De Allieredes Befuldmægtigede erklærede, at de mundtlige Tilsagn, som

Caulaincourt havde dikteret til Protokollen den 10de, kun besvarede enkelte Dele af det af dem fremsatte Forslag, og at de maatte forlange et bestemt Svar paa, hvorvidt Frankrig vilde akceptere det af dem stillede Forslag eller selv fremsætte et helt nyt. Efter nogen Forhandling, der fortsattes i et Aftenmøde, blev der indrømmet *Caulaincourt* en Frist af 36 Timer til Udarbeidelsen af et Forslag.

Umiddelbart efter Mødet indberettede *Caulaincourt* det Passerede til Keiseren, som modtog Meddelelsen den 17de Marts om Formiddagen i Reims. Keiseren svarede strax: „Herr Hertug af Vincenza! Jeg har modtaget Deres Breve af 13de ds. Jeg har befalet Hertugen af Bassano at besvare dem i Enkelthederne. Jeg giver Dem direkte Bemyndigelse til at gjøre de Indrømmelser, som ere uundgaaelige for at holde Forhandlingerne ilive og endelig lære at kjende de Allieredes Ultimatum; dog saaledes at forstaa, at Traktaten vil have til Følge, at vort Territorium rømmes, og at Krigsfangerne gjensidig udvexles.“ *) Hertugen af Bassanos Brev var af samme Dato. Det var i Virkeligheden kun en Gjentagelse af, hvad der var skreven til *Caulaincourt* den 8de Marts, med andre Ord, det hvilede paa Frankfurterforslaget om end i en anden Form. Indholdet er dog mindre væsenligt, thi Brevet kom for sent.

Caulaincourt fremsatte sit Forslag den 15de Marts. Helst havde han ønsket at kunne erklære, at Frankrig gik ind paa Grændserne fra 1792, thi derved havde han frelst Frankrig og Dynastiet, hvilket han var oprigtig hengiven, men bunden af Napoleons Instruktioner turde han ikke gaa saa vidt. Hans Modforslag gik derfor ud paa en Gjentagelse af, hvad han mundtlig havde erklæret den 10de Marts, men affattet i Traktatform og yderligere præciseret. Napoleon renoncerede saaledes vel paa Italiens Krone, men kun til Fordel for *Eugen*, og Forslaget tilsigtede, at Frankrig skulde beholde sine naturlige Grændser — Rhinen og Alperne — thi det indeholdt intet om, at det var Keiserens Hensigt at opgive Antwerpen, Cølln, Mainz, Chambéry eller Nizza. De Allieredes Befuldmægtigede indskrænkede sig til at erklære, at Forslaget var af for stor Vigtig-

*) Fain, Side 324.

hed til, at de strax kunde gaa ind derpaa. Efterat de den 17de havde taget deres Beslutning, samledes Kongressen til et nyt Møde den følgende Dag. I dette afgave de Allieredes Befuldmægtigede et Memorandum, hvori de erklærede det for umuligt at gaa ind paa det af Frankrig opstillede Forslag, samt at det var Frankrigs Skyld, at man maatte slutte Kongressen uden at komme til en Afgjørelse. Den 19de Marts gav *Caulaincourt* et Tilsvar, hvori han erklærede, at ligesaa lidt som Forslaget af 17de Februar var et Ultimatum, ligesaa lidt var hans Forslag et saadant. Frankrig var fremdeles villig til at forhandle og lagde hele Skylden for, at Kongressen gik fra hinanden uden Resultat, over paa de Allierede. Samme Dag opløstes Kongressen.

XIII. Begivenhederne ved Hovedarmeen til den 17de Marts.

Under den Hvile, som *Schwarzenberg* havde givet sin Hær i Kantonnementerne ved Troyes, indtraf der uafbrudt Forstærkninger, som bragte Hærens Styrke op til 120,000 Mand, og desuden var det paa dette Tidspunkt lykkedes at faa Sydarmeen organiseret, saa at den kunde begynde sine Operationer. Skjøndt det i noget foregriber Begivenhedernes Gang, vil det være nødvendigt at se hen til, hvad der foregik paa den sydlige Krigsskueplads.

Augereau var rykket frem den 17de Februar og havde foranlediget *Bubnas* Tilbagegang, men istedenfor at holde sin Styrke samlet og derigjennem søge at opnaa Resultater, lod han General *Marchand* med et Sidedetachement paa 5000 Mand gaa frem fra Grenoble over Chambéry mod Genf. Her kom det til Kamp den 27de og 28de Februar samt den 1ste Marts, uden at det lykkedes *Marchand* at erobre Byen. Hovedstyrken var imidlertid rykket frem med Besançon som Maal, men naaede kun Lons le Saulnier, hvor den stødte paa Arveprindsen af Hessen-Homburg, som med den ny oprettede Sydarmee, der talte c. 50,000 Mand, den 6te Marts rykkede frem til Angreb. Da *Augereau* ikke vilde optage Kampen med Overmagten, trak han sig tilbage. Arveprindsen fulgte efter, og det kom til enkelte mindre Sammenstød, den 11te ved Macon, den 18de ved St. Georges og den 20de Marts ved Limonest. Den 21de rømmede *Augereau* Lyon, som samme Dag blev besat af Arveprindsen, og dermed var Felttoget til Ende paa denne Del af Krigsskuepladsen. At dette var saa, skyldes *Augereau*, thi

han var ikke den Mand, som krævedes til denne Post, hvor der utvivlsomt i Perioden mellem den 17de Februar og den 6te Marts kunde og burde være optraadt paa en ganske anden Maade. Han var efter *du Casses* Skildring „en simpel Person af den simpleste Slags, der kun lidet bekymrede sig om Hæder og om Frankrigs Ære og Storhed og endnu mindre om Napoleons Dynasti; en Mand, der kun tænkte paa at nyde sine slet erhvervede Rigdomme og Herligheder paa den trivielleste Maade, og som benyttede enhver Leilighed til med en brutal Aabenhed og i de raaeste Udtryk at omtale Keiseren.“ *)

Schwarzenberg havde saaledes ikke mere noget at frygte for sin venstre Flanke, og foran sig havde han kun *Macdonald*, der med sin noget over 30,000 Mand stærke Hær stod bag Seinen.

Desuagtet vilde *Schwarzenberg* ikke rykke frem. Keiseren af Rusland, der endnu bestandig stod som Forkæmperen for en hurtig Fremrykning mod Paris, trængte atter paa, og, da det ikke kunde lykkes ham at formaa *Schwarzenberg* til denne Operation, foreslog han at degagere den slesiske Hær ved at operere mellem Aube og Marne. *Schwarzenberg* tog deraf Anledning til den 7de Marts at afgive en Betænkning, hvori det hed:

— — — „Hovedarmeen har, efterladende sine Reserver ved Chaumont, vundet Tid til at udhvile sig efter de havte Anstrængelser. Imidlertid vil man faa Efterretninger fra den slesiske Hær. Har *Blücher* tilkæmpet sig en Seir, vil Hovedarmeen gaa frem paa venstre Seinebred. Er den slesiske Hær slaaet, vil Hovedarmeen i det Mindste imponere Napoleon, saaledes at han derved afholdes fra at forfølge sin Seir til det Yderste. I dette Tilfælde vil Napoleon true Hovedarmeens

*) Denne Karakteristik stemmer godt med den Maade, hvorpaa *Augereau* optraadte ligeoverfor Napoleon, efterat denne havde abdiceret. I en Proklamation, som siges at være affattet af Hertugen af Otranto, og som *Augereau* lod oplæse for sit Korps, hedder det: „Soldater! I ere løste fra Eders Ed; I ere løste af Nationen, hos hvem Souveræniteten hviler, men, hvis det er nødvendigt, saa ere I endnu mere løste ved Abdikationen af den Mand, som efter at have offret Millioner af Mennesker til sin afskyelige Ærgjærrighed, ikke har forstaaet at dø som Soldat.“ **)

**) Thiers 17, Side 833.

høire Flanke. Det vil afhænge af den slesiske Armees Tab, om Hovedarmeen da bør modtage et Slag ved Aube eller i en hvilkensomhelst anden Stilling. Den maa dække Veien til Langres og under alle Betingelser blive i uafbrudt Forbindelse med Sydarmeen. Andre Grundsætninger for de Allierede ere feilagtige. Til en Opstilling mellem Aube og Marne behøves 4 Marcher, og den kan endnu ikke være fuldstændig udført før den 11te Marts. Inden dette Tidspunkt maa den slesiske Hærs Skjæbne være afgjort. Er den bleven slaaet, vil Hovedarmeen befinde sig i den uheldigste Stilling, ikke mere have noget Valg og være nødt til at lade hele Felttogets Skjæbne være afhængig af et Hovedslag under meget ugunstige Vilkaar. Thi i ethvert Tilfælde maa en Del af Hæren efterlades ved Seinen og vil mangle paa Valpladsen, hvorved Hovedarmeen vil komme til at give Afkald paa Tallets Overvægt. Ligeledes vil den mellem Aube og Marne være adskilt fra Sydarmeen, der er dens eneste Støtte i Tilfælde af en Ulykke. Splittet ad og delt vil saaledes Hovedarmeen opgive den bydende Stilling, som den nu indtager. Men om den ogsaa tilkæmper sig en Seir mellem Aube og Marne, saa maa den dog igjen tilbage paa den venstre Seinebred for at operere paa Paris."*)

Keiseren af Rusland kunde selvfølgelig ikke godkjende denne Opfattelse og lod derfor sin Generaladjutant, Fyrst *Wolkonsky*, den 8de Marts svare *Schwarzenberg*: „Hans Majestæt Keiseren er af den Anskuelse, at en Bevægelse med Hovedarmeen paa Sens vil fjerne os for meget fra Fjenden, og at det derfor er nødvendigt at vende sig til Høire med samtlige Stridskræfter paa Arcis og mellem Arcis og Vitry og i alle Tilfælde forstærke den gjennem Reserven (ɔ: Garden) som Keiseren har givet Befaling til at rykke frem."**)

Efter at have modtaget denne Skrivelse begav *Schwarzenberg* sig den 10de Marts til Chaumont, hvor Monarkerne opholdt sig, og der blev da afholdt en Konference. under hvilken *Schwarzenberg* hævdede, at man burde afvente Efterretninger fra *Blücher*, inden man foretog sig noget Afgjørende. Dog var han villig til at gjøre et Forsøg paa at komme i Besiddelse af Seineover-

*) Ollech II, Side 429.
**) Ollech II, Side 430.

gangene, og heller ikke havde han noget imod, at Garden blev trukken tættere til.

Den 11te Marts vendte *Schwarzenberg* tilbage til Troyes. Neppe ankommen modtog han et Brev fra Keiser Alexander, hvori denne bad Fyrsten, „da han ikke mere var bunden af politiske Hensyn, ved sine strategiske Kombinationer udelukkende at lade Krigsmaalet være det bestemmende.“ *) Keiseren af Rusland sigtede herved til, at den 10de Marts, som var den Dag paa hvilken *Caulaincourt* skulde fremsætte sit Modforslag, var udløben, uden at dette i Realiteten var sket.

Schwarzenberg svarede den 13de Marts: „Tillad mig, allernaadigste Herre, med den Oprigtighed, som De længe har vænnet mig til, at lægge for Dagen, hvor smertelig den Udtalelse er, som indeholdes i Deres Brev, at jeg fremtidig ikke mere er bunden og kan handle efter de strategiske Kombinationer. Aldrig, Deres Majestæt, har jeg følt mig bunden. Jeg har bestandig handlet ifølge strategiske Kombinationer. Jeg tror at have manøvreret godt og ønsker intet ugjort — dette er mit Skriftemaal. Jeg holder det for min Pligt at bemærke, at naar mine Anordninger ikke have fundet Monarkernes Bifald, saa bærer jeg og mine Grundsætninger Skylden derfor. Jeg lægger denne Redegjørelse som en oprigtig Kriger for Deres Majestæts Fødder.“ **)

Schwarzenbergs Ledelse er jo bestandig bleven strængt bedømt, men man har altid søgt at undskylde den med, at han manglede Frihed, eller med at han, som *Coch* siger, „handlede mindre efter sine egne Indskydelser end efter de særlige Instruktioner, han fik fra en Monark, der var delt mellem det saare naturlige Ønske at ydmyge sin Svigersøn uden derved at offre sin Datter.“ ***) *Schwarzenbergs* ovennævnte Brev staar som en bestemt Protest imod enhver saadan Undskyldning. Han har Ret, naar han siger, at han altid handlede efter strategiske Kombinationer, thi det er det samme Princip, der som den røde Traad gaar igjennem hans Ledelse fra først til sidst. Hans Strategi var kun en mathematisk Beregning, der ikke

*) Ollech II, Side 430.
**) Ollech II, Side 431.
***) Coch II, Side 41.

vilde overlade Sandsynligheden det Mindste, og derfor maatte den komme til at mangle netop det, hvorpaa det i Strategien kommer an: Initiativet. Det er denne Mangel, som idelig og idelig kommer igjen.

Den direkte Forbindelse mellem *Blücher* og *Schwarzenberg* var bleven afbrudt den 5te Marts ved Reims Besættelse af Franskmændene. Alle Meddelelser mellem Hærene maatte derfor ske ad lange Omveie, og desuden havde de saameget vanskeligere ved at naa deres Bestemmelse, som Napoleons Dekret om Folkereisningen var slaaet an, saa at man mange Steder havde grebet til Vaaben og overfaldet Officerer, Ordonnantser og mindre Kommandoer. For at sætte en Bom herfor udstedte *Schwarzenberg* den 10de Marts en Bekjendtgjørelse, hvori alle Indvaanere, der grebe til Vaaben, bleve truede med Døden, og hvori det blev befalet Troppeafdelingerne at afbrænde Landsbyerne og al Privateiendom i de Sogne, hvor Befolkningen optraadte bevæbnet. For at vise at det var alvorligt ment, blev der strax statueret enkelte Exempler.

Disse Forhold forklare, at Efterretningen om Slaget ved Craonne og *Blüchers* Retraite til Laon først naaede *Schwarzenberg* den 11te Marts gjennem en Meddelelse, Keiseren af Rusland havde modtaget fra *St. Priest*. Meddelelsen gik ud paa, at Napoleon den 7de Marts havde angrebet *Blücher* ved Craonne og Corbeny, men var bleven slaaet tilbage med stort Tab; derpaa havde han modtaget Forstærkning, og — efter hvad man sagde — fornyet Angrebet og tvunget *Blücher* til at gaa tilbage til Laon. Den 9de var Slaget begyndt paany; man havde hørt stærk Kanonade i Retning af Aisne, men Resultatet var ubekjendt.

Keiseren af Rusland ledsagede denne Meddelelse med en Tilkjendegivelse af, at han ansaa det som uundgaaelig nødvendigt, at Hovedarmeen blev skudt frem mellem Vitry og Arcis sur Aube, dog ønskede han først at høre *Schwarzenbergs* Mening derom. I dette Øiemed sendte han den 12te Generalerne *Diebitsch* og *Toll* til Fyrsten. Om der nu end ved denne Leilighed ikke blev truffen nogen bindende Aftale med Hensyn til Operationerne, saa blev man dog enig om, hvorledes der skulde forholdes under 3 bestemte Eventualiteter.

1. Havde *Blücher* slaaet Napoleon, og gik denne som Følge deraf tilbage paa Paris, skulde Hovedarmeen koncentrere sig mellem Nangis og Provins og derpaa operere paa Melun.

2. Var *Blücher* bleven slaaet, og marcherede Napoleon over Châlons i høire Flanke paa Hovedarmeen, skulde denne koncentrere sig ved Vitry.

3. Forlod Napoleon den slesiske Hær uden at indlade sig paa et Slag for over Châlons at rykke frem i høire Flanke paa Hovedarmeen, skulde denne koncentrere sig ved Chaumont og først modtage et Slag paa Langresplateauet.

I Løbet af den 12te Marts fik Keiser Alexander en ny Melding fra *St. Priest.* Den var afsendt fra Beaumont (mellem Epernay og Reims) den 11te Kl. 11 Aften og lød saaledes: „Jeg har faaet bestemt Efterretning om, at Napoleon har lidt et Nederlag ved Laon og som Følge deraf har tiltraadt Tilbagetoget paa Soissons. Sandsynligvis vil han nu gribe Offensiven mod Hovedarmeen.“*) Denne Melding — hvis sidste Punktum uden Skade kunde have været udeladt, da *St. Priest* var fuldstændig ude af Stand til at bedømme, hvorvidt Napoleon overhovedet kunde gribe Offensiven — blev tilsendt *Schwarzenberg* med følgende Tilføielse af Fyrst *Wolkonsky*: „Hans Majestæt paalægger mig at sige Dem, at efter hans Mening er det nødvendigere end nogensinde at foretage offensive Operationer.“**)

Napoleon var altsaa slaaet og kommen til Soissons. Den 1ste Eventualitet var saaledes indtraadt, og Hovedarmeen skulde nu koncentreres mellem Nangis og Provins for at operere paa Melun. Men *Schwarzenberg* vilde ikke give de dertil sigtende Ordrer, før han fik at vide, hvorhen Napoleon vendte sig fra Soissons.

Under disse Begivenheder havde *Macdonald* faaet Tid til at lade sine Tropper udhvile og at ordne Forsvaret bag Seinen. Broerne ved Pont sur Seine og Nogent vare blevne afbrudte, og Korpserne havde indtaget Stilling, saaledes at *Gérards* Korps og *St. Germains* Rytteri stode bag Nogent, *Pacthods* Division i Bray og Montereau, et Kavaleridetachement i Villenauxe, og Groset som Reserve i Mériot.

*) Ollech II, Side 433.
**) Ollech II, Side 433.

Hovedarmeen havde begyndt at røre sig i Henhold til, hvad *Schwarzenberg* den 10de havde udtalt for Monarkerne, idet de forskjellige Korps Avantgarder havde gjort Forsøg paa at komme i Besiddelse af Overgangssteder over Seinen. Forsøgene mod Bray og Nogent lykkedes ikke, derimod slog *Rajewski* Natten til den 12te Marts 3 Pontonbroer ved Pont sur Seine, og den 12te foretog han over disse en Rekognoscering mod Villenauxe. Den franske Besætning trak sig tilbage med Tabet af nogle Fanger. Gjennem disse fik man Efterretning om *Macdonalds* Stilling, hvorpaa Rekognosceringskommandoet gik tilbage og afbrød Broerne.

Endnu vilde *Schwarzenberg* ikke tage nogen Beslutning, dog forberedte han den 13de en mulig Indgriben ved at lade Tropperne gaa i sammentrængt Kantonnement, saa at de efter Omstændighederne enten kunde gaa mod *Macdonald* eller gjøre Front mod Napoleon, hvis denne tilsigtede et Angreb i hans høire Flanke.

Rajewski blev koncentreret mellem Pont sur Seine og Méry, Kronprindsen kom til Avon la Pèze, *Guilay* til Prunay, *Wrede* til Arcis sur Aube, og Garden til Bar sur Aube. Kronprindsen og *Wrede* efterlode dog deres Avantgarder henholdsvis mod Sens og Trainel, og den paa sidstnævnte Sted posterede Styrke gjorde samme Dag et fornyet Forsøg mod Bray. Forsøget lykkedes ikke, men det foranledigede *Macdonald* til at forandre sin Opstilling, saa at han kunde modtage Fjenden med mere Eftertryk.

Oudinots Korps blev koncentreret mellem Veiene, der føre til Nogent og Bray, *Kellermann* stilledes foran Linien Rouilly—Cucharmoy for at dække Provins og Nangis, og *Milhaud* sendte een Division til Hermé for at bevogte Terrainet mellem Nogent og Bray og 2 Divisioner til Léchelle for at observere Veien til Villenauxe og Sézanne; desuden fik *Oudinot* Ordre til den 14de at sende Rekognosceringer frem mod de sidstnævnte Byer. *Gérard* og *St. Germain* beholdt deres Stillinger bag Nogent, og *Pacthod* skulde ligesom tidligere bevogte Montereau og Bray.

De Efterretninger, *Rajewski* havde skaffet den 13de, bevirkede, at han fik Ordre til den 14de at gaa frem over Pont sur Seine, forjage Styrken, som stod bag Nogent, samt besætte

Sézanne. Lykkedes det *Rajewski* at udføre disse Hverv, skulde Kronprindsen passere Seinen ved Nogent og derpaa marchere mod Mériot, men dog detachere en Styrke mod Bray, som kunde bemægtige sig dette Overgangssted. Af de øvrige Korps fik *Wrede* Ordre til at blive staaende i Arcis, men skyde Forposter frem N. for Aube, Garden til at marchere til Brienne og Lesmont, og *Guilay* til at rykke frem over Villeneuve l'Archevèque for om muligt at naa Sens.

Det maatte saaledes komme til et Sammenstød mellem *Oudinot* og *Rajewski* den 14de Marts.

Styrken, *Oudinot* havde sendt mod Sézanne, fandt Byen besat af Kosakker. De bleve forjagne, men vendte forstærkede om, og Franskmændene maatte gaa tilbage, fordi de samtidig truedes i Ryggen af *Rajewski*. Denne havde først rekognosceret mod Villenauxe, hvor han stødte paa et fransk Rekognosceringskommando. Efter at have kastet dette vendte *Rajewski* sig mod Nogent. Her optog dog *Gérard* Kampen med et saadant Eftertryk, at *Rajewski* maatte gaa tilbage, og, da han ikke havde været istand til at bane Vei for Kronprindsen, maatte denne blive staaende paa venstre Seinebred foran Nogent.

I Løbet af den 14de fik *Schwarzenberg* Melding fra *St. Priest* om, at han den 12te havde besat Reims, og Meddelelse fra *Blücher* om Kampen ved Laon. Der var altsaa Grund til at antage, at Napoleon, slaaet af *Blücher*, trak sig tilbage paa Paris; Hovedarmeen skulde desaarsag, efter de den 12te trufne Bestemmelser, rykke frem mod *Macdonald*. Fremrykningen bestemtes til den 15de, saaledes at *Rajewski* skulde naa Sourdun og skyde sin Avantgarde frem mod Provins, Kronprindsen skulde gaa over Seinen ved Nogent og rykke frem til Mériot, og *Wrede* følge høire Aubebred og tage Stilling ved Villenauxe.

Men ligesom tidligere saaledes gik det ogsaa ved denne Leilighed; *Rajewski* fik Ordren for sent, og der blev ikke noget af hans Fremrykning. Da den var Betingelsen for, at Kronprindsen kunde komme frem, maatte denne søge at finde andre Midler. Han forsøgte at komme over Seinen i Baade, men mødte saa stærk Modstand, at han maatte opgive Forsøget. Heller ikke *Wrede* lykkedes det at naa sit Maal, thi vel ankom

hans Rytteri til Villenauxe, men Groset havde ikke kunnet følge med og naaede kun frem til Plancy. Det var Resultaterne af Operationerne den 15de Marts, af hvilke *Schwarzenberg* havde ventet sig saa meget, at han havde forlagt Hovedkvarteret til Pont sur Seine.

Fjendens gjentagne Forsøg paa at komme over ved Nogent havde overbevist *Macdonald* om, at det næste Forsøg vilde blive af en alvorlig Natur. Han samlede derfor sin Styrke, saameget det lod sig gjøre, for i alle Tilfælde at kunne komme tilbage i god Orden. *Gérard* blev efterladt bag Nogent; *Pacthod* fik Ordre til at afbryde Broen ved Bray og samle hele sin Division ved Montereau, og hele den øvrige Styrke koncentreredes Natten mellem den 15/16 saaledes, at Infanteriet stod ved Provins, og Rytteriet ved Léchelle.

Hvad *Schwarzenberg* ikke havde opnaaet den 15de, vilde han forsøge den 16de. *Rajewski*, Kronprindsen og *Wrede* fik i den Anledning Ordre til at fortsætte Operationerne; Resultatet blev dog ikke bedre. Thi vel lykkedes det *Rajewski* at tvinge det franske Rytteri til at forlade Léchelle, men, da han fulgte efter, traf han paa det franske Infanteri i en stærk Stilling ved Provins, som han ikke turde angribe, fordi han ikke blev tilstrækkelig understøttet paa sin høire og slet ikke fik nogen Understøttelse paa sin venstre Fløi. Grunden hertil var, at *Wrede* ikke kunde komme hurtig nok frem ad de daarlige Veie, og at Kronprindsen hverken kunde slaa Bro eller komme over i Baade ved Nogent, fordi *Gérard* endnu forsvarede høire Seinebred. Den 16de om Aftenen var Situationen ved Hovedarmeen den, at *Rajewski* stod i Montpothier, *Wrede* mellem Villenauxe og Plancy, Kronprindsen paa venstre Seinebred foran Nogent, *Guilay* i Sens, som han havde naaet den 15de, og Garden, som var trukken til, i Arcis sur Aube.

Da *Macdonald* ikke mente det forsvarligt at lade *Gérard* blive længere staaende i den exponerede Stilling, blev hans Korps Natten mellem den 16/17 trukken tilbage til Groset. Denne Bevægelse blev opdaget af Fjenden og meldt til *Schwarzenberg*, som strax befalede, at der den 17de skulde finde en almindelig Fremrykning Sted. Inden denne Befaling kom til Udførelse, havde man i Hovedkvarteret truffet andre Bestemmelser, saa at den blev kontramanderet.

Allerede den 15de Marts om Aftenen Kl. 7 var der nemlig ankommen en Melding til Keiser Alexander fra et Detachement af *Langerons* Korps, som stod i Châlons om, at Napoleon havde fordrevet *St. Priest* fra Reims, at denne var bleven haardt saaret, at hans Tropper vare gaaede tilbage paa Berry au Bac, og at Napoleon, der antoges at være meget stærk, rykkede mod Châlons. Skjøndt *St. Priests* Nederlag i og for sig var en Begivenhed af underordnet Betydning, saa gjorde Efterretningen derom, maaske netop fordi den kom ganske uventet, et aldeles overvældende Indtryk paa Keiser Alexander, saa at han i flere Dage ikke var tilgjængelig. I Aanden saae han allerede Napoleon med en overlegen Styrke i Ryggen paa de russiske Garder og Reserver. Meldingen blev strax sendt fra Troyes til Pont sur Seine, for at Fyrst *Schwarzenberg* kunde tage en Beslutning. Ogsaa her vakte den Bestyrtelse, navnlig fordi den bekræftedes ved en anden, som kom fra *Tettenborns* Kosakker og gik ud paa, at Fjenden fra Reims bevægede sig mod Epernay. I første Øieblik besluttede *Schwarzenberg* at gaa tilbage; Ordrerne vare afsendte, saa kom der Melding om, at Fjenden gik tilbage; man kontramanderede Ordrerne og besluttede at ville rykke frem den 17de. Tilsidst blev man dog staaende ved den Betragtning, at Napoleons Bevægelser dannede Indledningen til en Operation mod Hovedarmeen for at true dens Kommunikationslinie over Chaumont og Langres. Fremrykningen blev opgiven, og *Schwarzenberg* befalede, at Hæren skulde koncentreres mellem Arcis sur Aube og Troyes for at dække Stillingen ved Trannes og Kommunikationerne bagud. Bevægelsen skulde udføres den 17de, saaledes at *Wrede* kom til Arcis, Kronprindsen til Les Grèz, *Guilay* til Troyes, og Garden til Brienne, Doulevent og Maisons, fra hvilket Kantonnement den skulde rekognoscere mod St. Dizier. *Rajewski* skulde skjule Afmarchen for *Macdonald* ved at blive staaende Dagen over, indtil det blev mørkt, og saa marchere til Méry. Hovedkvarteret skulde forlægges til Arcis.

XIV. Napoleons Operationer mod Hovedarmeen fra den 17de til den 24de Marts.

Den 17de Marts om Aftenen ankom Napoleon til Epernay, hvor han erfarede, at Hovedarmeen var gaaet over ved Pont sur Seine og rykkede mod Provins. Kavaleridivisionen *Colbert* blev strax skudt frem til Vertus, og *Sebastianis* 2 andre Divisioner echelonneredes mellem Epernay og Vertus. Fremrykningen skulde fortsættes næste Dag. Vel raadede Napoleon — iberegnet Styrken under *Ney* — kun over 17,000 Mand, men han gjorde Regning paa snart at blive forstærket, idet han ventede *Durutte*, som han vidste havde modtaget Ordren, fra Metz med 12,000 Mand, *Lefebvre Desnoëttes* med 7000 Mand Gardetropper og en Reservedivision paa 5000 Mand under General *Souham*, da begge de sidstnævnte Kommandoer vare afmarcherede fra Paris. Angaaende sine Hensigter skrev Napoleon til Kong *Joseph* og Krigsministeren, at han den 18de ved Daggry agtede at rykke frem mod Arcis sur Aube for derfra enten over Méry eller Troyes at gaa i Ryggen paa *Schwarzenberg*, medens *Macdonald* trak sig tilbage Skridt for Skridt. Han gjorde Regning paa, at Fjenden den 18de Kl. 10 Aften vilde være vidende om hans Marche, som han antog vilde influere paa alle *Schwarzenbergs* Operationer, og han frygtede ikke *Blücher*, fordi denne ikke vilde kunne sætte sig i Marche før den 19de; desuden vilde *Marmont* og *Mortier* være istand til at forsinke hans Overgang over Aisne.

Dækket af Garderytteriet rykkede Keiseren den 18de frem ad Veien over Fère Champenoise. Det varede ikke længe, saa stødte han paa *Kaisarows* Kosakker, som søgte at standse

Fremrykningen. Vel lykkedes dette ikke, dog kom Napoleon ikke saa langt frem, som han havde ønsket, thi kun *Colbert* naaede Herbisse, Rytteriets Gros maatte standse mellem Gourgançon og Semoine, og Fodfolket i Fère Champenoise.

Ney, der samme Dag var rykket frem fra Châlons, ankom til Sommesous med Avantgarden i Mailly.

De Bevægelser, *Schwarzenberg* havde paabegyndt den 17de Marts, vare byggede paa, at Napoleon rykkede fra Reims over Châlons; men, da de Meldinger, han modtog i Løbet af Dagen, beroligede ham med Hensyn til Kommunikationslinien, forandrede han sin Plan og skrev derom til *Blücher*: „Fjenden har nærmet sig Marne, besat Châlons, og hans Opstilling forraader tydeligt, at det er hans Hensigt at adskille vor direkte Forbindelse. Det maa derfor være min Opgave igjen at aabne denne Forbindelse for at kunne virke i Forening med Deres Excellence. Derfor samler jeg mine Stridskræfter over Aube mellem Sézanne og Vitry. Saasnart jeg faar bestemte Efterretninger om Fjendens Bevægelser og om dem, Deres Excellence foretager, vil jeg handle med det Eftertryk, som min Stilling tillader.“ *)

Det fremgaar af denne Skrivelse, at den medvirkende Grund til den forandrede Beslutning var, at *Schwarzenberg*, der manglede direkte Efterretninger fra *Blücher*, gik ud fra, at denne havde gjenoptaget Operationerne med det Formaal at søge Forbindelse med Hovedarmeen i Retning af Châlons. Napoleons Bevægelser mod Reims og Châlons bestyrkede denne Opfattelse, thi de syntes i alle Tilfælde at vidne om, at Napoleon ikke betragtede Paris som truet af *Blücher*, og søgte denne Forbindelsen over Châlons, var det korrekt af *Schwarzenberg* at operere paa Vitry.

Som Følge af den forandrede Plan vare Tropperne blevne standsede underveis og havde faaet Ordre til at indtage følgende Stilling den 18de Marts:

Wrede skulde passere Aube og stille sig foran Arcis mellem Allibaudière og Ramerupt samt skyde sin Avantgarde frem mod Mailly. *Rajewski* skulde blive paa venstre Aubebred mellem Charny og Villette, og Garden skulde danne yderste høire Fløi

*) Ollech II, Side 441.

mellem Dommartin, Donnement og Lesmont. Kronprindsen, *Guilay* og *Lichtensteins* Division samt Kosakafdelinger skulde sikkre Terrainet langs Seinen og Yonne fra Pont sur Seine til Joigny. Det fremgaar klart af denne Opstilling, at *Schwarzenberg* neppe kan have troet paa et alvorligt Angreb fra Napoleons Side, thi han vilde ellers neppe have ladet $^1/_3$ af sin Hær blive ved Seinen.

Den 17de sent paa Aftenen modtog Hovedkvarteret en Skrivelse fra *Blücher*. Den var afsendt fra Laon den 16de og lød saaledes: „Jeg kæmper med de største Mangler. Soldaterne have i flere Dage ikke faaet Brød, og, da Fjenden har afskaaret mig Forbindelsen over Nancy, har jeg ingen Midler til at trække noget til mig. Jeg holder iøvrigt Fjenden fast i Reims. Igaar Morges Kl. 2 var Fjenden der endnu med alle sine Gardetropper. Jeg maa betragte dette som et Tegn paa, at Hovedarmeen endnu ikke har nærmet sig Paris.“ *)

Man fik altsaa foruden en Spydighed, thi som Andet kan det sidste Punktum ikke opfattes, Vished for, at *Blücher* ikke var rykket frem til Aisne for at forfølge Fjenden, og man sluttede deraf i Hovedkvarteret, at Napoleon atter havde vendt sig mod *Blücher*, og at hans Besættelse af Epernay og Châlons kun tilsigtede at maskere Operationerne. *Schwarzenberg* besluttede derfor at fortsætte Operationerne mod Marnen, som alt vare indledede.

Wrede og Garden havde den 18de naaet de befalede Stillinger; *Rajewski*, som atter denne Gang havde faaet Ordren for sent, og som desuden skulde tilbagelægge en lang Marche, naaede kun til Méry. Kronprindsen havde besat Nogent og Pont sur Seine, og *Guilay* stod i Charmoy (SO. for Nogent).

Schwarzenberg havde begivet sig til Arcis, hvor han ankom kort efter Middag. Omtrent samtidig begyndte efterfølgende Meldinger fra *Kaisarow* at indtræffe:

1. „Fjenden rykker frem fra Epernay over Vertus.“
2. „Kl. 11 Formiddag. Jeg bliver angreben af overlegent Rytteri med Artilleri. Fjenden rykker ogsaa frem ad Veien fra Châlons. Jeg trækker mig tilbage paa Arcis.“

*) Bernhardi, Side 683.

3. „Kl. 12 Middag. Fère Champenoise. Keiser Napoleon angriber mig i dette Øieblik med sin Garde.“
4. „Eftermiddag. Jeg har trukket mig tilbage fra Fère Champenoise. Hvad jeg har set af Fjenden, anslaar jeg til 20,000 Mand.“ *)

Disse Meldinger tydede paa, at Napoleon i 2 Kolonner rykkede mod Arcis, forudsat at Meldingerne vare rigtige. General *Toll*, der havde ledsaget *Schwarzenberg*, troede paa dem, fordi han kjendte *Kaisarow*. *Schwarzenberg* var tvivlende, men samtidig betænkelig. Situationen var nemlig den, at han ikke kunde faa Hæren samlet, førend sent den følgende Dag, og at der i Øieblikket var et Hul i Opstillingen, fordi *Rajewski* ikke havde kunnet naa den for ham bestemte Plads. Napoleon kunde altsaa foretage et Gjennembrud. For at hjælpe paa Forholdene foreslog General *Toll* at koncentrere Hæren bagud mellem Troyes og Pougy; men hverken *Schwarzenberg* eller hans Stab vilde gaa ind derpaa. Alt, hvad man foretog sig, indskrænkede sig til, at *Kaisarow* blev forstærket med et Par Rytterregimenter, og at *Rajewski* blev beordret til at fremskynde sin Marche. Befalingen om disse Foranstaltninger udgik Kl. 5 Eftermiddag; men det varede ikke længe, før der indtraf en Begivenhed, som foranledigede et Omslag.

Keiser Alexander havde udtalt Ønsket om at konferere med *Schwarzenberg*, og denne agtede derfor den 17de at begive sig til Troyes, men blev forhindret ved Sygdom (Podagra). Da Keiseren fik Meddelelse herom og samtidig Melding om Napoleons Fremrykning, kunde han ikke længere styre sin Uro. Han begav sig til Arcis, hvor han ankom Kl. 6 Eftermiddag. Efter Ankomsten begav han sig lige til Fyrstens Kvarter. Denne var gaaet tilsengs paa Grund af Sygdommen. Keiseren traf *Toll* og Hovedkvarterets Officerer, som han strax forelagde Spørgsmaalet om, hvad de agtede at gjøre i denne kritiske Stilling. Da de østerrigske Officerer svarede, at man, inden der toges Beslutning, maatte afvente Forposternes Meldinger, bemærkede *Toll*, at det gjaldt om at handle, fordi hvert Minut var kostbart. Han fremsatte derpaa atter sit Forslag om at koncentrere

*) Ollech II, Side 442.

Hæren bagud. Keiseren billigede Tanken og sendte *Toll* ind til *Schwarzenberg* for at faa hans Tilslutning. Fyrsten gik nu ind paa Forslaget og lod sin Stabschef, General *Radetzky*, kalde for at give ham Ordre. Imidlertid fortsatte man Diskussionen, og tilsidst kom man til det Resultat, at en Koncentration mellem Troyes og Pougy ikke var tilstrækkelig, derimod burde Hæren i 2 Dagsmarcher trækkes tilbage til Stillingen ved Trannes. Keiser Alexander sluttede sig til denne Anskuelse, fordi han frygtede for, at det var Napoleons Hensigt at omgaa Hærens høire Fløi og søge at komme i Ryggen paa den ved en Marche paa Bar og Chaumont.

Resultatet blev, at den Ordre, der allerede var given Tropperne for den 19de, tilbagekaldtes den 18de Kl. 8 Aften ved en ny Ordre, der lød saaledes: „*Wredes* Korps har inat (18/19) at trække sig over paa venstre Aubebred for at forhindre Fjenden Overgangen og echelonnerer sig den 19de til Pougy. Kronprindsens, *Rajewskis* og *Guilays* Korps marchere til Troyes, efterladende General *Seslawin* med de fornødne Detachementer for den 19de at sikkre Deboucheerne ved Bray og Nogent saa godt som muligt. Garden og Reserven stille sig bag Voire til Forsvar af denne Flod, indtil *Wredes* Korps, der den 19de skal sikkre Aube fra Arcis til henimod Voire, kan indtræffe ved Lesmont. — Den 20de Marts marchere *Guilays*, *Rajewskis* og Kronprindsens Korps til Vendeuvre, Garden og Reserven til Trannes og Maisons. *Wredes* Korps tager samme Dag Stilling ved Brienne med Avantgarden i Lesmont og Rosnay.“ *) Ordren var tilføiet følgende almindelige Oplysning: „Fjendens Fremrykning fra Epernay over Fère Champenoise og Allibaudière i Flanken paa vor Stilling har forhindret Koncentrationen af samtlige Korps ved Arcis. Men, da det gjælder om at forene hele Hæren, og da *Rajewskis* Korps endnu er bleven tilbage ved Pont sur Seine, hvorfor dets Indtræffen og Debouchering her (ved Arcis) er en Umulighed, er ovenanførte Disposition bleven fastsat.“

Hvad der især havde fremkaldt denne Beslutning var, at man som sædvanlig overvurderede Napoleons Styrke. Vel havde

*) Plotho, Side 319.

Kaisarow meldt kun at have set 20,000 Mand, men man gik ud fra, at dette var Avantgarden, thi, at Napoleon skulde vove at gribe Offensiven med en saa ringe Styrke, faldt Ingen paa.

Ved Fægtningen med *Kaisarows* Kosakker og gjennem Meldinger havde Napoleon faaet at vide, at Arcis sur Aube var besat. Dette kunde medføre Vanskeligheder ved at komme over Aube, og, da det fremfor Alt gjaldt om at komme hurtig over, besluttede Napoleon den 19de at marchere over Salon paa Plancy. Han opnaaede derved tillige at komme i større Nærhed af *Macdonald*, saa at han kunde forene sig med denne, hvis han fandt det ønskeligt eller nødvendigt.

Den 19de om Morgenen Kl. 2 brød Napoleon op. Garderytteriet, der havde Têten, stødte ved Courcemain paa Kosakker, der vare sendte frem af *Kaisarow*, som havde besat Plancy. Kosakkerne bleve kastede med et ikke ubetydeligt Tab af Fanger, og *Kaisarow* maatte rømme Plancy. Broen var afbrudt, men ved Beboernes Hjælp blev den snart sat istand, og, saasnart *Friants* Division var kommen til, fortsatte *Sebastiani* Fremrykningen med Garderytteriet. Han passerede den anden Arm af Aube gjennem et Vadested ved Charny og delte saa sit Korps i 2 Kolonner. Den ene, bestaaende af Divisionerne *Exelmans* og *Colbert*, forfulgte under hans egen Kommando Kosakkerne i Retning af Arcis og naaede frem til Bessy*). Den anden Kolonne, Divisionen *Letort*, gik frem mod Méry. Keiseren sluttede sig til den sidstnævnte Kolonne for at komme til Klarhed om Fjendens Bevægelser.

Rajewski, Guilay og Kronprindsen vare dengang allerede forlængst paa Marchen til Troyes, men Kronprindsen havde i Méry efterladt en Rytterstyrke, der skulde observere Veiene mod Arcis og Plancy.

Kl. 5 Eftermiddag nærmede *Letort* sig Méry. Saasnart han blev opdaget af den fjendtlige Styrke, gik denne tilbage paa venstre Seinebred og stak Ild paa Broen. *Letort* søgte da og fandt et Vadested nedenfor Byen og gik over Seinen. Det fjendtlige Rytteri var imidlertid gaaet tilbage under Dækning af en Eskadron. *Letort* satte efter den og tog Størstedelen til

*) Bessy ligger midtveis mellem Charny og Arcis.

Fange. Under den fortsatte Forfølgning, som *Letort* lod udføre af de ridende Grenaderer og Jægere, lykkedes det at naa Les Gréz og der at erobre et russisk Brotrain paa 13 Pontonner. Alt vidnede om, at Fjenden trak sig meget overilet tilbage.

Efter at have set og hørt forlod Napoleon Méry om Aftenen og begav sig til Plancy. Her havde *Friant* imidlertid taget Stilling paa begge Bredder af Aube, og *Ney* var, uden at træffe Modstand, stødt til og stod paa høire Aubebred ved Riverelle (NO. for Plancy) med sit Rytteri fremskudt mod Viapre.

Macdonald havde imidlertid ogsaa sat sig i Bevægelse. Den 18de Morgen erfarede han, at Fjenden var forsvunden. Der blev strax fremsendt Rekognosceringskommandoer i alle Retninger, Seineovergangene besattes, og da *Macdonald* sluttede sig til, at det var en offensiv Bevægelse fra Napoleons Side, som havde bevæget Fjenden til at gaa tilbage, echelonnerede han den 19de sit Infanteri mellem Provins og Villenauxe for at være ved Haanden, saasnart han modtog Ordre fra Keiseren.

Under Fægtningen den 19de var *Kaisarow* kommen til det Resultat, at hele Napoleons Styrke udgjorde 25,000 Mand Infanteri og 6000 Ryttere, og at hele denne Styrke havde vendt sig mod Plancy. Da *Schwarzenberg* fik Melding herom og saae, at der ikke var nogen Fare for Kommunikationen bagud, besluttede han at opgive Tilbagegangen og gribe Offensiven. Den 19de om Aftenen udstedtes derfor en ny Ordre, efter hvilken Kronprindsen den 20de Kl. 9 Formiddag skulde med sit eget, *Guilays* og *Rajewskis* Korps staa ved Charmont færdig til Fremrykning, og samtidig skulde *Wrede* staa paa Høiderne ved Chaudrey med Rytteriet fremskudt paa Linien Arcis—Charmont. Garden, som skulde tjene som Reserve for *Wrede*, skulde tage Opstilling ved Mesnil Lettré, hvor ogsaa *Schwarzenberg* vilde være at træffe.

Ordrerne bleve afsendte, men, da Tidsberegningen for Veienes Tilbagelæggelse var urigtig, maatte senere Tiden for Mødeopstillingens Indtagelse forandres til Kl. 11 Formiddag. Ordren blev desuden suppleret med en Angrebsdisposition, som blev afsendt fra Hovedkvarteret den 20de Kl. 9 Formiddag, og efter hvilken Fremrykningen, saasnart Signalet blev givet, skulde ske saaledes, at *Wrede* gik mod Arcis, og Kronprindsen — dækket i venstre Flanke af hele det Rytteri, han raadede over — mod Plancy.

Angrebsdispositionen sluttede med: „Jeg er overbevist om, at samtlige Herrer Korpskommandører ere med mig gjennemtrængte af den levende Følelse af, at ingen Kraftanstrængelse maa skaanes idag, og at Alt maa opbydes for at gjøre vore Operationer saa afgjørende som muligt, fordi vi derved kunne jevne os Veien til at naa Maalet for vor hellige Kamp. Denne Hensigt skal meddeles samtlige Tropper. — Men, da Forsigtighed byder at være sikkret imod alle Eventualiteter, meddeler jeg til foreløbig Efterretning, dog kun for Korpskommandørerne, at en eventuel Retraite skal for *Wredes* Korps gaa over Lesmont og Précy, for Kronprindsens, *Guilays* og *Rajewskis* Korps over Dolancourt og Broen ved Bar sur Aube, og for Garden og Reserven over Dienville og Baussancourt. Det bemærkes dog, at Broen ved sidstnævnte By ikke kan benyttes af Skyts."*)

Forinden Resultatet af disse Operationer beskrives, vil det have sin Interesse at kaste et Tilbageblik paa de Operationer, *Schwarzenberg* havde foretaget siden den 14de Marts.

Den 14de Marts sendtes *Rajewski* alene frem over Pont sur Seine, men maatte gaa tilbage. Den 15de skulde han gjentage Operationen støttet af Kronprindsen og *Wrede*; Ordren kom for sent. Den skulde saa udføres den 16de; men, da *Rajewski* ikke blev understøttet paa Fløiene, mislykkedes Operationen. Den skulde paany gjenoptages den 17de; Ordren blev tilbagekaldt, fordi *Schwarzenberg* vilde operere paa Vitry. Denne Bevægelse indledtes, men standsedes den 18de, da *Schwarzenberg* besluttede at gaa tilbage til Trannes. Det var den Maade, hvorpaa der opereredes med en Hær paa 120,000 Mand mod *Macdonalds* 30,000 Mand. Da saa Napoleon kom til, standsedes Tilbagegangen den 19de, og *Schwarzenberg* besluttede at angribe; men, skjøndt han vidste, at selv om Napoleon havde faaet Leilighed til at forene sig med *Macdonald*, saa vilde hele Keiserens Styrke kun udgjøre Halvdelen af den, som han selv raadede over til Angrebet, saa var hans Disposition saa langt fra at være besjælet af den Villie, der er den første Betingelse for Seiren, at den indeholdt Bestemmelse for en eventuel Retraite. Hvordan skulde de høiere Førere være istand til at

*) Plotho, Side 325.

lukke Øinene for det Uheldige i en saadan Ledelse, og hvilken Tillid skulde Tropperne faa til en Føring, der kun jagede dem frem og tilbage uden noget tilsyneladende Maal, og det uagtet de vare de stærkere, og Fjenden den svagere.

Alle de Efterretninger, Napoleon fik i Løbet af den 19de, tydede aldeles bestemt paa, at Fjenden var under hurtig Tilbagegang, og at Fjendens Hovedstyrke gik tilbage over Troyes. Hvad der havde staaet ved Arcis, var ogsaa gaaet tilbage, som det formodedes over Lesmont. Forholdene havde saaledes udviklet sig anderledens, end Napoleon havde tænkt sig i Reims. *Macdonald* gik ikke Skridt for Skridt tilbage til Paris, efterfulgt af *Schwarzenberg*, og Napoleon var ikke kommen i Ryggen paa denne paa den Maade, han havde tænkt sig. Men, om end *Schwarzenberg* gik tilbage, saa stod det dog ikke ganske klart, hvad Hensigten var. Det kunde være Begyndelsen til en Retraite paa Chaumont og Langres, men det var rimeligere, at Bevægelsen tilsigtede en Forening med *Blücher* over Vassy og St. Dizier paa Châlons. For at komme til Klarhed besluttede Napoleon at foretage en Rekognoscering over Arcis den 20de. General *Defrance* med Æresgarden og en Brigade Kyrasserer skulde følge høire, *Ney* og *Sebastiani* venstre Aubebred, til de naaede Arcis. Broen skulde saa istandsættes, og *Defrance* fremsende Rekognosceringer mod Châlons, Vitry og Brienne. Resten af Styrken skulde foreløbig blive hos Keiseren i Plancy.

Endnu den 20de om Morgenen havde Keiseren ingen Efterretninger fra Aisne, thi han sendte Marskallerne *Marmont* og *Mortier* Befaling til, hvis *Blücher* rykkede imod dem, at gaa tilbage over Châlons og Epernay for at forene sig med ham og kun dække Veien til Paris med Rytterdetachementer.“ *) Kort efter denne Ordres Afsendelse fik Napoleon Melding om *Blüchers* Fremrykning, og den Retraite, Marskallerne vare slaaede ind paa. Kl. 10 Formiddag maatte derfor *Berthier* expedere følgende nye Ordre til *Marmont*: „Keiseren beordrer mig til at meddele Dem, at da Fjenden efter at have rømmet Provins, Nogent og Bray dirigerer sig paa Bar sur Aube og Brienne, er det med Beklagelse, han ser, at De er gaaet tilbage til

*) Marmont, Side 329.

Fismes istedenfor til Reims og derfra paa Châlons og Epernay. Hans Majestæt befaler derfor, at De øieblikkelig skal søge denne Kommunikation, thi uden det vil *Blücher* forene sig med *Schwarzenberg* og Alt ved Deres Skyld. Keiseren agter muligvis selv at manøvrere paa Vitry." *)

Efterat den sidstnævnte Ordre var afsendt, indtraf der Meldinger fra *Ney* og *Sebastiani* om, at de ved Ankomsten til Arcis havde faaet at vide, at hele den fjendtlige Hær var i Nærheden. Denne Melding gav Anledning til, at der om Middagen Kl. 12 afsendtes en ny Ordre til *Marmont*: „Keiseren befaler, at De fra det Sted, hvor De modtager min (*Berthier*) Ordre, skal med *Mortier* dirigere Dem med Deres Infanteri, Rytteri og Artilleri til Châlons over Reims, og, hvis dette ikke er muligt, over Epernay; men De bør marchere saa hurtigt som muligt og fremfor Alt fremskynde Deres Rytteries Marche. Hans Majestæt kommer imorgen tidlig, den 21de, til Vitry. *Macdonald* og *Oudinot* følge denne Bevægelse over Arcis sur Aube." **)

Keiseren havde altsaa taget sin Beslutning. Han vilde samle hele sin Styrke ved Vitry for at forhindre *Schwarzenberg* og *Blücher* i at forene sig, og derfor gav han først nu Ordre til *Macdonald* og *Oudinot*. *Oudinot*, der formodedes at staa i Anglure, fik Ordre til, uden at overanstrænge Tropperne, at marchere til Arcis, dog skulde Rytteriet sendes forud. *Macdonald* skulde dirigere Alt, hvad han raadede over, ad høire Seine- og Aubebred mod samme Maal og kun efterlade Reservedivisionen *Souham*, der lige var kommen fra Paris og talte 5000 Mand, ved Nogent og Bray. Ordren til *Macdonald* sluttede med: „Keiseren agter at forlægge sit Hovedkvarter til Vitry." ***)

Neys og *Sebastianis* Meldinger havde foranlediget Napoleon til at beordre *Friants* Division og *Letorts* Rytteri, hvilket endnu stod i Méry, til at marchere til Arcis, og, saasnart de ovennævnte Ordrer vare expederede, begav Keiseren sig sammestedshen.

De franske Tropper havde naaet Arcis Kl. 10 Formiddag, og Broen over Aube var strax bleven istandsat. Da *Ney* er-

*) Marmont, Side 330.
**) Correspondance 27, Side 339.
***) Correspodance 27, Side 339.

farede. at Fjenden stod saavel ved Chaudrey som i Egnen N. for Troyes, lod han Tropperne indtage en Forsvarsstilling. General *Jansens* Division blev skudt frem à cheval paa Veien til Lesmont med venstre Fløi støttet til Torcy og Brigaden *Boyer* som Reserve. Arcis var derved dækket mod en Fremrykning fra Chaudrey. For at standse en Fremrykning fra Troyes placeredes General *Sebastianis* 2 Rytterdivisioner à cheval paa Veien Arcis—Troyes.

Keiseren naaede Arcis omtrent Kl. 1 Eftermiddag, og ved samme Tidspunkt gav *Schwarzenberg* Angrebssignalet.

Wrede rykkede frem fra Chaudrey. *Kaisarow* var sendt forud for at søge Forbindelse med Kronprindsens Rytteri og stødte, da han holdt sig til Venstre, paa *Sebastianis* Divisioner. Skjøndt Beretningerne ere uklare, synes det dog, som om *Kaisarow* har attakeret *Colberts* Division i Flanken og kastet den over paa *Excelmans* Division, der stod paa den anden Side af Veien. Vist er det, at begge Divisioner kom i Uorden, og at *Wrede* deraf tog Anledning til at sende hele sit Rytteri frem, hvorved Uordenen blev endnu større, saa at mange Ryttere i vild Flugt joge tilbage mod Arcis for at komme over Broen. Denne flygtende Strøm stødte paa Keiseren, som med dragen Kaarde sprængte ind mellem Rytterne og tilraabte dem: „Voyons! Qui de vous le repassera avant moi?“ *) Mere behøvedes ikke; Rytterne gjorde atter Front, og da Divisionen *Friant* netop i samme Øieblik kom til og deboucherede over Broen, blev Ordenen snart gjenoprettet.

Medens dette foregik paa Veien fra Arcis til Troyes, havde *Wrede* fortsat sin Fremrykning med Hovedstyrken ad Veien fra Chaudrey og, da han opdagede den fjendtlige Stilling, beordret en Brigade til at angribe Torcy. General *Jansens* Division modtog dette Angreb saa eftertrykkeligt, at Brigaden maatte standse. Forstærket med friske Tropper rykkede den frem paany, og senere kom saavel *Wredes* Gros som den russiske Garde til Hjælp; desuagtet lykkedes det under den bølgende Kamp kun paa korte Tider at faa Fodfæste i Byen. *Jansen* havde dog ikke været istand til alene at udholde dette Angreb.

*) Coch II, Side 68.

Han blev først understøttet af Brigaden *Boyer*, derefter af 2 Batailloner af den gamle Garde, og, da Kampen ved Mørkets Frembrud hørte op, hævdede Franskmændene Byens Besiddelse. General *Jansen* blev dødelig saaret.

Da Dagen heldede, blev Keiserens Stab foruroliget ved pludselig at opdage en Kolonne kommende fra Plancy og marcherende mod Arcis. Man antog den for fjendtlige Tropper, og Officerer udsendtes for at skaffe Oplysninger. De vendte dog snart tilbage med beroligende Efterretninger. Det var General *Lefebvre Desnoëttes*, som kom fra Paris med den ventede Forstærkning, 2000 Ryttere og 5000 Infanterister, til Garden. Denne Forøgelse af Rytteriet besluttede General *Sebastiani* at ville benytte strax. Han gik derfor Klokken henimod 9 frem mod *Kaisarows* og *Wredes* Rytteri. Det blev kastet, og Attaken syntes at skulle lykkes fuldstændigt, da rykkede russisk Garderytteri til Hjælp, og *Sebastiani* maatte trække sig tilbage.

De Franskes Tab paa denne Dag kjendes ikke. *Wrede* mistede 224 Officerer, 2000 Mand og 300 Heste. Blandt de Saarede fandtes Feltmarskallieutenant Grev *Hardegg* og en General.

Kronprindsen var samtidig med *Wrede* rykket frem med sine 3 Korps mod Plancy. Uden at støde paa Fjenden naaede han sent paa Eftermiddagen Premier Fait, der ligger en Mil fra Plancy. Om nu end Ordren foreskrev Direktionen, saa bestemte den dog tillige, at Kronprindsen ved at føre sin høire Fløi frem over Høiderne ved Voué og St. Rémy skulde søge at faa Forbindelse med *Wredes* Korps; men, selv om Ordren ikke havde indeholdt denne Bestemmelse, saa var det jo naturligt, om Kronprindsen havde holdt sig til denne Side, thi det var jo der, at han skulde søge Forbindelsen med Hovedarmeen. At han ikke skulde have hørt Kanontordenen ved Arcis, er lidet rimeligt. Trods alt dette tænkte Kronprindsen kun paa at naa Plancy, og det var rene Tilfældigheder, som bevirkede, at en Del af hans Rytteri kom i Kamp.

Letort havde om Formiddagen modtaget Keiserens Ordre til strax at bryde op fra Méry og marchere til Arcis. Han efterkom Ordren, men synes enten at have glemt de ridende Gardegrenaderer og Jægere, som siden den foregaaende Dag stode i

Les Gréz, eller ogsaa at være afmarcheret efter at have givet dem Ordre til at følge bagefter. Sikkert er det, at dette Detachement først brød senere op følgende Hovedveien, som fra Méry fører paa Arcis. Ankommen omtrent i Høide med Premier Fait opdagede Detachementet det fjendtlige Rytteri, som spærrede Veien. Hugge sig igjennem kunde der ikke være Tale om, dertil var Overmagten for stor; Kampen kunde ikke undgaas, og Detachementet trak sig derfor kæmpende tilbage til Méry med et Tab af 120 Ryttere og 3 Pontonner af det erobrede Brotrain, som det førte med sig. Fjenden forfulgte kun henimod Méry, og derfor lykkedes det senere Detachementet at komme bort fra Byen og ad Omveie at naa Arcis.

Kronprindsen var imidlertid opmarcheret ved Premier Fait, og her blev han staaende, hvorimod *Wrede* efter endt Kamp var gaaet tilbage til Chaudrey.

Hovedarmeens Operationer den 20de havde altsaa ikke ført til noget Resultat, uagtet det ikke havde været vanskeligt at tilføie Napoleon et Nederlag, naar Kronprindsen havde ydet *Wrede* Understøttelse. Det kunde endnu ske den følgende Dag, hvis Napoleon blev staaende foran Arcis, thi *Schwarzenberg* behøvede jo kun at dirigere Kronprindsen frem fra Premier Fait med de 3 Korps, og *Wrede* samt Garden fra Chaudrey med Arcis som fælles Maal. Men den Uberegnelighed, der gjorde sig gjældende, og som karakteriserer Hovedarmeens Ledelse, fornegtede sig heller ikke ved denne Leilighed: „Ikke blot Maaden, hvorpaa Arcis blev forsvaret, men ogsaa Fangernes overensstemmende Udsagn bekræfte den tidligere fattede Formodning om, at Fjenden vil angribe“ *), saaledes lyder Indledningen til *Schwarzenbergs* Disposition for den 21de, og Beslutningen, der var bygget paa denne Grundbetragtning, konkluderede i, at Hovedarmeen skulde opgive Angrebet, tage en tilbagetrukken Stilling og lade Napoleon angribe. Denne Stilling skulde tages paa Plateauet bag Mesnil la Comtesse mellem venstre Aubebred og den høire Bred af Barbuisse med høire Fløi ved Chaudrey og venstre henimod Voué. *Wrede* skulde danne høire Fløi, *Rajewski* Centrum bag Mesnil la Comtesse, og *Guilay* tillige-

*) Plotho, Side 330.

med Kronprindsen venstre Fløi. Garden skulde blive som Reserve ved Mesnil Lettré, og hele Rytteriet sikkre venstre Flanke med Undtagelse af en russisk Division under General *Oscherofski*, som skulde passere Aube ved Brillecourt og foreløbig tage Stilling mellem Dommartin og Donnement for at observere Veiene til Sézanne og Vitry. Stillingen skulde være indtagen den 21de Kl. 5 Morgen. Atter havde man beregnet Tiden galt. Ordrerne udgik først fra Hovedkvarteret Natten til den 21de Kl. 1 og naaede først Kronprindsen Kl. 5 om Morgenen. Følgen var, at Stillingen først var indtagen den 21de om Formiddagen Kl. 10 og med den Modifikation, at Kronprindsens Korps dannede Centrum, hvorimod *Rajewskis* Korps var bleven dirigeret til Nozay for, naar Napoleon rykkede frem, at angribe ham i høire Flanke.

Napoleon var bleven staaende Natten over ved Arcis. Den 21de om Morgenen sendtes en Rekognoscering frem ad Veien til Chaudrey. Den bragte Melding om, at Veien kun var bevogtet af nogle Delinger Ryttere, hvilket lod formode, at *Wrede* og Garden vare gaaede tilbage. Fjendens Hovedstyrke, der havde været sendt frem mod Premier Fait, havde ogsaa trukket sig bort, kun vidste man ikke hvorhen. En Rekognoscering ad Veien til Troyes, maatte kunne give Oplysning herom, og da Napoleon jo havde givet *Oudinots* og *Macdonalds* Tropper Ordre til at støde til ved Arcis, tabtes der intet ved at lade *Sebastiani* gaa frem ad nævnte Vei efterfulgt af *Ney*.

Fremrykningen skete Kl. 10 Formiddag. Da *Sebastianis* Forblænkere Klokken henimod 11 naaede en Bakke, der ligger omtrent $^1/_2$ Mil S. for Arcis, og hvorfra der er en god Udsigt, opdagede de hele den fjendtlige Hær i Stilling paa Plateauet ved Mesnil la Comtesse.

Sebastiani og *Ney*, som fik Melding herom, begave sig, efter at have undersøgt Meldingens Rigtighed, til Keiseren, som efter de modtagne Oplysninger befalede, at Tropperne skulde gaa tilbage over Arcis.

Neys Tropper tiltraadte strax Tilbagemarchen, men *Sebastianis* Ryttere vare alt blevne indviklede i Kamp. *Rajewski* havde nemlig sendt *Pahlens* Rytteri frem til Attake fra Nozay. *Pahlen* blev kastet, men, understøttet af Hovedarmeens Rytteri,

vendte han om, og *Sebastiani* maatte nu trække sig tilbage under uafbrudt Kamp.

Byen Arcis ligger paa venstre Aubebred, og Broen, der fører over Floden, omtrent bag Byens Midte. Tilbagetoget maatte derfor ske gjennem Byen, og derpaa skulde alle Tropper passere samme Bro. For at afværge den heri liggende Fare, hvis Fjenden trængte energisk efter, blev der slaaet en Bro V. for Arcis ud for Villette, som skulde benyttes af Rytteriet. Men atter ved denne Leilighed hjalp *Schwarzenberg* Napoleon ud over Vanskelighederne.

Efterat Hovedarmeen var kommen i Stilling, samlede *Schwarzenberg* Korpskommandørerne paa Høiderne ved Mesnil for at instruere dem. *Plotho* fortæller, at det ved denne Leilighed kom til en Diskussion, fordi der blandt Korpskommandørerne var delte Meninger om Situationen. Nogle af dem mente, „at det var meget farligt at modtage et Slag i denne Stilling, fordi den kunde omgaas paa begge Fløie, saavel over Bar sur Aube som over Troyes, hvorved Hæren blev nødsaget til at opgive sin Kommunikationslinie og tvungen til at gaa tilbage over Vendeuvre paa Bar sur Seine. Disse stemte nu for at gaa tilbage, da man havde undladt at benytte de gunstige Chancer, der tidligere havde vist sig.“ *) Man kan jo ikke undre sig over, at saadanne Udtalelser kom til Orde efter hele den tidligere Ledelse. Men under disse Forhandlinger saae man *Sebastianis* Rytteri gaa tilbage, og nu besluttede *Schwarzenberg* at ville rykke frem. Fremrykningen skete dog ikke strax, thi uagtet hele Situationen var yderst simpel, blev der alligevel spildt megen Tid paa at instruere, og Følgen var, at Hæren først satte sig i Bevægelse Kl. 2 om Eftermiddagen. Derved gik det gunstige Øieblik tabt.

Neys Tropper saavelsom *Friants* Division vare allerede komne over Aube, og *Sebastiani* havde med en høi Grad af Dygtighed og Koldblodighed ført sit Rytteri skakbrædtformig tilbage til Broen ved Villette. Napoleon vilde saaledes have været istand til at faa hele Styrken i rette Tid over paa høire Aubebred, hvis det ikke saavel af Hensyn til hans egen som til *Mac-*

*) Plotho, Side 332.

donalds Retraite havde været nødvendigt at forhindre Fjenden i at følge hurtig efter. Derfor fik *Oudinot*, som om Morgenen var stødt til Keiseren med sit Korps, Ordre til at besætte Arcis med 3 Brigader og at stille *Rottembourgs* Division som Reserve bag Broen. Efterat denne Stilling var indtagen, og *Sebastianis* Ryttere vare gaaede over ved Villette, blev Pontonbroen sammesteds afbrudt, og *Oudinot* forberedte sig paa at optage Kampen med den fremrykkende Hovedarmee.

Ifølge *Schwarzenbergs* Disposition skulde *Wrede* gaa frem i Retning af Lesmont og efter at have passeret Aube søge hurtigst muligt at naa frem mellem Dommartin og Donnement og derfra forfølge Fjenden med en Kavaleribrigade og et Batteri. *Wrede* fik endvidere Raadighed over *Oscherofskis* Kavaleridivision, som allerede stod i den nævnte Stilling.

Angrebet paa Arcis skulde udføres af Kronprindsens, *Rajewskis* og *Guilays* Korps i 3 Kolonner under Kronprindsens Kommando. Garden skulde blive staaende som Reserve.

Saasnart Kronprindsen var kommen tilstrækkelig langt frem, indledede han Angrebet med Ilden fra 80 Kanoner, der opkjørtes i en Halvkreds uden om Arcis. Derpaa rykkede Kolonnerne frem. *Oudinot* satte sig tappert til Modværge, men, da det ikke var hans Opgave at fortsætte Forsvaret længere end høist nødvendigt, lod han, saasnart han fik Meddelelse om, at *Macdonalds* Tropper begyndte at indtræffe ved Ormes, en By der ligger $^1/_4$ Mil bag Arcis, sine Afdelinger lidt efter lidt trække sig tilbage paa høire Aubebred. Fjenden, der opdagede dette, blev derved dristigere, trængte ind i Byen og trykkede paa for om muligt at komme over Broen samtidig med de Retirerende. For at forhindre dette blev *Oudinot* nødt til at lade Broen, som var bleven forberedt til Afbrydning, kaste af, uagtet en Del af hans Tropper derved blev offret. Derpaa tog han Stilling ved Les Vasseurs, omtrent 1500 Alen N. for Byen, og aabnede en heftig Artilleriild, som hindrede Fjenden i at istandsætte Broen. Ved denne Ild kom Byen ibrand og blev et Rov for Flammerne.

Napoleons Tab begge Dage anslaas til 3 Kanoner og 4200 Mand, hvoraf 800 Fanger. Fjendens Tab den 21de er ikke bekjendt.

Det er ofte bleven fremsat, at det var Napoleons bestemte

Hensigt at ville angribe *Schwarzenberg* den 21de, og at kun *Sebastianis* og *Neys* indtrængende Forestillinger afholdt ham derfra. Dette kan ikke være rigtigt. Vidnesbyrdet herom foreligger dels i de Ordrer, som Napoleon allerede den 20de afsendte saavel til *Marmont* som til *Macdonald*, og hvori han — paa den blotte Efterretning om, at Hovedarmeen stod i Nærheden af Arcis — tilkjendegav dem, at han den 21de vilde trække sig tilbage til Vitry. Men der foreligger ogsaa et Bevis fra den 21de. *Marmont* meddeler nemlig i sine Memoirer en Skrivelse af 21de Marts fra *Berthier*, som lyder saaledes: „General *Wredes* Korps har igaar villet tage Arcis sur Aube, men er bleven slaaet. Fyrst *Schwarzenbergs* Armee synes at marchere over Brienne og Bar sur Aube for at forene sig med *Blücher*. Keiseren begiver sig til Vitry. Hans Majestæt har iaften sit Hovedkvarter i Sommepuis. Lad os høre fra Dem.“ *) Vel mangler denne Skrivelse, hvad der er noget ualmindeligt, baade Angivelse af Stedet hvorfra og Tiden naar den er afsendt, men efter Indholdet maa den være afsendt fra Arcis om Morgenen. Napoleon havde saaledes ikke forandret sin Beslutning om at ville operere paa Vitry; men, at han, forinden han tiltraadte Marchen, ønskede at faa *Macdonald* til sig, er ligesaa naturligt, som at han ønskede at faa paalidelig Efterretning om, hvor den Fjende var bleven af, som den 20de rykkede imod ham og derpaa gik sin Vei. Derfor rekognoscerede han den 21de om Morgenen. Vel fortæller *Coch* — 2det Bind, Side 75 — at *Ney* og *Sebastiani* fik Ordre til at rykke frem og „angribe“, men dette kan alene af den Grund ikke være rigtigt, at man for at angribe dog vel først maa vide, hvor den Fjende staar, som man vil angribe. Derom vidste man imidlertid intet; det var først under Fremrykningen, at man ikke alene opdagede den fjendtlige Hær, men endog saae den i Slagstilling, og saasnart Napoleon fik Melding herom, gjorde han ikke, hvad han vilde have gjort, hvis han overhovedet havde havt til Hensigt at angribe, han red ikke frem for at rekognoscere den fjendtlige Stilling, men han gav strax Ordre til at gaa tilbage.

Endnu inden Kampen ved Arcis var endt, udstedte *Schwar-*

*) Marmont, Side 331.

zenberg Kl. 6 om Eftermiddagen Ordre til, at Hovedarmeen, da Fjenden syntes at trække sig tilbage paa Vitry, skulde koncentreres bag Puits Bækken, et Tilløb til Aube, som flyder fra Nord til Syd og falder i Aube ved Ramerupt. *Oscherofski*, der alt var indtruffen i sidstnævnte By og havde skudt sine Forposter frem til L'huitre, fik Ordre til at marchere til Le Meix Tiercelin. *Wredes* Rytteri, der var gaaet over ved Ramerupt, sendtes frem til Corbeil, hans Fodfolk, der gik over ved Lesmont, rykkede frem bag Meldançon Bækken mellem Dommartin og Donnement. Garden marcherede til Chalette, 1/4 Mil NO. for Lesmont. Kronprindsen og *Rajewski* skulde søge ad den korteste Vei at naa Corbeil, og *Guilay*, der ikke kunde komme over ved Arcis, skulde blive staaende for at bevogte dette Defilé.

Natten imellem den 21/22 Marts meldte Kronprindsen, at Napoleon trak sig tilbage til Châlons ad Hovedveien fra Arcis over Dosnon, og henad Morgenstunden den 22de indtraf der en Melding fra *Tettenborn*, som med sine Kosakker havde besat Châlons, om, at *Wintzingerodes* Korps den 20de havde naaet Reims, efterfulgt af hele *Blüchers* Hær. Disse Meldinger og da navnlig den sidste gjorde et stærkt Indtryk paa Hovedkvarteret i Pougy. Man behøvede ikke længere at være bange for Kommunikationen bagud og besluttede derfor at søge at nærme sig Vitry for at komme i Forbindelse med den slesiske Hær, som man antog opererede paa Châlons. Den 22de om Formiddagen Kl. 10 udstedtes desaarsag en ny Disposition indledet med: „Efterat Fjenden med betydelige Kolonner har dirigeret sin Marche paa Sommepuis og Dosnon, er det Hensigten ved vor Fremrykning hurtigst muligt at tilveiebringe Kommunikationen med Vitry." *) Ifølge denne Disposition indtog Hovedarmeen i Løbet af den 22de følgende Stilling: Kronprindsen, der med *Rajewski* var gaaet over ved Ramerupt, naaede frem til Puitsbækken, bag hvilken *Oscherofski* stod paa yderste høire Fløi ved Le Meix Tiercelin, *Wrede* var rykket frem og stod til Høire for Corbeil, Kronprindsen i Corbeil, *Rajewski* i Dampierre, og Garden som Reserve mellem Dommartin og Donnement. *Guilay* blev staaende i Arcis.

*) Bernhardi, Side 720.

Napoleon var den 21de om Eftermiddagen afmarcheret med Garden (*Friants* Division, Garderytteriet og Æresgarden) *Neys* Korps (*Boyers* Brigade og General *Jansens* Division, som blev kommanderet af General *Lefol*), samt *Milhauds* Kavalerikorps, som var indtruffen fra *Macdonald*, til Sommepuis over Dosnon. *St. Germains* Kavalerikorps fulgte Hovedveien paa Châlons og besatte Mailly. *Oudinot* stod foran Arcis, og *Macdonald* samlede sit Korps i Ormes, hvor de sidste Tropper ankom om Aftenen Kl. 9. Dog var Divisionen *Amey* af sidstnævnte Korps detacheret som Bedækning for Artilleriparken, og *Pacthods* Nationalgardister, som havde været posterede ved Nogent, og som *Macdonald* ikke kunde faa til sig i rette Tid, havde faaet Ordre til at søge Forbindelsen over Sézanne.

Den 22de Marts fortsatte Napoleon Marchen til Vitry. Da denne By var besat af Fjenden, passerede Napoleon Marnen ved Frignicourt med Gardetropperne og *St. Germains* Rytteri paa 2 Pontonbroer, der bleve slaaede med det erobrede Brotrain, og marcherede derpaa til Faremont, hvor Tropperne gik i Bivouak. Hovedkvarteret blev etableret paa Slottet du Plessis, der ligger tæt S. for Faremont.

Ney havde faaet Ordre til samme Dag at gjøre et Forsøg mod Vitry med sit Korps og *Milhauds* Rytteri. Han naaede Vitry om Formiddagen, lod den strax beskyde med sit Artilleri og sendte derpaa en Parlamentær til Byen for at opfordre Kommandanten til at kapitulere. Men Kommandanten, der raadede over en Besætning paa 5300 Mand og 41 Kanoner, afslog Opfordringen. *Ney* trak sig da tilbage til Frignicourt og besatte Overgangsstedet for at sikkre *Macdonald* Benyttelsen deraf.

Napoleon havde naaet Egnen ved Vitry, men det staar ikke ganske klart, om han dermed forbandt en bestemt Plan, som allerede dengang var modnet til Beslutning. Vel havde han den 20de i en Skrivelse til Krigsministeren udtalt: „Jeg vil i al Hast trække mig tilbage til mine Fæstninger“ *), og Bevægelsen kunde danne Indledningen til en saadan Operation, men, henset til de *Marmont* tilstillede Ordrer, ser det dog ud til, at det først og fremmest var Keiserens Hensigt at samle

*) Correspondance 27, Side 340.

hele sin Styrke ved Vitry for at forhindre Hovedarmeen i at forene sig med den slesiske Hær og for i alle Tilfælde at bevare Handlefrihed.

Kommunikationslinien gik over Sézanne. En Konvoi, som skulde afgaa derfra den 22de, fik af Napoleon Ordre til at blive staaende. Samtidig fik Krigsministeren Befaling til at sende Forstærkninger fra Meaux til Sézanne, dirigere alle Detachementer, der enkeltvis sendtes til Hæren, sammesteds hen, samt vælge en General „de quelque importance", for at han kunde overtage Kommandoen over disse Forstærkninger, som „vilde blive talrige". Nogen Instrux til Generalen findes ikke i Skrivelsen*), og det skulde dog synes saa meget nødvendigere, som det i den hedder: „Hele den fjendtlige Armee er ved Arcis. Det er sandsynligt, at den vil rykke frem over Brienne", og det tilføies, at Keiseren, hvis han ikke kom i Besiddelse af Vitry, vilde slaa Bro ved Frignicourt. Thi skal der heri ses en Antydning af, at Keiseren vilde gaa tilbage til Fæstningerne, saa maatte jo ogsaa Posteringen i Sézanne vide, hvilken Rolle den i saa Fald skulde spille. Der var ogsaa andre Tropper, som det var i høi Grad magtpaaliggende at faa instrueret. Man vidste ikke i Hovedkvarteret, hvor *Marmont* var. Blev Keiseren staaende ved Vitry for at optage ham, saa ordnede Tingen sig af sig selv, men afmarcherede Keiseren uden at afvente hans Ankomst, hvad var da naturligere end at beordre ham til at marchere til Sézanne for dernæst at handle efter Omstændighedernes Bydende. Desuagtet foreligger der intet om, at der den 22de er bleven gjort noget Forsøg fra Hovedkvarterets Side paa at komme i Forbindelse med *Marmont*, der, som det senere vil blive omtalt, paa denne Dag passerede Marnen ved Château Thierry. Nogen bestemt Plan synes Napoleon ikke at have fattet. Et var givet: Han havde hidtil udelukkende opereret paa de indre Linier, men, da det under de sidste Forsøg hverken var lykkedes ham at tilføie *Blücher* eller *Schwarzenberg* et

*) Skrivelsen, der findes i Correspondance de Napoléon, 27de Bind, Side 341, er der dateret fra Sézanne; dette maa være en Feiltagelse, der skyldes Udgiverne, thi Napoleon var ikke i Sézanne den 22de. Skrivelsen maa være udfærdiget i Sommepuis den 22de om Morgenen forinden Opbruddet.

Nederlag, saa maatte han vente, at de fra begge Sider vilde marchere imod ham for at forene sig. Blive staaende kunde han derfor ikke, saa vilde han blive klemt inde; han maatte enten gaa frem eller tilbage, enten til Paris eller St. Dizier, og Valget maatte træffes hurtigt, thi hvad der lod sig gjøre den 23de, var maaske umuligt den følgende Dag. Saaledes var Situationen, da der den 23de om Morgenen indtraf en Efterretning om, at Keiser Alexander havde tilbragt Natten i Montierender. Napoleon sluttede deraf, at Hovedarmeen over Brienne var rykket frem mod St. Dizier, og han bestemte strax at sætte sig i Marche paa denne By, fordi — som han siger i en Ordre til *Ney* fra Kl. 10 om Formiddagen — „jeg formoder, at det er paa dette Punkt, at han (Keiser Alexander) vil angribe os og afskjære os Veien.“ *) Her er altsaa Grunden til Marchen paa St. Dizier, at den hvilede paa en urigtig Forudsætning, vil senere blive paavist.

Som Følge af denne Beslutning fik *Ney* Ordre til at sende Ilbud til *Macdonald* om at lade *Gérard* eller *Oudinot* overtage Bevogtningen ved Frignicourt, indtil hele Hæren var kommen over, samt til, saasnart han var afløst, skyndsomst at marchere til St. Dizier, hvorhen Napoleon strax dirigerede de ved Faremont staaende Tropper.

Oudinot var den 22de brudt op og fulgt efter Napoleon. *Macdonald* afmarcherede senere paa Dagen for efter Napoleons Befaling at dække Bevægelsen ved at tage Stilling paa Høiderne mellem Chausséen til Châlons og Donons. Skjøndt Marchen maatte foretages i en Afstand af $1^1/_2$ Mil foran og langs Hovedarmeens Front, lykkedes den fuldstændig for Troppernes Vedkommende. Parken var derimod ikke saa heldig. Den var sendt forud under Dækning af Divisionen *Amey*, men denne var kommen ind paa en gal Vei og maatte trække sig til Sézanne. Parken var derfor uden Bedækning, da den den 23de om Morgenen nærmede sig Sommepuis. Her stødte den uventet paa General *Oscherofskis* Rytteri, der var gaaet frem fra Le Meix Tiercelin, og som strax søgte at bemægtige sig den. Vel søgte Mandskabet, der fulgte Voiturerne, at sætte sig til Modværge,

*) Correspondce 27, Side 344.

men det havde maattet ligge under, og Parken vilde være bleven erobret, hvis ikke den ved Kampen opstaaede Skydning var bleven hørt af *Macdonalds* Kolonne. Denne var nemlig brudt op tidlig om Morgenen for at fortsætte Marchen paa Frignicourt og sendte, saasnart han hørte Skydningen, *Gérards* Korps frem i Løb. *Oscherofski* maatte vige, men medtog dog 15 erobrede Kanoner og henved 300 Fanger. 12 Kanoner gjenerobredes af *Gérard*, men de faldt senere i Fjendens Hænder, fordi Kudskene vare flygtede med Bespændingen, og man savnede Midler til at tage dem med. Fægtningen havde standset *Macdonalds* Marche, saa at han først henimod Nattetid den 23de naaede Frignicourt, hvorpaa han Natten over lod Tropperne bivouakere ved Villotte og Bignicourt.

Napoleon var ankommen den 23de om Middagen til St. Dizier, hvor man erobrede et Brotrain og gjorde Besætningen, 900 Mand, til Fange.

Keiseren stod altsaa paa det samme Sted, hvor han 2 Maaneder tidligere havde slaaet det første Slag. Først her foreligger der bestemte Tegn paa, at han har til Hensigt at sætte sig i Forbindelse med Fæstningerne og at faa Befolkningen til at reise sig i Fjendens Ryg; thi Kl. 1 om Eftermiddagen fik *St. Germain* Ordre til at marchere over Bar sur Ornain og St. Mihiel for at aabne Forbindelsen med Metz og Verdun, General *Defrance* til over Void at gjøre et Forsøg mod Toul og reise Befolkningen i Departementerne Meuse og Moselle, og General Piré til med en Rytterbrigade at gaa til Joinville for at rekognoscere mod Doulevent og Chaumont samt foranledige, at der gik Bud fra Maire til Maire om at opbyde Befolkningen til at tage Del i Kampen. Disse Befalinger vare dog neppe givne, førend de bleve tilbagekaldte undtagen for General *Pirés* Vedkommende. Aarsagen hertil var, at Napoleon fik Melding om, at Hovedarmeen ikke rykkede frem over Brienne og Montierender, men derimod i Direktion paa Vitry. Nu først tog han under alvorlig Overveielse, hvad der kunde og burde gjøres. Hertugen af Bassano blev tilkaldt, og ham dikterede Napoleon følgende Operationsudkast:

„Der er 4 Veie at vælge imellem:

1. Marchere herfra den 24de Kl. 2 Morgen, være i Vitry Kl. 8 og angribe Fjenden.

2. Afmarchere tidlig imorgen (den 24de) over Bar sur Ornain paa St. Mihiel, saa at vi imorgen kunne være i Besiddelse af Broen ved St. Mihiel. Fra det Øieblik har jeg mine Kommunikationer med Verdun sikkret og har passeret Maas. Derfra kan jeg passere Pont à Mousson, hvilket aabner mig Kommunikationen paa Metz. Jeg vil da kunne kaste det Korps, der har besat Nancy, tilbage til Vogeserne og levere et Slag med Metz som Basis for Operationerne.

3. Marchere imorgen til Joinville og Chaumont, hvorfra jeg kan dirigere mig paa Bar sur Aube og Troyes.

4. Marchere paa Brienne eller Bar sur Aube over Vassy; man vilde da imorgen være meget nær ved Bar sur Aube.

Det fornuftigste af disse Projekter synes at være det, som gaar ud paa støttet paa Metz og de befæstede Stæder*) at trække Krigen henimod Grændsen. Fra St. Dizier til Metz over Bar sur Ornain og Pont à Mousson er der 29 Lieues, til Nancy ad samme Vei er der 30 Lieues, ad den direkte Vei fra St. Dizier over Toul og Void er der kun 22 Lieues.“ **)

Overveielserne førte til, at Napoleon valgte den Vei, han betegner som Nr. 4, hvis Maal var at afskjære Hovedarmeen Kommunikationen med Rhinen og derved foranledige Fjenden til at følge efter sig, men samtidig aabne Muligheden for, hvis Fjenden fra Vitry skulde vende sig mod Paris, at kunne komme tilbage til Hovedstaden over Troyes.

Klokken 4 om Eftermiddagen fik *St. Germain* Kontraordre og maatte rykke 1 Milsvei frem ad Veien til Joinville for at tjene som Understøttelse for General *Piré*. General *Defrance* blev kaldt tilbage, og om Aftenen Kl. $11^1/_2$ fik alle Tropper Befaling til at afmarchere den 24de Kl. 4 Morgen ad Veien over Vassy.

Schwarzenberg havde den 22de ladet Hovedarmeen opmarchere i en Flankestilling bag Puitsbækken for at sikkre

---

*) Fæstningsbesætningerne udgjorde efter v. Widdern, Side 367, omtrent 74.000 Mand, fordelte saaledes: Mainz 16,000, Landau 2000, Pfalzbourg 1500, Straszburg 10,000, Schelestadt 2000, Neuf Brisach 1500, Hünningen 4000, Belfort 3000, Auxerre 3000, Besançon 4000, Auxonne 3500, Luxemburg 5000, Saarlouis 1500, Thionville 4000, Metz 10,000, Verdun 3000 Mand.

**) Correspondance 27, Side 347.

Forbindelsen med Vitry, og da han samme Dag havde faaet Melding fra *Tettenborn* om, at den slesiske Hær nærmede sig Châlons, skulde man tro, at han den 23de vilde fortsætte sine Operationer for samtidig med at opnaa Forening med *Blücher*, at klemme Napoleon fast mellem begge. Men, man tør vel sige, at jo simplere Situationen forelaa, jo mindre forstod man at benytte den ved Hovedkvarteret. Man var raadvild, og uagtet man raadede over et meget betydeligt Rytteri, saa havde man dog tabt Fjendens Spor. Den 22de om Formiddagen Kl. 9 havde Kronprindsen meldt: „Nu kan jeg med Bestemthed melde, at Fjendens hele Styrke alene er gaaet tilbage ad Veien til Vitry og ikke ad den til Châlons." *) Men *Wrede*, der stod længst ude paa høire Fløi, og som maatte have bemærket dette, meldte lige saa bestemt, at Fjenden var gaaet tilbage ad Veien til Châlons. Hovedkvarteret, der var blevet i Pougy, altsaa for langt tilbage til at kunne træffe Foranstaltninger, sigtende til at konstatere, hvad der var rigtigt, turde hverken bygge paa den ene eller den anden af disse Meldinger. Saa greb det til en høist mærkværdig Udvei. Man gik ud fra, at Napoleon enten var gaaet tilbage til Vitry eller til Châlons eller til Montmirail, og paa denne Forudsætning udfærdigede man saa Dispositioner for alle 3 Tilfælde for Bevægelserne den 23de. Disse Dispositioner sendtes derpaa med Oberstlieutenant Grev *Kotek* til *Wrede*, og det blev overladt til denne „efter eget Skjøn, og da han som værende længst fremme maatte have de sikkreste Efterretninger om Fjendens Bevægelser, at vælge den Disposition, som passede bedst og meddele det trufne Valg hurtigst muligt til General *Barclay*." *) At kommentere denne vistnok enestaaende Ledelse, der blandt Andet befrier den, som giver Befalingen, for Ansvaret, vil alene af den Grund være overflødig, som Forholdene af sig selv bragte Alt i det rette Spor.

Natten mellem den 22/23 meldte *Wrede*, at Fjenden marcherede fra Arcis paa Sommepuis, og den 23de om Formiddagen Kl. 11 indtraf Melding om *Oscherofskis* Erobring af *Macdonalds* Park. Desuden opsnappedes 2 fjendtlige Kurerer, af hvis Breve til *Oudinot* og *Macdonald* man erfarede, at Napoleon vilde med

*) Plotho, Side 339.

Hovedstyrken afmarchere til St. Dizier, hvilket yderligere bekræftedes ved et af Kosakkerne opfanget Brev fra Napoleon til Keiserinden. Det var *Tettenborns* Kosakker, der havde gjort denne Fangst. Originalen blev sendt til *Blücher*, en Afskrift til Keiser Alexander, som modtog den den 23de ved Middagstid. Brevet lød saaledes: „Mon amie! J'ai été tous ces jours-ci à cheval. Le 20 j'ai pris Arcis sur Aube. L'ennemi m'y a attaqué à huit heures du soir le même jour, je l'ai battu, et lui ai fait 4000 morts; je lui en pris 2 pièces de canon et même pris 2 obussiers quittés.

Le 21 l'armée ennemie s'est mis en bataille pour protéger la marche de ses armées sur Brienne et Bar sur Aube. J'ai pris le parti de me porter sur la Marne, afin de les pousser plus loin de Paris et me rapprocher de mes places. Je serai ce soir à St. Dizier. Adieu mon amie, embrassez mon fils."*)

Paa Grundlag af *Wredes* Melding var Hovedarmeen bleven beordret til at marchere paa Vitry, og den 23de om Aftenen stod *Wrede* ved Courdemanges, Garden ved St. Cheron, Kronprindsen ved Sommepuis og *Rajewski* ved Poivre. *Guilay* var ifærd med at istandsætte Broen ved Arcis.

Napoleons Brev gav Anledning til, at der den 23de om Eftermiddagen Kl. 3 paa Keiser Alexanders Opfordring blev afholdt et Krigsraad i Pougy for at overveie, om det vilde være rigtigt at foretage en Parallelmarche over Vendeuvre, Bar sur Seine og Châtillon, skjøndt Fjenden havde 2 Dages Forspring, for atter at komme i Besiddelse af Kommunikationen paa Rhinen, eller om man skulde opgive denne, søge Forening med *Blücher* og basere sig paa Nederlandene for at operere i Fjendens Flanke og Ryg. Overveielserne førte til, at man bestemte sig for det sidstnævnte Alternativ, og det blev besluttet, at Hovedarmeen gjennem en Nattemarche skulde søge at naa Vesigneul for derfra at marchere til Châlons. Ordrerne herom kunde først komme til at udgaa sent, og inden de kom til Udførelse, fik man Efterretninger, der gjorde denne Marche overflødig.

Keiser Alexander, Kongen af Preussen og Fyrst *Schwarzenberg*, der den 23de Kl. 8 Aften havde forladt Pougy, naaede

*) Plotho, Side 342.

den 24de tidlig paa Morgenen Sommepuis, hvor de fik at vide, at den slesiske Hær stod ved Reims og Château Thierry, at den havde skudt en Styrke frem til Châlons, og at General *Wintzingerodes* Rytteri stod ved Vatry. Marchen mod Châlons blev derfor opgiven, og hele Hovedarmeen dirigeret paa Vitry for at passere Marnen. Alle Korps skulde den 24de om Middagen Kl. 12 staa færdige til Overgang, og, hvis Fjenden forsøgte at forhindre Overgangen, skulde Hæren tage Stilling paa venstre Flodbred med venstre Fløi støttet til Blacy og høire til Courdemanges.

Et syntes saaledes Napoleon at have opnaaet ved sin Marche paa St. Dizier: Faren for Paris var i Øieblikket fjernet; Fjenden fulgte efter ham.

XV. Blüchers Operationer fra den 18de til den 25de Marts.

Istedenfor at følge efter Napoleon var den slesiske Hær den 12te Marts gaaet i Kantonnement. Skyldtes dette paa den ene Side *Blüchers* Sygdom og Forpleiningsvanskeligheder, saa var der, som tidligere nævnt, ogsaa andre Grunde, som bevirkede denne Standsning.

Man var fra preussisk Side begyndt at nære Tvivl om det rigtige i, at Preussen bestandig udsatte sig for de største Tab, saa længe det ikke fra Østerrig eller Rusland havde faaet noget bindende Tilsagn om, hvad det kunde vente at opnaa ved den endelige Fredslutning. At denne maatte komme snart, betragtede man som givet, men det vilde jo have sin store Betydning, at man under Forhandlingerne havde en saadan Styrke under Vaaben, at man kunde stille sine Fordringer med fornødent Eftertryk. Disse Betragtninger førte til, at man i Øieblikket ikke ønskede at sætte for meget paa Spil, og de støttedes af den Omstændighed, at man ikke følte sig fuldstændig betrygget med Hensyn til den nye Basis.

Kronprindsen af Sverig var vel rykket frem til Lüttich, men her blev han staaende uden at afløse Hertugen af Sachsen-Weimar. Derved gik man glip af den lovede Forstærkning. Hertil kom, at man havde faaet Efterretning om, at der førtes Forhandlinger mellem Paris og Lüttich*), og Rygtet paastod

*) Disse Forhandlinger vare foranledigede ved, at Napoleon havde opfordret Kong *Joseph* til at sende En eller Anden til Kronprindsen for at bevæge ham til at skifte Parti. „Essayez le“ — hed det i Brevet — „mais sans que j'y sois pour rien.“ *Joseph* formaaede da Herr *Franzemberg*, der tidligere havde været Kronprindsens Læge, til at paatage sig dette Hverv, og det var ham, som foretog Reiserne mellem Paris og Lüttich. (Du Casse Side 197).

endog, at Kronprindsen førte Forhandlinger med General *Maison*, der tidligere havde tjent under ham som Adjutant. Hvad der paa disse Omraader er sket fra Kronprindsens Side, er aldrig bleven opklaret. Man veed kun, at han følte sig misfornøiet og tilsidesat af de Allierede, og at han troede paa Muligheden af, at han, hvis Napoleons Dynasti blev styrtet, kunde blive den Thronkandidat, hvorom man kunde samles fra alle Sider. Sikkert er det, at Kronprindsens tilbagetrukne Holdning vakte Betænkeligheder i det slesiske Hovedkvarter og øvede sin Indflydelse paa Standsningen.

Der var den 14de Marts given Korpserne fornøden Instruktion, forsaavidt Napoleon, efter at have modtaget Forstærkninger, atter greb Offensiven fra Fismes eller Soissons. Samme Dag indtraf Melding om, at Napoleon havde erobret Reims, og at Resterne af *St. Priests* Korps trak sig tilbage til Berry au Bac. Man maatte altsaa ogsaa sikkre sig mod et Angreb fra Reims, og det saameget mere, som *St. Priests* Tropper meldte, at de bleve forfulgte af *Marmont*. der havde besat Berry au Bac. Endnu den 14de blev *Bülows* Korps forlagt til Noyon og *Kleists* til Craonne; den 15de fortsattes Koncentrationen, saa at *Sacken* kom til at staa mellem Chavignon og Etouvelles, *Langeron* ved Anizy og Clacy, *Bülow* ved La Fère med Rytteriet i Noyon, *Wintzingerodes* Fodfolk i Laon med Rytteriet langs Aisne fra Neufchâtel, og *York* ved Corbény, medens *Kleist* blev staaende i Craonne. Begge de sidstnævnte Korps sendte en fælles Avantgarde frem mod Berry au Bac. Denne Opstilling holdtes uforandret den 16de og 17de Marts.

Hærens Styrke udgjorde paa dette Tidspunkt:

Preussere	*York*..........	13,799	Mand, hvoraf	3298	Ryttere,
	Kleist.........	10,897	— —	2581	—
	Bülow........	17,362	— —	2643	—
		42,058	Mand, hvoraf	8522	Ryttere.
Russere	*Langeron*......	25,685	Mand, hvoraf	5426	Ryttere,
	Sacken........	13,606	— —	3903	—
	Wintzingerode..	27,729	— —	11,331	—
		67,020	Mand, hvoraf	20,660	Ryttere,

ialt 109,078 Mand, hvoraf 29,182 Ryttere.

Den 18de Marts om Morgenen fik *Blücher* paalidelig Efterretning om, at Napoleon var afmarcheret fra Reims og opererede paa Aube. Skjøndt *Blücher* endnu var saa lidende, at hans Øine ikke kunde taale Dagslyset, besluttede han dog at at bryde op strax.

York og *Kleist* fik Ordre til at fordrive *Marmont* fra Berry au Bac, støttede af *Wintzingerodes* Rytteri, som skulde passere Aisne ved Asfeld og rykke frem i *Marmonts* høire Flanke. *Wintzingerodes* Gros skulde marchere til Amifontaine, *Sacken* til Corbeny, *Langeron* til Ramecourt, *Bülow* til Laon, og Hovedkvarteret forlægges til Corbeny. Marchen skulde tiltrædes Kl. 7 Formiddag, og Angrebet paa Berry au Bac udføres Kl. 12 Middag.

Marmont opdagede Fjendens Fremrykning og forberedte strax Broen ved Berry au Bac til Sprængning. Kort efter fik han Melding om, at fjendtligt Rytteri var gaaet over ved Asfeld og rykkede frem i hans høire Flanke. Broen blev sprængt, og han trak sig tilbage til Fismes. Herfra anmodede han *Mortier* om at stode til sig. Denne Retraite paa Fismes lader sig neppe forsvare. Vel havde *Marmont* ved en Ordre fra Napoleon af 17de Marts Kl. $6^1/_2$ Eftermiddag*) faaet Instruktion om at dække Veien til Paris, dog uden nærmere Angivelse af hvilken Vei, men selvfølgelig kun under Forudsætning af, at *Blücher* rykkede mod Paris, og derom vidste *Marmont* intet. Der var nærmest Grund til at tro, at det var *Blüchers* Hensigt at rykke mod Châlons over Reims, thi *Marmont* fortæller i sine Memoirer, „at hele den fjendtlige Hær var samlet ved Corbeny“. Han burde derfor have indskrænket sig til at dække Veien til Fismes med et Kavaleridetachement og være gaaet tilbage med Hovedstyrken til Reims for derfra at indrette sit Forhold efter Omstændighedernes Bydende. Dette kunde være sket, thi *Marmont* blev ikke forfulgt, og det burde være sket, thi den omtalte Ordre fra Napoleon foreskrev ikke alene, at *Marmont* skulde søge at trække General *Durutte* til sig over Reims eller Châlons, men den meddelte tillige, at Napoleon agtede, hvis hans Operation førte til, at *Schwarzenberg* gik tilbage fra Seinen, at dirigere *Macdo-*

*) Marmont 6, Side 326.

nald med sin Armee til *Marmont*. Et Tilbagetog over Reims og Epernay vilde derfor have været i god Forstaaelse med det, Ordren i det Hele tilsigtede.

Foruden det Rytteri, som gik over ved Asfeld, havde en mindre Kavaleristyrke hørende til *Kleists* Korps passeret Aisne over en Pontonbro, der blev slaaet ved Pontavert; men, da Fodfolket ikke kunde komme over ved Berry au Bac, og Rytteriet ikke mente at kunne undvære dets Understøttelse, blev Rytteriet staaende ved Cormicy. *Kleists* Gros marcherede til Pontavert, hvor det blev Natten over, og *York* bivouakerede ved Juvincourt. De øvrige Korps af den slesiske Hær naaede deres Bestemmelse.

Den 19de om Morgenen var Broen ved Berry au Bac atter passabel. *Kleist* og *York* passerede Aisne, rykkede i Forening frem ad Veien til Fismes og naaede Blancy og Ventelay med *Zieten* noget fremskudt. Af Hærens øvrige Korps sendtes *Bülow* over L'Ange Gardien mod Soissons, *Wintzingerode* til Reims, *Sacken* til Pontavert, og *Langeron* til Berry au Bac, hvor ogsaa *Blücher* tog sit Hovedkvarter.

Mortier havde den 19de forenet sig med *Marmont*. I Fællig havde de besat Fismes med en mindre Styrke, og med Hovedstyrken taget Stilling bag Byen paa Høiderne ved St. Martin. For at kunne angribe denne Stilling maatte *York* og *Kleist* først passere Vesle, og da Overgangsstederne vare afbrudte, maatte der slaas Bro ved Courlandon. Den blev færdig den 20de om Aftenen, hvorpaa *Zieten* gik over, medens begge Korps Gros blev staaende i Kantonnementerne fra den foregaaende Dag.

Bülow naaede Soissons den 20de og kastede de franske Forposter tilbage til Fæstningen; *Sacken* gik over Aisne ved Vailly og naaede med sin Avantgarde Braisne, *Wintzingerode* skjød sit Rytteri frem til Epernay, og som almindelig Reserve blev *Langeron* staaende i Berry au Bac, hvor ogsaa Hovedkvarteret forblev.

Saasnart *Marmont* fik at vide, at Fjenden var gaaet over ved Courlandon, trak han sig Natten mellem den 20/21 Marts tilbage over Fère en Tardenois og Oulchy le Château. Underveis modtog han *Berthiers* Ordre af 20de om at støde til Keiseren. Ifølge denne trak *Mortier* den ved Soissons efterladte Division *Charpentier* til sig, og begge Marskaller marcherede

derpaa til Château Thierry for at passere Marnen. Ved Ankomsten til nævnte By traf de General *Vincent*, der med en Styrke paa 5—600 Mand havde været efterladt i Epernay for at sikkre Forbindelseslinien med Napoleon, og som var bleven nødt til at gaa tilbage over Dormans, da *Wintzingerodes* Rytteri nærmede sig.

Ved den slesiske Hær foretoges den 21de følgende Bevægelser:

York og *Kleist* fulgte efter *Marmont* og naaede henholdsvis Fère en Tardenois og Cramailly med Avantgarden fremskudt til Oulchy le Château. *Sackens* og *Bülows* Korps samt *Wintzingerodes* Gros bleve staaende, dog samlede *Sacken* hele sin Styrke i Braisne. *Langeron* marcherede til Bastieux og Romain, tæt Ø. for Fismes. *Blücher* ankom til sidstnævnte By.

York og *Kleist* erfarede samme Dag, den 21de, Marskallernes forandrede Marcheretning. *Zieten* fik strax Ordre til at bryde tidlig op den 22de for hurtigst muligt at naa Château Thierry og forhindre eller forsinke Fjendens Overgang. Skjøndt han gjorde sit Bedste, kom han dog for sent. Overgangen var udført, og Broen ødelagt.

Da man i *Blüchers* Hovedkvarter fik Melding om Fjendens Bevægelse, gik man ud fra, at *Marmont* tilsigtede fra Château Thierry at gaa over La Ferté sous Jouarre for at naa Meaux. Derfor fik *Yorks* og *Kleists* Korps som Maal for Marchen den 22de opgivet Egnen ved Oulchy. *Bülow* indesluttede samme Dag Soissons og begyndte Beskydningen af Fæstningen; *Langeron* kom til Fismes, hvor *Blücher* forblev, og *Sacken* til Oulchy le Château. *Wintzingerodes* Gros stod endnu i Reims, og Rytteriet i Epernay, hvorfra det patrouillerede i sydlig Retning.

Medens Fløikorpserne saaledes vare dirigerede mod Reims og Soissons, vare de Bevægelser, som de andre Korps havde foretaget i de sidste Dage, af en saadan Natur, at de ligesaa godt kunde danne Indledningen til en Marche paa Paris som til en Marche, der tilsigtede Foreningen af den slesiske Hær med Hovedarmeen. Øieblikket var kommet, hvor der maatte træffes et bestemt Valg. Omstændigheder traadte til, der lettede dette i høi Grad. Natten mellem den 22/23 Marts indtraf der nemlig Efterretninger, hvis Indhold vil ses af Indledningen

til Dispositionen for den 23de. „Marskallerne *Marmont* og *Mortier* ere gaaede over Marnen ved Château Thierry, have ødelagt Broerne og ere marcherede i Retning af Montmirail. Det synes derfor, som om den franske Keiser vil forene alle sine Kræfter for at ende Krigen med et afgjørende Slag mod den store Armee, og som om han indtil da vil overlade Paris til sine egne Kræfter, Nationalgarden. Denne Beslutning kræver de største Anstrængelser af de kombinerede Armeer for at ile den store Armee til Hjælp og angribe Fjenden i Flanke og Ryg, medens han angriber denne i Ryggen.“ *) I Henhold hertil skulde *Wintzingerode* fortsætte Operationerne med sine 8000 Ryttere over Epernay og lade sit Fodfolk under *Woronzow* marchere fra Reims til Châlons. *Langeron* og Hovedkvarteret forlagdes til Reims; *Sacken* dirigeredes mod samme Maal over Fismes, og *York* og *Kleist* sendtes til Château Thierry for at passere Broen, saasnart den var istandsat.

Da Marskallerne vare komne over Marnen, skulde der træffes Valg af Vei. Ifølge Napoleons Ordre af 20de skulde Marchen gaa over Reims til Châlons, eller, hvis dette var umuligt, over Epernay. Ingen af disse Veie kunde vælges. De besluttede derfor at søge at naa Chausséen, der fra Montmirail fører til Châlons, og for at fremskynde Marchen delte de sig den 22de, saa at *Mortier* marcherede lige paa Montmirail, medens *Marmont* gik over Condé, Orbais og Montmort. Den 23de forenede de sig i Etoges og marcherede samme Dag til Vertus og Bergères. Dette var ikke forsigtigt, thi de havde af General *Vincent* faaet at vide, at Epernay var besat af en større Rytterstyrke, og de burde ikke ved at gaa frem over Etoges udsætte sig for et Flankeangreb fra denne Kant. Desuden kunde Maalet, da Epernay var besat, ikke længere være Châlons, men maatte være Vitry. Da man allerede kunde forudse dette i Château Thierry, burde Marcherne have været indrettet saaledes, at *Mortier* gik over Montmirail direkte paa Sézanne, medens *Marmont* bøiede af ved Montmort og marcherede over Champaubert mod samme Maal. Veilængden vilde blive omtrent den samme, hvad enten man marcherede paa denne Maade eller

*) Plotho, Side 363.

fortsatte Veien, man havde fulgt, for over Vatry og Soudé St. Croix at naa Vitry; men samtidig havde Marchen over Sézanne den store Fordel, at den kunde tilbagelægges uden Fare for Sammenstød med Fjenden. Hensynet hertil maatte være saa meget mere afgjørende, som Hovedopgaven, efter Napoleons Ordre af 20de, var at søge Forening med ham, og som det i samme Ordre udtrykkelig var foreskrevet at sende Rytteriet forud i Ilmarche, hvad der selvfølgelig ikke lod sig gjøre, hvis man valgte den nordlige Vei, hvor man hvert Øieblik maatte være forberedt paa at blive angreben af overlegent Rytteri. Marskallerne naaede den 23de Vertus og Bergères; de kunde samme Dag have været i Connantre og det forudskikkede Rytteri kunde have skaffet dem den Klarhed over Situationen, som de nu fuldstændig manglede. *Marmont* har i sine Memoirer givet en meget udførlig Skildring af, hvad der tildrog sig under Marchen fra Berry au Bac, men han omtaler ikke med et Ord, at han fra det Øieblik, han fik Keiserens Ordre af 20de, har gjort et eneste Forsøg paa gjennem Officerer at komme i Forbindelse med Napoleon, eller overhovedet paa at benytte Rytteriet i Efterretningsvæsenets Tjeneste.

I Løbet af den 23de fik *Blücher* yderligere Oplysninger, der bidrog til at lette ham Operationerne, idet man bragte ham det Brev fra Napoleon til Keiserinden, som er aftrykt Side 262. Dets Indhold bevirkede, at *Langeron* og *Sacken* fik Ordre til at forene sig med *Woronzow* i Châlons, at *Blücher* forlagde sit Hovedkvarter til samme By, og at *York* og *Kleist* fik Befaling til, efter Overgangen ved Château Thierry, at følge Marskallerne ad Veien til Montmirail.

XVI. Hovedarmeen og Blücher forene sig og rykke mod Paris.

Hovedarmeen skulde den 24de om Middagen passere Marnen ved Vitry, og da Kongen af Preussen og Fyrst *Schwarzenberg* agtede at overvære Overgangen, havde de om Morgenen forladt Sommepuis. Keiser Alexander blev derimod tilbage.

Endnu var det Keiserens stadige Tanke, at en hurtig Marche paa Paris vilde være det bedste Middel til at faa Ende paa Krigen. Nu mente han Øieblikket var kommet til at realisere Tanken. Kl. 10 om Formiddagen kaldte han Fyrst *Wolkonsky* samt Generalerne *Barclay*, *Diebitsch* og *Toll* til sig og forelagde dem det Spørgsmaal „om man efter Foreningen med *Blücher* burde følge efter Keiser Napoleon og angribe ham med overlegne Kræfter, eller maskere Afmarchen og marchere paa Paris.“ *)

Barclay svarede, at man burde forfølge Napoleon og angribe ham med den samlede Magt, hvor man fandt ham. *Diebitsch* mente, at man burde sende 40—50,000 Mand mod Paris og forfølge Keiser Napoleon med de øvrige Tropper. *Toll* foreslog, at man skulde sende 10,000 Mand, væsenligst Rytteri efter Napoleon og rykke i Ilmarche mod Paris med de forenede Hære.

Keiseren sluttede sig strax til *Tolls* Forslag, og da *Diebitsch* deraf tog Anledning til at yttre: „Hvis Deres Majestæt vil sætte Bourbonnerne paa Thronen, saa er det ganske vist det Bedste at gaa med den samlede Magt paa Paris“, svarede Keiseren: „Her er ikke Tale om Bourbonnerne, men det gjælder om at styrte Napoleon.“ **)

*) Ollech II, Side 471.
**) Johannes Scherr, Side 283.

Keiseren steg strax til Hest og lod staa til mod Vitry for at faa Planen vedtaget. Ved Middagstid traf han Kongen af Preussen og Fyrst *Schwarzenberg*. Det var en mild Solskinsdag. Man forhandlede derfor under aaben Himmel paa en Høi; et Kaart blev udbredt paa Jorden, og det varede ikke længe, før der var Enighed om Planens Udførelse. Overgangen blev kontramanderet. Hovedarmeen tog Stilling paa venstre Marnebred, og det blev besluttet, at *Schwarzenberg* og *Blücher* i Forening skulde marchere mod Paris, samt at *Wintzingerode* skulde maskere Afmarchen ved at følge efter Napoleon over St. Dizier med sine 8000 Ryttere og 46 Kanoner, yderligere forstærket med 2000 Kosakker under *Tettenborn* og 2 russiske Jægerbatailloner.

Saasnart Alt var paa det Rene, skrev Kongen af Preussen til *Blücher*: „Fyrst *Schwarzenberg* vil meddele Dem de Beslutninger, der ere tagne som Følge af den fjendtlige Marche paa St. Dizier, saavelsom den Disposition, der allerede imorgen (den 25de) vil blive udført af den store Armee. Da det ved Foretagendet mod Paris meget væsenligt kommer an paa Overensstemmelse i begge Hæres Operationer, opfordrer jeg Dem til at indrette Dem saaledes, at denne Overensstemmelse tilveiebringes.“*)

Samtidig med Kongens Brev fik *Blücher* tilsendt en Meddelelse fra *Schwarzenberg* indeholdende Dispositionen for den 25de.

Det, som *Blücher* og hans Stab bestandig havde kjæmpet for fra Felttogets Begyndelse, skulde altsaa nu blive Virkelighed. Man vil da ogsaa kunne forstaa, at *Blücher*, da han fik Meddelelserne, udbrød: „Det kalder jeg engang et glad Budskab. Endelig have altsaa de Velsindede seiret over disse „Lumpenhunde“ af Diplomater. Nu hedder det ikke mere alene hos os, nu hedder det overalt: Fremad!“ **)

Begge Hære havde den 24de om Aftenen følgende Stilling:

Rajewski stod ved Pringy, *Wrede* ved Maisons, Kronprindsen ved Blacy, Garden ved Courdemanges, og *Guilay* var paa Marchen fra Arcis.

Langeron, Sacken og *Woronzow* stode i og ved Châlons; *York* og *Kleist* havde fremskudt *Zieten* til Janvilliers, *Yorks*

*) Ollech II, Side 472.

**) Johannes Scherr, Side 284.

Gros stod ved Viffort og *Kleists* Gros i Château Thierry. *Wintzingerode* gik med sit Rytteri over Marnen ved Vitry for at søge Fjendens Spor i Direktion paa Thiéblemont.

Napoleon havde samme Dag forladt St. Dizier for at naa Egnen ved Vassy, og *Marmont* og *Mortier* fortsat deres Marche fra Vertus og Bergères for at naa Vitry.

For fra Bergères at komme til Vitry kan man enten følge Hovedveien over Fère Champenoise, der var god, eller marchere ad en mindre god Tvervei, som gaar over Vatry. Forinden Marchen tiltraadtes den 24de, forhandledes der mellem Marskallerne om hvilken Vei, der burde vælges. *Mortier og* General *Belliard* foresloge at gaa over Fère Champenoise, fordi det syntes dem farligt at marchere over den store Slette uden Kjendskab være sig til Keiserens eller Fjendens Stilling, og fordi man ved at vælge denne Vei i værste Tilfælde havde fri Retraite paa Paris. *Marmont* var derimod af den Anskuelse, at Marchen burde gaa over Vatry for at naa Soudé St. Croix, thi, stod Napoleon endnu ved Vitry, kunde man paa denne Maade hurtigst støde til ham, var han gaaet tilbage til St. Dizier efterfulgt af Fjenden, kunde man fra Soudé gjøre en Diversion i Fjendens Ryg, og vendte Fjenden sig imod Marskallerne, stode disse paa det rette Sted til at kunne komme tilbage til Paris. Resultatet af Forhandlingerne blev — efter *Marmonts* Fremstilling i Memoirerne*) — at det blev besluttet, at man den 24de skulde marchere over Vatry til Soudé St. Croix. Men *Marmonts* Fremstilling af Begivenhederne den 24de og 25de er ikke ganske paalidelig. Den er et af de mange Exempler, som Krigshistorien har at opvise paa, at saa vist som Alle gjerne ville have Del i Æren, hvor det gaar godt, saa vist ville ogsaa Alle gjerne vælte Skylden fra sig, hvor det gaar galt. Fremstillingen er en Retfærdiggjørelse, der søger at vælte hele Skylden for den Katastrofe, der indtraf, over paa *Mortier*, og Arbeidet lettes ved den Omstændighed, at *Marmont* var ledende uden Ansvar. Her viste det sig, hvor urigtigt det var, at Kommandoforholdene ikke vare ordnede klart og bestemt.

Det, som den 24de burde have øvet afgjørende Indflydelse

*) Marmont, Side 251.

paa Valget, var de Efterretninger, man havde om Fjenden. *Marmont* fortæller, at han vidste, at Epernay og Châlons vare besatte af den slesiske Hær, at *York* og *Kleist* stode ved Château Thierry, og at der den 22de og 23de var bleven kjæmpet ved „Sommesous" — det var, som allerede omtalt, ved Sommepuis. Deraf sluttede han, at Hovedarmeen var rykket frem, og at Napoleon enten stod i Vitry eller var gaaet tilbage paa St. Dizier, thi Planen om eventuelt at gaa tilbage paa Fæstningerne, var ham bekjendt. For Fjendens Vedkommende gik *Marmont* ud fra, at begge Hære havde forenet sig, og at de enten vilde vende sig mod Napoleon eller mod Marskallerne ɔ: enten gaa mod St. Dizier eller mod Paris. Det var Grundlaget, og det talte netop for en Marche over Fère Champenoise. Thi, var Fjenden fulgt efter Napoleon i Retning af St. Dizier, vilde Marskallerne ved ikke at være for tæt paa Fjenden have større Frihed ved Valget af Operationsretningen for den Diversion, de agtede at foretage, og vendte Fjenden sig imod dem, saa var det af Vigtighed, at de ikke kom for tæt op til hans Linie, thi de risikerede derved at blive tvungne til at optage en Kamp under ugunstige Vilkaar, medens de, ved fra første Færd at have en passende Afstand, selv bleve Herrer over, naar og hvor de vilde optage Kampen. Hertil kom endnu et Hensyn, som *Marmont* ikke nævner, og som han ikke burde have overset, Hensynet til Kommunikationen bagud. Han kunde ikke være i Tvivl om, at *York* og *Kleist*, saasnart de kom over ved Château Thierry, vilde følge efter. En eventuel Retraite over Montmirail var derfor umulig, thi den var ensbetydende med at løbe i Armene paa Fjenden. Retraiten kunde kun finde Sted over Sézanne og maatte, hvis der ikke fandtes Reserver i denne By, og *York* og *Kleist* kom ham i Forkjøbet, herfra gaa enten over Villenauxe eller Provins. En Marche paa Fère Champenoise bragte ham derfor ind paa den Operationslie, han maatte følge, gav ham Handlefrihed samt Leilighed til at faa Kundskab om Forholdene i Sézanne. Disse Fordele bleve opgivne for at forkorte Marchen med 1 Mil, thi fra Bergères over Vatry til Soudé St. Croix er der omtrent 4 Mil, og Veien over Fère Champenoise er 5 Mil. Og selv denne Fordel er mere tilsyneladende end virkelig, thi i sidste Tilfælde

havde man Chaussé, i første en mindre god Tvervei at marchere paa. Det Ubegribeligste bliver dog, at man fuldstændig undlod at benytte Rytteriet for at komme i Forbindelse med Sézanne. En eneste Patrouille afsendt paa Marchen fra Château Thierry, vilde have bragt Efterretninger, der utvivlsomt vilde have øvet deres Indflydelse paa Valget af Marskallernes Operationer.

General *Pacthod*, der ikke havde kunnet slutte sig til *Macdonald* i rette Tid, var nemlig marcheret over Villenauxe med sine 4000 Nationalgardister og naaede Sézanne den 23de. Her traf han Divisionen *Amey* af *Macdonalds* Korps, som havde forfeilet Veien, en betydelig Proviantkolonne under Bedækning af 1000 Mand og en Del Forstærkningsmandskab, som var paa Veien til Hæren. *Pacthod* tog Kommandoen over hele denne Styrke. Da han ingen Befaling forefandt om, hvad der skulde gjøres, og erfarede, at franske Kolonner under *Marmont* og *Mortier* vare paa Marchen ad Veien Montmirail—Châlons, besluttede han at marchere den 24de til Etoges for at komme i Forbindelse med Marskallerne. I Etoges fik han at vide, at Marskallerne havde passeret Byen den foregaaende Dag. Han sendte derfor en Officer forud for at søge *Mortier* og indhente hans Ordrer.

Marskallerne havde som omtalt sat sig i Marche den 24de om Morgenen. *Marmont* fortæller, at det var bleven vedtaget, at man samme Dag skulde naa Soudé St. Croix. Dette kan neppe være rigtigt, thi kun hans Tropper ankom dertil om Eftermiddagen Kl. 5, hvorimod *Mortier* blev staaende i Vatry. Rimeligheden taler for, at *Mortier* bestandig har fastholdt sin Anskuelse om det Farlige i at rykke saa langt frem ad denne Vei og derfor blev i Vatry, for lettere at kunne komme tilbage til Fère Champenoise.

Situationen paa denne Del af Krigsskuepladsen var saaledes for de franske Troppers Vedkommende, at den 24de Marts om Aftenen stod *Marmont* i Soudé St. Croix, *Mortier* i Vatry og *Pacthod* i Etoges.

Men forstod *Marmont* ikke at anvende Rytteriet i Efterretningsvæsenets Tjeneste, saa gjorde *Blücher* sig ikke skyldig i samme Feil. Hans Rytteri havde nøie fulgt Marskallernes Bevægelser, og derfor kunde han den 24de om Eftermiddagen ud-

stede følgende Disposition for den 25de: „Marskallerne *Marmont* og *Mortier* ere rykkede frem mod Vatry for at forene sig med Keiser Napoleons Korps. *Langerons* og *Sackens* Korps bryde derfor op imorgen tidlig, *Langerons* Korps Kl 6, *Sackens* Korps følger efter Kl. 7½, begge marchere ad Chausséen over Thiebie til Chaintrix. Artilleriet kjører i 2 Kolonner paa Chausséen, Infanteriet og Kavaleriet marchere til Høire og Venstre ved Siden af Veien i sluttede Kolonner. Jeg vil være at træffe mellem Grev *Langerons* og *Sackens* Korps. Grev *Woronzows* Infanteri holder Châlons besat som idag, men skal være færdig til hurtig Udrykning." *)

Denne Disposition var allerede udfærdiget, da *Blücher* modtog Kongens Ordre og Fyrst *Schwarzenbergs* Meddelelse om Fremrykningen mod Paris. *Blücher* havde altsaa netop befalet det, som behøvedes, og den eneste Forandring, han gjorde i Dispositionen, bestod i, at *Woronzow* fik Ordre til ogsaa at deltage i Fremrykningen.

Schwarzenbergs Disposition gik ud paa, at han den 25de vilde rykke frem fra Vitry i Direktion paa Sézanne og søge at naa Fère Champenoise. *Rajewski* skulde bryde op Kl. 3 Morgen, Kronprindsen følge efter Kl. 4, og *Wrede* Kl. 9. Marchen, der for disse 3 Korps Vedkommende skulde gaa ad Chausséen, skulde dækkes af *Rajewskis* og Kronprindsens samlede Rytteri. Garden skulde dække venstre Flanke ved fra Courdemanges at følge en Parallelvei over Montépreux, og *Guilay*, som var gaaet over ved Arcis, men hvis Standplads ikke kjendtes, havde Ordre til fra det Sted, hvor han modtog Befalingen, at marchere til Fère Champenoise.

Denne Fremrykning maatte føre til en Katastrofe for de franske Korps, hvis de ikke itide undvege Stødet.

Marmont fik, da Mørket indtraadte den 24de, Melding om, at man saae en udstrakt Linie af Vagtild langs Marnen til begge Sider af Vitry. Der blev strax udsendt 4 Officerspatrouiller, som vendte tilbage med Efterretning om, at det var Fjenden, som stod langs Marnen, samt at Napoleon var gaaet over Floden og marcheret til St. Dizier. *Marmont* fik endvidere Kundskab

*) Plotho, Side 380.

om, at Tilstedeværelsen af hans Korps var bleven opdaget af fjendtligt Rytteri, der stod paa Chausséen ved Coole, $^3/_4$ Mil fra Soudé St. Croix. Det var altsaa paa høie Tid at se at komme bort, men *Marmont* blev staaende.

Den 25de om Morgenen tidligt, medens det endnu var mørkt, indtraf *Mortier* hos *Marmont*. Den Samtale, som da fandt Sted, refererer *Marmont* paa en saadan Maade, at det vilde være en Fornærmelse mod *Mortier* at gjengive den; thi en Mand, som Napoleon havde gjort til Marskal og givet Kommandoen over sin Garde, kunde, selv om Napoleon i dette Tilfælde ikke vilde give ham Overkommandoen, umuligt være i den Grad uvidende om Krigskunstens Begyndelsesgrunde, som *Marmont* gjør sig Umage for at give det Udseendet af. Resultatet af Sammenkomsten var, at det blev bestemt, at *Mortier* skulde marchere til Sommesous, for at Marskallerne, hvis Fjenden rykkede imod dem, kunde gaa tilbage i Forening, og for at de, hvis Fjenden fulgte efter Napoleon, kunde følge efter og forene sig under Bevægelsen. *Mortier* begav sig derpaa tilbage til sine Tropper. Om hvad der senere passerede, skriver *Marmont*:

„Jeg lod mine Tropper træde under Vaaben før Daggry og stillede dem i en god Stilling paa Høiderne tæt ved Soudé St. Croix. Neppe var dette sket, før jeg i Horizonten opdagede uhyre Troppemasser, der marcherede imod mig, det var hele den fjendtlige Armee. Mere end 20,000 Heste formerede i forskjellige parallele Kolonner og bevægende sig med den Lethed, som de øde Sletter ydede deres Marche, rykkede frem foran Infanteriet. Jeg blev i denne Stilling lige til den fjendtlige Avantgarde nærmede sig, men, da den kom paa Kanonskuds Afstand, begyndte jeg min tilbagegaaende Bevægelse, som, da den var forudset og forberedt, skete samlet og i Orden. Denne Marche udførtes uden Vanskelighed lige til Sommesous. Men Sommesous var Direktionspunktet, der var givet *Mortiers* Tropper, og disse Tropper vare endnu ikke ankomne. Jeg tog derfor Stilling der for at afvente dem og samle dem. Som Følge af dette Holdt fandt der et Engagement Sted. Medens Fjenden omgik min høire Fløi med betydelig Styrke, fornyede han sine Angreb i Fronten. Forlade Stillingen, forinden *Mortiers* Tropper ankom, vilde være at prisgive dem og overgive dem til

Fjenden. Det var bedre at ligge under med dem end at frelse sig uden dem. Endelig kom de, og vi bleve forenede." *)

Hele denne Fremstilling lider af en Hovedmangel; den er nærmest en Fiktion.

Kronprindsen, der skulde føre Kommandoen over sit eget og *Rajewskis* Korps, havde beordret General *Pahlen* til med begge Korps Rytteri, 4000 Heste, at bryde op Kl. 2 om Morgenen som Avantgarde. Ordren kom for sent, og *Pahlen* rykkede derfor først Kl. 3½ fra Drouilly, S. for Pringy, for over Coole at marchere paa Fère Champenoise. Da der er henved 2½ Mil fra Drouilly til Soudé St. Croix, og Marchen i Begyndelsen maatte foretages i Mørke, er *Pahlen* ikke naaet frem til *Marmonts* Stilling førend Klokken henimod 8. Modtagen af Kanonild sendte *Pahlen* det russiske Rytteri til Høire og det württembergske Rytteri til Venstre uden om *Marmonts* Fløie, og nu først opgav denne Stillingen og trak sig tilbage til Sommesous. Denne Tilbagegang tiltraadtes mellem Kl. 9 og 10 **), og det kan da heller ikke betvivles, at *Coch* har Ret, naar han fortæller, at *Mortiers* Korps var i Sommesous, da *Marmont* ankom. Thi fra Vatry til Sommesous er der kun 1¼ Mil, og fra Soudé St. Croix til Sommesous er der 1 Mil, og den maatte *Marmont* tilbagelægge kjæmpende.

Forenede talte begge Marskaller henved 20,000 Mand, hvoraf 5000 Ryttere. *Marmont* mener fra Soudé St. Croix at have set 20,000 Ryttere, hvilket ikke taler til Gunst for hans Evne til at bedømme Troppestyrker, thi, hvad han har set, var, hvad han havde imod sig, og det var kun 4000 Ryttere. Derimod kunde han saavel fra Soudé St. Croix som under Retraiten let komme til Overbevisningen om, at det var den fjendtlige Armee, som rykkede frem. Det gjaldt derfor om skyndsomst at komme tilbage med Infanteriet og Artilleriet dækket af Rytteriet, navnlig fordi man bagved sig havde Defiléet ved Connantray, som kunde forvolde store Vanskeligheder, hvis Passagen skulde ske under Fjendens Ild. Men Ulykken var, at der ikke var nogen Overkommando, saa at hver af Marskallerne gik sine egne Veie, og uagtet General *Belliard* fulgte *Mortiers* Korps for,

*) Marmont, Side 233.
**) Bernhardi, Side 747.

naar det kom til Kamp, at overtage Kommandoen over begge Marskallers Rytteri, saa undlod man dog at samle Rytteriet under ham, uagtet man foreløbig kun havde Rytteri ligeoverfor sig, og det ovenikjøbet et underlegent Rytteri.

Marskallerne havde taget Stilling bag et lille Vandløb, der flyder V. for Sommesous. Herfra aabnede de en heftig Artilleriild, som fik *Pahlen* til at standse. Da man fra fransk Side ikke benyttede Øieblikket til at komme bort, benyttede Modstanderen det til at trække Forstærkninger til sig. *Guilays* Rytteri ankom med 2000 Heste. Kronprindsen, der personlig var kommen tilstede, dirigerede strax sine 6000 Ryttere omkring Fløiene paa den fjendtlige Stilling. *Marmont* sendte sit Rytteri under *Bordesoulle* frem til Attake; det blev gjennembrudt i Centrum og kastet tilbage paa Fodfolket under saadanne Vilkaar, at det maskerede dets Ild. *Mortier* sendte saa *Belliard* frem med *Roussels* Dragondivision. Da ogsaa den blev kastet, gave begge Marskaller Ordre til at gaa tilbage til Defiléet ved Connantray. Kronprindsen fulgte efter under uafbrudte Attaker. Under Bevægelsen blev han forstærket med Gardens Rytteri, saa at han raadede over 10,000 Ryttere. Paa dette Tidspunkt udbrød en heftig Skylregn. Kronprindsens Rytteri, der havde den i Nakken, fortsatte uafbrudt Attakerne og tvang derved det franske Infanteri til at standse, gjøre Front med Regnen i Ansigtet og formere Karré. 2 Brigader af den unge Garde bleve under disse Forhold attakerede, forinden de havde faaet indtaget en Forsvarsformation, og nedsabledes eller fangedes. Regnen vedblev at styrte ned i Strømme, Fængkrudtet blev vaadt og vilde ikke tænde, saa at det franske Infanteri tilsidst udelukkende var henvist til at bruge Bajonetten. Desuagtet lykkedes det navnlig ved den Tapperhed, som blev udvist af Divisionen *Christiani* af den gamle Garde og af Divisionen *Ricard* af *Marmonts* Korps, at komme igjennem Defiléet ved Connantray, men der maatte efterlades 24 Kanoner og 60 Ammunitionsvogne, som faldt i Fjendens Hænder.

De Allierede forfulgte kun med en Del af Rytteriet, og da Franskmændene fik Assistance af et Rytterregiment fra Sézanne*),

*) General *Compans* var den 23de ankommen fra Meaux til Sézanne med 2 Rytterregimenter.

som uden at betænke sig gjorde et rask Indhug, lykkedes det at vinde saa meget Pusterum, at de i høi Grad udmattede Tropper kunde i Ro fortsætte Retraiten til Linthelles, hvor der indtoges en Stilling. Medens Officererne vare beskjæftigede med at ordne dennes Enkeltheder, opdagedes i nordlig Retning en Kolonne, der var i heftig Kamp. Et Rygte, der hurtigt spredte sig, gaaende ud paa at det var Napoleon, som kom til Hjælp, fandt Tiltro, og skamfulde over det lidte Nederlag forlangte Soldaterne at blive førte mod Fjenden. *Bordesoulles* Kyrasserer afventede end ikke Ordre, men jagede frem til Attake under Raabet: „Vive l'empereur!" Det var forgjæves, Attaken blev afslaaet, og den Kolonne man saae, var endnu mere hjælpeløst stillet, end Marskallernes Rester.

Efter Bestemmelsen skulde Hovedarmeen standse ved Fère Champenoise. Rytteriet havde naaet Maalet. Keiser Alexander saavelsom Kongen af Preussen og *Schwarzenberg* vare ilede forud for Hærens Gros til Fère Champenoise for personlig at overtyde sig om det Held, der havde fulgt Rytteriet. Da hørte ogsaa de Kanonade i nordlig Retning. Skjøndt *Schwarzenberg* havde besluttet at ville lade Rytteriet forfølge endnu en Strækning, befalede han, at der skulde standses, indtil Forholdene opklaredes, og Fodfolket fik Tid til at komme op.

Den Kolonne, hvis Kamp saaledes tildrog sig Opmærksomhed fra begge Sider, var *Pacthods*.

Generalen havde fra Etoges fortsat Marchen ad Chausséen til Châlons med Længsel imødeseende Ankomsten af den Officer, han havde sendt til *Mortier*. Efter et længere Holdt i Bergères brød han op den 25de ved Daggry ad Veien til Vatry og naaede Kl. omtrent 10 Formiddag Villeseneux. Her stødte Officeren til ham og meldte, at *Mortier* ansaa det for rigtigst, at Korpset foreløbig blev i Bergères. Dette forledte *Pacthod* til at tro, at han ikke var udsat for nogen øieblikkelig Fare, og da Hestene for de mange Vogne, han medførte, vare overanstrængte og trængte til Hvile, gjorde han Holdt. Længe varede det dog ikke, før han fik Melding om, at Fjenden rykkede frem til Angreb.

Det var den slesiske Hær, som kom fra Châlons.

Blücher, der endnu bestandig led af sin Øiensvaghed, havde tilligemed Grev *Nostitz* forladt Châlons tidlig om Morgenen i

sin Vogn kun ledsaget af nogle Kosakker. Da han gik ud fra, at Avantgarden, 2000 Ryttere under General *Korff*, var forud, fulgte han Veien uden at ane nogen Fare. Pludselig kom en Kosak sprængende med Melding om, at Fjenden var i Nærheden. En hurtig Undersøgelse konstaterede Meldingens Rigtighed, og samtidig erfarede man, at *Korff* ikke var foran. *Blücher* blev meget opbragt og maatte ihast vende om. Det varede ikke længe, førend han stødte paa *Korff*, der var brudt for sent op. Efterat have udtalt sin Misfornøielse herover befalede *Blücher* Generalen at rykke frem og angribe Fjenden.

Korff rykkede mod *Pacthod*, der ihast indtog en Stilling, med sin høire Fløi støttet til Villeseneux, venstre Fløi dækket af en stor Karré og Konvoien bag Linien.

Korff attakerede. Da Attakerne ikke gjorde Virkning, begik *Pacthod*, hvad han selv indrømmer, den Uforsigtighed at holde Stillingen i $1^1/_2$ Time, istedenfor at benytte Leiligheden til at komme tilbage til Fère Champenoise. Først da han saae fjendtligt Rytteri rykke *Korff* til Hjælp, tiltraadte han Tilbagetoget forfulgt af Fjenden. Da de mange Vogne, han medførte, forsinkede Tilbagegangen, indsaa han snart Nødvendigheden af at maatte efterlade Trainet, hvis han vilde gjøre sig Haab om at redde Tropperne. Han gjorde derfor Holdt og tog Stilling ved Clamanges. Vognene bleve fraspændte og Artilleriet, 16 Kanoner, forsynet med dobbelt Bespænding. Derpaa fortsatte han Tilbagetoget i Karréer understøttede af Artilleriet i Haab om paa denne Maade at naa Fère Champenoise. Pludselig opdagede han, at Veien var spærret.

Det var *Pahlens* Rytteri, som *Schwarzenberg* havde sendt frem fra Fère Champenoise.

Pacthod havde kun Valget imellem at slaa sig igjennem eller overgive sig. En kort Raadslagning med de høiere Kommanderende førte til, at man valgte det første Alternativ. Man gik saa mod *Pahlens* Rytteri, som blev tvunget til at gaa tilbage.

Korff var imidlertid bleven forstærket med *Wassiltschikows* Rytteri af *Sackens* Korps, som nu greb ind under uafbrudte Attaker. *Pacthods* Stilling blev derved vanskelig; Kl. 4 forværredes den yderligere. Ved dette Klokkeslet opdagedes nemlig russisk Garderytteri og Artilleri under Fremrykning fra Fère

Champenoise. Angreben i Front, høire Flanke og Ryg saae *Pacthod* kun et Middel til Frelse, og det bestod i at vige ud i vestlig Retning for at søge at naa den store St. Gond Mose. Alle Bestræbelser rettedes herpaa; men Fjenden, der opdagede Hensigten, blev bestandig dristigere, og trods den tappreste Modstand, som ydedes af de franske Karréer, uagtet de bleve beskudte af Artilleri, lykkedes det ikke at naa Mosen. Omringede fra alle Sider maatte Styrken strække Vaaben.

Franskmændenes samlede Tab paa denne Dag beløb sig til 9000 Mand, 60 Kanoner og 350 Voiturer; de Allieredes Tab angives til 4000 Døde og Saarede.

Efter endt Kamp placeredes Hovedarmeens Rytteri paa Linien Linthes—Pleurs; bag det stod *Wrede* i Fère Champenoise, Kronprindsen og *Rajewski* mellem Connantre og Corroy, *Guilay* i Oeuvy, og Garden mellem Connantray og Vaurefroy. *Schwarzenberg* tog Hovedkvarter i Fère Champenoise.

Af den slesiske Hær bivouakerede *Langerons, Sackens* og *Woronzows* Korps ved Etoges, hvor *Blücher* havde sit Hovedkvarter. *York* og *Kleist* stode i Montmirail med *Zieten* fremskudt mod Etoges. Da man om Eftermiddagen hørte Kanontorden i Retning af Sézanne, fik *Zieten* Ordre til at bryde op og marchere i Retning af Ilden. Han rykkede strax frem for over St. Prix at naa Maalet.

Marmont og *Mortier* havde fra Linthelles trukket sig tilbage til Allemant, NO. for Sézanne, hvor der er en meget stærk Stilling. Skjøndt der efter Fægtningens høist uheldige Udfald ikke var Andet at gjøre end at søge hurtigst muligt at komme tilbage over Sézanne, navnlig da de fik Underretning om, at *York* og *Kleist* stode i Montmirail, besluttede de dog at opsætte Retraiten til næste Morgen, men opfordrede General *Compans* til med sine 2 Rytterregimenter at holde Sézanne besat, til de vare komne igjennem. *Compans* svarede, at han saae sig ikke istand til at efterkomme Opfordringen, da der i Sézanne var et stort Materiel, som det gjaldt om at skaffe tilbage. Han var derfor nødt til at afmarchere ved Midnat, men vilde efterlade en Arrièregarde, der skulde blive staaende til den 26de om Morgenen Kl. 2.

Desuagtet satte Marskallerne sig den 26de først i Marche

paa et Tidspunkt, da de vidste, at Sézanne var forladt. Rytteriet havde Têten, saa fulgte Artilleriet og tilsidst Infanteriet. Man naaede Sézanne; Byen var besat af Fjenden. Det var *Zieten*, som var rykket ind, umiddelbart efter at Byen var bleven rømmet af *Compans*. Marskallerne maatte bane sig Vei med Magt. Det lykkedes dem snart at bringe *Zieten* til med et Tab af 200 Ryttere at gaa tilbage over St. Prix; men dermed var Faren ikke overstaaet, thi hvad *Zieten* ikke havde kunnet udrette, kunde udføres af *York* og *Kleist*, naar disse, som Tilfældet havde placeret meget gunstigt, benyttede sig af Forholdene.

Blücher havde befalet, at *York* og *Kleist* den 26de skulde marchere til La Ferté Gaucher, medens han selv med *Langeron*, *Sacken* og *Woronzow* marcherede til Montmirail.

York og *Kleist* brøde op Kl. $5^1/_2$ Morgen. Da *Zieten* var detacheret med Reserverytteriet, raadede de kun over 6 Eskadroner, som sendtes forud som Avantgarde. Da denne naaede La Ferté Gaucher, opdagedes en fjendtlig Kolonne. Det var General *Compans*, som trak sig tilbage ad Veien over Coulommiers. De 6 Eskadroner satte strax efter Kolonnen, senere efterfulgte af Infanteridivisionen *Horn*.

Compans saae vel, at han blev forfulgt, men, da han kun opdagede en svagere Rytterstyrke, betænkte han sig ikke paa at gjøre Holdt for at hvile. Derved gav han *Horn* Tid til at komme op og at gaa over til et Angreb, som lykkedes, saa at *Compans* maatte trække sig tilbage til Coulommiers med et Tab af 300 Mand. Her fandt han Understøttelse af henved 1000 Mand, dels sprængt Mandskab, hørende til Marskallernes Korps, og dels bestaaende af General *Vincents* lille Korps, som fra Château Thierry var gaaet tilbage til dette Punkt. Denne Forstærkning bevirkede, at Preusserne standsede Forfølgningen, og hele den franske Styrke indtog saa under *Compans* en stærk Stilling N. for Coulommiers, efter forinden at have sprængt alle Broerne over Grand Morin.

Som Følge af *Horns* Detachering havde *York* kun kunnet besætte La Ferté Gaucher med 4000 Mand under Prinds *Wilhelm* af Preussen.

Efterat Marskallerne havde fordrevet *Zieten*, fortsatte de

Marchen over Esternay for at naa La Ferté Gaucher. Undervejs maatte der gjøres et Hvil paa 4 Timer, og det bevirkede, at man ved Ankomsten til sidstnævnte By, Klokken omtrent 4 om Eftermiddagen, fandt den besat af Preusserne. Da det gjaldt om at naa Paris ad den korteste Vei, maatte der gjøres et Forsøg paa at faa Fjenden til at fortrække. *Mortier* skred til Angreb. Men Prinds *Wilhelm*, der itide havde opdaget Fremrykningen og indtaget en fortrinlig Stilling, modtog *Mortier* med en saa heftig Artilleriild, at denne opgav Angrebet. Ude af Stand til at komme frem ad den korteste Vei, slog *Mortier* ind i sydlig Retning mod Chartronges og kom derved ind paa Veien til Provins.

Som Standsningen havde givet Preusserne Tid til at spærre Marchen, saaledes havde den givet Hovedarmeens Rytteri Tid til at naa Arrièregarden, som førtes af *Marmont*.

Hovedarmeen var brudt tidlig op samme Dag og havde sendt Kronprindsens, *Rajewskis* og *Wredes* Rytteri frem som Avantgarde under Kronprindsen. Efter Dispositionen skulde Avantgarden fra Sézanne marchere ad Veien over Tréfols. Ankommen til Sézanne erfarede man, at Marskallerne fulgte Veien over Esternay; Avantgarden slog ind i samme Direktion og naaede derved *Marmont*. Men denne indtog en stærk Stilling ved Montils, hvorved det lykkedes ham at standse Rytteriet, hvorefter han forenede sig med *Mortier* i Chartronges.

Hovedarmeens Gros naaede paa denne Dag frem til en Bivouakstilling mellem Meilleray, Le Vezier og Tréfols. Rytteriet dækkede Fronten. Hovedkvarteret var i Tréfols.

Af *Blüchers* Hær stod *Langeron* mellem Viels Maisons og Montmirail, *Sacken* og Hovedkvarteret i Montmirail, *Woronzow* mellem Montmirail og Vauchamps og de detacherede Korps, *York* og *Kleist*, i La Ferté Gaucher.

Marmont og *Mortier* havde intet andet Valg end at søge hurtigst muligt at naa Paris ved at følge Veien over Provins. For at vinde Forspring paabegyndte de Marchen Natten mellem den 26/27 Marts og naaede den 27de sent Maison Rouge, midtveis mellem Provins og Nangis.

Schwarzenberg vilde den 27de naa Crécy, dog havde han udtrykkelig befalet Avantgarderytteriet, der var sammensat som

den foregaaende Dag, under Bevægelsen at forhindre Marskallerne i at slaa ind paa Veien til Provins. Som Følge heraf dirigerede Kronprindsen en Del af Rytteriet mod Courtaçon. Denne Styrke, der fandt Byen rømmet og fik at vide, at Marskallerne om Natten vare marcherede til Provins, indskrænkede sig dog til at lade et Kosakdetachement observere Marskallernes Marche, hvorimod den øvrige Styrke marcherede til Crécy.

Eftersom Hovedarmeen fulgte Veien over La Ferté Gaucher, var der ikke alene ingen Grund for *Blücher* til at holde Tropper paa denne Vei, men den maatte tvertimod lettes. *York* og *Kleist* fik derfor Ordre til den 27de at danne den slesiske Hærs Tête ved over Rebais og La Ferté sous Jouarre at rykke frem til Trilport. Det var en lang Marche, og de naaede ikke Bestemmelsesstedet før om Eftermiddagen Kl. 5. Ved Ankomsten fandt de Broen sprængt og den høire Marnebred besat af franske Tropper. Preusserne optoge Kampen, og det lykkedes dem at faa slaaet en Pontonbro, som dog først blev færdig om Aftenen Kl. 8. Saasnart Broen var færdig, gik Tropperne over, hvorpaa den franske Postering trak sig tilbage, efterfulgt af den preussiske Avantgarde, som det lykkedes at trænge ind i Meaux. Men her blev den modtagen af Overmagt, idet General *Compans*, der havde trukket sig tilbage til Byen, her havde forefundet Divisionen *Ledru des Essarts*, 2100 Mand, og Forstærkninger, hvorved hele hans Styrke gik op til henved 7000 Mand, med hvilke han uden Vanskelighed tvang Preusserne tilbage. *Yorks* og *Kleists* Gros var blevet staaende ved Trilport, hvor der blev slaaet endnu en Pontonbro, som blev færdig om Natten. *Langeron* ankom samme Dag til Sammeron, *Sacken* og Hovedkvarteret til La Ferté sous Jouarre og *Woronzow* til Bussières.

Hovedarmeens forskjellige Korps naaede ikke saa langt frem som paatænkt; Kronprindsen og *Rajewski* ankom til Mouroux, *Guilay* til St. Pierre en Veuve, S. for Coulommiers, Garden til Aulnoy, N. for Coulommiers og *Wrede* til Chailly. Hovedkvarteret var i Coulommiers.

Schwarzenberg havde i Løbet af Dagen modtaget Efterretninger, som man tillagde stor Vigtighed.

Inden Hovedkvarteret om Morgenen brød og fra Tréfols, ankom en Kosakmelding, der berettede, at Napoleon havde til-

bragt Natten mellem den 25de og 26de Marts i Bar sur Aube og var i Marche paa Troyes. Der blev strax given Ordre til Partigjængerne for at faa konstateret, hvorvidt Napoleon fra Troyes rykkede frem over Nogent eller over Sens. Neppe vare Ordrerne afsendte, før der indtraf Efterretninger om, at Napoleon var vendt om og marcherede paa Vitry. Man gav saa nye Forholdsregler for at faa dette bekræftet. Dog besluttede *Schwarzenberg* at fortsætte Fremrykningen, men lod til fornøden Sikkring *Wrede* blive staaende ved Chailly med et Observationskommando ved La Ferté Gaucher.

Blücher havde faaet Melding om, at Napoleon marcherede paa Vitry, hvilket bragte *Gneisenau* til i et Brev til *Radetzky* at foreslaa, at man, hvis Napoleon rykkede frem mellem Seinen og Marnen, skulde modtage et Slag i Terrainet mellem Montmirail og La Ferté sous Jouarre.

Under Operationerne havde Hovedarmeen bestandig nærmet sig den slesiske Hær — Afstanden fra Crécy til Trilport er kun $1^1/_2$ Mil — men man behøvede ikke at komme hinanden nærmere, thi Hovedarmeen kunde fra Crécy marchere paa Lagny for der at passere Marnen. Det skete ikke. Maaske var det, fordi *Schwarzenberg* ikke vilde søge et Overgangssted saa tæt ved Paris, dog kan det ogsaa være, fordi man, hvis den faste Bro var ødelagt, manglede Bromateriel. Vel kan der som Støtte for sidstnævnte Antagelse ikke føres noget direkte Bevis, men indirekte synes det at fremgaa af den Omstændighed, at Hovedarmeen ved den senere paafulgte Overgang over Marnen maatte nøies med de Broer, som den slesiske Hær havde slaaet, hvad den neppe vilde have gjort, hvis den selv havde havt Midlerne til at kunne slaa flere Broer og derigjennem fremskynde Overgangen. Følgen blev i alle Tilfælde, at man tabte 1 Dag.

York og *Kleist* rykkede den 28de ved Daggry frem mod Meaux. *Compans*, som ikke vilde oppebie Angrebet, sprængte et Krudttaarn i Luften og trak sig tilbage til Claye. Den preussiske Avantgarde fulgte efter og tvang *Compan*s til efter heftig Modstand at gaa tilbage til Villeparisis, selv blev den staaende i Claye for at afvente Groset. Dette ankom Kl. 1 Eftermiddag, og nu rykkede man mod Villeparisis. Ogsaa her kom det til en heftig Kamp, saa at det først efter flere Timers

Forløb lykkedes at erobre Byen, hvorpaa *Compans* trak sig tilbage til Bondy. Den preussiske Avantgarde blev staaende i den erobrede By, *Kleists* Gros mellem denne og Claye. Af den slesiske Hærs øvrige Korps naaede *Langeron* Mesme, $^1/_2$ Mil N. for Claye, og *Sacken* og *Woronzow* stode mellem Meaux og Trilport. *Blücher* var i Meaux.

Hovedarmeen var samme Dag rykket frem i 2 Kolonner til Meaux for der at passere Marnen. Broen, der sydfra fører over Marnen, var ødelagt, og vel var der begyndt paa dens Istandsættelse, men Arbeidet syntes at trække ud. Da man havde tænkt sig denne Mulighed, var der truffen Aftale med den slesiske Hær om, at den skulde have tilendebragt Overgangen ved Trilport Kl. 2 Eftermiddag, for at Hovedarmeen kunde benytte dette Overgangssted. Garden og *Rajewski* skulde altsaa gaa over ved Trilport; men Ordren kom for sent, og *Rajewski* blev derfor staaende ved Nanteuil og Garden foran Meaux. Af de øvrige Korps stod Kronprindsen ved Couilly og *Guilay* ved Mouroux. Hovedkvarteret, ved hvilket Keiser Alexander og Kongen af Preussen befandt sig, var i Quincy Ségy.

Gjennem de Efterretninger, *Schwarzenberg* havde faaet samme Dag, blev han beroliget paa en dobbelt Maade. *Wintzingerode* havde den 27de havt en uheldig Fægtning ved St. Dizier med Napoleon, altsaa behøvede man ikke at frygte for et Angreb i Ryggen i de nærmeste Dage, og man havde faaet Efterretning om *Marmonts* og *Mortiers* Marche, hvis Spor man ganske havde tabt i de sidste 2 Dage. *Seslawin* meldte nemlig fra Provins, at Marskallerne vare brudte op fra denne By Natten mellem den 27/28 Kl. 2 ad Veien til Bray, Montereau og Fontainebleau. Dette var ikke ganske nøiagtigt, thi *Marmont* marcherede paa Melun og *Mortier* paa Mormant, som de naaede den 28de om Aftenen. Af Meldingen troede man at kunne drage den Slutning, at Marskallerne ikke vilde kunne komme Hovedstaden til Hjælp i rette Tid, og at man derfor ikke vilde træffe paa Modstand af Betydning. Dette vilde ogsaa være indtruffet, hvis man den 29de Marts havde ladet den slesiske Hær rykke frem til Angreb paa Paris, thi til den Tid kunde Marskallerne ikke naa Byen. Man synes ogsaa at have tilsigtet et Angreb paa denne Dag, thi i en Instrux af 29de fra General

Toll til *Seslawin* hedder det: „Vore forenede Armeer ville endnu i Dag befinde sig foran Paris Porte og bestræbe sig for at tage Høiderne ved Montmartre, som beherske Paris." *) Men Angrebet blev opsat, fordi det ikke var lykkedes den 28de at faa Garden og *Rajewski* over Marnen. Denne Opsættelse var ikke dikteret af militære Grunde, thi man havde Tropper nok til at kunne overvinde den Modstand, der kunde ventes, den skyldes udelukkende Keiser Alexander.

Man vil erindre det Brev, som Keiser Alexander den 7de Februar havde skrevet til *Blücher*, og som er gjengivet i Noten Side 70. Det vil deraf ses, at Keiseren ikke ønskede, at Paris blev erobret af den slesiske Hær under en preussisk Feltherre. Selv ønskede han at være den første til at rykke ind i Hovedstaden i Spidsen for sin Garde. Angrebet blev derfor opsat 24 Timer, og disse anvendtes til at flytte den slesiske Hær fra den Vei, hvorpaa den stod den 28de, for at Garden og *Rajewski* kunde komme ind paa samme Vei. Det vil senere blive paavist, hvad denne Opsættelse kom til at koste de Allierede.

Operationerne den 29de fortsattes derfor paa følgende Maade:

Rajewski gik over ved Trilport som Hovedarmeens Tête. Da han naaede Meaux fulgte Garden efter, og begge Korps rykkede derpaa frem ad den af den slesiske Hær besatte Vei. Den slesiske Hær rømmede efterhaanden sin Opstilling paa denne Side Ourcq Kanalen og stillede sig ved Veien, der fra Soissons fører til St. Denis, med Undtagelse af *Sackens* Korps, som blev ved Meaux. Der skete saaledes en Slags Afløsning, og denne var tilendebragt om Eftermiddagen. *York* og *Kleist* kom til Aulnay, *Langeron* stod mellem Dugny og Blanc Mesnil, og *Woronzow* samt Hovedkvarteret kom til Villepinte.

Saasnart *Rajewski* havde afløst *York* og *Kleist*, gik han frem mod Bondy og tvang *Compans* til at gaa tilbage til Pantin, men han benyttede ikke Leiligheden til at sætte sig fast paa Romainville og Belleville Plateauet, hvad der ikke vilde have været forbundet med Vanskelighed, han blev staaende ved Foden af Plateauet SV. for Bondy. Bag ham stod Garden i Villeparisis; Hovedkvarteret kom til Bondy, og Monarkerne toge Ophold i samme By.

*) Bernhardi, 752.

Kronprindsen og *Guilay* skulde passere Marnen ved Lagny, men, da Broen var afbrudt, maatte de marchere til Meaux. Kronprindsen gik over og naaede sent paa Aftenen Aunet; *Guilay*, der var bleven forsinket, maatte derimod blive staaende ved Nanteuil *Wrede* havde faaet Ordre til med sit Rytteri at besætte Crécy og Coulommiers og med sit Fodfolk at marchere til Meaux; den sidstnævnte Del af Ordren blev ikke efterkommet, da Veilængden tvang Fodfolket til at standse i Quincy Ségy.

En Dag var saaledes gaaet tabt for de Allierede. *Marmont* og *Mortier* havde benyttet den; den 29de om Aftenen forenede de sig ved Charenton, rykkede ind i Paris og meldte sig til Kong *Joseph*.

Efterat Monarkerne vare ankomne til Bondy, blev der afholdt et Krigsraad. I dette synes man for meget at have taget Hensyn til et Rygte om, at Napoleon den 28de havde skudt sin Avantgarde frem til Sézanne, og ganske at have overset Muligheden af, at Marskallerne vare ankomne til Paris. Man besluttede nemlig at efterlade *Sackens* og *Wredes* Korps til Observation bagud og at angribe Paris ad den korteste Linie, paa hvilken Tropperne befandt sig, uagtet man derved kom til at angribe Plateauerne, der vare istand til at yde Forsvaret en fortrinlig Støtte.

Angrebet skulde udføres den 30te Marts.

XVII. Slaget ved Paris.

Den Fare, der saa længe havde truet Paris paa Afstand, var rykket lige paa Livet. Fjenden stod umiddelbart udenfor Byen, og det var med bange Anelser, Befolkningen imødesaa den gryende Dag. Hvad der kunde have været gjort for at støtte Forsvaret gjennem Befæstningsanlæg, var bleven forsømt, medens det var Tid. Nu var det for silde.

Ved Skrivelse fra Reims af 17de Marts (se Side 221) havde Napoleon befalet, at Keiserinden, Keiserprindsen, Kong *Joseph* samt Statens høieste Embedsmænd skulde, hvis Paris blev udsat for at falde i Fjendens Magt, forlade Hovedstaden og begive sig bag Loire. Forinden Skrivelsen afsendtes, havde Spørgsmaalet været behandlet skriftlig mellem Keiseren og Kong *Joseph*. Denne havde paa det Bestemteste udtalt sig imod, at Regjeringen forlod Paris, fordi han frygtede for, at det vilde skade Keiserens Sag og nedslaa Modet hos Befolkningen. Men Keiseren vilde ikke lade sig rokke. Dermed var fra Kong *Josephs* Side alt gjort, thi han var ikke den, der vovede at handle imod Keiserens Befalinger, selv hvor disse efter hans bedste Overbevisning vare urigtige. Øieblikket var kommet, da den nævnte Befaling maatte bringes til Udførelse.

Den 29de Marts om Morgenen traadte Regentskabsraadet sammen for under Keiserindens Forsæde at tage Beslutning om Afreisen. Krigsministeren begyndte Forhandlingerne med at give en Oversigt over, hvor lidt Hovedstaden var istand til at forsvare sig, og sluttede med at anbefale, at Afreisen fandt Sted øieblikkelig. Men man udtalte sig fra alle Sider bestemt derimod, og ingen udtalte sig stærkere end *Talleyrand*. Selv har

han — omskrivende Voltaire — udtalt, at Mennesket har faaet Talen for at skjule sine Tanker, og han leverede ved denne Leilighed et praktisk Bevis paa, at han fulgte denne Doktrin. Efter hans Udtalelser var det at rømme Hovedstaden ensbetydende med at udlevern den til et fjendtligt Parti, der ikke vilde undlade at sætte sig i Bevægelse, saasnart de allierede Hære viste sig. Dette fjendtlige Parti, som Enhver kjendte, var Bourbonnerne. Det kunde gjøre Regning paa at blive støttet af de Allierede. Hvis man forlod Paris, hvis Keiserinden afreiste, befriede man i Virkeligheden de Allierede for alle de Vanskeligheder, de ellers vilde møde, hvis de agtede at gjennemføre en Omvæltning. Saaledes gjengiver *Thiers* Tanken i hans Udtalelser. De senere Begivenheder ville vise, at netop *Talleyrand* blev Sjælen i denne Omvæltning, og det er derfor tilladeligt at gaa ud fra, at han kun udtalte sig saaledes, fordi han vidste, at man ikke vilde følge hans Raad. En Afgjørelse maatte imidlertid træffes. Kong *Joseph* forelagde derfor Napoleons Brev af 17de Marts, og dette førte til, at uagtet det blev fremhævet, at Forholdene havde i en meget væsentlig Grad forandret sig, siden Brevet blev skrevet, blev dog Afreisen besluttet. Keiserinden og Keiserprindsen afreiste samme Formiddag til Rambouillet.*)

Umiddelbart efter Keiserindens Afreise udstedte Kong *Joseph*, som foreløbig blev tilbage med nogle af de høieste Embedsmænd, følgende Proklamation:

*) Efter Mødet fulgtes *Talleyrand* og Politiministeren ned af Tuileriernes Trappe. *Talleyrand* udtalte da: „Saa det blev Enden paa en saa glimrende Regjering! .... Ende sin Løbebane som Æventyrer, istedenfor at slutte den i Ro paa den første af alle Throner! Hvilken Slutning! Keiseren vilde være meget at beklage, dersom han ikke havde fortjent sin Skjæbne ved at omgive sig med saadanne Udueligheder.“ *Savary* svarede ikke, men bøiede Hovedet i Taushed. *Talleyrand* opfattede dette som et Tegn paa Samstemning og tilføiede: „Dog, Alverden kan ikke lade sig begrave under saadanne Ruiner, det er noget, man maa tænke paa!“ Da *Savary* fremdeles forholdt sig taus, sluttede *Talleyrand* med at sige: „Vi faa at se“ og steg i sin Vogn. (Thiers, Side 582). Ifølge Napoleons Befaling skulde *Talleyrand* som Stordignitar følge Keiserinden til Rambouillet. Han modtog Kong *Josephs* Befaling herom, men ventede med Flid saa længe, at da han kom til Barrièren, var denne lukket, og Passagen forbudt.

„Borgere af Paris! En fjendtlig Kolonne har nærmet sig Meaux; den rykker frem ad Veien fra Tydskland, men Keiseren følger tæt efter den i Spidsen for en seirrig Hær. Regentskabsraadet har draget Omsorg for Keiserindens og Kongen af Roms Sikkerhed. Jeg bliver tilbage hos Eder. Lad os gribe til Vaaben for at forsvare denne By, dens Mindesmærker, dens Skatte, vore Hustruer, vore Børn, Alt, hvad der er os dyrebart. Lad denne mægtige By for nogle Øieblikke blive en stor Leir og lad Fjenden finde sin Skændsel under dens Mure, som han haaber at bestige som Seirherre. Keiseren iler os til Undsætning, støt hans Bestræbelser ved en kort og levende Modstand og værg om Frankrigs Ære." *)

Om end Kong *Joseph* saaledes søgte at sætte Mod i Befolkningen, var der dog ingen, der bedre end han vidste, at uagtet der hos den langt overveiende Del var baade Lyst og Villie til at tage Haand med i Forsvaret, saa manglede den vigtigste Betingelse for at kunne drage Nytte af Patriotismen. Man havde ingen Vaaben. Allerede den 7de Februar havde han skrevet til Keiseren: „Deres Majestæt veed, hvad der ulykkeligvis mangler os. Nationalgarden lider under den samme Brøst: Det er Manglen paa Vaaben." **) I den efterfølgende Tid var der paa dette Omraade ikke indtruffen nogen Forandring til det Bedre, saa at man nu, da der skulde kjæmpes, kun var istand til at skaffe Geværer til 6000 af Nationalgardens 30,000 Mand. Resten maatte bevæbnes med Piker og var altsaa ikke til at bruge mod Fjenden. Skjøndt Forholdene saaledes ikke vare langt fra at være fortvivlede, vilde man dog ikke opgive Byen uden Sværdslag.

Kjærnen i Forsvaret dannedes af de Tropper, som *Marmont* og *Mortier* havde ført tilbage, samt af *Compans* lille Korps. Ved at forstærke disse Tropper med Rekrutter, der fandtes ved Gardens og Linieafdelingernes Depôter, bragte man, naar de 6000 Nationalgardister medregnes, Forsvarsstyrken op til 25,000 Mand Fodfolk og 5000 Ryttere. Med denne Styrke besluttedes det at tage Stilling mellem Marnen og Montmartre, saaledes at *Marmont* med 9000 Mand Fodfolk og 2300 Ryttere skulde

*) Du Casse, Side 31.
**) Du Casse, Side 61.

besætte Strækningen fra Marnen til Belleville, og *Mortier* med 9000 Mand Fodfolk og 2000 Ryttere Stillingen fra Belleville til Montmartre. Resten af Styrken, der væsenligst bestod af Nationalgardister under Marskal *Moncey*, skulde besætte Barrièrerne og enkelte Punkter i Forsvarslinien samt for Rytteriets Vedkommende observere Terrainet mellem Montmartre og St. Denis.

Den Del af Paris, som de Allierede rettede deres Angreb imod, er vanskeligst at komme til, fordi den af Naturen i høi Grad begunstiger Forsvaret. Kommer man fra Charenton, hvor Marnen falder i Seinen, træffer man først den store Skov, der omgiver Slottet Vincennes. Herfra stiger Terrainet til det store Plateau ved Romainville, der yder fortrinlige Betingelser for Forsvaret dels igjennem sin dominerende Beliggenhed og dels paa Grund af de mange Lokaliteter, som findes paa Plateauet. Ved en Kløft er det skilt fra Plateauet ved Belleville, der har mindre Udstrækning, men hvorfra man kan beherske Chausséen, der fra Meaux fører til Paris. Paa denne ligger ved Plateauets Fod Landsbyen Pantin, hvis lange Side vender imod Øst, altsaa mod den Side, hvorfra Angrebet kunde ventes. N. for og parallel med Chausséen gaar Ourcq Kanalen, der tvinger Angriberen til en Deling, saaledes at, medens den alt beskrevne Del af Terrainet danner Angrebsfronten for den Styrke, der kommer fra Øst, maa den Styrke, der kommer fra Nord, gaa imod det isolerede Høideparti ved Montmartre, der yder en fortræffelig Artilleristilling, hvorfra det foranliggende Terrain beherskes i vid Udstrækning. Mellem begge disse Angrebsfronter ligge Byerne La Chapelle og La Villette. som ere lette at forsvare, saalænge de støttes af Artilleriet paa Høiderne. Foran Montmartre og vestlig henimod Seinen ligger den store Slette ved Saint Denis.

Efter den Disposition, Fyrst *Schwarzenberg* havde givet, skulde *Rajewski*, understøttet af Garden, angribe Romainville og Bellevilleplateauet. Kronprindsen skulde, understøttet af *Guilay*, følge Marnen til Fontenay sous Bois, erobre Vincennesskoven, St. Maur, Charenton og de derværende Broer og indeslutte Slottet Vincennes. *Blücher* skulde angribe Montmartre med den slesiske Hær efter egen Disposition.

Der foreligger ingen Oplysning om, hvorfor man saaledes

vilde tage „Tyren ved Hornene“, istedenfor at angribe fra Vest og føre Angrebet mod Neuillyporten, hvor Terrainet ikke yder Forsvaret den mindste Støtte. Det ligger nær at antage, at Beslutningen er tagen, fordi man ikke ventede noget Forsvar af Betydning, idet man er gaaet ud fra, at *Marmont* og *Mortier* ikke vare ankomne til Hovedstaden.

Angrebet skulde udføres Kl. 5 Morgen.

Ordrerne vare blevne udsendte, men atter ved denne Leilighed meget sent, og man begik ovenikjøbet den Feil kun at afsende een Officer dermed til *Blücher*. Denne, Lieutenant *Reichenbach*, var sendt af *Blücher* for at modtage Befalingen, men havde maattet ride meget omkring, inden han traf Fyrst *Schwarzenberg*. Da han fik Ordren, var Kl. 11 om Aftenen. Afstanden fra Bondy til *Blüchers* Hovedkvarter i Villepinte er $1^1/_4$ Mil. Lieutenanten gjorde opmærksom paa, at hans Hest var overtræt, at han var fuldstændig ubekjendt i Egnen, og at han uden Fører vanskelig vilde være istand til at naa Villepinte rette Tid. Man gav ham hverken en anden Hest eller en Veiviser; *Radetzky* nøiedes med at vise ham Veien paa det forældede Cassiniske Kaart, en Vei, der fører gjennem Skoven ved Bondy. Det gik, som Lieutenanten havde ventet; han red vild i Skoven paa Grund af Mørket og naaede først *Blüchers* Hovedkvarter den 30te om Morgenen Kl. 6 altsaa 1 Time, efter at Tropperne skulde have været paa Marchen.

Marmont havde ved Daggry sat sig i Bevægelse for at indtage den for ham bestemte Stilling. Underveis erfarede han, at Fjenden stod i Begreb med at rykke op paa Romainvilleplateauet. Han lod strax sit Rytteri blive staaende mellem Charonne og Montreuil og rykkede med Fodfolket frem for at forhindre Besættelsen. Derved stødte han paa *Rajewski*.

Rajewski var rykket frem Kl. 5 dels over Pantin, dels mod Romainvilleplateauet. *Marmonts* Angreb tvang ham snart til at gaa tilbage til Parken ved Romainville og den vestlige Udkant af Pantin, hvor Kampen foreløbig blev staaende.

Mortier havde ogsaa sat sig i Marche. Da han skulde tilbagelægge den længste Vei for at naa sin Plads paa Stillingens venstre Fløi, kom han først op, efterat Kampen var begyndt. For at støtte denne sendte han 1 Division frem som

Reserve for de Tropper, der angrebe Pantin, lod 1 Division besætte La Villette og La Chapelle og stillede, da Montmartre ikke var truet, Divisionen *Christiani* som Reserve ved Foden af Buttes-Chaumont.

Saasnart *Barclay* fik Melding om den Modstand, *Rajewski* havde mødt, paaskyndede han Gardens Marche. Da den naaede Kamppladsen, sendtes 1 Division frem paa *Rajewskis* venstre Fløi mellem Romainville og Montreuil, 1 Division til Understøttelse for de Tropper, som kjæmpede i Parken ved Romainville, og den preussiske Garde til Pantin. Paa sidstnævnte Sted var Faren overhængende; det var lykkedes Franskmændene at trænge ind i Byen. Ved Hjælp af denne Forstærkning blev *Rajewski* istand til at erobre Montreuil, og man nøiedes foreløbig med dette Resultat, thi, da *Barclay* hverken saae noget til Kronprindsens eller til *Blüchers* Tropper, besluttede han at føre Kampen henholdende, dog ønskede han om muligt at faa Fjenden kastet ud af Pantin.

Den Fægtningspause, som indtraadte paa den større Del af Fægtningslinien, benyttede *Marmont* til at bringe lidt Orden i Troppernes Opstilling.

Kun i Pantin førtes en heftig Kamp, og den preussiske Gardes Indskriden nødte tilsidst Franskmændene til at gaa tilbage, dog vege de kun Skridt for Skridt.

Saaledes var Situationen, da den slesiske Hær Klokken omtrent 11 indtraf paa Kamppladsen.

Blücher havde befalet, at *Langeron* skulde rykke frem mod Linien Aubervilliers—St. Denis og derpaa angribe Montmartre nordfra, medens *York* og *Kleist* rykkede mod La Chapelle og La Villette, omgik Plateauet i Øst og afskar Forbindelsen mellem det og Paris. *Woronzow* skulde følge de sidstnævnte Korps som Reserve.

Kong *Joseph* havde tilligemed sin Stab og de militære Ministre taget Standplads paa Montmartre, der kun var besat af Artilleri. Fra Høiden opdagede man *Blüchers* Fremrykning, hvis Hensigt ikke kunde misforstaas. Omtrent paa samme Tidspunkt — Klokken mellem 11 og 12 — modtog Kong *Joseph* en Blyantsmelding fra *Marmont*, som gik ud paa, at det vilde være umuligt at fortsætte Modstanden mere end nogle

Timer, samt at Byen burde skaanes for de Ulykker, der vilde være forbundne med, at Fjenden trængte ind i den under Kamp*). Strax afholdt Kongen en Raadslagning med sin Stab og Ministrene. Resultatet blev, at Kongens Adjutant, General *Stroltz*, blev afsendt til *Marmont* og *Mortier* med følgende Bemyndigelse:

„Paris (Montmartre) den 30te Marts Kl. 12¼ Middag.

„Naar Marskallerne, Hertugen af Ragusa og Hertugen af Treviso ikke længere kunne holde deres Stillinger, bemyndiges de til at træde i Forhandling med Fyrst *Schwarzenberg* og Keiseren af Rusland, som staa foran dem.

Tilbagetoget skal ske paa Loire.“

Joseph. **)

Efterat Kong *Joseph* derpaa havde sendt Ordre til Ministrene, Stordignitarerne og Medlemmerne af Statsraadet om at begive sig til Keiserinden i Rambouillet, afreiste han strax for at naa samme Maal, og der var saaledes hverken nogen Regjering eller nogen Overkommando i Paris.

Barclay havde imidlertid faaet Underretning om *Blüchers* Ankomst, og om at Kronprindsen var underveis. Han befalede derfor en Fremrykning paa hele Linien.

Paa venstre Fløi blev Angrebet rettet mod Malassise Høiden og de bagved liggende Landsbyer Bagnolet og Charonne. Det lykkedes, og *Marmont* blev derved nødt til at trække sin høire Fløi tilbage til Parc de Fargeau. Derimod blev et Forsøg, som russiske Tirailleurer foretoge fra Charonne mod Barrière de Fontarabie, afvist af de sammesteds posterede Nationalgardister.

Paa høire Fløi var det lykkedes den preussiske Garde at erobre Pantin. Efter Ordre rykkede den ud over Byen, men her stødte den paa stærk Modstand dels af de franske Tropper, der efter at have maattet rømme Pantin havde sat sig fast i Maisonettes***). og dels af Artilleriilden fra Bellevilleplateauet. Garden kunde derfor ikke komme frem.

I Centrum lod *Barclay* Tropperne gaa fra Romainville mod Pré St. Gervais. Da dette Angreb syntes at ville lykkes,

---

*) Du Casse, Side 23.

**) Du Casse, Side 23.

***) Maisonettes kaldtes tidligere en Mængde Bygninger, der laa paa begge Sider af Chausséen fra Pantin til Paris.

og det for *Marmont* gjaldt om for enhver Pris at holde igjen paa dette Punkt, satte han sig i Spidsen for en Kolonne paa 5—600 Mand og førte den frem til Modangreb. Ilden fra et russisk Batteri tvang Kolonnen til at gaa tilbage i Uorden, og nu styrtede det russiske Infanteri til fra alle Sider for at omringe den. *Marmont* fik Hesten skudt under sig, hans Stabschef blev saaret, og det syntes, som om alt Haab var ude. Da ilede General *Compans* til Hjælp med en Bataillon af den unge Garde og frelste Marskallen samt Resten af Kolonnen.

Marmont havde ingen anden Udvei end at samle sine Tropper til en sidste Anstrængelse i Stillingen, der fra Mont Louis gaar over Pré St. Gervais og bøier rundt om Belleville. Bevægelsen blev strax paabegyndt.

Den slesiske Hær havde imidlertid begyndt sit Angreb.

Langeron havde uden store Anstrængelser tvunget Besætningen i Aubervilliers til at gaa tilbage til La Chapelle; derimod mødte han alvorligere Modstand i St. Denis. For ikke at spilde Tiden efterlod han et Detachement, der indesluttede Byen, og fortsatte derpaa Marchen til St. Ouen. Ankommen hertil sendte han et Detachement mod Batignolles og en kombineret Afdeling, væsenligst bestaaende af Rytteri, mod Boulogneskoven.

Da disse Bevægelser observeredes fra Montmartre, sendte *Mortier* en mindre Kavaleristyrke frem til Clignancourt for at iagttage *Langeron.*

Yorks Avantgarde passerede Broen over Ourcq Kanalen N. for Pantin og angreb samt erobrede Forpagtergaarden Le Rouvroy. *Yorks* og *Kleists* Gros fulgte efter, men passerede St. Denis Kanalen, da Graven var tør. *York*, der førte Kommandoen over begge Korps, sendte derpaa Avantgarden og 1 Division af sit Korps frem til Angreb paa La Villette og en anden Division af Korpset samt *Kleist* mod La Chapelle og Montmartre.

Som Følge af dette Angreb maatte *Mortier* overlade Forsvaret af Buttes Chaumont til Nationalgarden for at faa Raadighed over Divisionen *Christiani.*

Klokken henimod 1 kom Kronprindsen af Württemberg endelig frem paa yderste venstre Fløi, *Guilay* var bleven efter-

ladt ved Neuilly sur Marne. Uden Vanskelighed kom Kronprindsen i Besiddelse af St. Maure og Charenton, der kun havde svage Besætninger, og samtidig indesluttedes Byen og Slottet Vincennes af 1 Bataillon. Fra Charenton blev der gjort et Forsog mod den nærmeste Barrière; det blev afvist.

Kronprindsens Fremrykning gav Anledning til, at man fra Barrière du Trône sendte 28 Kanoner frem ad Vincennesveien for at tage Stilling og støtte *Marmonts* høire Fløi. Kanonerne havde ingen Bedækning, kun primitiv Bespænding, og det var Nationalgardister og Elever fra den polytekniske Skole, som udgjorde Betjeningen. Man naaede det Sted, hvor Veien bøier af til St. Mandé. Her gjordes Holdt, og en Del af Kanonerne blev bragt i Stilling, hvorpaa de aabnede Ilden mod General *Pahlens* Rytteri, som stod bag Montreuil. Men *Pahlen* havde tidlig opdaget denne Fremrykning og fremsendt et Detachement med Ordre til skjult af Terrainet at nærme sig Kanonerne og attakere. Bevægelsen lykkedes. Pludseligt styrtede Russerne ind mellem Kanonerne og tilveiebragte en saadan Panik, at de alle bleve erobrede. Da kom polske Landsenerer og et af General *Bordesoulles* Dragonregimenter sprængende Artilleriet til Hjælp. Russerne maatte vige, men havde allerede faaet Tid til at bringe Halvdelen af Kanonerne i Sikkerhed.

Kampen var nu i Gang over hele Linien og dreiede sig især om Pré St. Gervais. Trods alle Anstrængelser vilde det ikke lykkes *Barclay* gjennem et Frontalangreb at komme i Besiddelse af dette Punkt. Han besluttede da at søge Maalet naaet gjennem et kombineret Angreb, men forinden maatte de franske Tropper kastes ud af Maisonettes og tilbage til Pantinbarrièren. For at bevirke dette skulde *Yorks* Avantgarde og 4 af *Yorks* Bataillоner, som efter Anmodning bleve afgivne, tilligemed det russiske Garde du Korps, et Garderegiment og en Grenaderdivision rykke frem ad Chausséen fra Pantin mod Barrièren, medens samtidig Angrebet fortsattes paa hele Linien, undtagen mod Pré St. Gervais. Lykkedes det paa denne Maade at erobre Barrièren, skulde Grenaderdivisionen søge fra denne at komme i Ryggen paa Pré St. Gervais, som samtidig skulde angribes i Fronten.

Kort forinden dette Angreb blev besluttet, var det lykkedes

Yorks Tropper at trænge ind i La Villette, men Kampen rasede endnu i Byen. *Mortier* beordrede derfor Divisionen *Christiani* til at ile til Understøttelse. Underveis opdagede *Christiani*, at Fjenden rykkede frem til Angreb fra Pantin; han sendte derfor kun en Del af sin Styrke over Ourcq Kanalen til La Villette og gik med sit Gros frem til Maisonettes for at standse Fjenden. *Barclays* Angreb, som kort efter paafulgte, blev udført med et saadant Eftertryk, at de franske Tropper til Trods for *Christianis* Hjælp maatte gaa tilbage til Pantinbarrièren. Ved denne Kamp kom Broen over Ourcq i de Allieredes Magt, og de benyttede den strax til at sende en Styrke over den i Ryggen paa de franske Tropper, som kjæmpede ved La Villette og La Chapelle. Disse Byer maatte rømmes ihast, og deres Besætninger gik tilbage til Barrièren.

Endnu holdt *Marmont* Pré St. Gervais, skjøndt Russerne havde erobret Menilmontant, hvis Besætning gik tilbage til Bellevilleplateauet. Da greb den russiske Grenaderdivision ind. Fra Pantinbarrièren gik den frem mellem Buttes Chaumont og Buttes Beauregard i Ryggen paa *Marmont*, der samtidig angrebes i Fronten. Stillingen maatte opgives, og *Marmont* stod indeklemt paa Bellevilleplateauet.

En fortsat Kamp under disse Vilkaar vilde kun være et unyttigt Offer og paa samme Tid give Anledning til, at Fjenden trængte kjæmpende ind i Paris. Øieblikket var kommet til at faa Kampen standset. *Marmont* sendte derfor en Officer til *Mortier* og foreslog ham at benytte den af Kong *Joseph* givne Bemyndigelse. *Mortier* havde ikke modtaget denne, var uvidende om Kongens Afreise og henviste Officeren til at søge Kongen. Saasnart *Marmont* fik Melding herom, besluttede han selv at paatage sig Ansvaret for at faa tilveiebragt en Vaabenhvile, der kunde bane Veien for en Kapitulation, og sendte strax 3 Officerer med Forslag derom til Fyrst *Schwarzenberg*.

Schwarzenberg indrømmede 2 Timers Vaabenhvile paa Betingelse af, at de franske Tropper trak sig tilbage til Barriérerne, og at der skulde forhandles om en Vaabenstilstand paa Basis af Paris Rømning.

Omtrent ved dette Tidspunkt indtraf en af Napoleons Adjutanter, General *Dejean*, hos *Mortier* og bragte Ordre til, at

Marskallerne skulde søge at forhindre Hovedstadens Besættelse, da de Forhandlinger, der vare indledede af Napoleon med Keiseren af Østerrig, vilde medføre en Fredslutning. *Mortier* sendte strax en fortrolig Depeche til Fyrst *Schwarzenberg*. Denne svarede, at General *Dejeans* Meddelelse maatte bero paa en Misforstaaelse, da hans Keiser høitideligt havde forpligtet sig til ikke at afslutte nogen separat Fred.

Forinden *Mortier* modtog dette Svar, ankom en af Keiser Alexanders Adjutanter for i Keiserens Navn at opfordre ham til at strække Vaaben. Fortørnet over en saadan Opfordring svarede Marskallen, at fordi de Allierede havde naaet Montmartres Fod, vare de endnu ikke i Paris, og at Hæren hellere vilde lade sig begrave under Hovedstadens Mure end slutte en skjændselsfuld Kapitulation.

Kort efter fik *Mortier* Meddelelse fra *Marmont* om, at der var afsluttet Vaabenhvile, og, erkjendende det Umulige i at fortsætte Forsvaret, samtykkede han i, hvad *Marmont* havde foretaget.

Klokken var dengang henved 3 Eftermiddag.

Gjennem Signaler søgte man fra begge Sider at faa Ilden standset, og begge Marskaller begave sig til La Villette for at forhandle om Vaabenstilstanden. Da *Langeron* var for langt borte til at kunne høre Signalerne, sendtes der en Officer til ham med Meddelelse om Vaabenhvilen. Han traf ikke Generalen; denne fortsatte derfor Fremrykningen mod Montmartre, Batignolles og Neuilly Barrièren. Først da han naaede helt frem til Montmartre og den nævnte Barrière, fik han Underretning om, hvad der var sket.

Forhandlingerne i La Villette trak længere ud, end man havde ventet; Vaabenhvilen blev derfor stiltiende forlænget. Først Kl. 2 om Natten mellem den 30/31 Marts afsluttedes en Kapitulation. Efter denne skulde *Mortiers* og *Marmonts* Korps rømme Paris den 31te Kl. 7 Formiddag med det, der hørte til deres Armeekorps, og Fjendtlighederne maatte først begynde 2 Timer efter Paris Rømning, altsaa Kl. 9. Alle Tøihuse, Magasiner og militære Etablissementer skulde efterlades i den Stand, hvori de befandt sig forinden Kapitulationen. Nationalgarden skulde udskilles af Linietropperne og bibeholdes, afskediges eller

afvæbnes, alt eftersom de Allierede maatte bestemme det. Gendarmeriet skulde behandles som Nationalgarden. Saarede og Efternølere, som fandtes i Paris 7 Timer efter Rømningen, skulde betragtes som Krigsfanger. Hovedstaden anbefaledes til de høie allierede Magters Høimodighed.*)

Det blev Enden paa Kampen den 30te Marts. Trods det sørgelige Resultat kunne de kjæmpende franske Afdelinger med Ære sætte Paris paa deres Faner, thi ogsaa Ulykken har sine Hædersdage.

30,000 Franskmænd havde kjæmpet med 98,000 Mand. Paa de Allieredes Side kjæmpede nemlig:

Af Hovedarmeen:

Rajewskis Korps................	17,000	Mand,
Garden..........................	24,000	—
Kronprindsens Korps...........	14,000	—
	55,000	Mand.

Af den slesiske Hær:

Yorks Korps....................	12,000	Mand,
Kleists —	9,000	—
Langerons Korps..............	22,000	—
	43,000	Mand.

Desuden raadede de Allierede over en Reserve paa 24,000 Mand i *Woronzows* og *Guilays* Korps.

De Allieredes Tab beløb sig til 195 Officerer og 8898 Mand Døde og Saarede, de Franskes angives til 4000 Mand. Vidne disse Tab paa den ene Side om, hvor modigt Franskmændene have kjæmpet under de fortvivlede Forhold, saa staa de paa den anden Side som en stærk Anklage mod den Maade, hvorpaa Slaget blev ledet fra de Allieredes Side. Det er allerede omtalt, at Planen kunde have været heldigere, forsaavidt angaar Valget af Angrebspunkt, men selv som den var, kunde den have været gjennemført med et rent forsvindende Tab, naar der blot var bleven sørget for, at Fremryknirgen var sket samtidig. Men *Rajewski* rykkede frem Kl. 5, Garden kom først til Understøttelse mellem 8 og 9, *York* og *Kleist* grebe

*) Plotho, Side 417.

ind paa høire Fløi Kl. 11, og Kronprindsen af Württemberg paa venstre Fløi mellem Kl. 1 og 2. Det er en saadan Fremgangsmaade, der medfører saadanne Tab.

Medens Forhandlingerne i La Villette stode paa, havde Nationalgarden besat alle Barrièrerne. *Marmonts* Korps var gaaet tilbage til Champs Elysées, hvorfra det den 31te om Morgenen marcherede til Essonne. *Mortiers* Korps afmarcherede derimod allerede den 30te om Aftenen ad Veien til Fontainebleau. General *Curial*, som kommanderede Fodfolket naaede Villejuif; General *Belliard*, der førte Rytteriet, ankom sent paa Aftenen til Fromenteau. Ved Posthuset, Cour de France, som ligger i Nærheden af sidstnævnte By, holdt der ved *Belliards* Ankomst en Vogn, som skulde skifte Heste. I Vognen sad Keiser Napoleon paa Veien til sin Hovedstad.

XVIII. Napoleons Operationer fra den 24de til den 30te Marts.

Den 24de Marts marcherede Napoleon med den gamle Garde og Garderytteriet over Vassy til Doulevent, hvor han tog sit Hovedkvarter; Rytteriet blev fremskudt for at observere Veiene til Brienne, Bar sur Aube og Chaumont. Samme Dag ankom *Ney* til Vassy, *Macdonald* og *Oudinot* til St. Dizier, og *Gérard*, der tilligemed *St. Germain* dannede Arrièregarden, til Perthes.

Wintzingerode ankom samme Dag til Thiéblemont.

Den 25de om Morgenen blev Garderytteriet sendt frem til Bar sur Aube og Chaumont. *Ney* og *Macdonald* fik Kl. $3^1/_2$ om Morgenen Ordre til at blive staaende og afvente nærmere Befaling, og der udsendtes Rekognosceringer i alle Retninger „pour“ — som det hed i Ordren — „savoir définitivement ce que fait l'ennemi.“ *)

Enten fik *Macdonald* ikke Ordren i rette Tid, eller ogsaa var det Fjendens Fremrykning, der satte ham i Bevægelse, thi han marcherede til Vassy. *Oudinot*, som fulgte efter, besatte Defiléet ved Humbécourt for at optage *Gérard*, som trak sig kjæmpende tilbage.

Denne Kamp var foranlediget ved, at *Wintzingerode*, som paa denne Dag marcherede til St. Dizier, havde beordret *Tettenborn* til med sine 2000 Kosakker at gaa over Marnen ved Larsicourt og forfølge Fjenden. *Tettenborn* stødte derved paa *Gérard*, som han trængte tilbage mod Defiléet ved Humbécourt, men, da

*) Correspondance 27, Side 349.

han opdagede, at Defiléet var stærkt besat, vilde han ikke forsøge et Angreb og gjorde Holdt i Eclaron.

Under Opholdet i St. Dizier var *Caulaincourt* ankommen til Hovedkvarteret, som han havde maattet søge ad mange Omveie. Napoleon blev ubehagelig berørt ved at erfare, at Kongressen var gaaet fra hinanden, dog udtalte han, at hvis *Caulaincourt* var gaaet ind paa de Allieredes Ultimatum vilde han have desavoueret ham. Under de Samtaler, *Caulaincourt* havde med Keiseren, fandt han Leilighed til at fremhæve, hvorledes han lige til det Sidste havde opretholdt en Korrespondance med *Metternich*, som, bestandig kjæmpende for bevare Thronen for Napoleon og hans Dynasti, havde været ude af Stand til at udrette noget alvorligt, fordi Napoleon havde været uvillig til itide at gjøre tilstrækkeligt omfattende Indrømmelser. Napoleon saae i disse Udtalelser en Mulighed for paany at faa optaget Forhandlingerne og gav *Caulaincourt* Ordre til at skrive de efterfølgende 2 Breve til Fyrst *Metternich*. De ere begge daterede den 25de Marts og maa efter deres Indhold antages at være skrevne om Morgenen tidlig.

Det ene Brev, der var officielt, lød saaledes:

„Efterat jeg inat (den 23/24) er ankommen til Hovedkvarteret, har Keiseren strax givet mig sine sidste Ordrer angaaende Fredslutningen. Han har samtidig givet mig fornøden Fuldmagt til at forhandle og undertegne den med de allierede Hoffers Ministre, da denne Vei bedre end nogen anden kan sikkre dens hurtige Tilveiebringelse. Jeg iler derfor med at underrette Dem om, at jeg er rede til at begive mig til Deres Hovedkvarter, og jeg afventer ved Forposterne Deres Excellences Svar. Vor Ilfærdighed vil overbevise de allierede Monarker om, hvor fredelige Keiserens Hensigter ere, og at fra Frankrigs Side ingen Standsning vil forhindre Afslutningen af det Frelsens Værk, der skal sikkre Verdensfreden."

Det andet Brev, der var privat, havde følgende Indhold:

„Jeg er lige ankommen og vil ikke tøve med at udføre Keiserens Ordre og i Fortrolighed føie til mit Brev Alt, hvad jeg skylder den Tillid, De har vist mig.

Keiseren sætter mig istand til at forny Underhandlingerne med den største og mest positive Frihed. Jeg beder Dem der-

for om den Imødekommen, De har ladet mig haabe, for at jeg kan komme til Dem snarest muligt. Overlad ikke, min Fyrste, til Andre Omsorgen for at skaffe Verden Fred. Der er intet til Hinder for, at den kan være afsluttet paa 4 Dage, naar Deres gode Aand fører Forsædet, og dersom man vil Freden ligesaa oprigtigt, som vi. Grib Leiligheden, og der vil være raadet Bod paa mange Feil og mange Ulykker. Deres Opgave, min Fyrste, vil være hæderfuld, min vil være pinlig; men, da saa mange Folkeslags Lykke og Fred kan resultere deraf, vil jeg ikke medbringe mindre Iver og Opoffrelse end De.

Keiserindens sidste Breve bære Vidnesbyrd om, at Hendes Majestæts Sundhed er meget god." *)

Begge Breve bleve afsendte med Oberst de *Galibois* af *Berthiers* Stab. Naar og hvorledes de naaede deres Bestemmelse, er ubekjendt. Rimeligheden taler for, at de i alle Tilfælde først ere komne *Metternich* ihænde, da det var for sent at gjøre noget.

Efterretningen om den Kamp, der var bleven ført ved Arrièregarden, bragte Napoleon i første Øieblik til at tro, at de Allierede fulgte efter ham. Kort Tid derefter fik han Melding om, at hans Fremrykning havde bevirket, at *Schwarzenbergs* store Park, der var bleven efterladt i Bar sur Aube, i Hui og Hast var bleven sendt til Belfort, samt at Keiser Franz, der ligeledes opholdt sig i samme By, havde — næsten flygtende — begivet sig til Dijon.

Det varede dog ikke længe, førend Napoleon fik Meldinger, der gik i modsat Retning. *Macdonald* indberettede, at Arrièregarden kun havde set Kosakker, og Fanger, som man udspurgte, fortalte, at de Allierede havde forenet deres Hære og vare i Marche mod Paris. Disse Efterretninger naaede Doulevent, hvor Napoleon havde sit Hovedkvarter, sent paa Dagen den 25de eller tidlig paa Natten den 25/26 Marts.

Det maa i høi Grad beklages, at der i Napoleons Korrespondancer er et Hul fra den 25de Kl. 8 Morgen til den 27de Kl. $8^1/_2$ Morgen, thi man kommer derved til at savne det Lys, som disse kaste over Operationerne, der foretoges i disse Dage.

*) Fain, Side 350—351.

At de Allierede istedenfor at følge efter marcherede mod Paris, var en Mulighed, Napoleon ikke havde overset, men den syntes — efter hele den Maade, hvorpaa *Schwarzenberg* indtil da havde opereret og især efter den ængstelige Maade, hvorpaa han bestandig søgte at dække sin Kommunikationslinie — at ligge fjern. De første Efterretninger, Napoleon modtog om Fjendens Bevægelser, bestyrkede ham i, at han vilde opnaa sin Hensigt, thi fulgte Fjenden efter, var Faren for Paris fjernet. I disse maa man ogsaa søge Grunden til, at Napoleon ikke med den sædvanlige Opmærksomhed fulgte Fjendens Bevægelser og derfor ikke strax opdagede Omslaget. Ofte nok havde han doceret: „Ne faites pas ce que veut l'ennemi, par la seule raison qu'il le désire“ *), men denne Læres Sandhed, havde hans Modstandere i Reglen ladet upaaagtet, og han gik vistnok ud fra, at som det var gaaet før, vilde det ogsaa gaa ved denne Leilighed. Naar det imidlertid ikke skete denne Gang, var det, fordi Napoleons Bevægelse saa tydelig forraadte, hvad der var hans Ønsker. Derved stilledes de Allierede overfor et bestemt Enten-Eller: Skulde man som hidtil stille sig den fjendtlige Hærs Ødelæggelse som Objekt, eller skulde man som saadant sætte Hovedstadens Besættelse? Valget blev hurtig truffet, og det lettedes ved den Omstændighed, at man takket være de bourbonske Agenter, der stadig søgte Hovedkvarteret, var nøie underrettet om Paris mangelfulde Forsvarsstand, samt om at Stemningen der i indflydelsesrige Kredse mere og mere vendte sig mod Napoleon. Derfor gjorde de Allierede sikker Regning paa, at en hurtig Fremrykning med Paris Besættelse som Objekt vilde være det bedste Middel til at faa Ende paa Krigen. Marchen blev tiltraadt. Efterretningen derom naaede Napoleon den 25de, men sent. Hvis det nu var rigtigt, hvad Fangerne udsagde, hvis *Schwarzenberg* og *Blücher* forenede marcherede mod Paris, saa havde Napoleon vel ikke naaet sin Hensigt, men dermed var jo ikke Alt tabt. Paris maatte jo saa forsvares ved Paris. Derfor synes det naturligt, om Napoleon havde søgt ved en Parallelmarche over Troyes hurtigst muligt at komme Fjenden i Forkjøbet og naa Hovedstaden og det saa meget mere, som ingen bedre end han vidste, hvor mangelfulde dens Forsvars-

*) Mémoires de Napoleon, 5te Bind, Side 81.

foranstaltninger vare, hvor lidt Kong *Joseph* vilde være en saadan Situation voxen, og hvor tvivlsomt det var, om *Marmont* og *Mortier* kunde reise nogen Modstand, der i væsentlig Grad kunde standse Fjendens Marche.

Det skete ikke, uvist af hvilke Grunde, dog synes det, som om Napoleon, hvis Energi ellers pleiede at voxe med de Vanskeligheder, der mødte ham, i disse Dage var vaklende og ubestemt og derved tabte den Tid, der godt benyttet, i alle Tilfælde havde kunnet bevare ham Kronen. Endnu raadede han over en Styrke paa mellem 40 og 50,000 Mand. Hvad vilde der ikke have kunnet udrettes med den, hvis den havde været i Paris den 30te Marts, og Napoleon havde været Sjælen i Forsvaret?

Den 26de om Morgenen fik alle Tropperne Ordre til at vende om for at gaa mod den Fjende, der var nærmest.

Kosakkerne, der endnu stode ved Eclaron, bleve kastede tilbage mod St. Dizier, hvor *Wintzingerode* havde taget Stilling for at optage dem. Da han saae Fjendens overlegne Styrke, og da Terrainet ikke egnede sig for Rytteri, befalede han *Tettenborn* at gaa tilbage paa Vitry, og selv trak han sig til Bar le Duc, efterladende 2 Jægerbatailloner i St. Dizier for at dække Tilbagetoget.

Oudinot, der havde Têten, naaede St. Dizier; han skred strax til Angreb, erobrede Byen og tog Størstedelen af de russiske Jægere til Fange. Derpaa lod han *Kellermanns* Rytteri forfølge *Wintzingerode*, fulgte selv efter i samme Retning og naaede Sandrupt. De øvrige franske Tropper bivouakerede ved St. Dizier, hvor Napoleon tog sit Hovedkvarter.

Den 27de Marts rykkede Napoleon med Hovedstyrken mod Vitry. Om Eftermiddagen naaede han Marolles, hvor han fik Efterretning om det Nederlag, der var tilføiet *Marmont, Mortier* og *Pacthod* den 25de, og fuld Vished for, at de Allierede vare i Marche mod Paris.

Ellers pleiede Napoleon ikke at tage sine Undergivne paa Raad, naar det gjaldt om at tage en Beslutning; nu kaldte han *Berthier* og *Ney* til sig for at høre deres Mening. Begge vare enige om, at man burde søge hurtigst muligt at naa Paris. Det gjaldt kun Valget af Vei. Valgte man den korteste Linie over Sézanne og Coulommiers, kom man ind paa en mindre god Vei og skulde desuden passere Marnen enten ved Lagny eller Meaux,

hvor det maatte formodes, at Fjenden havde efterladt en mindre Styrke, medens han med Hovedstyrken rykkede mod Paris. Hæren burde derfor efter deres Formening marchere over St. Dizier, Bar sur Aube og Troyes for gjennem Fontainebleauskoven at naa Paris. Keiseren synes at have sympathiseret med Tanken om at fortsætte Fremrykningen for at benytte Fordelen af at være i Fjendens Ryg og se, om der ikke deraf kunde udvikle sig en gunstig Chance. Tilsidst gik han dog ind paa Forslaget om Marchen over Troyes. Som Sagerne stode, var der neppe Andet at gjøre, dog maa man give *Clausewitz* Ret, naar han i sin Kritik over Felttoget udtaler, at Napoleon begik en ubegribelig Feil ved, da Beslutningen var fattet, ikke øieblikkelig at give en af Marskallerne Kommandoen og personlig begive sig til Paris, hvor han ved at tage Kourerheste kunde have været den 28de Marts om Natten, og hvor hans Nærværelse var saa paatrængende nødvendig.

Saasnart Beslutningen var tagen, fik Tropperne Ordre til at vende om, og Napoleon begav sig til St. Dizier for at udstede de fornødne Befalinger.

Oudinot var samme Dag rykket frem til Bar le Duc. Han havde udtrykkelig Ordre til foruden at trænge Modstanderne tilbage at skaffe Efterretninger om General *Durutte*; men, skjøndt denne siden den 25de stod mellem Longwy og Verdun, fik *Oudinot* intet at vide herom.

Veien fra St. Dizier til Fontainebleau er c. 32 Mil. Tropperne havde lidt meget, Veiret var meget slet, mange Soldater manglede Fodtøi, og der var ikke uddelt Brød i de sidste 5—6 Dage; desuagtet skulde denne Veilængde tilbagelægges i Ilmarche.

Den 28de om Morgenen satte Hæren sig i Bevægelse. Den var efter Keiserens Ordre delt i 4 Kolonner. Den første, bestaaende af *Kellermanns* og *Milhauds* Rytteri, naaede Perthes, den anden, Garderytteriet, kom til Brienne, den tredie, Gardens Fodfolk, til Montierender, hvor ogsaa Keiseren tog sit Hovedkvarter, og den fjerde, Resten af Tropperne under *Macdonald*, naaede Vassy.

Marchen fortsattes den 29de. Da Keiseren, der marcherede i Têten af Garderytteriet, naaede Broen ved Doulevent, stødte man paa Kourerer fra Paris. En af disse overbragte ham en Depeche fra Kong *Joseph*. Den var afsendt den 27de og lød saaledes: „Deres Majestæt! Jeg har afsendt Tropper

for at understøtte Garnisonen i Meaux, som trækker sig tilbage paa Claye. Efterretningerne fra Soissons af 25de ere gode. Jeg har intet hørt fra Deres Majestæt siden den 21de. Vi vente hvert Øieblik at erfare, at De nærmer Dem Hovedstaden." *) Af en anden Depeche erfarede Keiseren, at *Marmont* og *Mortier* vare den 27de ankomne til Provins paa Veien til Paris.

Keiseren afsendte strax en af sine Adjutanter, General *Dejean*, til Paris med de Instruktioner til *Mortier*, som allerede ere blevne omtalte. Efter et Hvil paa 3 Timer begav han sig videre ad Veien over Troyes kun ledsaget af Eskorteeskadronen og efter forinden at have givet *Berthier* Befaling til at udfærdige de nødvendige Ordrer for Troppernes fortsatte Marche.**)

*) Du Casse, Side 217.

**) Ordrerne udgik Klokken mellem 3 og 4 om Eftermiddagen med følgende Indledning: „Vi have modtaget Kourerer fra Paris. Stemningen i Byen er god. *Mortier* og *Marmont*, som ikke have lidt noget, saavelsom hvad man har kunnet samle i Paris, staa med et tilstrækkeligt Artilleri paa Høiderne ved Claye. *Blücher* har idag, den 29de, naaet Meaux. Keiseren vil inat være i Troyes, imorgen i Nogent. Der maa marcheres Dag og Nat og kun standses for at hvile, naar det er nødvendigt." Denne Indledning gjorde et daarligt Indtryk paa de Kommanderende, som ikke havde vanskeligt ved at læse mellem Linierne og derigjennem komme til Kundskab om den sande Stilling. *Macdonald* tog deraf Anledning til den 30te at skrive til *Berthier*: „Det er for sent at komme Paris tilhjælp i alt Fald ad den Vei, vi følge; der er herfra og dertil 50 Lieues og, forudsat vi forcere Marchen og ikke støde paa nogen Hindring, behøve vi mindst 4 Dage for at naa derhen. Men, i hvilken Tilstand vil Hæren ankomme, hvis det gjælder om at slaas, thi der er ingen Ressourcer mellem Aube og Seinen. Da de Allierede igaar vare i Meaux, kunne de have fremskudt deres Avantgarde mod Paris, og vi ville med Sorg erfare, at de idag staa foran Barrièrerne. Er det *Mortiers* og *Marmonts* forenede Korps, som skulle holde dem i Skak for at give os Tid til at komme tilhjælp? Det er en Formodning, der ikke hviler paa nogen Grund. Desuden ville de Allierede ikke undlade ved vor Ankomst at spærre Marnen, og saa er der ingen Overgangssteder. Jeg er derfor af den Anskuelse, at hvis Paris falder i Fjendens Magt, bør Keiseren marchere paa Sens og trække alle Korps og Detachementer til sig over Melun og Fontainebleau, for at vi kunne slaa os tilbage til Augereau og levere et afgjørende Slag i en dertil valgt Stilling, efter at have ladet Tropperne udhvile. Endnu kun dette: Har Forsynet bestemt, at det skal være vor sidste Time, saa lad os bukke under med Ære istedenfor at ende som Elendige, adspredte, fangede og udplyndrede af Kosakkerne." (Coch II, Side 558).

Natten mellem den 29/30 naaede Napoleon Troyes. Efter nogle Timers Ophold fortsatte han Veien og naaede Villeneuve la Guiard; Eskorten kunde ikke længere følge ham. Med *Berthier*, der var stødt til, og *Caulaincourt* satte Napoleon sig i en Postvogn og forsatte paa denne Maade Reisen. Underveis maatte der skiftes Heste. Paa et af Bedestederne erfarede man, at Keiserinden og Kongen af Rom havde forladt Paris, at Fjenden havde nærmet sig Hovedstaden, og at man kjæmpede foran denne. Den 30te om Aftenen Kl. 10 naaede Keiseren Cour de France. Her traf han Garderytteri under General *Belliard*. Generalen blev tilkaldt, aflagde Beretning om, hvad der var sket, hvorledes man, trods Fjendens store Overmagt, havde kjæmpet til det Yderste, og at man tilsidst havde været nødsaget til at slutte en Kapitulation. Trods denne Beretning vilde Keiseren desuagtet fortsætte Reisen til Paris, og det var kun paa *Caulaincourts* indstændige Modforestillinger, at han gav efter og indskrænkede sig til at sende denne til Paris med følgende Fuldmagt:

„Vi befale Hertugen af Vincenza, Vor Overstaldmester og Udenrigsminister, at begive sig til de allierede Monarker og den Høistkommanderende for deres Hær for at anbefale dem Vor Hovedstads tro Undersaatter.

Vi beklæde ham ved dette med al Myndighed til at forhandle og afslutte Freden, lovende at ratificere Alt, hvad han foretager til Vor Tjenestes Bedste.

Ligeledes beklæde vi ham, hvis fornødent, med militær Myndighed til at være Administrator og Kommissær for denne gode By ligeoverfor de Allieredes høistkommanderende General.

Som Følge heraf befale Vi alle Myndigheder at erkjende Hertugen af Vincenza i de nævnte Egenskaber og at støtte ham i Alt, hvad han foretager sig til Vort og Folkets Bedste.“ *)

Saasnart Fuldmagten var udfærdiget, begav Keiseren sig til Fontainebleau.

---

*) Correspondance 27, Side 351.

Slutning.

Efter at Kampen var endt den 30te Marts, bivouakerede de Allieredes Tropper paa Valpladsen. *Schwarzenberg* beholdt Hovedkvarter i Bondy, *Blücher* etablerede sit paa Montmartre.

Den 31te Marts om Formiddagen Kl. 11 holdt Keiser Alexander og Kongen af Preussen Indtog i Paris, efterfulgte af 60,000 Mand. Var Modtagelsen i Begyndelsen meget kjølig, saalænge man passerede den mindre velhavende Del af Byen, saa forandrede den dog Karakter, efterhaanden som Monarkerne naaede Byens Centrum. Her mødte man et Optog af Royalister, som havde samlet sig under den hvide Fane, og som hilste Monarkerne med Raabet: „Leve Ludvig XVIII! Leve Alexander! Friedrich Wilhelm leve!“ „Det var“ — siger *Thiers* — „et sørgeligt Optog, som man maa beklage uden at forundre sig derover, thi det opføres overalt og til enhver Tid af et uenigt Folk. Partihensyn kvæle den dybest liggende patriotiske Sorg.“ *)

Efter at have ladet Tropperne defilere paa Place de la Concorde begav Keiser Alexander sig til Fyrst *Talleyrands* Hôtel, hvor han tog Bolig. Af Hensynsfuldhed havde han ikke villet flytte ind i Tuilerierne, men valgt Elysée til Opholdssted. Under Revuen blev der bragt ham en Billet, hvori der fortaltes, at Elysée var undermineret. Billetten blev bragt til *Nesselrode*, som var hos *Talleyrand*, og da denne hørte Rygtet, som han dog ikke skjænkede nogen Tiltro, tilbød han Keiseren sit Hôtel som Bolig, et Tilbud, der blev modtaget.

---

*) Thiers 17, Side 637.

Paa denne Maade mødtes Keiser Alexander og *Talleyrand*. Keiseren erklærede strax, at han og de Allierede vare komne til Frankrig for at skaffe Fred. Med Napoleon var dette en Umulighed. Valget stod mellem Keiserinden, Kronprindsen af Sverig, Bourbonnerne eller Republikken, men Frankrig maatte selv træffe Valget. *Talleyrand* havde allerede truffet sit; han var vunden for Bourbonnerne og plaiderede sit Valg paa bedste Maade.

Da Keiser Alexander kun hos *Talleyrand* traf Ligesindede, blev det i et Møde, som strax blev afholdt, og hvori Grev *Nesselrode* deltog, besluttet at udstede en Proklamation, som *Talleyrand* redigerede, Alexander underskrev, og *Nesselrode* paraferede. Den blev offentliggjort Kl. 3 samme Eftermiddag og lød saaledes:

„De allierede Magters Hære have besat Frankrigs Hovedstad.

De allierede Monarker have Øre for det franske Folks Ønsker.

De erklære, at ligesom Fredsbetingelserne maatte yde stærkere Garantier, saa længe det gjaldt om at holde Bonapartes (!) Herskesyge i Tømme, saaledes bør de blive gunstigere, naar Frankrig ved en viis Regjerings Tilbagevenden selv yder Garantier for Roligheden.

Som Følge heraf erklære de allierede Magter, at de ikke mere ville underhandle med Napoleon Bonaparte eller med noget Medlem af hans Familie, at de ville respektere det gamle Frankrigs Integritet, saaledes som det har bestaaet under sine retmæssige Konger, de kunne endog gaa et Skridt videre, fordi de bestandig hylde den Grundsætning, at Frankrig — til Bedste for Europa — bør være stort og mægtigt, og at de ville anerkjende og garantere den Forfatning, som den franske Nation vil give sig. De opfordre derfor Senatet til at udnævne en provisorisk Regjering, som kan varetage Administrationen og forberede en Forfatning, der stemmer med den franske Nations Tarv.

Jeg deler de her udtalte Anskuelser med alle de allierede Magter." *)

Alexander.

Et saadant Aktstykke havde Keiser Alexander ingen Ret til at udstede. Thi vel havde de Allierede den 1ste Marts for-

*) Plotho, Side 419.

pligtet sig til, at ingen af dem maatte afslutte Seperatfred med Napoleon, men de havde hverken dengang eller senere givet Keiser Alexander nogen Bemyndigelse til at optræde paa samtlige Monarkers Vegne, og ligesaa lidt var det af dem bleven besluttet, at Napoleon skulde dethroniseres. Keiser Alexanders Optræden var derfor et Overgreb, og han gik jo endog saa vidt, at han end ikke gav den Overvundne den Titel, det franske Folk havde givet ham, og som Keiseren af Rusland ikke kunde fratage ham. Proklamationen indeholdt tillige i sin Slutning en Udtalelse, der ikke kunde være rigtig; thi Keiser Alexander havde ikke kunnet konferere med Keiser Franz. Ved en besynderlig Skjæbnens Ironi havde nemlig, man kan næsten sige, den eneste Følge af Napoleons Operationer i de Allieredes Ryg været den, at han tvang Keiser Franz til at flygte til Dijon, hvor han endnu opholdt sig; thi derved havde Napoleon fjernet den Eneste, som maaske i dette Øieblik kunde og vilde have talt hans Sag. Men det var maaske netop af Frygt for Keiser Franz og Fyrst *Metternichs* Indflydelse, at Keiser Alexander og Fyrst *Talleyrand* skyndte sig med at handle.

Den 1ste April sammenkaldte *Talleyrand* Senatet. Af dets 140 Medlemmer mødte kun 64, fordi en stor Del af dem havde fulgt Keiserinden. Skjøndt Forsamlingen var ulovlig, thi *Talleyrand* kunde ikke indkalde denne Forsamling, gik den dog ind paa hans Forslag om at vælge en provisorisk Regjering paa 5 Medlemmer med ham selv som Præsident. Denne Regjering traadte strax sammen og udnævnte et nyt Ministerium, hvori *Dupont* blev Krigsminister.*)

At *Caulaincourts* Mission maatte strande under disse Forhold, er en Selvfølge. Den 1ste April om Eftermiddagen begav han sig til Fontainebleau med uforrettet Sag.

Napoleon var den 31te Marts tidlig om Morgenen kommen til Fontainebleau. Hans første Tanke gjaldt Hærens Reorganisation og Overveielse af den Felttogsplan, som burde følges, hvis Freden ikke kom istand, thi trods alle de Ulykker, der

*) Man hentede General *Dupont* fra Fængslet i Dreux, hvor han afsonede den Straf, han var idømt for Kapitulationen ved Baylen. Skjøndt *Talleyrand* selv havde stemt for hans Domfældelse, forhindrede det ham ikke i at tage *Dupont* til Krigsminister.

stormede ind paa ham, havde han endnu ikke opgivet Haabet om af finde en Løsning, der kunde føre over Vanskelighederne.

Korpserne, der vare marcherede over Troyes, ankom efterhaanden, men synes at have tabt meget Mandskab underveis. Den 3die April havde Napoleon samlet ialt henved 45,000 Mand og med denne Styrke indtaget følgende Stilling. Længst fremme mod Paris stod *Marmont* bag Sammenstødet af Essonnefloden og Seinen i Essonne og Corbeil, bag ham stod den gamle og unge Garde under *Mortier* og *Ney*, saaledes at Fodfolket var echelonneret paa Linien Essonne—Fontainebleau og dækket i venstre Flanke af Rytteriet, der havde besat Overgangsstederne over Essonne. Den øvrige Del af Hæren stod bag Montereau. Desuden holdt General *Alix* Auxerre besat.

Marskallerne bleve tilkaldte og med dem drøftede Napoleon hvilken Felttogsplan, der burde følges, og navnlig om man burde blive ved Paris eller trække sig tilbage til Loire. Skjøndt alle paa een nær udtalte sig for den sidstnævnte af disse Planer, blev dog den førstnævnte vedtaget.

Den 3die April holdt Napoleon Revue over den gamle Garde. Da han havde passeret Fronten, gav han Befaling til, at de ældste Officerer, Underofficerer og Soldater af hvert Kompagni skulde træde frem, og efter at de havde sluttet Kreds, tiltalte han dem saaledes:

„Officer, Underofficerer og Soldater af den gamle Garde!

Fjenden er kommen os 3 Marcher i Forkjøbet. Han er rykket ind i Paris. Jeg har tilbudt Keiser Alexander en Fred, kjøbt med de største Offre: Frankrig med de gamle Grændser, altsaa givet Afkald paa vore Erobringer og mistet Alt, hvad vi have vundet efter Revolutionen. Han har ikke alene afslaaet mit Forslag, men han har gjort endnu mere: Smigret paa en perfid Maade af Emigranter, som jeg har tilstaaet Livet og overvældet med Velgjerninger, har han tilladt dem at bære den hvide Kokarde, og han vil snart indføre den istedenfor Nationalkokarden. — Om faa Dage rykker jeg frem for at angribe Paris. Jeg stoler paa Eder!“

Her standsede Keiseren i sin Tale. Da Alle taug, spurgte han: „Har jeg Ret!“ Pludselig lød det fra alle Sider „Vive l'empereur, Vive l'empereur! A Paris, A Paris!“ Man

havde tiet, fordi man betragtede et Svar som overflødigt. Keiseren fortsatte derpaa: „Vi ville vise dem, at den franske Nation forstaar at være Herre i sit eget Hus, at have vi i lang Tid været de Andres Herrer, saa ville vi bestandig være Herrer hos os selv, og at vi fremfor Alt ere istand til at forsvare vor Kokarde, vor Uafhængighed, og vort Territoriums Integritet. Sig dette til Eders Vaabenfæller.“ *)

Efter Revuen, der var bleven afholdt i Fontainebleau, marcherede Garden til et Kantonnement N. for Fontainebleau mellem Essonne og Erollesbækken, og General *Defrance* besatte med Æresgarden La Ferté Alais. Samme Aften bleve alle øvrige Tropper — med Undtagelse af *Marmonts* Korps, der blev staaende — forlagte, saaledes at de kom til at danne 2den Linie med Fodfolket i Egnen ved Fontainebleau og Rytteriet langs Erollesbækken. Hæren stod paa denne Maade bag Essonne med høire Fløi støttet til Melun og venstre til La Ferté Alais.

De allierede Hære havde den 31te Marts besat alle Barrièrerne i Paris, men kun den russisk—preussiske Garde blev lagt ind i selve Byen. *Wredes* og *Sackens* Korps bleve trukne til, og *Bülow* var paa Marchen fra Soissons, foran hvilken han havde efterladt en Brigade.

Saasnart *Schwarzenberg* kom til Kundskab om, at Napoleon samlede Tropper ved Essonne, lod han de samlede Hære rykke frem og tage Opstilling S. for Paris mellem Longjumeau og Juvisy. Den slesiske Hær, der havde den høire Fløi, stod paa Veien til Orléans i Palaiseau, Chilly og Longjumeau; Hovedarmeen besatte Veien til Fontainebleau mellem Longjumeau og Juvisy.

Feltmarskal *Blücher* var endnu bestandig lidende og havde kun taget ringe Del i Slaget ved Paris. Da Kampen var endt, og Kapitulationen afsluttet, var det Maal naaet, han ønskede. „Fra nu af“ — sagde han til Grev *Nostitz* — „vil der kun blive talt og skreven og ikke handlet; dermed vil jeg intet have at skaffe, og man vil heller ikke forlange mig til det Arbeide.“**) Som Følge af Sygdommen var han ikke med ved Indtoget i Paris, og Dagen efter dette forlagde han sit Kvarter til Hoved-

*) Correspondance 27, Side 355.
**) Nostitz, Side 137.

staden, samt fik Kongens Tilladelse til paa Grund af Sygdom at nedlægge Kommandoen over den slesiske Hær. Denne blev midlertidig overdragen General *Barclay*.

De i Hovedstaden raadende Kræfter arbeidede imidlertid ivrigt paa at faa Napoleon styrtet, saa at Senatet allerede den 2den April erklærede Napoleon for afsat og hans Familie udelukket fra Thronen, en Beslutning, der blev offenliggjort den følgende Dag. Samtidig løstes Folket og Hæren fra deres Ed til Napoleon.

Fra Paris søgte man at udbrede Efterretningerne om, hvad der foregik i Hovedstaden, i den franske Hær, og den provisoriske Regjering, navnlig *Talleyrand*, arbeidede paa at forlede den til Frafald ved at paavirke de Marskaller og Generaler, som antoges at være Napoleons Modstandere. Bestræbelserne lykkedes dog — til Ære for Hæren — kun ligeoverfor Marskal *Marmont*.

I et Brev, Napoleon skrev den 4de Marts 1814 til Krigsministeren. udtaler han: „De sender mig Breve fra *Marmont*, som ikke indeholde noget. Denne Marskals umaadelige Forfængelighed skinner igjennem i alle hans Breve. Han er altid misfornøiet med hele Verden; han har udrettet Alt. Det er kjedeligt, at han, der har nogle Talenter, ikke kan frigjøre sig for denne Dumhed eller i det Mindste holde igjen, saa at den kun sjeldent kommer frem."*)

Marmonts Memoirer ere et talende Vidnesbyrd om det Rigtige i denne Dom. Forfængelighed var hans Hovedfeil, og da, under den indtraadte Situation, *Talleyrand* smigrede ham over al Maade, begyndte han at tro paa, at han havde en Mission, at det var ham, der skulde frelse Fædrelandet. Fyrst *Schwarzenberg* fortsatte, hvor *Talleyrand* havde begyndt, og Enden blev, at *Marmont* glemte den Troskab, han skyldte sin Fane, og den Ed, han havde aflagt Keiseren, og som kun denne kunde løse ham fra.

Den 3die April skrev *Schwarzenberg* til *Marmont*:

„Herr Marskal! Jeg har den Ære med en paalidelig Person at tilstille Deres Excellence alle de Papirer og Dokumenter,

---

*) Correspondance 27, Side 175.

der ere nødvendige for at gjøre Deres Excellence fuldkommen bekjendt med de Begivenheder, der have fundet Sted, efter at De har forladt Hovedstaden, og dernæst en Opfordring fra den provisoriske Regjerings Medlemmer om at slutte Dem til den gode franske Sags Faner. I Deres Fædrelands og Menneskehedens Navn opfordrer jeg Dem til at tage Opfordringen til Følge og derved standse Udgydelsen af de Troppers kostbare Blod, som De kommanderer."

Marmont maatte træffe et Valg; han besluttede at forlade Keiserens Sag. Men istedenfor at gaa til Napoleon og ærligt og loyalt sige ham dette, som det sømmer sig en brav Soldat, indlod han sig paa Forhandlinger med Fjenden. Efter at have konfereret med sine Generaler, der, med Undtagelse af *Chastel* og *Lucotte*, sluttede sig til ham, vel nærmest paa Grund af den Maade, hvorpaa han fremstillede Sagen, skrev han Natten mellem den 3die og 4de April til *Schwarzenberg*:

„Herr Marskal! Jeg har modtaget det Brev, som Deres Høihed har gjort mig den Ære at tilskrive mig saa vel som alle de Papirer, det indesluttede. Ved Senatsdekretet ere Folket og Hæren løste fra deres Troskabsed mod Keiser Napoleon. Jeg er tilbøielig til at bidrage til en Tilnærmelse mellem Folket og Armeen, som vil forebygge enhver Mulighed til Borgerkrig og standse Udgydelsen af fransk Blod. Jeg er følgelig beredt til tilligemed mine Tropper at forlade Keiser Napoleons Hær paa følgende Betingelser, for hvis Opfyldelse jeg forlanger skriftlig Garanti af Dem:

Artikel I. Jeg, *Karl* Fyrste af *Schwarzenberg*, Marskal og Overbefalingsmand over de allierede Hære borger alle franske Tropper, som, i Henhold til Senatsdekretet af 3die April, ville forlade Napoleon Bonapartes Faner, at de frit og uhindret skulle kunne trække sig tilbage til Normandiet med Vaaben, Bagage og Ammunition samt med de Agtelses- og Ærestegn, som de allierede Tropper gjensidig ere hinanden skyldige.

Artikel II. Hvis som Følge af en saadan Afmarche, Krigsbegivenhederne skulle lade Napoleon Bonapartes Person falde i Hænderne paa de Allierede, skal hans Liv være garanteret saavelsom hans Frihed til at opholde sig paa et bestemt Territorium og i et indenfor visse Grændser indesluttet Land efter de allierede Magters og den franske Regjerings Valg."

Fyrst *Schwarzenberg* var ikke sen med at udstede denne Garanti, som, dateret Chevilly den 4de April, sendtes *Marmont* ledsaget af følgende Skrivelse:

„Herr Marskal! Jeg kan ikke noksom udtrykke den Glæde, jeg føler over at se Dem med saa stor Beredvillighed (!) imødekomme den provisoriske Regjerings Opfordring til at slutte Dem til den franske Sags Banner i Overensstemmelse med Senatsdekretet fra den 3die denne Maaned.

De udmærkede Tjenester, De har bevist Deres Fædreland, ere almindelig anerkjendte (!) men De vil sætte Kronen paa disse Fortjenester ved at bevare for Fædrelandet de faa Tropper, som en enkelt Mands Ærgjerrighed endnu har levnet.

Jeg beder Dem være overtydet om, at jeg især skatter den Følelse, der har bevæget Dem til at opstille den anden Artikkel, som jeg ogsaa bifalder, angaaende Napoleons Person. Intet karakteriserer bedre den skjønne Ædelmodighed, der er naturlig for de Franske og især (!) udmærker Deres Excellence.“

Saasnart *Marmont* modtog disse Meddelelser, besluttede han endnu samme Dag at forlade Hæren med sit Korps ved over Juvisy at marchere til Versailles. *Schwarzenberg* fik Underretning herom, meddelte det til Hæren og befalede Afdelingerne at træde under Vaaben, for, hvis det behøvedes, at beskytte *Marmonts* Marche, men samtidig befalede han, at de franske Tropper skulde eskorteres den halve Vei af 2 baierske Rytterregimenter og Resten af Veien til Versailles af 2 russiske Regimenter.

Marmont kom dog ikke til at udføre sit Forsæt den 4de April.

Den Dislokation, Napoleon havde foretaget den 3die April, en Meddelelse om at Hovedkvarteret den 4de vilde blive forlagt, samt en Befaling til samtlige Marskaller og Korpskommandører om at møde i Hovedkvarteret den 4de om Aftenen Kl. 10 vare umiskjendelige Vidnesbyrd om, at det var Napoleons Hensigt at ville angribe de Allierede. Og det var saa. Napoleon vilde angribe i Troen paa, at Paris Befolkning deraf vilde tage Anledning til at revoltere i Ryggen paa de Allierede, og at disse saa vilde trække sig tilbage fra Paris. Men Napoleon stod ene med denne Opfattelse; hans Marskaller og Generaler

ventede sig intet af Paris Befolkning og vare mere og mere komne til Overbevisningen om, at Keiserens Sag var tabt.

Som sædvanligt havde Napoleon den 4de holdt Revue over en Del af Tropperne. Da Revuen var endt, begav *Ney*, *Oudinot* og flere af Generalerne samt *Bertrand* og *Caulaincourt* sig til Keiseren, og det kom til en Drøftelse af Situationen. Detaillerne ere ikke tilstrækkelig bekjendte. Fra nogle Sider fremstilles det, som om Marskallerne, hvoriblandt ogsaa *Macdonald*, som kom til under Forhandlingerne, og navnlig *Ney*, førte et meget stærkt Sprog mod Napoleon. Fra anden Side fortælles, at Forhandlingerne bleve førte alvorligt, men dog roligt, samt at Napoleon under disse kom til fuld Erkjendelse af, at hans høiere Kommanderende havde opgivet enhver Tanke om en fortsat Kamp og kun i hans Abdikation saae et Middel til at frelse Situationen. Nogen Beslutning blev der dog ikke tagen; Napoleon forbeholdt sig nærmere at overveie, hvad der burde gjøres, og efter at have ladet Marskallerne og Generalerne begive sig til deres Afdelinger, fortsatte han Forhandlingerne med *Berthier*, *Caulaincourt* og *Maret*. Resultatet blev, at Keiseren affattede følgende Abdikationsakt:

„Les puissances alliées ayant proclamé que l'empereur Napoléon était le seul obstacle au rétablissement de la paix en Europe, l'empereur Napoléon fidèle à son serment, déclare qu'il est prêt à descendre du trône, à quitter la France et même la vie, pour le bien de la patrie, inséparable des droits de son fils, de ceux de la régence de l'imperatrice, et des lois de l'empire.

Fait en notre palais de Fontainebleau, le 4 avril 1814." *)

Denne Akt skulde af *Ney*, *Macdonald* og *Caulaincourt* overbringes Keiser Alexander. Napoleon havde først tænkt paa at benytte *Marmont* istedenfor *Macdonald*, men opgav Tanken paa Grund af, at *Marmont* ikke kunde undværes ved den fremskudte Post, han indtog ved Essonne.

Ney, *Macdonald* og *Caulaincourt* begave sig strax paa Veien, men standsede i Essonne for at meddele *Marmont*, hvad der var sket, og for at formaa ham til at tage med til Paris, da de efter nærmere Overveielse vare komne til det Resultat, at han kunde støtte Forhandlingerne.

*) Correspodance 27, Side 358.

Det maa utvivlsomt have gjort et pinligt Indtryk paa *Marmont* at erfare, hvad der var bleven Frugten af en aaben og loyal Forhandling med Keiseren, men endnu var det jo muligt for ham at vende tilbage til, hvad Pligt og Ære bød. Desuagtet indskrænkede han sig til at meddele Napoleons Afsendinge, at han var indtraadt i Forhandlinger med Fyrst *Schwarzenberg*. *Macdonald* spurgte ham da, om han allerede havde indgaaet nogen bestemt Forpligtelse, og da *Marmont* bestemt benegtede dette, udtalte *Macdonald*, at i saa Fald saae han ingen Grund for *Marmont* til ikke at gjøre Følgeskab. *Caulaincourt* tilføiede, at netop, fordi *Marmont* var traadt i Forhandling med *Schwarzenberg*, vilde hans Deltagelse i de Forhandlinger, som skulde indledes, give disse en forøget Betydning. Desuagtet vægrede *Marmont* sig ved at følge med. Man gjorde ham da opmærksom paa, at han kun havde Valget imellem at begive sig til Fontainebleau og betro sig til Keiseren, eller at tage med til Paris. Stillet mellem disse to Alternativer valgte han det sidste og overgav Kommandoen over sit Korps til General *Souham*. Denne, der var indviet i *Marmonts* Forhandlinger med *Schwarzenberg*, fik dog udtrykkelig Ordre til ikke at foretage nogen Bevægelse, før *Marmont* og de 3 Afsendinge kom tilbage fra Paris. Man begav sig saa paa Reisen.

Underveis kom man forbi *Schwarzenbergs* Hovedkvarter, der var i Chevilly. *Ney*, *Macdonald* og *Caulaincourt* stege ud for at gjøre Fyrsten bekjendt med deres Mission; *Marmont* forblev i Vognen. *Macdonald* aflagde tillige et Besøg hos Kronprindsen af Württemberg. Denne meddelte i Samtalens Løb, at det var ham bekjendt, at *Marmont* vilde forlade den franske Hær med sit Korps. Da *Macdonald* yttrede Tvivl om Rigtigheden heraf, gav Kronprindsen sit Æresord paa, at der var afsluttet en Konvention desangaaende. *Macdonald* vendte tilbage til *Marmont* for at faa en bestemt Erklæring; men, da han kom til Vognen, var *Marmont* stegen ud. Denne havde nemlig begivet sig til Fyrst *Schwarzenberg* og meddelt ham, at Konventionen foreløbig ikke vilde komme til Udførelse. Han gik saa tilbage til Vognen og traf *Macdonald*, der fortalte ham Samtalen med Kronprindsen og forlangte en bestemt Udtalelse. Paany forsikkrede *Marmont*, at der ikke var afsluttet nogen

bindende Forpligtelse med *Schwarzenberg*. Da *Macdonald* vilde trænge yderligere ind paa ham, negtede han at fortsætte Samtalen om dette Punkt.

Man naaede sent Paris, meddelte Ankomsten til den provisoriske Regjering og fik endnu samme Aften, eller maaske rettere Nat, Audients hos Keiser Alexander.

Ney, der førte Ordet, søgte at overbevise Keiseren om, at en Abdikation til Fordel for Kongen af Rom vilde være mest stemmende med Hærens Ønsker, og samtidig henledte han Opmærksomheden paa, at Napoleon endnu raadede over mange Midler til Krigens Fortsættelse, idet han ved at gaa tilbage kunde samle de Hære, der stode under *Soult, Suchet* og *Augereau*, og møde paa Valpladsen med over 100,000 Mand. Disse Udtalelser gjorde et vist Indtryk paa Alexander, som erklærede, at han vilde raadføre sig med sine Allierede og den provisoriske Regjering, samt at han personlig var meget tilbøielig til at tage Hensyn til den franske Hærs Ønsker. Gesandterne forlode derfor Keiseren med godt Haab og sendte en Kourer til Fontainebleau for at meddele, hvad der var passeret.

Natten mellem den 4/5 April fandt der en Konference Sted hos Keiser Alexander, til hvilken Medlemmerne af den provisoriske Regjering og Chefen for Nationalgarden, General *Desolles*, vare tilkaldte. Ved denne Leilighed viste det sig snart, at den provisoriske Regjering godt indsaa, at den var gaaet for vidt til at kunne vende om, og da General *Desolles* i stærke Farver udmalede den Skjæbne, der eventuelt vilde ramme alle dem, der i de sidste Dage havde sluttet sig til det, man kaldte „den gode Sag“, fik Keiser Alexander Betænkeligheder ved at gaa ind paa Abdikationsforslaget.

Den 5te April om Formiddagen mødte *Ney, Macdonald* og *Caulaincourt* atter hos Keiser Alexander. Forhandlingerne fra den foregaaende Dag fortsattes, men det mærkedes snart, at der var foregaaet et Omslag i Keiserens Stemning. *Ney* tog da paany Ordet for, med særlig Henvisning til Hæren, at forsvare det af Napoleon fremsatte Forslag, og *Macdonald* støttede ham paa bedste Maade. Da traadte en Adjutant ind og overbragte Keiseren en Depeche. Keiseren læste den, studsede og sagde derpaa, idet han henvendte sig til Napoleons Afsendinge:

„Mine Herrer! De tillægger Hærens Ønsker saa stor Betydning, men er De sikker paa at kjende dem? Veed De, hvad der foregaar ved Hæren, veed De, at Hertugen af Ragusas Korps helt og holdent har stillet sig paa de Allieredes Side?" Gesandterne svarede, at det var umuligt, og at man havde sendt Keiseren en urigtig Melding. „Nu vel", sagde Keiseren, „saa tag og læs den", og rakte dem Depechen. Den var fra Fyrst *Schwarzenberg* og meldte *Marmonts* Korps Frafald og Afmarche som Følge af den afsluttede Konvention. Dybt rystede maatte de erkjende Rigtigheden af, hvad Keiseren havde meddelt. Keiseren tog derpaa Ordet og sagde dem, at denne Begivenhed forandrede Sagernes Stilling, og at der kun stod tilbage for Napoleon at abdicere uden Forbehold, samt at man i saa Fald vilde give ham et uafhængigt Fyrstendømme til Opholdssted, hvorhen han kunde medtage en Del af Garden og de ham mest hengivne Personer, der hørte til hans nærmeste Omgivelser.*)

Dermed var Audientsen forbi. *Ney, Macdonald* samt *Caulaincourt* vendte tilbage til Fontainebleau for at bringe Beretning om deres mislykkede Mission.

I Mellemtiden havde Napoleon faaet Kundskab om den forandrede Stilling.

Napoleon havde nemlig for eget Vedkommende ikke opgivet Tanken om en fortsat Kamp, og derfor havde han den 4de, efterat Gesandterne vare afreiste, sendt *Marmont* en Ordre, der var affattet af *Berthier* og havde følgende Indhold:

„Det er Keiserens Bestemmelse, at De iaften personlig begiver Dem til Slottet i Fontainebleau og er der Kl. 10. Tag saadanne Forholdsregler, at De kan være tilbage paa Deres Post ved Daggry."**)

Skrivelsen blev i *Marmonts* Fraværelse bragt til General *Souham*. Da Generalen havde læst den og set, at Skrivelsen ikke indeholdt nogen Angivelse af Grunden, der havde dikteret den, drog han Slutninger og kom derved til det Resultat, som en daarlig Samvittighed maatte fremkalde, at Napoleon havde faaet Efterretning om den imellem *Schwarzenberg* og *Marmont* afsluttede Konvention. *Souham* sammenkaldte strax alle de

*) Fremstillingen er tagen hos Coch II, Side 591.
**) Marmont, Side 348.

høiere Kommanderende, der kjendte Hemmeligheden og havde sluttet sig til *Marmont*, til en Raadslagning. Efter nogen Forhandling blev det besluttet at bringe Konventionen til Udførelse uden at afvente *Marmonts* Tilbagekomst ved at afmarchere til Versailles, saasnart man havde taget de nødvendige Forholdsregler for at sikkre Afmarchen.

Divisionen *Ricard*, der var paa Forpost, maatte tage en ny Opstilling med Front mod Fontainebleau. Der blev udstillet Poster paa alle Veie med Ordre til at standse alle Officerer og Ordonnantser, som bragte Depecher til og fra Napoleons Hovedkvarter, og Tropperne fik Ordre til Opbrud, uden at dog Meddelelse herom blev gjort Generalerne *Chastel* og *Lucotte*, der, som tidligere bemærket, ikke vilde slutte sig til *Marmonts* Planer.

Efterat man havde gjort *Schwarzenberg* fornøden Meddelelse, satte Tropperne sig i Marche den 5te April Kl. 4 Morgen i Mulm og Mørke. *Bordesoulles* Rytteri dannede Têten, saa kom Artilleriet, saa Infanteriet, og endelig dannede *Chastels* Rytteri, men uden Generalen, Arrièregarden.

Tropperne gik ud fra, at man førte dem til Angreb; men, da det begyndte at dages, og de saae baierske Ryttere eskortere Kolonnen til begge Sider, begyndte de at ane Uraad. Kolonnen var dog naaet halvveis til Versailles, da nogle Officerer og henved 100 polske Ryttere, der hørte til Arrièregarden, pludselig raabte „Forræderi!“ vendte om og jagede bort i Karrière i Retning af Fontainebleau. Uroen forplantede sig til alle de øvrige Tropper, og det var kun med store Vanskeligheder, at det lykkedes Generalerne at faa dem til at fortsætte Marchen til Versailles. Her forlangte de at blive førte tilbage, og det var kun ved, at man ihast fik *Marmont* tilkaldt fra Paris, at man fik Rolighed tilveiebragt.

Da *Marmont* ikke indfandt sig i Fontainebleau den 4de om Aftenen til befalet Tid, sendte Napoleon den 5te om Morgenen Kl. 3 en Officer til Essonne for at erfare Grunden til Udeblivelsen. Denne Officer vendte snart tilbage med Efterretningen om, at *Marmonts* Korps var gaaet over til Fjenden.

Napoleon blev dybt rystet ved at modtage denne Melding. „Hvem vilde“ — sagde han til General *Belliard* — „have troet sligt om *Marmont*, en Mand, med hvem jeg har delt mit Brød,

som jeg har draget frem af Mørket, og hvis Lykke jeg har skabt." Han tilføiede: „Se, det er Monarkernes Skjæbne, kun at skabe Utaknemmelige. ...... Men *Marmonts* Korps veed sikkert ikke, hvor han fører det hen. Endnu iforgaars gav han mig saadanne Beviser paa sin levende Hengivenhed, at jeg aldrig kunde tro, at han vilde forlade mig forsætlig. Det er en Ulykke, der ikke kan raades Bod paa, men sæt Dem alligevel til Hest for selv at se Tingene, vend snart tilbage og meld mig, hvilke Forholdsregler De har taget." *)

Belliard begav sig strax paa Veien. Da han naaede Essonne, havde *Mortier*, hvem General *Lucotte* havde meldt det Passerede, allerede besat det Hul, der var opstaaet i Linien.

Napoleon kom kort efter til Kundskab om Ordlyden i den afsluttede Konvention og udstedte strax en Proklamation til Hæren, hvori det blandt Andet udtaltes: „Keiseren takker Hæren for den Hengivenhed, som den viser ham og fremfor Alt, fordi den erkjender, at han og ikke Hovedstadens Befolkning er Frankrig. Soldaten følger sin General i Lykken som i Ulykken; det er hans Ære, det er hans Religion. Hertugen af Ragusa (*Marmont*) har ikke forstaaet at indprænte denne Følelse hos sine Vaabenfæller: Han er gaaet over til de Allierede. Keiseren kan ikke billige den Betingelse, paa hvilken han har foretaget dette Skridt; han kan ikke modtage Livet og Friheden af en Undersaats Barmhjertighed." **)

At *Marmonts* Frafald vilde komme til at øve Indflydelse saavel paa den politiske som paa den militære Situation, stod klart for Napoleon, og navnlig indsaa han strax Nødvendigheden af, at vilde han bevare fornøden Handlefrihed, hvis Forhandlingerne med Keiser Alexander strandede, kunde han ikke længere blive staaende i de allierede Hæres Nærhed. Han besluttede derfor at gaa bag Loiren og gav Hæren Ordre til at bryde op den 6te April om Morgenen saa betimeligt, at Têten kunde naa Pithiviers og Groset Malesherbes, medens Arrièregarden skulde blive ved Fontainebleau for at dække Afmarchen***). Denne Ordre kom dog ikke til Udførelse.

---

*) Coch II, Side 583.

**) Correspondance 27, Side 359.

***) Selve Ordren gjengives i Correspondance de Napoléon 27de Bind, Side 359

Ney, Macdonald og *Caulaincourt* vendte nemlig tilbage til Fontainebleau den 5te April om Aftenen Kl. 11, og umiddelbart efter Ankomsten havde Keiseren en lang Samtale med dem. Heller ikke Enkelthederne i denne ere tilstrækkeligt bekjendte. Det synes, som om det fra Marskallernes Side er bleven gjort gjældende, at hvis Keiseren vilde forsætte Kampen, saa var Stemningen hos Befolkningen undergaaet en saadan Forandring, at han maatte gjøre Regning paa, at der vilde udbryde en Borgerkrig. Dette gav Anledning til, at de for Operationerne den 6te givne Befalinger bleve kontramanderede, samt at Keiseren, navnlig efter en længere Konference i Enrum med *Caulaincourt*, besluttede sig til at abdicere „pure et simple". Han udfærdigede derpaa et nyt Udkast til en Thronfrasigelse, sammenkaldte den 6te om Morgenen sine Marskaller og forelæste dem Udkastet, der lød saaledes:

„Les puissances alliées ayant proclamé que l'empereur Napoléon était le seul obstacle au rétablissement de la paix en Europe, l'empereur Napoléon, fidèle à ses serments, déclare qu'il renonce pour lui et ses héritiers aux trônes de France et d'Italie, parce qu'il n'est aucun sacrifice personnel, même celui de la vie, qu'il ne soit prêt à faire à l'interêt de la France."*)

Ney, Macdonald og *Caulaincourt* bleve paany sendte til Paris med dette Aktstykke, som de fik Bemyndigelse til at udvexle mod en Traktat, der sikkrede den keiserlige Familie en passende Fremtid, og om hvis Indhold Napoleon havde forhandlet med *Caulaincourt*, saa at denne kjendte Keiserens Tanker. Afreisen fandt Sted den 6te April, men Gesandterne naaede først Paris ved Nattetid.

Rygtet om denne Thronfrasigelse bredte sig snart blandt Tropperne, og derved løsnedes de Baand, der hidtil havde forenet

og er af den Kommission, som besørgede Udgivelsen, forsynet med følgende Note: „Disse Ordrer bleve ikke udførte som Følge af Frafaldet af 6te Korps, der blev kommanderet af Marskal, Hertugen af Ragusa." Dette er en høist mærkelig Feiltagelse, thi Befalingen blev netop given paa Grund af *Marmonts* Frafald, hvad der tydeligt nok fremgaar af selve Ordren, thi den nævner ikke *Marmont* eller hans Korps med et eneste Ord.

*) Correspondance 27, Side 351.

Hæren. Selv var Napoleon dog endnu ikke tilbøielig til at tage Konsekventserne af det gjorte Skridt, endnu følte han sig som Keiseren.

Den 7de April beordrede han *Gérards* og *Oudinots* Korps til at møde til Revue. Man undredes over Befalingen, men Korpserne gave Møde. Der tjente i dem mange gamle Soldater, der hang ved Keiseren med Liv og Sjæl, og som under ham havde baaret Frankrigs seirende Fane gjennem hele Europa. Derfor var det naturligt, at de, da de nu saae ham, glemte Øieblikket og dets Sorger; kun Fortidens stolte Minder stode for dem, og i Følelsen af disse Erindringer hilste de ham ved Revuen med samme Jubel, som om han havde vundet et Slag. Det gjorde et stærkt Indtryk paa Napoleon.

Da Revuen var endt, kaldte han *Oudinot* til sig og spurgte ham, om han var sikker paa sit Armeekorps Troskab. „Nei, Deres Majestæt", svarede Marskallen, „Deres Majestæt har jo abdiceret!" „Ja!" sagde Keiseren, „men kun paa Betingelser." „Det er vel saa", bemærkede *Oudinot*, „men Soldaterne forstaa sig ikke paa politiske Forbehold." Napoleon taug et Øieblik; derpaa sagde han: „Godt, saa lad os vente paa Efterretningerne fra Paris." *)

De kom hurtigere, end Napoleon ventede. Den 6te April kaarede Senatet Greven af Artois, Louis Stanislas Xavier, til Konge under Navn af Ludvig XVIII. At Forhandlingerne herom saavelsom om den nye Konstitution ikke vare ganske lovlige, brød man sig ikke om, thi, som *Thiers* siger, „Lovligheden er ikke nogen Vanskelighed i Øieblikke, hvor det gjælder om at dethronisere Souveræner." Man skyndte sig med at bringe denne Sag i Orden, og hvor lidt end Keiser Alexander sympathiserede med Bourbonnerne, saa vilde han ikke gjøre sin Indflydelse gjældende. Der var i Virkeligheden heller ingen anden Udvei, som Forholdene stode.

Neppe var Napoleons Abdikation bleven bekjendt, før *Oudinot*, *Victor*, *Lefébvre* og en Mængde Generaler skyndte sig med at meddele den provisoriske Regjering, at de stillede sig til dens Raadighed. Efterretningen herom fremkaldte en

*) Coch, Side 601.

Emeute blandt Soldaterne af den gamle Garde, som Natten mellem den 7/8 April droge gjennem Fontainebleaus Gader under Raabet: „Keiseren leve! Ned med Forræderne!“, idet Soldaterne gik ud fra, at Abdikationen var aftvungen Napoleon af de høiere Officerer. Det lykkedes dog at faa Orden og Rolighed tilveiebragt, men Efterretningen om Spektaklerne virkede ikke til Gunst for Forhandlingerne i Paris. Man ønskede snarest at faa dem afsluttede; Keiser Alexander, fordi han frygtede for, at jo længere Tid der hengik, jo ugunstigere vilde Resultatet blive for Napoleon, noget, som stred imod de Løfter, han havde givet *Caulaincourt*; den provisoriske Regjering, fordi den ønskede en Afslutning forinden Ankomsten af den nye Konge, der var underveis fra Nancy og kunde ventes hver Dag. Den 11te April om Morgenen lykkedes det endelig at faa afsluttet en Traktat, der ordnede Napoleons og hans Families Fremtid. Gesandterne vendte samme Dag tilbage. Napoleon gik ind paa Traktaten, og hans Abdikation blev afleveret.

Der kom nu et Øieblik, da det syntes Napoleon, som om han ikke mere havde noget at leve for.

Under Tilbagetoget fra Moskau var han Dagen efter Slaget ved Malo-Jaroslawetz nær bleven fangen af Kosakkerne. Da han frygtede en Gjentagelse og vilde undgaa at falde levende i Fjendens Hænder, lod han sin Læge, *Yvan*, tilberede en Portion Gift, som han bestandig førte med sig. Natten mellem den 11/12 April tog han denne Gift. Enten nu denne Portion var for lille, eller den ved at gjemmes havde mistet noget af sin Kraft, den virkede ikke tilstrækkeligt og ved itide at tilkalde Hjælp, blev han reddet.*)

Ifølge Traktaten af 11te April var der anvist Napoleon Øen Elba som fremtidigt Opholdssted. Hver af de allierede Magter skulde vælge en Gesandt, som skulde følge ham, og der skulde træffes de fornødne Forberedelser til Reisen. Denne Ventetid var en haard Prøve for Napoleon, thi for hver Dag, der gik, saae han Tallet svinde paa dem, der havde omgivet ham. *Ney* og *Macdonald* havde fulgt de andre Marskallers Exempel, men, hvad der især smertede ham, var, at ogsaa *Berthier*

*) Man vil finde disse Begivenheder omhyggeligt skildrede hos Constant.

forlod ham. Han havde givet *Berthier* Kommandoen over Hæren, for at han kunde aflevere den til den provisoriske Regjering. *Berthier* havde lovet at vende tilbage. Napoleon talte Timerne, der gik, men *Berthier* kom ikke. Og som det gik med ham, saaledes gik det med mange Andre. En forlod Fontainebleau af Sundheds- en Anden af Familiehensyn, Andre angave andre Aarsager; alle lovede de at komme tilbage, men de bleve borte med det samme. Efterhaanden blev der tomt omkring Napoleon i Fontainebleau, hvor han, „levende, maatte assistere ved sin egen Ligbegjængelse.“

Endelig var Alt i Orden, den Bataillon af Garden, som skulde følge med til Elba, var afmarcheret, og den 21de April blev bestemt som Reisedag. Forinden havde han en Taknemmelighedsgjæld at afgjøre. Den gamle Garde laa ved Fontainebleau. Han vilde bringe den sin sidste Hilsen. Efterat den den 20de om Morgenen var bleven opstillet i Slotsgaarden i en Firkant, kom Napoleon ned og tiltalte den:

„Soldater af min gamle Garde! Jeg siger Eder mit Farvel. I 20 Aar har jeg bestandig fundet Eder paa Hæderens og Ærens Vei. I den sidste Tid som dengang, da Alt gik fremad, har I aldrig ophørt at være et Mønster paa Tapperhed og Troskab. Med Mænd som Eder vilde vor Sag aldrig være bleven tabt. Men Krigen var forbi, kun Borgerkrigen stod tilbage, og Frankrig vilde ved den kun være blevet endnu mere ulykkeligt. Jeg har derfor offret alle vore Interesser paa Fædrelandets Alter; jeg reiser bort. I, mine Venner, blive tilbage for at tjene Frankrig. Dets Lykke er min eneste Tanke, det skal altid være Gjenstanden for mine Ønsker. Beklag ikke min Skjæbne. Naar jeg har samtykket i at overleve mig selv, er det for endnu at kunne bidrage til Eders Hæder. Jeg vil beskrive de store Ting, som vi har udført sammen. Farvel, mine Børn! Gjerne vilde jeg trykke Enhver af Eder til mit Hjerte, men lad mig i det Mindste kysse Eders Fane.“

Ved disse Ord greb General *Pelet* Fanen og nærmede sig. Napoleon omfavnede Generalen og kyssede Fanen. Den Stilhed, som denne Scene fremkaldte, blev kun afbrudt af Soldaternes Hulken. Napoleon, der selv var stærkt bevæget, tog sig pludselig sammen og sagde derpaa med fast Stemme:

„Endnu engang Farvel mine gamle Vaabenfæller. Maatte dette sidste Kys trænge til Eders Hjerter.“

Napoleon tabte Felttoget 1814. Desuagtet vil det bestandig staa som et af de interessanteste og smukkeste Felttog, han har ført, og tillige som et Vidnesbyrd om, at det netop var i Ulykkens Dage, at hans Geni og Handlekraft traadte stærkest frem.

Skinforsvaret, der var opstilet ved Rhinen, blev rendt overende, og uden paa et eneste Punkt at have reist alvorlig Modstand naaede de franske Marskaller Châlons. Saa kom Napoleon til. Hvad han kunde samle, bestod i en mangelfuldt sammensat Hær paa 70,000 Mand. Med den optog han Kampen mod den tredobbelte Overmagt og førte den i over 2 Maaneder paa et Rum, der fra St. Dizier til Paris er 27 og fra Laon til Troyes 22 Mil.

Kampen ved Brienne var uafgjort, Slaget ved La Rothière tabt, og der kom et Øieblik, hvor Udsigterne syntes saa mørke, at Udenrigsministeren fik carte blanche til at slutte Fred. Da indtraadte der et Lyspunkt; de allierede Hære delte sig, og Napoleon stod paa de indre Linier. Da *Blücher* var den, der truede Paris stærkest, vendte Napoleon sig mod ham og tilføiede ham gjennem en Række glimrende Fægtninger et Nederlag. Men Napoleon kunde ikke høste Frugterne, fordi *Schwarzenberg* i Mellemtiden havde fortsat Fremrykningen, saa at Faren for Paris syntes overhængende. Napoleon maatte vende sig mod ham, og det lykkedes at tvinge ham til at trække sig tilbage over Troyes. *Blücher* forenede sig her med *Schwarzenberg*, men kun for strax efter paany at rykke mod Paris. Atter vendte Napoleon sig mod ham for at naa ham, inden han kunde blive forenet med *Bülows* og *Wintzingerodes* Korps. Ogsaa denne Gang saae det ud, som om Napoleons Operationer skulde krones med Held, da Soissons uventede Kapitulation frelste *Blücher*. Desuagtet vilde Napoleon ikke opgive Haabet. Han fulgte efter *Blücher* for at naa Laon, en Operation, der henset til Forholdene søger sin Lige i Dristighed, og som han kun

frelstes fra ved et Vidunder. Napoleon naaede tilbage til Soissons. Her erfarede han *St. Priests* isolerede Stilling i Reims, og — man tør vel sige det — med Lynets Hurtighed benyttede han Chancen og tilføiede *St. Priest* et Nederlag. Napoleon stod nu i Reims. *Schwarzenberg*, der i Mellemtiden havde gjort Omkring, var i Begreb med at passere Seinelinien ved Nogent, hvorved Paris atter blev truet. Underrettet herom satte Napoleon sig strax i Bevægelse; men med den lille Styrke, han raadede over, var han henvist til at operere paa *Schwarzenbergs* Forbindelseslinier, medens *Macdonald* udførte det frontale Forsvar. Denne Operation lykkedes forsaavidt ikke, at *Schwarzenberg* itide opdagede Hensigten og trak sig tilbage, men Faren for Paris var dog foreløbig afvendt. Operationen førte til Sammenstødet ved Arcis sur Aube. Den første Dag hævdede Napoleon sin Stilling, men, da han den næste Dag saae sig ligeoverfor hele Hovedarmeen og vidste, at *Blücher* var under Fremrykning over Aisne, trak han hele den Styrke, han raadede over ved Aube og Seinen, til Egnen ved Vitry, hvor han ventede at træffe *Marmont* og *Mortier*, som han havde efterladt mod *Blücher*. Da denne saavelsom *Schwarzenberg* nu opererede med det Formaal at forene sig, kunde Napoleon ikke længere fortsætte sine Operationer paa de indre Linier. Han havde kun Valget mellem at trække sig tilbage paa Paris og levere et Hovedslag og dermed sætte Alt paa et Kort, eller at bryde igjennem den Jernring, de Allierede søgte at omgive ham med. Han valgte det sidste Alternativ, i Troen paa, at han derved ikke alene kunde faa sin Hær forøget med Fæstningsbesætningerne, men tillige kunde forlede Fjenden til at følge efter sig og derigjennem frelse Paris. Et Øieblik saae det ud, som om Keiseren skulde opnaa sin Hensigt; Fjenden fulgte efter. Saa kom Omslaget. De Allierede besluttede at skifte Objekt og satte, istedenfor den fjendtlige Hærs Ødelæggelse, Paris som strategisk Maal. Maaden, hvorpaa de maskerede Afmarchen, bevirkede, at Napoleon først opdagede Hensigten, da det var for sent. *Marmont* og *Mortier*, der ved uheldige Manøvrer havde været ude af Stand til at forene sig med Napoleon, kunde ikke standse Fjendens Fremrykning, og hvor tappert de end satte sig til Modværge under Slaget ved Paris, faldt dog Hovedstaden i Fjendens Vold. Først efter at

dette var sket, kom Napoleon til. Felttoget var tabt. Thi vel havde han endnu Midler til at kunne fortsætte Modstanden, men han var ude af Stand til at gjenerobre Hovedstaden, og med dens Tab faldt hans Herredømme, thi Paris er Frankrig.

Under hele Felttoget sigtede saaledes alle Napoleons Operationer til et Maal, at dække Hovedstaden. Derfor maatte han uafbrudt vende sig fra *Blücher* mod *Schwarzenberg* og omvendt uden at have Frihed til at udbytte de over den Enkelte af disse vundne Fordele. Aarsagen hertil var, at Paris ikke var befæstet, og det blev Grunden til, at Invasionen lykkedes. Derfor var det, at han fra St. Helena indtrængende anbefalede Paris Befæstning og, mødte end Sagens Gjennemførelse Modstand, lykkedes det dog i 1842 at faa den sat igjennem. Desuagtet maatte Frankrig gjøre saa sørgelige Erfaringer i 1870, men det laa i, at med Paris Befæstning var ikke alt gjort, man maatte være paa det Rene med den Brug, man vilde gjøre af den, og det var ikke sket.

Efterat Befæstningen var bleven færdig, levede man sig ind i Overbevisningen om, at man derigjennem havde skabt en saa stærk Hindring, at den alene vilde afskrække fra en Invasion, og man beskjæftigede sig næsten udelukkende med Tanken om, hvorledes man i Tilfælde af Krig skulde angribe Fjenden i hans eget Land. Maa det nu end erkjendes, at det for en Stormagt er nødvendigt at forberede og opdrage sin Hær til fortrinsvis at føre Angrebskrige, saa maa det paa den anden Side ikke glemmes, at den Maade, hvorpaa Mobiliseringen og Koncentrationen nutildags forberedes, for at man derigjennem kan være Herre over Initiativet, altid stiller det tvivlsomt, hvem der kommer først. Derfor byder Klogskab først og fremmest at være forberedt paa, hvorledes man skal forsvare eget Land mod Invasion. En saadan Forberedelse, hvis Resultat maa blive en Forsvarsplan i store Træk, har en mægtig Støtte, naar den kan bygges paa Erfaringer fra tidligere Tider. I Frankrig havde man en saadan Støtte i Napoleons Felttog 1814 og den Kritik, det havde været gjort til Gjenstand for navnlig af *Clausewitz.* Havde man benyttet denne Veiledning, vilde Châlonsarmeen ikke være kommen til at strække Vaaben ved Sedan. Den vilde — ved at gaa bag Seinelinien støttende sin venstre Fløi til det

befæstede Paris og forstærket med de Hære, der vare under Organisation — have kunnet tilveiebringe et fuldstændigt Omslag i Felttoget, der aabnede Muligheden for at slaa Invasionen tilbage.

Afset fra Retræten fra Moskou i 1812 har intet Felttog krævet større Anstrængelser fra Ledelsens og Troppernes Side end 1814. I de 64 Dage fra den 26de Januar, da Napoleon kom til Châlons, og til den 30te Marts, da han naaede Fontainebleau, skiftede han 47 Gange Hovedkvarter. Tropperne vare i næsten uafbrudt Bevægelse, og vil man vide, hvad de ydede, kunne Divisionen *Friant* af den gamle Garde og Størstedelen af Garderytteriet, der fra Troyes stadig fulgte Napoleon, tjene som det bedste Exempel. Disse Tropper forlode Troyes den 5te Februar og naaede Fontainebleau den 2den April. I denne Periode, der udgjør 57 Dage, marcherede de 172 Mil. Fradrages 8 Rastdage, bliver det i Gjennemsnit $3^1/_2$ Mil daglig, og desuden deltoge de i 9 Slag og Fægtninger. Føies hertil, at det var et Vinterfelttog, at en stor Del af Hæren var Rekrutter, at Klæderne kun daarligt beskyttede mod Kulden, og at Forpleiningen som Regel var mangelfuld, fordi Operationerne skete saa hurtigt, at den ikke kunde forberedes, saa faar man først det rette Indtryk af, hvad der blev præsteret af Napoleon og hans Hær 1814.

Bilag I.

Den franske Hær under Napoleon ved Felttogets Begyndelse
den 25de Januar 1814.

Berthier, Stabschef,
Monthion, Souschef,
Ruty, høistkommanderende Artilleriofficer,
Rogniat, høistkommanderende Ingenieurofficer.

Den gamle Garde, *Mortier*:

Divisionen *Friant*	4,705	Mand,
— *Michel*	3,878	—
Rytteri, *Laferrière Levèque*	2,228	—
Æresgarden, *Defrance*	800	—
Artilleri og Ingenieurer	1,464	—
	13,075	Mand.

Den unge Garde, *Ney*:

Divisionen *Meusnier*	4,133	Mand,
— *Decouz*	2,840	—
Rytteri, *Lefebvre Desnoëttes*	2,585	—
	9,558	Mand.

Victors Korps:

Divisionen *Duhesme*	2,723	Mand,
— ?	3,347	—
— ?	2,662	—
Rytteri, *Milhaud*	4,123	—
Artilleri og Ingenieurer	1,142	—
	13,997	Mand.

Marmonts Korps:

Divisionen *Ricard*	2,917	Mand,
— *Lagrange*	4,868	—
Rytteri, *Doumerc*	2,815	—
Artilleri og Ingenieurer	1,451	—
	12,051	Mand.

Macdonalds Korps:

Divisionen *Molitor*	1,758	Mand,
— *Brayer*	1,446	—
— *Sebastiani*	1,444	—
Excelmans Rytteri og Artilleri	2,412	—
Arrighis —	2,083	—
	9,143	Mand.

Ikke tildelte noget Korps:

Gardedivisionen *Rottembourg*	4,947	Mand,
Divisionen *Hamelinaye*	4,891	—
— *Dufour*	3,400	—
	13,238	Mand.

Rekapitulation:

Den gamle Garde	13,075	Mand,
Den unge Garde	9,558	—
Victors Korps	13,997	—
Marmonts Korps	12,051	—
Macdonalds Korps	9,143	—
Ikke tildelte	13,238	—
Ialt	71,062	Mand.

Bilag II.

Hovedarmeen.

Feltmarskal Fyrst *Schwarzenberg*, Generalissimus,
Feltmarskallieutenant Grev *Radetzky*, Stabschef,
Generalmajor Baron *Langenau*, Generalkvartermester,
Feltmarskallieutenant Baron *Reisner*, høistkommanderende Artilleriofficer.

1ste lette Division, *Bubna*: 5 Batl. 30 Esk. 24 Kanoner,
2den lette Division, *M. Lichtenstein*: 5 Batl. 18 Esk. 16 Kanoner.

1ste østerrigske Korps, Grev *Colloredo*:

Divisionen	*Hardegg*	2	Batl.	12	Esk.	
—	*Wimpfen*	13	—	„	—	
—	Fyrst *Wied Runkel*	12	—	„	—	
		27	Batl.	12	Esk.	64 Kanoner.

2det østerrigske Korps, Fyrst *L. Lichtenstein*:

Divisionen	*Lichtenstein*	11	Batl.	12	Esk.	
—	*de Greth*	10	—	„	—	
		21	Batl.	12	Esk.	64 Kanoner.

3die østerrigske Korps, Grev *Guilay*:

Divisionen	*Crenneville*	1	Batl.	13	Esk.	
—	*Hohenlohe*	11	—	„	—	
—	*Mariassy*	13	—	„	—	
		25	Batl.	13	Esk.	56 Kanoner.

4de Korps, Kronprindsen af Württemberg:

Divisionen Prinds *Adam*	„ Batl.	16 Esk.			
— *Koch*	8 —	„ —			
— *Franquemont*	7 —	„ —			
— *Døring*	9 —	„ —			
	24 Batl.	16 Esk.	48 Kanoner.		

5te Korps, *Wrede*:

a. Østerrigere under *Frimont*:

Divisionen *Hardegg*	3 Batl.	14 Esk.			
— *Spleny*	8 —	12 —			
			11 Batl.	26 Esk.	48 Kan.

b. Bairere:

Divisionen *Rechberg*	11 Batl.	14 Esk.			
— *Beckers*	9 —	8 —			
— *Lamotte*	10 —	8 —			
			30 —	30 —	76 —
			41 Batl.	56 Esk.	124 Kan.

6te Korps, *Wittgenstein*:

Divisionen *Mesenzow*	6 Batl.	„ Esk.	
— *Helfreich*	4 —	„ —	
— *Schakofskoj*	6 —	„ —	
— *Pischnitzki*	6 —	„ —	
Ved Hovedkvarteret	2 —	6 —	
Rytteri, *Pahlen*	„ —	30 —	
	24 Batl.	36 Esk.	72 Kanoner.

Garden og Reserven, *Barclay de Tolly*:

a. Østerrigske Grenaderer, Arveprinds af Hessen-Homburg:

Divisionen *Bianchi*	12 Bataillоner,
— *Weissenwolf*	8 —
— *Trautenberg*	6 —
	26 Bataillоner.

b. Russiske Grenaderer, *Rajefski*:

Divisionen *Tsoglikow*	6 Bataillоner,
— *Paskiewitsch*	6 —
	12 Bataillоner.

c. Russisk-preussisk Garde, *Jermolof*:

Divisionen *Rosen*	12	Bataillonér.
Den preussiske Garde	6	—
Divisionen *Udom*	10	—
	28	Bataillonér.

Garderytteri:

Divisionen *Depreradowitsch*	24	Eskadroner.
— *Kretow*	16	—
— *Duca*	16	—
— *Oscherofski*	20	—
	76	Eskadroner.

Garden og Reserven ialt: 66 Batl. 76 Esk. 111 Kanoner.

Bilag III.

Den slesiske Armee.

Feltmarskal *Blücher*, kommanderende General,
Generallieutenant *Gneisenau*, Stabschef,
Generalmajor *Müffling*, Generalkvartermester.

1ste preussiske Korps, *York*:

Divisionen	*Pirch*	$6^1/_2$	Batl.	4	Esk.	
—	Prinds *Karl*	9	—	4	—	
—	*Horn*	9	—	4	—	
—	Prinds *Vilhelm*	9	—	4	—	
Rytteriet, *Jürgas*		„	—	28	—	
		$33^1/_2$	Batl.	44	Esk.	82 Kanoner.

2det preussiske Korps, *Kleist*:

Divisionen	*Klux*	$9^1/_2$	Batl.	4	Esk.	
—	*Pirch*	9	—	4	—	
—	*Ziethen*	$9^1/_2$	—	4	—	
—	Prinds *August*	9	—	4	—	
Rytteri, *Röder*		„	—	28	— *)	
		37	Batl.	44	Esk.	112 Kanoner.

Langerons Korps.

8de russiske Korps,		*St. Priest*	16	Batl.	„	Esk.	
9de	— —	*Olsufiew*	16	—	„	—	
10de	— —	*Kapzewitsch*	12	—	„	—	
Rytteri, *Korff*			„	—	42	—	
			44	Batl.	42	Esk.	136 Kanoner.

*) 16 Eskadroner og 16 Kanoner vare detacherede til *York*.

Sackens Korps:

6te russiske Korps, *Stscherbatow*	12 Batl.	„	Esk.
11te — — *Liewen*	14 —	„	—
Rytteri, *Wassiltschikow*	„ —	44	—
	26 Batl.	44	Esk. 94 Kanoner.

Korps henhørende til Nordarmeen, underlagte *Blücher*:

3die preussiske Korps, *Bülow*:

Divisioren *Zielinski*	10 Batl.	4	Esk.
— *Thümen*	$9^1/_2$ —	4	—
— *Borstel*	13 —	4	—
— *Kraft*	9 —	4	—
Rytteri, *Oppen*	3 —	36	—
	$44^1/_2$ Batl.	52	Esk. 96 Kanoner.

Wintzingerodes Korps:

3die russiske Korps, *Woronzow*	36 Batl.	„	Esk.
Rytteri	„ —	84	—
	36 Batl.	84	Esk. 152 Kanoner.

Trykfeil.

Side 3, 30. L.: Nanzy, l.: Nancy.
— 16, 14. L.: Fyst, l.: Fyrst.
— 23, 28. L.: forberede, l.: forbereder.
— 27, 7 L.: Ordre, læs: Ordrer.
— 30, 218 og 260: Strasbourg, l.: Straszbourg.
— 41, 17. L.: han han, l.: han.
— 62, 15 L.: denières, l.: dernières.
— 73, 131 og 200: echellonere, l.: echelonnere.
— 87, 24. L.: Alternatfv, l: Alternativ.
— 123, 30. L.: Fosvaret, l.: Forsvaret.
— 199 og 209: Colombey, l.: Colombé.
— 200, 36. L.: placerrt, l.: placeret.
— 206, 2. L.: Anderledens, l.: Anderledes.
— 222, 21, L.: Fjenden 21de, l.: Fjenden den 21de.
— 223, 27. L.: nheldigt, l.: uheldigt.
— 258, 26. L.: Donons, l.: Dosnon.
— 267 og 268: Braisne, l.: Braine.
— 275, 1. L.: Chaussé, l.: en god.
— 291. 5. L.: udlevern, l.: udlevere.
— 294, 18. L.: rette, l: i rette.
— 301, 33 L.: Fremryknirgen, l.: Fremrykningen.

ARGENTEUIL
S.T DENIS
BEAUVAIS
COMPIÈGNE
CLERMONT
SOISSONS
LAON
S.T QUENTIN
Guise
Hirson
ROCROY
Montherme
Palizeul
Neufchâteau
Charleville
MÉZIÈRES
SEDAN
Chiny
Carignan
Mouson
MONTMEDY
Virton
Longuyon
Ribemont
Ham
Guiscard
Chauny
Noyon
Crécy-sur-Serre
Montcornet
Rozoy-sur-Serre
Chaumont-Porcien
Novion-Porcien
Château-Porcien
RETHEL
Attigny
Asfeld
Neufchâtel
Juniville
Machault
Monthois
Buzancy
Montfaucon
Stenay
Damvillers
Spincourt
Étain
VERDUN
Fresnes
Charny
Clermont-en-Argonne
Triaucourt
Vavincourt
COMMERCY
S.t Mihiel
Void
Vaucouleurs
Gondrecourt
Montiers
Chevillon
Ancerville
S.T DIZIER
JOINVILLE
Doulaincourt
VITRY
CHALONS
Suippe
Dommartin
Revigny
Heiltz
Vertus
Montmort
Avize
EPERNAY
REIMS
Bourgogne
Fismes
Braine
Villers-Cotterets
OULCHY
Neuilly-S.t Front
Château-Thierry
Condé
Fère-en-Tardenois
Nanteuil-le-Haudouin
Dammartin
SENLIS
Pont-S.te Maxence
Creil
Verberie
Attichy
Estrées-S.t Denis
Liancourt
Noailles
Auneuil
Meru
Neuilly-en-Thelle
Marines
Beaumont
Luzarches
Gonesse
Écouen
Montmorency
Argenteuil
Claye
Lagny
PARIS
VERSAILLES
Palaiseau
Longjumeau
Limours
Arpajon
Dourdan
Étampes
Méréville
Malesherbes
La Chapelle-la-Reine
La Ferté-Alais
CORBEIL
MELUN
Brie-Comte-Robert
Mormant
Le Châtelet
Donnemarie
FONTAINEBLEAU
Montereau
Bray-sur-Seine
PROVINS
Villiers-S.t Georges
NOGENT-sur-Seine
Romilly
Villenauxe
Sézanne
Esternay
La Ferté-Gaucher
COULOMMIERS
Rebais
La Ferté-sous-Jouarre
Meaux
Crécy
Tournan
ROZOY-en-Brie
Fère-Champenoise
Anglure
ARCIS-sur-Aube
Marcilly-le-Hayer
TROYES
Piney
Brienne
Dienville
Chavanges
Montier-en-Der
Wassy
Sommepuis
Les Riceys
Mailly

PARIS
VERSAILLES
Dammartin
Meaux
Château-Thierry
Épernay
Châlons
Coulommiers
Rebais
Sézanne
Vitry
St. Dizier
Commercy
Corbeil
Melun
Provins
Nogent sur Seine
Montereau
Fontainebleau
Étampes
Pithiviers
Malesherbes
Nemours
Sens
Troyes
Arcis sur Aube
Brienne
Joinville
Vassy
Chaumont
Bar-sur-Seine
Joigny
Auxerre
Tonnerre
Montargis
Orléans
Gien
Courtenay
Langres
Dourdan
Arpajon
Romilly
Villeneuve-l'Archevêque
Châteauvillain
Montier
Chaource
Mussy
Chablis
Sully
60 Kilometer
Til Chatel

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

DC
236
.75
J51

Jensen, N. P. (Niels Peder)
Napoleons felttog 1814

UTL AT DOWNSVIEW

D	RANGE	BAY	SHLF	POS	ITEM	C
39 09		25	03	12	007	5